

HUG. GROTII
DE
IMPERIO
SUMMARUM
POTESTATUM
CIRCA SACRA

Commentarius posthumus.

EDITIO QUARTA,

IN QUA SUBLATIS PLURIMIS priorum mendis, Capita in Paragraphos ad mentem Autoris distincta sunt.

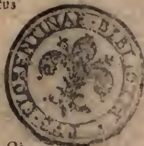
Prætereaque Scolia accesserunt Cl. DAVIDIS BLONDELLI;

Cum ejusdem Tractatu de JURE PLEBIS in regimine Ecclesiastico.

Alterοque viri docti de Officio Magistratus Christiani.

HAGÆ-COMITIS,
Ex Typographia ADRIANI VLACQ,
M. DC. LXI.

INDEX
CAPITUM.

INDEX RERUM
ET
VERBORUM.

Primæ figuræ Caput denotant: Secundæ Paragraphum.

A.

Cana-

C.

D.

E.

Eo-

H.

K.

M.

N.

O.

P.

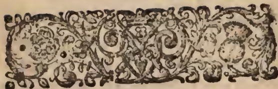
R.

S.

X.

FINIS.

DE

DE IMPERIO SUMMARUM POSTESTATUM CIRCA SACRA.

CAPUT I.

Summis Poteſtatibus Imperium circa ſacra competere.

SUMMARIUM.

1. Explicatur ſtatus Controverſiæ. 2. Imperium ſummis Poteſtatibus vindicatur ex univerſitate materiæ, quæ probatur auctoritate Sacrarum Literarum. 3. Et ratione naturali. 4. Item ex univerſitate finis, qui probatur è S. Literis. 5. Et confeſſione Philoſophorum. 6. Vindica-

tur idem jus directa auctoritate divinarum Scripturarum. 7. *Consensu Christianorum veterum* 8. *Et Reformatorum.* 9. *Et Gentium.* 10. *Cum respectu ad beatudinem æternam.* 11. *Et ad felicitatem temporalem.* 12. *Quæ veram Religionem sequitur vi providentiæ divinæ.* 13. *Et ex suapte natura.* 14. *Pontificiorum confessio.*

1. Ummam poteſtatem intelligo personam aut cœtum cui imperium ſit in populo Solius DEI imperio ſubditum. Vocem ergo *Summæ Poteſtatis* non pro jure ſumimus, ut ſumi interdum ſolet, ſed pro jus habente, quomodo & Latinis mos eſt loqui & Græcis. Neque alio ſenſu Apoſtolus Paulus dicit ὑπερεχούσας ἐξουσίας quos ἄρχοντας infra vocat & *Dei Miniſtros*, ut manifeſtiſſimum ſit perſonas, non officium deſignari. Illud ipſum ὑπερέχειν Regi Petrus attribuit, ad notandum diſcrimen ab inferioribus poteſtatibus. Vulgus *Summum Magiſtratum* vocat hunc de quo agimus contra Latinæ vocis uſum. Nam Romanis *Magiſtratus* minorum poteſtatum nomen eſt. *Perſonam* dixi aut *cœtum*, ut oſtenderem non Reges tantum propriè dictos,

dictos, quos *abſolutos* plerique appellant, hoc nomine venire, ſed & in Ariſtocratica Republica Optimates, ſive ille Senatus, ſive Ordines, ſeu quocunque alio vocabulo nominentur. Debet quidem id quod Summo Imperio imperet, eſſe unum, ſed non neceſſariò unum naturâ: ſufficit enim ſi ſit unum inſtituto. *Imperium* latiori ſignificatu ſumimus, non quâ juriſdictioni opponitur, ſed quâ eam includit, quo ambitu comprehenditur jubendi, permittendi, prohibendique jus. Solius Dei imperio ſubdi hoc imperium dicimus: ideo enim *Summa Poteſtas* dicitur, quia ſuperiorem inter homines non habet. Sic Optatus Milevitanus adverſus Parmon. lib. 3. *Super Imperatorem non eſt niſi ſolus DEUS, qui fecit Imperatorem*, & Tertullianus ad Scapulam. *Colimus Imperatorem ſic, quomodo & nobis licet & ipſi expedit, ut hominem à DEO ſecundum, & quicquid eſt à DEO conſecutum, ſolo DEO minorem. Hoc & ipſe volet: ſic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.* Hoc imperium ſub uno Deo Græci τὸ κύριος vocant, τὴν κυρίαν ἀρχὴν, Ariſtoteles; ἀρχὴν μεγίστην Philo, τὸ κράτος alii. Latinè quidam *Majeſtatem* dixere. Sed ea vox magis dignitatem ab Imperio Summo emanentem, quam ipſum

2. imperium significat. Hujus ergo *Summæ*
Potestatis ita definitæ *Imperium* dicimus,
non ad profana tantum sed ad sacra quo-
que extendi. Quod paucis probabimus:
Primum argumentum sit ab unitate mate-
riæ circa quam versatur Potestas Summa,
Rom. 13. dicitur à Paulo Apostolo *DEI esse Mini-
stra, vindex ad iram ei qui malum fecerit.
Mali* autem nomine comprehenditur
etiam omne quod circa sacra committi-
tur. Indefinita enim locutio omnino hic
tantumdem valet atque universalis, quam
Prov 20. expressit Salomon, *Rex solio justitiæ insi-
dens oculis suis ventilat omne malum.* Et
Ios. 1. 17. populus Josuæ obedientiam in omnibus
pollicetur, quemadmodum & Mosi pa-
ruerat. Quod & Aristoteles vidit cum in-
Eth. 5. 13. quit οἱ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ ἁπάντων. Fir-
matur hoc ipsum à simili, uno à minori.
Nam Patris Imperium minus est quam
Summæ Potestatis. De Paterno autẽ Impe-
Col. 3. 20. rio dicitur, *Filii obedite parentibus in omni-
bus. In omnibus* autẽ sunt etiam sacra. Pla-
nè similis est huic nostræ illa Patrum ratio-
Rom. 13. cinatio, cum ex eo quod Paulus dixit, *Om-
nem animam* summis potestatibus subjici
debere, inferunt iisdem subjici sacrorum
quoque administros, *Etiamsi Apostolus
In epist. ad *sit, etiamsi Evangelista, etiamsi Propheta;*
Rom. hom. inquit Chrysostomus; cujus vestigia se-
quens

quens Bernardus in epiſtola ad Archiepiſcopum, *ſi omnis, & veſtra, quis vos excipit ab univerſitate.* Et ſane eximi quicquam ab Imperio ſummæ poteſtatis ratio nulla patitur. Nam id ipſum quod quis eximi volet, aut nulli imperio humano ſubjectum faciet, aut alterius quam ſummæ poteſtatis; Qui nulli imperio ſubjectum volet, præterquam quod exemptionis probandæ onere adſtringetur, quam probare nunquam poterit, manifeſtam etiam in rebus exemptis ſtatuet ἀκαταστασίαν, cujus auctor Deus non eſt, qui omnia tam naturalia quam moralia certo quodam ordine diſpoſuit. Si ea quæ Summæ Poteſtati ſubducit, alterius imperio ſubjicit, jam in uno populo duas efficit Summas Poteſtates, quod ipſius ſummitatis naturæ minimè eſt conſentaneum, imo ei repugnat quoties vox illa non negativo tantum ſed & affirmativo ſignificatu ſumitur. Quo illud ſpectat Tertulliani, *Ea eſt ſummi conditio, ut nihil aliud adæquet, nedum ſuperet.* Atq; hoc potiſſimum argumento Deorum multitudinem ſancti Patres oppugnant, quia quod *Summum* eſt, idem niſi *Unum* eſſe non poſſit. Præcipuè vero Imperii vis iſtam ſummorum multiplicationem repudiat: nam ſicut in homine una eſt voluntas quæ cunctis membris

membrorumque actionibus imperat, ita in civili iſto corpore quod imperat, unum eſt. Ars enim imitatur naturam. Et Respublica ipſa una dicitur præcipuè reſpectu unius ſummè imperantis. Hoc verum eſſe effectibus demonſtratur, ex quibus de poteſtatibus & facultatibus judicium fieri ſolet. Effectus enim Imperii ſunt *obligatio* & *coactio*. Si autem plures eſſent ſummi imperantes, ut plures, poſſent eſſe imperata contraria, aut contrarietatem implicantia. At contraria aut *obligatio* aut *coactio* circa idem naturæ rerum repugnat. Atque ideo quoties inter duas leges oritur ea quàm Rhetores vocant ἐκ περιστάσεως μάχη, altera ſemper earum obligare deſinit. Hæc eſt ratio cur paternum imperium, quod eſt naturale & antiquiſſimum, Deus cedere voluerit civili imperio, eique ſubjici, quia ſcilicet quod *ſummum* erat futurum, id plus quam unum eſſe non poterat. Si quis ergo dixerit actiones eſſe diverſas, alias puta judiciales, alias militares, alias Eccleſiaſticas, ac proinde hujus diverſitatis reſpectu poſſe ipſum Summum Imperium in plures dividi, ſequitur ex ejus ſententia ut eodem tempore idem homo ab hoc ire juſſus ad forum, ab illo ad caſtra, ab illo rurſus in templum, his omnibus parere teneatur, quod eſt ἀδύνατον;

νατῶν; unde à Tacito rectè dictum; *Omnes præcipiunt, nemo exequitur*: aut si non omnibus, ergo ordo quidam erit inter imperantes, & cedet inferior superiori, ac proinde verum non erit *Summum Imperium* penes omnes divisum fuisse. Huc illæ spectant Divinæ sapientiæ voces, *Nemo potest duobus Dominis servire*; & *Regnum in se divisum dissipabitur*. Huc illa trita ὐκ ἀγαθὸν πολικοιρανίη; & *omnis potestas consortis impatiens*. Aliter se res habet in imperiis quæ summo subsunt: hæc enim penes plures ut plures esse possunt: quia versantur circa personas diversas, aut si circa easdem, quod fieri potest, tum summus imperans ita illa ordinat ut inter se non collidantur. Hæc autem ordinatio in summis imperiis haberi non potest. Est enim ordinans ordinato superius; Præterea sic daretur progressus in infinitum. Nec patebit effugium, si quis DEUM statuit communem ordinatorem: ordinatio enim hic necessaria est καθ' ἕκαστα, hoc est specialis requiritur declaratio voluntatis secundum singulas circumstantias: alioqui evitari ἀκαταστασία non potest, ut ex ante dictis apparet. Hanc autem declarationem καθ' ἕκαστα Deus non facit. Sunt qui objiciant, *Reges quædam imperare non posse, nisi consensus Ordinum accesserit.*

Sed hi non vident quibus in locis id juris est, sed summum imperium non esse *penes leges*, sed aut *penes Ordines*, aut certè *penes id corpus, quod Rex & juncti constituunt*; ut Bodinus, Suarezius, Victoria, aliiq; abundè demonstrarunt. Certè summum imperium totum habere, & aliquid imperare non posse, ideo tantum quod alter vetet aut intercedat, plane sunt ἀσύστατα. ob hanc materiæ, circa quam occupatur summa potestas, universitatem, ars ipsa regnandi, quam Plato modo βασιλικὴν, modo πολιτικὴν, interdum αὐτεπιτακτικὴν vocat, eidem Platoni dicitur ἐπιστατική, hoc est *constitutrix* esse artium omnium: Aristoteles eandem vocat ἀρχιτεκτονικὴν, & Philo in vita Josephi τέχνην τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν, quia nulla est ars, nulla scientia, cui non illa imperare, quaque non uti doceat.

4. Universitati materiæ respondet finis quoque universitatis. Paulus Apostolus *DEI Ministram* esse dicit summam potestatem εἰς τὸ ἀγαθὸν *ad bonum*, qualecunq; scilicet; quod alibi distinctius explicans ostendit in id institutos Reges, *ut vitam quietam & tranquillam degamus*, non tantum *in omni honestate*, verum etiam *in omni pietate*. Hæc enim vera est civitatis felicitas, *ut Dei sit amans & amata Deo, illum sibi Regem, se illius populum agnoscat*, quem-

quemadmodum præclarè loquitur Augu- *De Civit. Dei 5.c.14.*
ſtinus, qui & *felices* dicit *Reges, ſi ſuam poteſtatem ad DEI cultum maximè dilatandum majeſtati ejus famulam faciant.* Ipſi Imperatores Theodoſius & Honorius in Epiſtola ad Marcellinum, *Neque enim aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis conſiliis ordinamus, niſi ut verum DEI cultũ orbis noſtri plebs devota cuſtodiat.* Theodoſius in Epiſt. ad Cyrillum, *Cæſarei eſt muneris, ut non ſolum pacificè, ſed piè etiam ſubditi vivant.* Ideoque Iſidorus Peluſiota Sacerdotio & Regno finem eundem dicit eſſe propoſitum τὴν τῶν ὑπηκόων σωτηρίαν: cui illud Ammiani congruit, *Nihil aliud* *Lib. 39.*
eſt imperium, ut ſapientes definiunt, niſi cura ſalutis alienæ. Et auctor libri de Regimine Principum qui Thomæ adſcribitur, *Finis ad quem Rex principaliter intendere debet in ſe ipſo & in ſubditis, eſt æterna beatitudo, quæ in viſione DEI conſiſtit. Et quia iſta viſio eſt perfectiſſimum bonum, maximè movere debet Regem & quemcunque Dominum, ut hunc finem ſubditi conſequantur.*
5. Quod ipſum quamquam nobis divina oracula clarius demonſtrant, non tamen naturali lumine utentibus omnino obſcurum eſt: Nam & Ariſtoteli ea eſt optima Reſpublica, ex cujus inſtituto quiſque agat optimè, & beatiſſimè vivat. Non ergo ſola

pax societatis externæ proposita est summis potestatibus, sed & singulorum virtus,
Polit. 7. cap. 1. 2. quam ideo Aristoteles duplicem facit, activam & contemplativam. Imprimis autem insignis est ejusdem Philosophi locus in fine Eudemiorum, ubi illam vivendi rationem ait *optimam, quæ ad DEUM considerandum maximè facit*, eam vero *pessimam, quæ à considerando colendoque DEO avocet*. Quod si verum est hunc finem summis potestatibus propositum esse debere, *ut cives faciant quam religiosissimos*, eò autem quæ tendunt omnia sacrorum nomine appellantur, sequitur vim *Summæ Potestatis* qua talis est, hoc est imperium ambitu suo sacra quoque includere. Posito enim fine, simul ponitur jus ad ea sine quibus finis obtineri non
6. potest. His argumentis ab ipsa rei natura deductis accedat sacratissima & certissima divinæ legis auctoritas. Jubentur e-
Deut. 17. 19. Jos. 1 8. Psal. 2. 12. nim Reges, *observare totam legem divinam, servire Domino, Christum osculari*: quod cum illis non dicatur ut *hominibus* (ita enim præceptum ad Reges nihilo magis quam ad privatos pertineret) sed ut *Regibus*, sequitur ab iis actum illum exigi, qui propriè Regis est, usum scilicet imperii circa ea in quibus Religio consistit. Malo hoc explicare Augustini quam meis ver-

verbis, *In hoc Reges, sicut eis divinitus præcipitur, DEO serviunt in quantum Reges sunt, si in suo regno bona jubeant, mala probibeant non solum quæ pertinent ad humanam societatem, verum etiam quæ pertinent ad divinam religionem.* Et alibi; *Quomodo ergo Reges Domino serviunt in timore, nisi ea, quæ contra jussa Domini fiunt, religiosa severitate probibendo atque plectendo? Aliter enim servit qua homo est, aliter qua etiam Rex est. Qua homo est, servit vivendo fideliter, qua vero etiam Rex est servit, leges justa præcipientes & contraria prohibentes convenienti vigore sanciendo. Sicut servivit Ezechias, lucos & templa idolorum & illa quæ contra præcepta DEI fuerant constructo, destruendo. Sicut servivit Iosias talia & ipse faciendo. Sicut servivit Rex Ninivitarum universam civitatem ad placandum Dominum compellendo. Sicut servivit Darius idolum frangendum in potestatem Danieli dando, & inimicos ejus leonibus ingerendo. Sicut servivit Nabuchodonosor, de quo jam diximus, omnes in regno suo positos à blasphemando Deo lege terribili prohibendo. In hoc ergo serviunt Domino Reges, in quantum sunt Reges, cum ea faciunt ad serviendũ illi quæ non possunt facere nisi Reges.* Et hæc est Regia illa Ecclesiæ *nutricatio*, quam per pro-

Cont. Cresc. lib. 3. cap. 51.

Epist. ad Bonifac.

Esa 49.23. prophetam Deus Ecclesiæ promittit. Ac-
60.13, 16. cedit illud ab Augustino optimè observa-
*Epist.*50. tum, quod itidem verbis ipsius exprimam;
Epist. ad Bonifac. *Omnes Reges qui populo DEI non prohibuerunt nec everterunt quæ contra DEI præcepta fuerant instituta, culpantur: qui prohibuerunt & everterunt super aliorum merita, laudantur.* Quod Isidorus Hispalensis
*Sen.*3.*c.*51. ita exprimit; *Cognoscant Principes seculi DEO debere se rationem reddere propter Ecclesiam quam à Christo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, sive solvitur, ille ab eis rationem exegit qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.* Nec malè Leo Episcopus ad Cognominem Augustum,
*Epist.*75. *Debes incunctanter advertere regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatã.*

7. Dei legem suo ordine subsequitur mos Ecclesiæ & facta Imperatorum, de quorum pietate minimè dubitatur. Hos omnes Imperii partes circa Sacra exercuisse mox in pertractandis partibus singulis
*Lib.*5 *præf.* apertius fiet. Summatim omnia Socrates Historicus comprehendit, cum dixit, *Ex quo Imperatores facti sunt Christiani, res Ecclesiæ ab ipsis dependisse.* Neque aliò
*Lib.*3. spectat illud Optati Milevitani, *Non enim Respublica est in Ecclesia, sed Ecclesia*

in Republica, id est in Romano Imperio.
Constantinus in antiqua inscriptione *Re-
ligionis & fidei auctor* dicitur. Basilius Im-
perator Ecclesiam *Navem* vocans *univer-
salē, ejus sibi gubernacula ait à Deo concre-
dita.* Circumfertur & nomine Eleutherii
Romani Episcopi vetus epistolium, quo
Regem Britannum *Vicarium Dei* vocat in
regno suo, agens de negotio religionis.
Concilium Moguntiacense I. Carolum
Magnum vocat *veræ religionis rectorem.*

Neque aliter sentire Ecclesias nostro ac 8.
parentum ævo ad exemplum vetus repur-
gatas testantur ipsarum confessiones. Ita
enim Belgica: *Magistratuum est non modo
de Civili Politiâ esse sollicitos, verum etiam
dare operam ut sacrum ministerium conser-
vetur, Christique regnum propagetur, deni-
que horum est efficere ut sacrum Evangelii
verbum undique prædicetur, ut singuli purè
Deum colere & venerari ex præscripto verbi
ipsius liberè possint.* Ita Helvetica posterior.
*Teneat ipse Magistratus in manibus Ver-
bum Dei & ne huic contrarium doceatur,
procuret. Bonis item legibus ad verbum Dei
compositis moderetur populum sibi à Deo
creditum.* Ita Basileensis: *Quilibet Chri-
stianus Magistratus omnes vires eò dirigit
ut apud fidei suæ commissos nomen Dei san-
ctificetur, regnum ipsius propagetur, ipsiusq;*

voluntati cum seria extirpatione scelerum vivatur: Hoc officium gentili magistratui injunctum fuit, quanto magis Christano magistratui commendatum esse debet, ut vero Dei Vicario. Ecclesia Anglicana etiam excommunicandos illos censuit, qui affirmarent Regem Angliæ non eandem habere in causis Ecclesiasticis auctoritatem quâ usi sunt pii Hebræorum Reges. Brentius anno 1555. Prolegominis in Apologiam Ducis Wirtembergensis fusè hoc jus officiumque Principum prosequitur. Nec aliud agit Hamelmannus perutili libello quem anno 1561. in lucem edidit. Quæ à Musculo, Bucero, Ivello, Wittakero, Reinoldo; quæ deinde à Serenissimo Britanniarum Rege, Episcopo Eliensi, Burhillo, Tokero, Casaubono, Paræo quoque in hanc sententiam scripta sunt, hic omnia transcribere res esset tædii plenissima. Cum Theologis consentiunt hi qui Politica tractarunt, quos inter meritò suo palmam obtinens Melchior Goldastus jus imperii in sacra pluribus & quidem magnis voluminibus asseruit. Omnes denique qui de Republica aliquid lectu dignum scripsere, hoc jus in sacra non partem tantum summi imperii, sed etiam potissimam atque præcipuam vocant.
9. Neque tantum Christiani veteres ac Reformati,

mati, ſed & gentes aliæ hoc ipſum tanto conſenſu tradidere, ut apertiſſimum ſit rectæ rationis, quæ communis eſt humano generi, hoc eſſe pronunciatum, aut antè religionis depravationem ab antiquiſſimis parentibus tradi liberis cæptum longâ ſucceſſione ad poſteros manaſſe. Ariſtoteli in Repub. primum eſt ἡ περὶ τὸ θεῖον ἐπιμέλεια. Plutarcho idem primum in Legum conſtitutione: *oportet*, inquit ex Pytagorica diſciplina Philoſophus, *coli optimum ab optimo, imperans ab imperante.* Antiquiſſimi Legumlatores Charondas & Zaleucus idem exemplo ſuo probavere. Duodecim Tabulæ qui fons eſt juris Romani, ad Græcarum legum imitationem conformatæ de ſacris plurima præcepere, ut rectè Auſonius dixerit: Polit.7.8.

Jus triplex tabulæ quod ter ſanxere quaternæ
Sacrum privatum, & populi commune quod uſquam eſt.

Ex quo obiter obſervandum eſt Juſtinianum Imp. quum juris poſitiones duas fecit, *publicum & privatum*, ſub nomine *publici* ſacrum comprehenſum voluiſſe, quæ alibi diſſecuit nominans *divinum publicumque* jus & privata commoda: ſicut & primam Codicis ſui partem ex ſacris publiciſque compoſuit, cum in Theodo- §. *Vt inter divin. Cod. de ſacroſ. Eccleſ.*

ſiano

siano sacra titulorum agmen clauderent. Huc & illud pertinet quod Ulpianus Jurisprudentiam, non illam forensem quæ est inter artes ancillantes, sed νομοθετικὴν quæ forensi Jurisprudentiæ aliisque artibus imperat, definit *divinarum atque humanarum rerum notitiam*; Chrysippum credo secutus qui legem dixerat *Reginam divinarum humanarumque rerum*: cum quo consentit illud Justiniani, *Nihil tam studiosum in omnibus rebus invenitur quam legum auctoritas, quæ & divinas & humanas res bene disponit & omnem iniquitatem expellit*. Operæ pretium est addere Suarezii confessionem. Verba ejus sic habent: *Semper autem servatum videtur ab hominibus, ut licet particularis Magistratus Civiles & Sacerdotales diversis hominibus tribuerentur, quia varietas actionum istam distinctionem postulabat, nihilominus suprema potestas utriusque ordinis, præsertim quoad leges ferendas, in uno Principe collocaretur. Et ita Regibus & Imperatoribus semper tributa fuit hæc potestas in Romana urbe & imperio, ut ex historiis constat. Idemque de aliis communicantibus verisimile est*. Deinde ex Thoma Aquinate probat semper humanam Rempublicam utentem sola potestate naturali habuisse curam divini cultus & rerum omnium ad Reli-

§. *Instit*. D. *de Instit. & Juris.*

Lib. 11. *qu.* 29. *art.* 3.

Religionem pertinentium : additque ex Cajetano hoc non solum habuisse locum in his gentibus quæ falsós Deos colebant, sed etiam in colentibus verum DEUM solo lumine naturali.

Ut autem rectè, inquit idem Suarezius, 10.
generalis consuetudo declarat institutum naturæ; videntur quidem Thomas & Cajetanus existimasse omnem in gentibus illis Legislatorum curam de Religione nihil aliud spectasse quam pacem publicam: sed hoc ita præcise sumptum non modo probatu difficile, sed vix etiam credibile est. Apertissimè enim probant patres Christiani Græcis quoque persuasum fuisse antiquitus, post mortem præmia pœnasque hominibus divino judicio reservari. In quam rem ita clarum est Diphili Comici testimonium, ut nihil nè à nobis quidem dici possit expressius. Ægyptiis, Indis, Germanis, Gallis, Thracibus, Italis, veteribus, idem creditum summæ fidei auctores prodiderunt. Hunc igitur finem ex illis legum auctoribus nemini fuisse propositum, quæ ratio nos coget credere? præsertim cùm dicat Augustinus, *plurimos extra Abrahæ familiam, licet sacra Scriptura de Job & paucis aliis mentionem fecerit, in Christum tum futurum credidisse & sperasse, non ambigendum.*

11. Juxta hunc vero finem primum atque præcipuum justa sanè causa cur Summæ potestates imperio suo sacra curare debeant, hæc quoque est, quod Religio ad externam quoque fælicitatem atque concordiam facit plurimum, idque duplici ratione, quarum prior à divina providentia ducitur.

12. *Habet* enim pietas promissa non tantum *futuræ sed & præsentis vitæ*; juxta illud, *Quærite primum regnum cælorum & cætera adjicientur vobis.* Et in veteri Hebræorum lege nominatim piis *Fælix regni status, agrorum domorumque fæcunditas, de hostibus triumphi*, aliaque prospera ostentantur; impiis contra diræ canuntur gravissimæ. Neque hoc planè gentes latuit, ne tum quidem postquam ab uno veroque DEO ad plures jam falsosque defecerant. Hinc illud Homeri.

1.Tim.4. Matt.6. 33.

Odyss.19.
Ὥστε τευ ἢ βασιλῆος ἀμύμονος, ὅστε θεουδὴς,
Ἀνδράσιν ἐν πολλοῖσι καὶ ἰφθίμοισιν ἀνάσσων
Εὐδικίας ἀνέχῃσι, φέρῃσι δὲ γαῖα μέλαινα
Πυροὺς καὶ κριθὰς βρίθῃσι δὲ δένδρεα καρπῷ
Τίκτει δ' ἔμπεδα μῆλα, θάλασσα δὲ παρέχει
ἰχθῦς
Ἐξ εὐηγεσίης. ἀρετῶσι καὶ λαοὶ ὑπ' αὐτοῦ.

Et illud Livii, *Omnia prospera eveniunt colentibus Deos, adversa spernentibus.* Ho-

Horatii, *Dis te minorem quod geris, Imperas* Item, *Di multa neglecti dederunt Hesperiæ mala luctuosæ.* Valerius Max. *Non mirum igitur si pro eo imperio augendo custodiendoq; pertinax indulgentia Deorum semper excubuit, quod tam scrupulosâ curâ parvula quoque momenta Religionis examinare videretur.* Nam Scriptores Christianos in hoc citare quid opus est; cum extent Constantini, Theodosiorum, Justiniani plurima in eum sensum? Unum Leonis ad Martianum sufficiat; *Magnam materiam gratulationis accepi quia studiosissimos vos Ecclesiasticæ pacis agnovi, cui desiderio divina æquitate confertur, ut quem statum cupitis esse Religionis eundem habeatis & regni.* Apud Platonem in eundem sensum passim multa occurrunt. *Epist.* 42.

Altera ratio est ex natura ac vi propriâ Religionis, quæ ejusmodi est ut homines placidos, obsequiosos, amantes patriæ, juris & æqui retinentes efficiat. Ita autem animatis civibus non potest non fœlix esse Respublica. Hinc Platoni *Religio propugnaculum potestatis legum & honestæ disciplinæ vinculum*; Ciceroni *humanæ societatis fundamentum*; Hinc Plutarchus religionem vocat *συνεκτικὸν ἁπάσης κοινωνίας ϗ νομοθεσίας ἔρεισμα*, atq; *facilius urbē* 13.

sine solo, quam rempublicam sine opinione de Diis aut constitui posse, aut constitutam servari. Neque malè apud Xenophontem Cyrus, quò DEI metuentiores essent familiares, sui eo minus eventurum putabat, ut aut inter se aut in ipsum nefarium quippiam molirentur. Sicut Aristoteles vicissim notat, à subditis pluris fieri Regem, nullasque ab eo injurias metui, quem Numinis reverentem esse populus credat. Quanquam vero falsa quoque Religio aliquid confert ad pacem externam, unde superstitioni passim magnam tribui videmus efficaciam ad regendam multitudinem, tamen quo verior est quæque Religio, eo hoc ipsum plenius præstat. Optimè Philo, φίλτρον ἀνυσιμώτατον καὶ δεσμὸς ἄλυτος εὐνοίας ἑνωτικῆς ἡ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ τιμή. De Christiana religione multi id ipsum Patres & operosissimè omnium Lactantius docet, quippe quæ ab adversariis quoque suis hoc testimonium habeat, quod *homines Sacramento obstringat ne furta, ne latrocinia committant, ne fidem fallant, ne depositum appellati abnegent*, ut Plinius ait; quod *nihil doceat nisi justum & lene*, ut Ammianus Marcellinus; quod sit δόξα πάσης ἁμαρτάδος ἀναιρετική, ut Zosimus. Neque vero Religio censenda est ad Rempublicam facere, dumtaxat ea parte qua mo-

De Monarch.

morum regulam præſcribit, minisque & pollicitationibus ſancit: nam & dogmata & ritus haud parum ad ipſos mores publicamq: fœlicitatem momenti habent. Subtilis forte ſibi viſus eſt Xenophon, laudante Galeno, quum negavit ad mores quicquam pertinere DEUM incorporeum an corporeum credamus. At aliter nos ipſa veritas docet, ubi ex eo quod *Deus eſt ſpiritus*, deducit eum *ſpiritu colendum*. *Optimus* enim *animus* (Seneca quoque fatente) *pulcherrimus DEI cultus eſt*. Sic ex eo quod *DEUS ubique præſens eſt, nihil turpe eſſe committendum* etiam Philoſophi docent; ex eo quod DEUS futurorum omnium eſt præſcius, oſtendunt nihil bonis poſſe accidere quod non ſit ipſis ſalutare. Tiberium Suetonius *religionum negligentiorem* fuiſſe ait, quippe *perſuaſionis plenum cuncta fato agi*. Neque fruſtra dixit Plato à Chriſtianis quoque Patribus in hac parte laudatus, in Republica, quam rectè ſe habere cupias, non eſſe ferendum ut quiſquam doceat DEUM malarum actionum cauſam eſſe, quum hoc ipſum non poſſit niſi impiè dici, ac proinde Reipublicæ ſit damnoſiſſimum. Silius Italicus cum ſcripſit: *Ioan. 4.*

Heu primæ ſcelerũ cauſæ mortalibus ægris
Naturam neſcire DEUM.

Si DEI ſcripſiſſet, nihil potuit verius.

Neque nihil referre, qui ritus quoque animo usurpentur, late prosequitur Plato de Republica secundo, ubi illa piacula quibus citra vitæ emendationem homines scelerum veniam sperabant, ostendit pestem esse Reipublicæ. Idem de Eleusinis & bacchanalibus apud alios invenias. Præter has quas diximus aliæ insuper sunt causæ, etsi minus principales, propter quas imperium in sacra Summa Potestas deserere sine summo Reipublicæ periculo non potest. Nam sacerdotum quidam eo sunt ingenio, ut *nî pareant, territent*. Et *multitudo*, ut olim Curtius dixit, *vanâ religione capta melius vatibus quam ducibus paret*. Didicerunt hoc malo suo Reges & Imperatores per Asiam, Africam, Europam, ut exempla afferre id penè esset omnium gentium Annales transcribere. Accedit & alterum quod mutatio in Religione imo etiam in ritibus, si non consensu fiat, aut manifestam contineat emendationem, per se Rempublicam concutit & in summum sæpè discrimen adducit; *οἱ γὰρ περὶ τὰ θεῖα ξενίζοντες*, inquit ille, *πολλοὺς ἀναπείθουσιν ἀλλοτριονομεῖν*. Hoc quoque verum esset docet omnium temporum experientia. Quare nî edictis coërceatur ista curiositas, nutabit semper Reipublicæ status.

Ob

Ob has duas poſtremas rationes ſubdidi actiones ſacerdotales imperio Summarum Poteſtatum, etiam illi fatentur qui eaſdem directè, hoc eſt qua ſalutem animarum poſſunt impedire, eidem Imperio ſubtrahunt, quales ſunt in Romanâ Eccleſia Joannes Pariſienſis, Franciſcus Victoria, & nuper Rogerus Widdringtonus. Pariſienſis hæc ſunt verba, *Licitum eſt principi abuſum gladii ſpiritualis repellere eo modo quo poteſt, etiam per gladium materialem, præcipuè ubi uſus gladii ſpiritualis vergit in malum Reipublicæ, cujus cura Regi incumbit, aliter enim gladium ſine cauſa portat.* Victoriæ iſta: *Reſpublica civilis eſt perfecta ſibi ſufficiens: ergo poteſt ſe defendere ab injuria cujuſcunque propria auctoritate.* Mox, *Poſſunt Principes ſervare proprias Reſpublicas non ſolum per modum defenſionis, ſed etiam AUCTORITATIVE.* Widdringtonus autem in Apologia ita ſententiam explicat; *Si eveniat poteſtatem ſpiritualem male uti ſpiritualibus in perniciem Reipublicæ temporalis, per accidens ſubditur poteſtati politicæ, cui cura temporalium incumbit, & conſequenter poteſtatem habet ſuper omnes actiones externas, quæ pacem temporalem injurioſe perturbant.* Item, *Injuſta ſpiritualium adminiſtratio, velut ex-* 14.

Tract. de Poteſt. Reg. & Pap. cap. 31. ad 37.

Relect. de Poteſt. Eccl. ſect. 7. parag. act. Propoſ.

excommunicatio Principis notoriè injusta, aut interdictum Regni manifestè iniquum, ab Episcopo qui tali Principi civiliter subjicitur, quatenus pacem publicam perturbat & seditiones ac tumultus in Republicâ excitat, qua ratione naturam criminis politici sortitur, ad tribunal Principis politici pertinere videtur. Et in disputatione posterius edita, *Respublica temporalis est perfecta & sibi sufficiens, ergo propria auctoritate ab injuria cujuscumque se defendere & abusum gladii spiritualis, præcipuè ubi vergit in malum Reip. cujus cura Regi incumbit, per gladium materialem repellere potest.* In Responsione vero ad argumenta Suarezii sic ait, *Penes Reges temporalis est potestas prohibendi atque puniendi crimina spiritualia, ut injuriæ temporales sunt, & civilis Reipublicæ tranquillitatem injuriosè perturbant.* Propius ad verum videtur accedere idem Auctor, cum ait in eodem libello. *Mitto jam examinare, utrum ad civilem Regum Christianorum potestatem spectet crimina spiritualia, non tantum ut injuriæ temporales sunt & Civili tranquillitati obsunt, sed ut crimina etiam sunt spiritualia & spirituali Ecclesiæ Christi, cujus à DEO protectores constituti sunt, bono incommodant, prohibere & pœnis temporalibus castigare.*

Ex Victoria loco citato.

CA-

CAPUT II.

Distincta esse Imperium in Sacra & Sacram Functionem.

SUMMARIUM.

1. Functiones omnes subjacere Imperio. 2. Quasdam quoad emanationem. 3. Jure naturali non modo non prohibente, sed suadente in unam personam coalescere posse Imperium Summum & Sacram Functionem. 4. Factum hoc antiquitus ante Legem Mosaïcam, postea quoque extra populum Hebræorum. 5. Lege Mosaïca separata Summum Imperium & Sacram Functionem. 6. Item lege Christiana. 7. Nomina tantum & privilegia Sacerdotalia tributa Summis Potestatibus ob communitatem materiæ circa quam versantur.

QUanquam verò nemo mediocriter sapiens ignorare potest quantum distent *Imperium* & *functio cui imperatur*, admonere tamen hujus lectorem cogi- 1.

 mur,

mur, quia sunt qui rebus clarissimis offundunt nebulas. Rectissimè nos docet Aristoteles, non esse Architecti quâ Architectus est operi manum admovere, quia Architecti est secundum rectam rationem unicuique quæ facienda sunt præscribere: operarum est rectè imperata rectè itidem exequi. Sic imperantis non est imperata facere, *sed imperando facere ut fiant.*

2. Cæterum functiones sub imperio positæ duorum sunt generum. Aliæ enim subjacent & naturâ & ordine ut effecta à causis suis perpetuò emanantia, aliæ solo ordine. Priori modo in naturalibus Soli subjacent radii, flumen fonti: posteriori celestibus terrestria. Similiter priori modo Architecto subjacet munus ἐργοδιωκτῶν: posteriori munus Fabri lignarii, cœmentarii, ferrarii. Sic & Summæ Potestatis imperio priori modo subsunt quæ imperium aut propriè dictam jurisdictionem continent, ut Prætura Præsidis officium, & reliqua Magistratuum munia. Posteriore vero functio Medica, functio Philosophica, Agricultura, Mercatura. Umbram igitur suam oppugnant qui magno conatu probant Ecclesiarum Pastores quâ tales sunt, non esse *Summarum Potestatum vicarios*: Quis enim tam imperitus est,

eſt, qui id neſciat, cum ne medicos quidem *Summarum Poteſtatum vicarios* quiſquam niſi ineptus dixerit? Cæterum eoſdem Paſtores, quatenus præter paſtorale munus aliquid imperii aut juriſdictionis accipiunt, ejus acceſſionis ratione veriſſimè dici *Supremarum Poteſtatum vicarios* aut delegatos, infra apertius fiet. Quare cum vir eruditiſſimus Decanus Lichefeldenſis demonſtret, non ideo eſſe *ſacerdotes ſuperiores Regibus* quod *Reges ab ipſis conſilium petere jubentur*, hoc exemplo utitur, quod *uſitatum ſit Regibus à conſiliariis ſuis conſilium petere, qui tamen Regibus ſuperiores non ſunt*; quumque alii comparatione ſimili utuntur, non rectè faciunt qui illorum ſententiam ita explicant, quaſi hæc per omnia congruere debeant, cum ad ſimilitudinem ſatis ſit, ſi in eo reſpondeat quò tendit oratio: alioqui ne Evangelicæ quidem parabolæ extra calumniam erunt. Rectè æquantur paſtores præſidibus ordine non emanatione muneris. Præſides & *ſubditi* ſunt & *vicarii*: Paſtores qua tales *ſubditi* non vicarii.

Diſtinctis imperio & functione, alia ſequitur quæſtio, Poſſitne imperium & Functio ſacra in una perſona conſiſtere? 3.
Neque enim ſtatim ſequitur, quæ diverſa

ſunt

ſunt ea uni atque eidem competere non poſſe: Poteſt enim idem eſſe & cantor & medicus, neque tamen aut canendo medebitur, aut medendo canet. Ut ad hanc quæſtionem ritè reſpondeatur, diſtinguendum omnino eſt inter jus naturale & jus divinum poſitivum. Jure naturali poteſt idem habere ſummum imperium & ſacerdotium gerere: quia hæc duo ſuapte natura non ita ſunt pugnantia, ut eidem homini convenire nequeant. Quod amplius eſt, ſepoſita lege poſitiva & impedimentis quæ extrinſecus adveniunt, naturale aliquatenus eſt ut idem ſit Rex & Sacerdos: non quidem ex eo genere naturalium quæ ſe aliter habere non poſſunt, ſed ex altero genere quod eorum eſt quæ naturæ rectæque rationi ſatis congruunt. Quum enim Reges non nimis latè imperantes facilè poſſint regni curæ functionem aliquam peculiarem adjungere, ſicut Reges novimus fuiſſe Medicos Philoſophos, Aſtrologos, Poëtas, pleroſque autem belli duces; nulla autem ſit functio excellentior & unde ad cives plus manet utilitatis quam ſacerdotalis, apparet hanc præ cæteris functionem Regi convenire.

4. Idem conſenſus Gentium evincit. Nam primis mundi temporibus, cum homines ad-

adhuc domeſtico magis quam civili imperio regerentur, patres familiarum ut regni quandam imaginem geſſiſſe, ita & ſacerdotio functos omnes fatentur. Hoc jure Noë poſt terrarum orbem diluvio liberatum DEO ſacrificat. De Abrahamo ait DEUS *eum monſtraturum liberis ac familiæ piè vivendi rationem.* Hinc & Jobi & aliorum Patriarcharum ſacrificia legimus. Deficientibus patribus, ut principatus familiæ ita & ſacerdotium ad primogenitos delatum eſt, manſitque is mos in poſteritate Jacobi (quippe cum nullam adhuc conſtitutam haberent Rempublicum) donec Levitæ (*ſacerdotes* ſcilicet *miniſtri Sacerdotum*) primogenitis ſunt ſurrogati; quod diſertè exprimit lex divina. Interea cum in Cananæa regione Reſpublica quædam exiſteret, idem Melchiſedecus & regnum obit & ſacerdotium. Haud aliter Moſes ad conſecratum uſque Aaronem, unde eum & *Regem* & *Sacerdotem* vocant Sacræ Literæ. Neque alius mos antiquitus cæteris gentibus, ſive natura ſuadente, ſive majorum exemplo: ex qua origine & ritus ſacrificandi vetuſtiſſimis gentibus penè eoſdem fuiſſe apparet. Hinc Cicero, *omnino apud veteres qui rerum potiebantur, iidem auguria tenebant; ut enim ſapere, ſic di-*

Gen. 18. 16.

Num 3.41

divinare, *regale ducebant.* Hinc Virgilius.

> *Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique Sacerdos.*

Et passim apud eundem Poëtam, ut & apud Homerum Heroës hoc est Principes sacrificant. Apud Æthiopes Reges fuisse Sacerdotes narrat Diodorus, apud Ægyptios Plutarchus, apud Spartiatas Herodotus, apud Athenienses & plerasq; Græcorum civitates Plato. Romanos idem secutos Halicarnassæus & Livius nos docent. Unde etiam Regno sublato mansit *Rex sacrorum.* Plutarchus ἥγε βασιλεία πρὸς τὸ πᾶσαν ἀρχὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα καὶ ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις καθωσιώται πρὸς τὸ θεῖον. Quæri potest, an Patres illi & Reges, quamdiu mansit verus DEI cultus (ut aliquot post diluvium seculis multis in patribus mansisse credibile est) Sacerdotium speciali quodam titulo acceperint, an vero jure paterno ac regio sibi vindicarint? Eruditissimi viri censent in quibusdam potuisse accedere oraculi divini auctoritatem, cæterum de omnibus id probari non posse, neque esse cur credamus. Seclusa enim lege positiva, ad sacerdotem constituendum nihil tale requiritur. Imo cum eorum temporum homines per universum

orbem

orbem tenerentur DEUM, quatenus eum norant, honorare eique *gratias agere*, ut Apostolus Rom. 1. convincit, tenebantur aut singuli esse Sacerdotes, aut aliquibus è suo numero Sacerdotium mandare. Patris autem est un cuique in sua familia sua assignare munera, atque inter illa etiam Sacerdotium, quippe lege sola naturæ non exceptum: Quam autem functionem alii potest assignare, eadem & sibi, dum par ei sit, natura non repugnante, rectè assignat. Quod de Patre, idem de Rege dictum esto; eoque magis, quod omnes fatentur in illo statu primævo jus fuisse multitudini liberæ eligendi sibi Sacerdotem. Quod jus multitudinis, lege positiva semel excepta, in Summam Potestatem transfertur. Constat enim electio talis ex jussione ac prohibitione, quia jubetur unus aliquis agere sacerdotalia, aliis idem interdicitur: Jubere autē & prohibere actus sunt imperii, quod qui totū non habet ei *Summæ Potestatis* nomen non competit. Non obstat huic sententiæ id quod ad Hebræos dicitur; Heb. 5. 4. *honorem* summi Pontificatus *neminem sibi sumere, nisi qui à DEO sit vocatus, ut Aaron*. Agit enim eo loco θεόπνευστος scriptor de Pontificē Legali, non de eo qui ante vel extra legem Mosaicam fuit, vel

extra

extra legem Mosaicam fuit, vel esse potuit: & ostendit quidquid in Legali Pontifice eximium fuit, id in Christo reperiri multo eminentius, in Legali vero multa desiderari quæ in Christo compareant. Sic & pleraque de sacrificiis quæ dicuntur eadem epistola, de sacrificiis legalibus sunt intelligenda.

5. Morem autem illum conjungendi imperium cum sacerdotio per annos ferme bis mille quingentos toto orbe terrarum multis in locis etiam serius usurpatum, alibi quidem Regum luxus, socordia aut bellicæ occupationes, in populo autem DEI lex divina positiva, abrogavit: Illa nimirum quæ non cuivis in illo populo sed solis Aaronidis sacerdotium detulit. Post hanc legem, quod ante laudi erat datum, scelus esse cœpit. Nullo enim modo licuit regi, qui ex alia erat gente, sacerdotium attrectare contra apertum DEI interdictum: quam in legem cum Rex Ozias delinqueret, optimo jure ei dictum est à sacerdotibus, *Non est tuum ô Ozia adolere DEO, sed Sacerdotum filiorum Aaronis, qui consecrati sunt ad adolendum.* Itaque & debitas temeritati suæ pœnas luit turpi scabie percussus. Quo vero consilio DEUS regnum Israëliticum secreverit à sacerdotio, difficile forte nobis esset

2. Chron. 26.18.

eſſet indagare, nî viam quodammodo præiret divinus ſcriptor ad Hebræos. Apparet Hebræam gentem mirè proclivem fuiſſe ad ſuperſtitiones, unde ad falſorum quoque numinum cultus toties delapſa eſt. Quum verò DEUS huic vitio quaſi frenum injeciſſet operoſiſſimorum rituum magnam ſatis molem, illi ſpem omnem ſalutis in illis ritibus ponere cœperunt: à qua dementiſſima perſuaſione ſæpiſſime illos revocant Sancti, oſtenduntque miſericordiam, hoc eſt animi integritatem multo magis DEO placere, quam ſacrificia. Quod ſi ſacra potiſſima nemo niſi Rex feciſſet, ut olim fieri conſueverat, multo ſanè magis ipſorum animi hæſiſſent defixi in tanta ſacerdotii majeſtate. Nunc cum Pontificatum, utcumq; magno apparatu inſignem, tamen regio ſplendore exutum infraque Regem poſitum videbant, hoc ipſo admovebantur majorem quendam Pontificem, qui & Rex futurus eſſet ut olim Melchiſedech, ſperare atque in eo fiduciam ponere. Quanti alioquin admiratores ſacerdotum Judæi fuerint, vel hinc apparet, quod poſtquam à Captivitate Babylonica redierunt, ſtatim ſacerdotio addiderunt principatum (ἐθναρχίαν Græci vocant) qui brevi in Regnum imo in tyran-

nidem transiit. Cæterum notatu non indignum est, etiam post institutum sacerdotium Leviticum, aliquas mansisse vetustissimi moris reliquias. Nam Paschatis mactatio patribus familiarum relicta est: quos hac in parte functos sacerdotio Judæi rectè notant. Circumcisionem quoque non desiderasse sacerdotis ministerium, sed à quovis ejus rei perito administratam, omnes Hebræi consentiunt. Illud quoque observatu non indignum, Prophetiam quæ naturaliter sacerdotio videtur cohærere, non minus Regibus quam Sacerdotibus tributam, imo Privatis sæpius quam Sacerdotibus, DEO undique multis modis id agente, ut Levitici Sacerdotii infirmitatem populus agnosceret. Ita nimirum Lex illos quasi manu ad Christum deduxit, qui Summus futurus esset Propheta, Summus Sacerdos, Summus itidem Rex, quique omnes in se credentes triplicis istius honoris participes faceret. Nam de prophetiâ in oraculum Joëlis à Petro Apostolo explicatum, *Postremis diebus effundam spiritum meum super omnem carnem: & prophetas agent filii vestri & filiæ vestræ, & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt, & super servos meos & super ancillas meas effundam spiritum meum in*

Act. 2, 16.

diebus

diebus illis & prophetas agent. Cui illud *Esa.45 13.*
Esaiæ respondet à Christo apud Joannem *Ioan 6 45.*
citatum, *Erunt omnes à DEO edocti*: & *Ierem 31. 33 34.*
insignis alter Jeremiæ locus citatus in Epistola ad Hebræos, *Dabo legem meam in* *Heb. 8. 10.*
cordibus eorum & cordi eorum inscribam. Non docebunt singuli proximum suum & singuli fratrem suum, dicentes cognosce Dominum, nam omnes cognoscent me à minimo usque ad maximum. De Regno simul & Sacerdotio insignis est Petri locus, ubi fideles vocat βασίλειον ἱεράτευμα. *1. Pet. 1 1.9* *Apoc. 1.6. & 5. 10.*
Et Ioannes Apocalypsi *fecit nos Reges & Sacerdotes DEO.* Non impedit autem Christi excellentia in prophetico munere, neque generalis illa Prophetici doni fidelibus facta communicatio, quominus quidam in N. T. singuli jure Prophetæ nominentur. Sic etiam regnum Christi, quod partim divina providentia circa Ecclesiam ejusque hostes, partim spirituali in animos humanos actione constat, neque jus neque nomen Regibus abstulit externo imperio imperantibus, ac tali quod divinæ providentiæ omnino subjaceat, imperio autem DEI & spiritualibus Christi actionibus subjacere debeat juxta illud Sedulii, *Non eripit mortalia terrestria qui regna dat cœlestia.* Ut autem præcones Novi Testamenti Sacerdotes

 spe-

ſpeciatim appellentur, eſt quidem receptum antiqua Eccleſiæ conſuetudine, ſed non de nihilo eſt quod ab eo loquendi genere & Chriſtus ipſe & Apoſtoli ſemper abſtinuerunt. Idque ſatis eſſe debet ad nos admonendos ne paſſim atque promiſcuè à ſacerdotibus Leviticis ad Evangelii miniſtros argumentum ducamus; cum in ipſo munere & in modo perſonas deſignandi latum ſit diſcrimen.

6. Sub lege igitur Chriſtiana quæritur an Summum Imperium & paſtorale munus (quod & Sacerdotium appellari jam diximus) in unam perſonam rectè coaleſcant. Affirmant enim Pontificis Romani propugnatores. At Syneſius olim dixit ὅτι πολιτικὴν ἀρετὴν Regiam intellige, ἱερωσύνῃ συνάπτειν, τὸ κλώθειν ἐστὶ τὰ ἀσύγκλωστα. Et apud Athanaſium Hoſius Cordubenſis, *Neque igitur fas eſt nobis in terris imperium tenere, neque tu ſacrorum & thymiamatum habes poteſtatem imperator, hoc eſt jus adolendi*: alludit enim ad Oziæ hiſtoriam. Et Gelaſius Epiſcopus Romanus olim non incommodè ſcripſit, ex quo ſumpſit Nicolaus; *Fuerint hæc ante adventum Chriſti, ut quidam (figuraliter adhuc tamen in carnalibus actionibus conſtituti) pariter Reges exſtiterent & pariter Sacerdotes, quod Sanctum Melchiſedech fuiſſe* Sa-

Adverſ. Andronicum. Ex Athanaſio ad vitam ſolit. agentes, οὔτε τοίνυν ἡμῖν ἄρχειν ἐπὶ τῆς γῆς ἔξεστιν, οὔτε σὺ τοῦ θυμιᾶν ἐξουσίαν ἔχεις βασιλεῦ.

Epiſt 8. *ex libello Gelaſii de vinculo Anathematis.*

Sacra prodit historia. Mox. *Sed cum ad verum ventum est, eundem Regem atque Pontificem ultra sibi nec Imperator (Pontificis nomen imposuit) nec Pontifex regale (fastigium) vindicavit. Quamvis enim membra ipsius, id est veri Regis atque Pontificis secundum participationem naturæ magnificè utrumq; in sacra generositate sumsisse dicantur, ut simul regale genus & sacerdotale subsistant; attamen Christus memor fragilitatis humanæ, qui suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperans sic actionibus propriis dignitatibusq; distinctis, officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate (salvari;) non humana superbia rursus (intercipi,) ut & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro tēporalium cursu rerum Imperialibus dispositionibus uterentur.* Hinc & Demetrius Chomatenus, ubi jura Imperatoris circa Ecclesiam amplissima describit, eadē tamen restringit in his verbis πλὴν μόνε ἢ ἱερεργεῖν. Multa quidem in hanc rem adferuntur argumenta, non omnia tamen ejusdē roboris. Quædam enim rectius probant officia esse diversa, ut semper fuere, & pastoribus qua pastores sunt imperium non competere, quam interdictam munerum conjunctionem. Illud efficacius, quod

Nicol. jura Pontificatus attribuit.

Nicol. nomen.

Nicol. sursum efferri. Infernè demergi.

2. Tim. 11. 4. quod Apostolus vetat Christo *militantem* (agere autem de pastorali militia videtur) implicari negotiis seculi, quod ad inferiora etiam civilia munera extendunt canones antiquissimi qui Apostolici dicuntur, ut Canon. 6. 81. 83. Ac ne quis arbitretur hoc iis dumtaxat temporibus statutum, cum sub Imperatoribus profanis viveretur, idem repetitum est Carthagiensis Synodi, quæ Honorio & Theodosio Imperantibus celebrata est. Can. 16. & Chalcedonensis Synodi Can. 3. & 7. nimirum quia tam grave & difficile est munus pastorale, ut totum hominem desideret. Quod ipsum quanquam non ita rigidè sumi potest, ut nullo unquam tempore ulla cura secularis à pastore suscipi possit (nam exempli causa tutelam legitimam leges excipiunt) tamen sufficit ut perpetuam quandam eademque difficilem curam à pastore submoveat, quippe cum sollicitudinem pro viduarum alimentis, minimè cæteroquin alienam ab Apostolica functione, hanc inter cætera ob causam Apostoli à se abdicaverint. Regni autem cura & perpetua est & longè gravissima. Illud vero validissimum, quod alios planè mores postulet officium Regis, alios officium pastoris quale in Evangelica lege describitur, ut vel ex eo satis

Novel. 132 cap. 5.

Act. 6.

ſatis apparet, non poſſe commodè & pro decoro, imo nec ſine deſultoria quadam levitate utrumque ab uno homine ſuſtineri. Oſtenſum ergo eſt & diverſum eſſe Imperium à functione ſacra, & cauſas eſſe cur utrumq; ab eodem ſuſcipi non debeat.

Cæterum, quia & Imperium & munus paſtorale (Paſtorum hic nomine Evangelii præcones intelligo, cum alioquin Reges quoque ſint Paſtores & quidem Dominici gregis, imo etiam *Paſtorum Paſtores*, quomodo olim Regem Ædgarum Epiſcopus nuncupavit) diſcreta licet, in eo tamen conveniunt, quod quæ paſtorum cura eſt unica, ea ſummarum poteſtatum cura præcipua eſt, ut divina rectè ordinentur, & ut Iſidorus Peluſiota dixit ἱερωσύνη καὶ βασιλεία εἰς ἓν ὁρῶσι τέλος τὴν τῶν ὑπηκόων σωτηρίαν; mirum nobis videri non debet, ſi Summis Poteſtatibus ob commuuitatem materiæ circa quam verſantur & finis ad quem tendunt, nomen interdum alterius functionis proprium tribuitur. Hinc Conſtantinus [a] non ſemel *Epiſcopum* ſe vocavit; quam [b] Græci ſcriptores ſæpè ἰσαπόστολον, interdum * ἐν βασιλεῦσιν ἀπόστολον nuncupant. Valentinianus & Martianus Imperatores in ipſo illo edicto [c] quo Chalcedonenſis Synodi Acta approbant, *Inclyti Pontifices* vocantur, eundem

7. (margin, beside "Cæterum, quia & Imperium")

Poſt A. D. 959.

[a] Non abſolutè: vide Euſeb. de vita lib. 4. cap. 24.

[b] Poſtremorum ſeculorum.

** Quia à Chriſto è cælo (ut Paulus) vocatus ad fidem fuerat.*

[c] Nil tale in edicto extat.

Ausonius denatus antequam Martianus nasceretur. De Gratiano scripsit A.D. 383. Aug. 24. denato.
** Act. 5. ad finem.*

demque Martianum Ausonius Christianus *Religione Pontificem* appellat. Imo & in ipsa Synodo * ei acclamatum est *Pontifici Imperatori*. In eodem Martiano laudat Romanus Episcopus *Sacerdotalem affectum*, & alibi *animum Apostolicum* & *Sacerdotalem*. Et Theodosii curas *Apostolicas* dixit Theodoretus. Nec aliter simplicius Romanus & ipse Episcopus in Zenone agnoscit *animum Sacerdotis & Principis*. Anastasius quoque & Justinus imperatores Pontificis usi sunt appellatione: & Leo III. in Epistola ad Gregorium Romanum Episcopum de se ὅτι βασιλεὺς καὶ ἱερεύς εἰμι. Et Gregorius ad illum vicissim, Constantinum, Theodosium, Valentinianum atque alios, qui curam gesserunt Ecclesiarum, & *Pontifices* ait fuisse & *Imperatores*. Neque aliter se res habuit sub Francorum dominatu, quos Pontifices disertè appellat Leo Romanus Episcopus, *de Capitulis*, inquit, *vel praeceptis Imperialibus vestris vestrorumque PONTIFICUM * praedecessorum irrefragabiliter custodiendis & cōservandis quantum valuimus & valemus Christo propitio, & nunc & in aevum nos conservaturos modis omnibus profitemur*. Ejusdem Lotharii patrem Ludovicum Pium Joannes Octavus Romanus Episcopus cooperatorem vocat

Non extat epistola Imp. sed verba laudata ei tribuit Gregor. 2. epist. 2. A. D. 730.

Lex 4. apud Gratian. dist. 10. cap. 9.
** Legendum ex Panormia & praedecessorum.*
Lud. Pius decessit A. D. 840. Iun. 20.

vocat ſui certaminis. Neque nominat tantum ſed & ſigna ſuæ functionis Imperatoribus tributa ſunt. Unde ſexta Synodus Oecumenica cum laicis prohiberet ad altare, hoc eſt ad menſam dominicam accedere, excepit Imperatorem. Ad quem locum Balſamo Epiſcopus Antiochenus notat & ceræ characterem imprimere, quod eo tempore Epiſcoporum erat, & de ſacris inſtituere populum ſolitos Imperatores. Et hæc ſunt *ἀρχιερατικὰ προνόμια*, quæ Imperatoribus adſcribit Chomatenus. Quod ſi, ut modo oſtendimus, Imperatores & *Epiſcopi* & *Pontifices* & *Sacerdotes* ſunt appellati, nihil cauſæ fuit cur Anglis quibuſdam ſcriptoribus acerbè exprobaretur quod ſpiritualem quandam poteſtatem Regi tribuiſſent, præſertim cum ſæpiſſimè non à modo agendi, ſed à materia nomen imponi ſoleat, ſicut leges *militares, nauticas, ruſticas*, dicimus. Quare & Regis imperium *ſpirituale*, quatenus circa religionem, quæ eſt res ſpiritualis, verſatur.

feria 1. Lotharius A. D. 855. Sept. 29. feria 1. Hadriano 2. ſucceſſit Ioannes 8. A. D. 872. Decemb. 14. feria 1. Lud. Balbum Caroli Calvi filium A. D. 878. cooperatorem vocavit epiſt. 87.

CAPUT III.

Quousque conveniant sacra & profana quoad jus imperandi.

SUMMARIUM.

1. Actiones internas humano Imperio non subjacere nisi comitanter cum externis. 2. Actionum partitio in eas quae definitae sunt & indefinitae ante Imperium humanum. 3. Definitarum partitio in definitas Iure divino naturali, & definitas Jure divino positivo, cum exemplis. 4. Etiam definitas actiones materiam esse Legis, tum propter adjuncta, tum propter novam obligationem. 5. Actus non imperabiles summae Potestati eos solos esse qui Juri divino repugnant. 6. Imperia juri divino repugnantia etsi ad agendum non obligant, obligare tamen ad vi non resistendum, & unde ea obligatio. 7. Non eximi ab ea obligatione Potestates subordinatas. 8. Solutio ad exempla quae contra adferuntur. 9. Similitudo Sacrorum & profanorum circa praedicta, & primum circa discrimen inter-

internarum & externarum actionum. 10. *Secundò circa actiones à DEO definitas, & quid circa eas non liceat.* 11. *Quid circa eas liceat: quod quinque capitibus explicatur.* 12. *Circa actiones à DEO non definitas.* 13. *Definitam actionem alleganti probationem incumbere.* 14. *Circa reſiſtentiam: quam illicitam eſſe, cum vis infertur à ſumma Poteſtate religionis nomine, probatur ex ſacris Literis & exemplis: cum ſolutione objectionum.* 15. *Diſcrepantia ſacrorum & profanorum quoad latitudinem Imperii circa ſingula & unde.*

IMperii jus ad ſacra non minus quam ad profana extendi, quantum generalis tractatio fert, ſupra demonſtratum eſt. 1.
Quia vero nonnulli magnum hic diſcrimen ſtatuunt inter ſacra & profana, neque tamen id diſcrimen in quo propriè conſiſtat, ſatis explicant, operam dabimus, ut in quo iſta conveniant, in quo diſcrepent, diſtinctè explicemus. Primum ergo in genere ſepoſito paulisper *ſacri profanique* diſcrimine videamus, quænam actiones (nam circa iſtas propriè verſatur imperium) materia imperii eſſe poſſint. Deinde quid circa ſingula earum genera Imperium poſſit efficere.

Actio-

Actionū ergo prima ſit hæc diviſio, quod aliæ ſunt externæ, aliæ internæ. Externæ actiones primaria ſunt materia imperii humani, internæ ſecundaria, neque propter ſe, ſed propter externas: ideoq; circa internas, quæ omnino ab externis ſeparatæ ſunt, neque eas reſpiciunt humana imperia, non occupantur. Hinc illud Senecæ, *Errat ſi quis putat ſervitutem in totum hominem deſcendere, pars enim melior excepta eſt. Corpora obnoxia ſunt & adſcripta Dominis, mens ſui juris eſt*; & illud in jure protritum, *Cogitationis pœnam nemo patitur*. Cauſa eſt, quia imperium requirit materiam cujus natura in imperantis notitiam cadat. Solus autem Deus eſt καρδιογνώστης, ac proinde ſolus in corda imperium obtinet. Hominibus actus aliorum interni *ſuaptè natura* ſunt incogniti. *Suaptè natura* ideo addidi, quia ſi qua ſunt externa quæ clam alios ſunt, ea imperio ſubjacent. Cognoſci enim naturâ poſſunt. Conſideratur autem hic τὸ καθ' αὑτὸ, non τὸ κατὰ συμβεβηκός. *Secundariò* vero quod dixi actus quoque internos ſubeſſe imperio, id dupliciter habet locum, aut ex intentione imperantis, aut quodam repercuſſu. Ex intentione imperantis, ubi actus internus cum externo conjunctus eſt, & in eum quaſi in-

3. Beneſic.

influit, quomodo in delictis perfectis aut inchoatis animus æstimatur. Per repercussum vero, ut quia aliqua actio per imperantis interdictionem facta est illicita (*oportet enim subjici non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam*) ideo & cogitando talem actionem, ut faciendam eligere, illicitum est, non quia cogitationi propriè lex humana sit posita, sed quia nemo honestè potest velle facere, id quod factu turpe est. Rom. 13. 5.

2. Alia partitio actionum est, quod antequam de iis humano imperio aliquid ordinetur, aut sunt definitæ moraliter aut indefinitæ. Moraliter definitas voco quæ aut debitæ sunt aut illicitæ, quarum illæ moraliter necessariæ, hæ moraliter impossibiles dici possunt; quomodo in jure turpia *impossibilium* voce appellantur. Hæc definitio ante humani imperii actum aut ex ipsa actionum naturâ oritur, ut *Deum colere* debitum est, mentiri illicitum per se, aut ex imperio superioris, sicut patri familias id faciendum aut cavendum est quod decuriones, decurionibus quod præses, præsidi quod summa potestas fieri jusserit vetueritve.

3. Quare cum summa Potestate nullum sit majus imperium humanum (alioqui enim summa non foret) sequitur illi ea

demum

demum esse definita quæ aut suaptè naturâ sunt debita aut illicita, aut quæ talia effecta sunt imperio divino. Ea quæ prioris sunt generis ad jus naturale referuntur. Juris autem naturalis, ne quis fallatur vocis ambiguo, non ea tantum dicuntur esse quæ ex principiis natura notis, sed illa etiam quæ ex naturalibus principiis naturaliter, hoc est certò & definitè, fluunt. Naturale enim in hoc argumento non supernaturali, sed arbitrario opponitur. Sic quandoquidem constat Deum Patrem, Filium, Spiritum Sanctum, unum esse verum Deum, illum ipsum coli debere juris naturalis est. Posterioris generis quæ sunt, ea vocantur juris divini positivi, qualia sunt quædam singulis præscripta, quædam populo, quædam universitati humani generis; singulis, ut
Deut. 4. 8. quæ Abrahamo, Isaaco, Jacobo, Mosi aliisque DEI servis mandata leguntur. Populorum omnium unus est Israëliticus, cui jura positiva DEUS plurima præscripsit, tum quæ ad sacra, tum quæ ad res alias pertinerent. Universitati humani generis quædam ad tempus sunt imperata; ut Sabbathi lex in ipsa creatione, ut quidam putant: de non edendo sanguine aut suffocato post diluvium: Alia in perpetuum valitura quæ Christus insti-

inſtituit, ut lex τῆς ἀποσυναγωγῆς, lex Baptiſmi & Cœnæ Dominicæ, & ſi qua ſunt ſimilia.

4. His intellectis, videri alicui poteſt eas ſolas actiones humani imperii juſtam eſſe materiam, quæ per divinum indefinitæ & in utramvis partem liberæ manſerunt. Nam & Ariſtoteles τὸ νομικὸν δίκαιον de- *Eth.5.10.* ſcribit ὃ ἐξ ἀρχῆς οὐδὲν διαφέρει οὕτως ἢ ἄλλως ὅταν δὲ θῶνται διαφέρει. Et verum hoc eſt, ſi talem dumtaxat actum ſpectemus Imperii, qui actionem ipſam intrinſecus immutet. Quum enim & quæ fieri debent & illicita ſunt, determinata ſint, eoque immutabilia quoad moralem bonitatem vel malitiam, ſequitur unicam talis mutationis materiam relinqui actiones indefinitas. Cæterum, cum & ea quæ aut fieri oportet, aut quæ oportet non fieri, extrinſecæ mutationis ſunt capacia, eamque ab Imperio humano poſſint accipere; manifeſtum eſt eaſdem humano Imperio ſubjacere, dummodo merè internæ non ſint. Huc pertinet actionibus debitis tempus, locum, modum & perſonas aſſignare, quatenus eadem neque per rei naturam neque per legem Dei definita ſunt, impedimenta quoque auferre, interdum præmia addere, illicitas vero actiones pœnis quibuſdam quæ in poteſtate ſunt im-

imperantis coërcere, aut nullas pœnas infligere, quæ vocatur facti permissio, & interdum culpa vacat. Subtilius intuenti apparebit ex humano imperio in his quæ etiam ante homines facere aut non facere tenebantur, novam quandam oriri obligationē etiam in conscientia, quanquam minoris gradus quam prior fuerit. Nam lex divina Decalogi dicens Judæo, *non occides*, *non furaberis* & quæ sequuntur, non solum declaravit quid juris esset naturalis, sed ipso præcepto obligationem novam priori addidit, ita ut Judæus contra faciens non eo tantum peccaret, quod actum committeret vitiosum, sed etiam quod vetitum, quia διὰ τῆς
Rom. 11. 23. παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζει ut Paulus loquitur. Unde Augustinus di-
De ver. Relig. c. 26. xit, *legem prohibentem omnia commissa congeminari, non enim simplex*, inquit, *peccatum est, non solum malum, sed etiam vetitum committere.* Quod autem in lege divina Decalogi locum habet, hoc ipsum in lege etiam humana idem præcipiente obtinet, proportione tamen servata.
Rom. 13. 2. Nam *qui resistunt, divinæ ordinationi resistunt*: atque ideo ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται teste Apostolo.

5. Vidimus quam latè pateat humani Imperii materia, & qui actus eidē Imperio com-

competant in unoquoque genere. Nunc qui actus non ſint jure imperabiles Summæ inter homines Poteſtati videamus. Et conſtat eos dumtaxat extra imperii jus eſſe, qui naturali aut alteri cuivis divino juri repugnant. Nam alius modus actiones determinandi quoad jus ſummæ poteſtatis ne fingi quidem poteſt. Definitorum autem jure divino (in quo comprehendo naturale) duo ſunt genera: alia enim juſta ſunt, alia vetita. Duo erga genera ſunt actuum Imperii qui ad jus imperantis non pertinent. Deo vetita jubere; Deo juſſa vetare. Cauſa eſt quia ſicut in naturalibus cauſæ inferiores in agendo à ſuperioribus depēdentes contra ſuperiorum efficaciam vim agendi non habent, ita etiam in moralibus. Quare talia imperia quatenus directe imperio divino contraëunt, obligationem (qui proprius eſt & proximus Imperii effectus) parere nequeant. Optime Auguſtinus: *Si aliquid juſſerit Curator, nonne faciendum eſt? non tamen ſi Proconſul jubeat: non utique contemnis poteſtatem, ſed eligis majori ſervire. Rurſus ſi ipſe aliquid juſſerit Proconſul, aliud jubeat Imperator, numquid dubitatur illo contempto illi eſſe ſerviendum? Ergo ſi aliud Imperator, aliud jubeat Deus, quid judicatur? major poteſtas Deus, da veniam ô Imperator.*

Auguſt. de verbis Domini ſecundum Matth. ſerm. 6.

D Di-

6. Distinguendum tamen diligenter inter Imperii actum, qui subditum ad agendum movet, & inter vim quæ eo nomine alicui intentatur, quæque subdito patiendi aliquid necessitatẽ imponit. Nam etiam cum Imperii actus effectu suo, hoc est obligatione, caret, vis tamen eo nomine illata effectũ quendam habet, non tantum Physicum, sed & mortalem, non ex parte agentis, sed ex parte patientis, hunc scilicet ut eam vim repellere non liceat. Defensio enim violenta cum adversus parem sit licita, adversus superiorẽ illicita est. *Militem*

L. Milit. §.4. D. de re milit. inquit Juris-Conf. Macer, *qui centurioni castigare se volenti restiterit, veteres notaverunt. Si vitem tenuit, militiam mutat. Si ex industria fregit vel manum Centurioni intulit, capite puniuntur.* Hoc ipsum quanquam ex jure humano videtur proficisci potuisse (obligant enim humana imperia ad omnia quæ injusta non sunt, injustum autem non est à resistendo abstinere) aut etiam ex naturæ jure, quod non patitur ut pars toti se opponat, ne quidem pro sui conservatione, clarius tamen ex scripta lege divina demonstratur. Nam Christus

Matt. 26. 52. cum dixit, *Qui gladium sumit, gladio peribit*, diserte improbat eam defensionem quæ vi fiat contra vim injustissimam, sed publi-

publico nomine illatam. Et huc quoque referendum illud Pauli, *Qui resistit, Dei ordinationi resistit.* Resistitur enim dupliciter, aut contra Imperium agendo, aut vim vi reprimendo: interprete Augustino; *sive potestas veritati favens aliquem corrigat, laudem habet ex illa qui fuerit emendatus: sive inimica veritati in aliquem sæviat, laudem habet ex illa qui fuerit coronatus.* Sic Petrus vult servos subjici Dominis, non tantum bonis & æquis, sed etiam σκολιοῖς: quod ipsum pari jure ad subditos porrigens idem ille Augustinus: *Ita à plebibus*, inquit, *Principes & à Servis Domini ferendi sunt, ut sub exercitatione tolerantiæ sustineantur temporalia, & sperentur æterna.* Neque aliud obtinuit in lege veteri, ubi subditis pro servis uti, bona eorum aliis elargiri, *Jus Regis* vocatur, non quia Rex ita agens juste ageret (Lex enim divina longe alia ipsi præceperat, imo supra cives attolli, vim magnam auri, argenti, equitii comparare ipsum vetuerat) sed quia ita agenti nemini liceret vim ullam opponere: sicut & Romanis *Prætor jus reddere* dicitur etiam cum iniqua decernit. Hinc illud bis dictum de Rege injustissimo à Deo designato, *Quis injecta manu in unctum Domini insons erit?*

Rom. 13. 2.

1. *Pet.* 2.

Prosp. sent. 34. *ex Aug. in Psalmum* 124. *non ad verbum.*

1. *Sam.* 8.

Deut. 17. 17. 20.

L. Penult. D. de just. & Iure

1. *Sam.* 24. 7. 26. 9.

Neque ullo modo audiendi sunt qui

contra Sacras literas, contra rectam rationem, contra piæ antiquitatis sententiam, inferioribus quibusdam potestatibus adversus summam arma induunt.
1. *Pet.* 2. Nam Petrus docens parendum Regi, id est Summæ Potestati ὡς ὑπερέχοντι, præsidibus autem, id est inferioribus potestatibus ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις tanquam missis ac ordinatis à Summa Potestate, manifeste ostendit omne inferiorum potestatum jus à Summarū Potestatum man-
In Ioannem tract. 116. dato pendere. Hinc de Pontio Pilato Augustinus, *Talem Deus dederat illi potestatem, ut esset sub Cæsaris potestate.* Et David nonne princeps erat, imo dux militiæ in
1. *Sam.* 24. 7. populo Dei, qui tamen jus sibi non putavit Regem plane tyrannice regnantem vel digito attingere, adeo ut ob obscissam penulæ partem conscientia illum torserit? Ratio idem quoq; idem evincit. Nam Magistratus isti inferiorum ratione Magistratus sunt quoad Summæ Potestati visum fuerit, at Summæ Potestatis ratione privati sunt. Omne enim Imperium omnisque jurisdictio à Summa Potestate emanat, ab eaq; perpetuo dependet. Hinc Marcus Aurelius sapientissius Imperator dixit *Magistratus de privatis, Principes de Magistratibus, Deum autem de Principibus decernere ac judicare.* Principum nomine

nomine Imperatores intelligens qui jam facti erant αὐτοκράτορες. Neq; aliter ſenſit vetus Chriſtianitas; nulli enim præſides, nulli legionum duces contra impios, ſævos, truculentos Imperatores armata manu quicquam moliti ſunt, ut plane dolendũ ſit inventos noſtro ſeculo viros eruditos, qui novo procuſo dogmate latiſſimã ſeditionibus & bellis aperuerint viam.

Neque nos movere quicquam debent 8.
recentia armorum in Reges ſumptorum exempla. Nam ſi ea in eos Reges ſumpta ſunt in quos totum populi jus tranſlatum erat, ac qui proinde non precario ſed proprio jure imperabant, laudari ſalva pietate non poſſunt, quemcumque tandem prætextum aut eventum habuerint. Sin alicubi Reges tales fuere qui pactis ſive poſitivis legibus, & Senatus alicujus aut Ordinum decretis adſtringerentur, in hos ut Summum Imperium non obtinent, arma ex optimatum tanquam ſuperiorum ſententia ſumi juſtis de cauſis potuerunt. Multi enim Reges etiam qui ſanguinis jure ſuccedunt, Reges ſunt nomine magis quam Imperio, ut de Laconicis Regibus ſcripſit Æmilius Probus. Sed fallit imperitos quod illam quotidianam & maxime in oculos incurrentem rerum adminiſtra-

tionem, quæ ſæpe in optimatum ſtatu penes unum eſt, ab interiore Reipublicæ conſtitutione non ſatis diſcernunt. Quod de Regibus dixi, idem multo magis de iis acceptum volo, qui & re & nomine non Reges ſed *Principes* fuere, hoc eſt non *Summi* ſed *Primi*. Horum enim principatus multum abeſt à Summô Imperiô. Illud viciſſim notandum, habere quoſdam Dynaſtas aut Civitates Summum Imperium, qui quæve id habere non videantur, quia ſcilicet id alterius ſunt fide & clientela. Sed cum clientela non ſit genus ſubjectionis, & ut Juris-Conſulti Romani notant, *liber eſſe non deſinat populus qui alterius Majeſtatem comiter obſervat*, poſſunt hi quoque *Summô Imperiô* eſſe præditi qui inæquali fœdere ſive homagii ſacramento alteri obligantur. Quæ omnia eô fine moneo, ne quis poſthac (quod factum ſæpiuſcule video) bonas cauſas male tuendo infamet. Latius hoc argumentum perſequerer (eſt enim momenti maximi & in quo pernitioſe erratur) niſi hoc ſumma cum cura feciſſe viderem Beccariam, Saraviam, & nuper doctiſſimum Arniſæum, ut Bodinum, Barclajum, alioſque prætercam.

9. His præſtructis accedamus ad demonſtran-

ſtrandam paritatem Imperii circa ſacra & circa res alias. Quemadmodũ ergo in rebus omnibus non perinde animis imperatur ac linguis, ita Lactantius non minus vere dixit; *Quis mihi imponat neceſſitatem vel credendi quod nolim, vel quod velim non credendi?* Et hoc ſenſu verum eſt Caſſiodori illud, *Religio imperari non poteſt*; & Bernardi, *Fidem ſuadendam, non imperandam.* Quare & Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius de hæreticô homine, *ſibi tantũmodo*, inquiunt, *nocitura ſentiat, aliis obfutura non pandat.* Atque huc credo reſpiciens Conſtantinus ſe vocavit *Epiſcopum* τῶν ἐκτὸς, quia internæ actiones per ſe ſumptę Imperii humani materia non ſunt, ſed Imperio Dei ſubjacent, qui per Epiſcopos non *Imperantes*, ſed *Miniſtrantes* animos & vocibus & ſignis movet, ita tamen ut præcipuam efficaciæ partem ſibi uni reſervet. Conjunctim tamen cum externis interna humanum Imperium veniunt in utroque genere. Lege Corneliâ tenetur qui cum telô fuerit hominis occidendi cauſa; & generaliter ait Adrianus Imperator, *in maleficis voluntatem ſpectari non exitum.* Sic in codice Iuſtinianeo *de fide Catholica*, titulus extat, ob profeſſionem ſcilicet fidei, quod lex pri-

Lib. 5. c. 13.

Lib. 2. ep. 27.

Serm. 66. in Cant.

L. omnis de hæret. Cod. Th.

Lib. 4. de vita c. 24.

L. 1 ad leg. Cor. de Sicar.

L. ult. c. eod. tit.

ma explicat, *Cunctos populos quos clementiæ nostræ regit Imperium, in tali volumus Religione versari, &c.* Hinc illa Regum nomina; *rectores, auctores, defensores fidei.* Ita & olim Rex Ninives cum jejuniô pœnitentiam imperavit.

10\. Quod à Deô vetita juberi aut jussa vetari ab humana potestate valide nequeunt, non magis in sacris quam in cæteris actionibus obtinet. In utroque enim genere valere debet Apostolicum illud,
Act. 5. 29. *Deo magis parendum quam hominibus*:
Apud Euseb. quod discipulus Apostolorum Polycar-
lib 4. c. 15. pus ita expressit δεδιδάγμεθα ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἀπὸ Θεοῦ τεταγμέναις τιμὴν κατὰ τὸ προσῆκον, τὴν μὴ βλάπτουσαν ἡμᾶς ἀπονέ-
Exod. 1. 15. μειν. Rex Ægypti obstetricibus imperat Hebræorum infantes mares interficere, non parent. Causa additur, *Quia Deum timebant.* DEUS enim per naturam ve-
1. Reg. 21. 3 tat hominem innocentem occidere. Rex Achabus à Nabothô vineam poscit jure mancipii. Negat Nabothus quia lex divina Hebræis data vetabat prædia extra familiam mancipari. Antonius Caracalla Papiniano Juris-Consulto imperat ut parricidium, ab ipso factum defendat, recusat ille & mori mavult, quod sciret cum jure naturæ & Gentium pugnare, mentiri & patrocinium tanto sceleri præstare.

stare. Eodem jure etsi affectu sanctiore Apostoli synedrio *vetante eloqui aut docere in nomine JESU*, quærunt *An non Deo præ hominibus sit parendum*? Merito sane: Ab ipsô enim DEO per os Domini JESU præceptum acceperant, *in nomine ipsius pœnitentiam & remissionem peccatorum prædicandi*, & quidem *initio facto Hyerosolymis*. Nam id quoque speciatim mandato comprehendebatur. *Act.* 5. 29. *Act.* 4. 19. *Luc.* 24.

11. Quod ergo divinô Imperiô factu ipsis erat necessarium, id Imperiô humanô illicitum reddi nequibat. Et hoc sensu explicandi sunt auctores qui ajunt Evangelium, Ministerium, Sacramenta Imperio humano non subjacere, nempe ad mutandum id quod jure divinô introductum est. Primum enim verbi salutaris prædicatio & Sacramentorum exhibitio prohiberi efficaciter nequit, quum à DEO præcipiatur. Nam quæcunque DEUS unam in partem definivit, ea contrariam in partem ab hominibus definiri non posse exploratissimum est. Eodem modô jus alendi parentes aut liberos, sublevandi insontes, multaque alia hactenus à lege sunt libera, ut eorum prohibitio non valeat. Secundo forma à DEO præscripta Ministerio Verbi aut Sacramenti mutari ab homini-

minibus non poteſt, nec id ſacris proprium. Nam & forma matrimonii, quatenus nempe conſiſtit in unitate duorum & individuo nexu, humana lege eſt immutabilis. Tertio non eſt humanæ poteſtatis nova condere fidei capita, aut ut loquitur Juſtinianus, fidem innovare, neque novos DEI cultus aut nova inſtituere Sacramenta, quia hoc ipſum iſtarum rerum natura repudiat. Neque enim quicquam poteſt ad ſalutem credi fieri-ve, niſi quod DEUS ut tale patefecerit, neque poteſt eſſe aptum applicandæ divinæ gratiæ inſtrumentum, niſi quod DEUS iſti uſui aſſignaverit. Perinde enim hoc eſt ac ſi dicam non poſſe à Summa Poteſtate conſtitui, ut verum ſit matrimonium inter ejuſdem ſexus homines aut inter infantes; repugnat enim matrimonii natura. Adde jam quod DEUS directe vetat legi ſuæ, præſertim Evangelicæ, aliquid addere tanquam ad ſalutem neceſſarium, aut ἐθελοθρησκείας comminiſci. Non poteſt autem ſumma Poteſtas efficaciter aliquid ſtatuere DEO vetitum: ſicut non potuerunt Perſarum Reges efficere ut inter matres ac filios juſta eſſent connubia. Si quis tamen accurate loqui volet, potius dixerit hæc omnia quæ recitavimus tam in ſacris quam in

L. cum ſalutar. l. de ſum. Trin.

in cæteris rebus habere in ſe quiddam per homines immutabile immutabilitate juris, quam omnino ac ſimpliciter Imperio Summarum Poteſtatum non ſubjacere, cum plurimi maximique actus Imperii circa eadem illa verſentur, qui actus in Sacris literis vocantur *præcepta Regis ex Verbô DEI*. Primum enim à Summis Poteſtatibus ἀμέσως fluit, quod ea quæ DEUS imperat libere imo & commode facimus amotis impedimentis, datis adminiculis. Ita Cyrus & Darius Judæis permiſerunt Templum reſtaurare & ſacra ibidem facere, additis etiam pecuniis ad ſuſtinendas impenſas. Sic Conſtantini & Licinii edictô contigit Chriſtianis ἐλευθέρως ϗ ἁπλάςως ea facere quæ Chriſtiana religio deſiderat. Secundo, ut ſupra attigimus, lex humana non tantum permittendo, ſed & jubendo quod jubet lex divina, novam ſuperaddit obligationem: quod Auguſtinus notat, cum ait: *Nam & apud homines pœnas luit, & apud Deum frontem non habebit, qui hoc facere noluit quod ei per cor Regis ipſa veritas juſſit*. Item; *Hoc jubent Imperatores quod jubet & Chriſtus, quia cum bonū jubent, per illos non jubet niſi Chriſtus*. Tertio Summa Poteſtas humana circumſtantias quaſdam loci, temporis, modi, actionibus à DEO impe-

Chron. 29. 15. & 30. 12.

Epiſt. 66.

Novel. 137. *c.*6. *Nov.* 58 & 131. *c.* 8 *Nov.* 123. *c.* 23. *partim Nov.* 123. *c.* 13. & 9.
imperatis præscribit, ut fiant εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν. Huc spectant leges quæ Baptismi ac Sacræ communionis Canonem elata voce pronunciari jubent ut à populo exaudiantur; Quæ vetant sacra Mysteria in privatis Domibus peragi; Quæ à laïcis Litanias hoc est publicas supplicationes nisi præsentibus Clericis fieri prohibent; Quæ Episcopum non permittunt ordinari nisi qui annos triginta quinque habeat; Quæ Episcopum vetant ab Ecclesiâ abesse nisi summæ potestatis consensu, & ne sic quidem anno amplius. Quarto per humanum Imperium vetitis à Deo actionibus materia & occasiones

2. Reg. 18.
subtrahuntur. Sic Ezechias amovet excelsa, frangit statuas, excidit lucum, ipsum etiam æneum serpentem à Mose factum quod ei adoleretur, comminuit.

2. Reg. 23.
Josias comburi jubet Idolis consecrata, abolet idolorum sacerdotes, lucum incendit, excelsa & altaria idololatrica de-

L. 1. & *C. de Pag.*
struit. Sic paganica templa ac delubra claudi voluere Imperatores. Quinto Summæ Potestatis est pœnis propositis homines ad ea adigere quæ Deus jubet,

Dan. 3. 29.
& à vetitis absterrere. Ita Rex Nabuchodonozor membratim jubet eum discerpi qui Deo Hebræorum maledixerit. Qui Diis gentium sacra fecerit, cum gladio

gladio sterni jussere Imperatores. Atq; in his, nî fallor, capitibus consistit illud officium Summarum Potestatum quod θείων νόμων παραφυλακὴν, egregie vocavit Justinianus, talem intelligens custodiam quæ & ipsa sit νομοθετικὴ, quemadmodum Augustinus dixit, *Serviant Reges terræ Christo, etiam leges ferendo pro Christo.* Horum autem omnium nihil est quod non locum habeat etiam in actionibus non sacris, quæ itidem divina lege in alteram partem definitæ sunt, illa scilicet lege quam τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ vocat Apostolus. Nam ideo jus Civile partim ex civilibus institutis, partim ex naturalibus præceptis constare dicitur. Quid autem agit jus Civile circa præcepta ista naturalia, nimirum jus libertatemque externam dat agendi, quod natura præcipit remotis obstaculis, imo idem præcipit quod natura, circumstantias determinat, peccandi occasiones subducit aut coarctat, sanctionem denique pœnis addit constitutis: quod omnes partes juris evolventi erit manifestum, ita ut in eo demonstrando tempus consumi nihil sit necesse.

Nov. 138. *Epist.* 48. *ad Vincent.* *Rom.* 1. 32. *Instit. de Iust. & Iur.*

Ad ea veniamus quæ lege divina, tum illa quę in mentibus hominum, tum altera quę in sacris Codicibus præscripta est, determinata non sunt; hæc ergo sive sacra 12.

sive

five profana fint, determinare in alteram partem Jus eft Summæ Poteftatis. De pro-
1.Sam. 30. fanis res notiffima. Ita David de præda di-
25. vidunda, de folemnitatibus atque effectu contractuum ac teftamentorum, deque rebus innumeris Imperatores Romani conftitutiones fecere. De facris res non minus clara, fi quis Sacram Hiftoriam, fi quis Codices Theodofii & Juftiniani, fi quis Novellas, fi quis Capitulare Caroli Magni non dicam diligenter legerit, fed infpexerit tantum. Adeo ubique exempla funt ob-
1.Chron. via. Huc pertinet munera inftituere, utilia
23. magis aut decora quam neceffaria, quod
1.Reg.6. fecit David; templa ftruere aut ornare,
2.Reg.12. quod Salomon & Jonas, aut ftruendis legem modumque imponere, quod Juftinianus, modum præfcribere electioni Paftorum, habendis Synodis, ordini inter Paftores fervando, alienationi rerum facris ufibus dicatarum, quod Chriftiani Imperatores plurimi fecere.

13. Illud vero maxime miror à nonnullis defendi, fcilicet, qui aliquid lege divina definitum neget, ei probationem incumbere. Nam conftitit hactenus non negantibus, fed affirmantibus probationes injungi, & quæ prohibita non docentur, eo ipfo permiffa cenferi, quippe cum pecca-

tum

tum non ſit, niſi ubi lex aliqua violatur. Quod vero ajunt *Eſſentialia omnia DEI verbo contineri*, recte ajunt, ſed id ad rem non facit. Non enim quia eſſentialia ſunt, ideo à DEO præſcripta, ſed quia à DEO præſcripta, ideo eſſentialia, hoc eſt, perpetua atque immutabilia: cætera accidentalia, id eſt, temporaria, mutabilia, arbitraria. Cur autem DEUS alia lege ſua definierit, in aliis reliquerit libertatem, indagare non eſt humanæ induſtriæ. Ex his quæ diximus apparet veram illorum eſſe ſententiam, qui docent tam in Eccleſiaſticis quam in cæteris rebus ſupremam gubernationem ſive Imperium Summæ Poteſtati competere: ita tamen ut ei fas non ſit aut in Eccleſiaſticis contra fidei ac religionis regulas à DEO traditas, aut in cæteris contra perpetuam æquitatis normam quicquam decernere, quod Tertullianus dixit; *in omni obſequio ſubditos nos eſſe debere poteſtatibus intra limites diſciplinæ*. Et Auguſtana confeſſio breviter ac vere. *Chriſtiani neceſſario debent obedire præſentibus Magiſtratibus ac legibus niſi cum jubet peccare*. Et Bohemica; *Verbo Dei præcipitur ut omnes ſublimioribus poteſtatibus per omnia ſubdantur, in his tamen quæ Deo ejuſque verbo non adverſantur*. Nec aliter Belgica.

Apol.

Art. 15.

Art. 16.

Art. 36.

Cuncti

Cuncti homines, cujusque sint vel dignitatis vel cōditionis ac status, legitimis Magistratibus subjici debent, & eis in omnibus obsequi & obedire quæ Verbo DEI non repugnant.

14. Quod si tamen hos limites summa potestas excesserit (ut in utroque genere interdum evenit) rursus in eo sacra & profana conveniunt, quod non potest quidem obligari homo ut homini magis quam DEO pareat, attamen si qua vis eo nomine ingruat, restat patientiæ gloria, vim contra parare Jus non est. Ita nimirum Petrum Christus, ita nos Petrus instituit, grave nobis esse non debere, si
Matth. 26. quid mali patiamur ut Christiani; fugere
25. licet, precari licet; fugit Elias, fugit U-
*1.Pet.*2. rias, Propheta uterque; *fugere ex urbe in*
16. *urbem alteram* Apostolis permittit Chri-
Matth. 10. stus, fugit Cyprianus, fugit Athanasius,
Orat. in contra Julianum effusæ Christianorum
Iulian. lachrymæ: *aliud*, inquit Nazianzenus, *contra persecutorem non erat remedium*: ultra nefas procedere *Coactus repugnare non*
Adverſ. *novi*, inquit Ambrosius, *dolere potero, flere*
Auxent. *potero, gemere potero, aliter nec debeo, nec possum resistere.* Optime etiam Eleusius & Sylvanus Episcopi minitanti Constantio responderunt, *αὐτὸν ἐξουσίαν ἔχειν τῆς τιμωρίας, καὶ σφᾶς αὐτοὺς τῆς εὐσεβείας, ἢ δυσσεβείας.* Sanctissimum nobis hujus præscriptæ à

DEO

DEO patientiæ exemplum præbuerunt Chriſtiani illi veteres qui ſub duriſſimo infidelium Imperatorum dominatu vixere, metuenda plane multitudo, ſi alienũ quam ſuum ſanguinem fundere maluiſſent. Nam ut Tertullianus ait, *Urbes, Inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, palatium, Senatum, forum impleverant.* Et tamen *nulli inter illos*, ut idem Tertullianus ait, *Albiani, nulli Nigriniani, nulli Caſſiani:* Sub Juliano defectore, ſub Valente Catholicos crudeliter vexante, multi provintiarum Præſides, multi legionum duces cum ipſis provinciis atque legionibus ſinceram fidem amplectebantur. Sed qui ipſorum ſævitiæ arma opponeret, inventus eſt nemo. *Milites Chriſtiani*, inquit Auguſtinus, *ſervierunt Imperatori infideli, quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant ei Deum, diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam temporali.* * Euſebius Pius Samoſatæ urbis Epiſcopus pulſus Valentis Imperio, populum retinere ſe volentem ex præceptis Apoſtolicis edocuit, quanta præceptis Imperialibus reverentia deberetur, atque ita imminentem jam ſeditionem compeſcuit. *Nec ego me vallabo*, in-

Apol. Dionyſium Alexandrinum impetu in abducentes infideles facto periculo eripuerunt fideles A. D. 235.

Armenii Maximium bellum ob fidem inferentem anno circiter 310. prælio fuderunt eo nomine laudati.

Athanaſium, Alexandrini, Paulum Conſtantinopolitani armati defenderunt. A. D. 342. & 356.

A. D. 360.

Novatiani Mantinienſes milites in ſe miſſos fere delevere. Socrat. l. 2. cap. 38.

A. D. 370.

Baſilium Cæſarienſes. Nazianzen. or. 20. pag. 354.

A. D. 387.

Ambroſium Medíolanenſis, epiſt. 32.

** Theodor. l. 4. 14.*

quit, *circumfusione populorum.* Quid nunc de illa dicam Legione [a] Thebana quæ toties hostium [b] victrix ad jussum Imperatoris pro fide Christiana se passa est [c] decimari? Imo nec injunctum sibi exilium fas esse egredi Christiani veteres existimarunt, quoties in certos homines, non in totam causam, sævitia distinguebatur, exemplo Apostoli Joannis edocti, qui ita ut imperatum in Patmô Insulâ se continuit. Aliter agentes graviter objurgat Cyprianus. *Ælias in eam patriam, unde extorris factus est, regreditur, ut depræhensus non jam quasi Christianus, sed quasi nocens pereat.* Illud quoque memoriâ non indignum, quod cum Nicomediæ propositum esset edictum crudele Maximiani & Diocletiani contra Christianos, quo Scripturæ codices comburi, Basilicæ destrui, ipsi autem Christiani cruciari jubebantur, unus tantum Christianus inventus est qui edictum discerperet; in quem cum eô nomine extremô suppliciô animadversum esset, Christiani cæteri jure cæsum pronunciarunt. Hæc ostendunt quam alte Christianorum animis hæserit vox illa Domini, quæ *gladium vetat arripere.* Arripit autem qui non à DEO accipit. Dedit autem DEUS soli Summæ Potestati, aliis non

a Melius Thebæa à Thebaide quam Thebana a Thebis sive Græcis sive Ægyptiacis.

b Quis ejus victorias memoravit?

c Non modo decimata, sed etiam tota cæsa est Ep. 7.

Eusebium Samosatenum exilio egressum laudat Theodoretus.

Euseb. l. 7. cap. 6.

Nemo qui jure cæsum dixerit ab Eusebio memoratur Martyrem laudante, vide locum.

non nisi per illam. Neque ulla Veteris Testamenti exempla contrarium evincunt. Nam quod à quibusdam Regibus populi aut civitates quædam defecisse narrantur, & causa ad Regum refertur impietatem, in eo divinum Judicium describitur, non hominum facta laudantur. Quod si ipsa Potestas Summa mandatam sibi veræ religionis tutelam exerceat, eoque nomine ab hoste interno aut externo armis oppugnetur, optimo jure Imperium suum vitamque & fortunas civium armis defendet. Perinde quippe est Religionis, an alio obtentu vim patiatur & injuriam: neque enim magis tenetur, sui Juris cum sit, ad alterius arbitrium Religionis usum, quam finium possessionem, dimittere. *Non enim* Rom. 13. *frustra gladium gerit, sed DEI Ministra est vindex constituta in male agentes.* Ostensum satis arbitror quomodo in sacras ac profanas actiones, externas scilicet primario, internas non nisi propter externas, æquum sit jus Imperii, sive cum jubentur à DEO jussa, vetantur vetita, sive cum definiuntur relicta in medio & humanæ permissa libertati, sive cum Juris specie vis grassatur.

Et in his sane omnibus nihil apparet discriminis, si summa eorum quæ impe-

rantur genera ſpectemus. Ut enim Binius quoque agnoſcit homo Romanæ religionis, Imperatores ſacra & ſecularia ex æquo curant. Sin ad ſingula veniatur, hic vero fatendum eſt, anguſtius eſſe jus Imperii circa ſacra, quam circa profana, hac una ratione, quod lex divina de ſacris plura conſtituat & libertati eximat quam de cæteris rebus. Nam profana negotia (cum Forenſibus Hebræorum inſtitutis nos non obligari ſatis conſtet) ſolis prope naturalibus regulis circumſcribuntur, niſi quod de connubialibus quibuſdam legibus ambigi poteſt, naturales ne ſint an ex arbitratu Divino. At de ſacris complura in ipſo Evangelio nobis præſcripta ſunt, quæ ex voluntate Divinâ primitus proficiſcuntur. Quo uno excepto non video quid ultra interſit, ad hanc quidem Juris Imperandi quæſtionem quod attinet. Nam quod diligentior inquiſitio, majorque ſollicitudo circa ſacra requiritur, tum quia jura naturalia notiora poſitivis, tum quia in ſacris pernicioſius erratur, id cum ad modum recte utendi Juris pertineat, de Jure ipſo nihil immutat.

CAPUT

CAPUT IV.

Solvuntur quæ contra Imperium Summarum Potestatum circa Sacra objici solent.

SUMMARIUM.

1. *Solvitur objectio inde sumpta quod Christus Pastorale munus instituerit, eique regulas præscripserit.* 2. *Solvitur objectio inde sumpta quod Magistratus non sit de essentia Ecclesiæ.* 3. *Solvitur objectio ex Esaia cap.* XLIX. 24. *ostenditur Reges esse supra, non infra populum fidelem.* 4. *Solvitur objectio inde petita, quod circa Regem versatur Pastorum functio.* 5. *Solvitur objectio sumpta ex Christi regno: explicantur Regiæ Christi actiones, & ostenditur quatenus vicarios habeat.* 6. *Ad solvendam objectionem inde petitam quod Ecclesiæ, itemque Pastoribus regimen aliquod tribuitur, regimen ipsum distinguitur in suasorium, declarativum, constitutivum ex vi consensus, & constitutivum vi Imperii tum summum, tum summo inferius, sive per emanationem, sive*

per solam subjectionem, & sive id obligativum sit tantum, sive insuper coactivum: obiter hîc ostenditur quatenus placita majoris partis minorem obligent in ea communitate, quæ Respub. non sit. 7. *Pastoribus nec obligativum nec coactivum Imperium competere ostenditur ex sacris literis & Patrum auctoritatibus.* 8. *Ostenditur Pastorum regimen tantum esse suasorium & declarativum cum solutione ad locum Actor. xv.* 9. *Ecclesiæ Imperium jure divino non competere ostenditur.* 10. *Ecclesiæ regimen constitutivum competere ostenditur ratione & exemplis sacræ Scripturæ.* 11. *Ecclesiæ Imperium summum aut summo inferius competere posse & interdum competiisse ostenditur: Pastoribus vero inferius tantum dumtaxat, non etiam summum.* 12. *Demonstratur per directivum & declarativum regimen Pastorum, non tolli Summarum Potestatum Imperium circa sacra.* 13. *Demonstratur idem Imperium non tolli per regimen Ecclesiæ constitutivum.* 14. *Demonstratur idem Imperium non tolli per illud Imperium quod Pastoribus quandoque conceditur jure positivo.*

Recte

RECtè intellectis quæ à nobis dicta ſunt hactenus: facile per ſe quivis ea diſſolvet, quæ contra Summarum Poteſtatum Imperium in ea, quæ Sacra ſive Eccleſiaſtica dicuntur, afferri ſolent. Nam primum quod non Summæ Poteſtates, ſed ipſe Chriſtus Paſtorale munus inſtituit, quod functionis ſuæ regulas, quantum quidem ad ipſam muneris quaſi ſubſtantiam attinet, à Chriſto accipiunt, non à Summis Poteſtatibus, & quod eatenus, ut ipſi quoque diximus, Paſtores non ſunt Summarum Poteſtatum Vicarii. Hæc omnia ex jure Imperii nihil diminuere aliarum rerum exemplis apparebit. Poteſtas Parentum in liberos, maritorum in conjuges, non ab ullô humanô inſtitutô primitus, ſed ab ipsô Deô originem & jus ſuum accepit. Et tamen Summis Imperiis hanc quoque ſubjici, quanquam illis ipſis Imperiis antiquiorem, quis negaverit? Medica quoque functio à Deo eſt auctore naturæ ut paſtoralis à Deo auctore gratiæ, & regulas exequendi muneris ſui præcipuas à natura atque experientia accipit Medicus, non à Summis Poteſtatibus, neque vice Summæ Poteſtatis fungitur, cum medicinam facit: Et tamen non impediunt hæc omnia, quo minus medica functio ſubſit Summarum 1.

privati Deo ſubjacent: pugnantibus autem Imperiis neceſſe eſt ejus Imperium præferre qui ſuperior ſit altero. Errant igitur graviter qui ut hic paria diſcriminant, diſcriminata confundunt, actiones ſcilicet atque perpeſſiones; agere contra legem Dei, aut quæ ex lege Dei agenda ſunt omittere, nec Paſtori, nec Judici, nec privato licet, neque in Sacris neque in profanis rebus. Pati vero illata mala, ſacræ ſive profanæ legis obtentu, licet & privato & Judici & Paſtori; imo eatenus etiam neceſſe eſt pati, ut non liceat aut per vim reſiſtere, aut quicquam extra ea quæ DEUS diſerte imperat, contra humanum Imperium facere.

Jam vero quod alii adferunt non eſſe de 2.
eſſentia, ut loqui amant, Eccleſiæ Magiſtratũ, hoc eſt, Eccleſiam eſſe poſſe, etiam ſi aut nulla ſit Poteſtas Summa, aut certe non amica Eccleſiæ, quam abs re alienum ſit, quis non videt? cum nec (ut ipſorum genus loquendi imitemur) de ſingulorum hominum eſſentia ſit Magiſtratus, nec de eſſentia mercatoris, nec de eſſentia agricolæ, nec de eſſentia Medici, quos tamen omnes ſubditos eſſe Poteſtati ſupereminenti & ratio docet & Apoſtoli auctoritas.

Illud ſpecioſius objici ſolet, quod Ec- 3.

Eſai,49. 24. cleſiæ apud Prophetam promittitur, fore
ut *Reges demiſſo in terram vultu ipſam ado-
rent,pedumque ipſius pulverem ligant*. Quæ
verba Reges potius Eccleſiæ & quidem
adſpectabili, quam Regibus Eccleſiam vi-
dentur ſubjicere, quod familiare argu-
mentum eſt juris Pontificii aſſertoribus.
Nehem. 8. 9. Sed profecto ſi ut olim Eſdras ſociique e-
jus, ita & nos Scripturam per Scripturam
interpretemur, componentes inter ſe quæ
ab eodem dictata ſunt ſpiritu, facile repe-
riemus, honorem eum de quo agit Pro-
pheta, Chriſti eſſe proprium & peculiarem,
quod Pſalm. LXXII. v. 9. iiſdem prope
verbis exprimit: Eccleſiæ autem tribui ob
Chriſtum in Eccleſia ſpiritualiter præſen-
tem, ſicut in veteri Teſtamento Arcam
adoratam legimus. Tropus ergo eſt in illa
vaticinii parte: neque poteſt τὸ ῥητὸν rigide
urgeri, niſi majeſtatem eam quæ Soli Chri-
ſto convenit (is enim Princeps eſt Regum
terræ: Apocal. 1. 5.) ad Eccleſiam transfe-
ramus. Illud vero non ex Scripturis, ſed a-
liunde πολυθρύλητον & à Pontificibus toties
jactatum, *Imperatorum eſſe intra Eccleſiam,
non ſupra Eccleſiam*, de Eccleſia Catholica
veriſſimum eſt, quæ ſub uno Rege terreno
nunquam fuit, nunquam erit; De unius Re-
gni Eccleſia eâque adſpectabili caute ac-
cipien-

cipiendum, ita ut ea., quæ Imperii est superioritas, non abnegetur. Est enim Rex proprie Regis nomen obtinens non tantum singulis de populo, sed & toto populo, universo superior; neque tantum populo infideli, quales illi erant de quibus Horatius,

Regnum timendorum in proprios greges.
Reges in ipsos Imperium est Jovis:

Et Christus ipse, *Reges gentium ipsis dominantur*, sed & populo fideli qualis erat Israëliticus, quem Deus ita alloquitur, *ubi terram ingressus fueris, quam tibi dabit Dominus Deus tuus, eamque possederis, in ea habitaveris, & dixeris constituam super me Regem, qualem habent gentes vicinæ.* Et ipse populus *Rex*, inquiunt, *erit super nos.* Ita passim in sacra Historia Saul, David, Salomon Reges dicuntur constitui *super omnem Israëlem, super populum DEI, super hæreditatem Domini.* Quid autem est Ecclesia adspectabilis, nisi populus Christianorum? Talis erat ille populus in quem jus sibi traditum Justinianus asserebat, cujus verba Theophilus explicans datam ait βασιλεῖ κατὰ τοῦ δήμου τὴν ἐξουσίαν. Romanæ certe Ecclesiæ scripsit Paulus, *omnis anima potestatibus supereminentibus subjecto esto.* Cretensem Ecclesiam jubent instituere Titus de *subjectione*

Luc. 22. 25.

1. *Sam.* 8. 19. &c.

Rom. 13. 1.

jectione & obedientia potestatibus debita: ad Ecclesias Ponti, Galatiæ aliasq; extat Petri epistola, eandem monitionem continens. Quibus addendum illud Chrysostomi: *si hæc præcepta sunt sub Paganis regibus, quanto magis fieri debent sub fidelibus?* neq; illud ad causam facit, quod apud pios auctores invenitur, interdum *servire Reges Ecclesiæ*. Nam *servire* ibi est *utilitatibus Ecclesiæ consulere*. Quomodo etiam Pagani veteres Regnum *servitutem* dixere. Ita pecuarius *pecori*, tutor *pupillo*, dux *legionibus* inservit, neq; tamen supra pastorem grex est, supra tutorem infans, supra Imperatorem exercitus. Serviunt enim qui imperant, ut Augustinus inquit, *officio consulendi & providendi misericordia*. *Servire* igitur Reges *Ecclesiæ* recte quis dixerit, *servos Ecclesiæ* non recte, ne eo quidem sensu quo servitus subjectionem significat. Non enim Saul *servus Israëlis*, sed Israëliticus populus *servi Saulis*: & speciatim *servus Saulis* non minus Abimelec inter Sacerdotes, quam inter Proceres David. Et Davidis ac Salomonis servus Pontifex Sadocus. Quare & Synodi maximæ, in quibus Ecclesiæ sub Romano Imperio viventis quoddam erat compendium, Imperatores *Dominos suos* salutant. Sane quem-

1. Pet. 2. 13.

Ad 13. cap. ad Rom.

1. Sam. 17. 8. 22. 12.

1. Reg. 1. 32.

quemadmodum pater æque familiæ ſuæ imperat ſive illa fidelis, ſive à fide ſit aliena; ita populi recta religio de Summæ Poteſtatis jure nihil imminuit.

Sunt qui aliud argumentum contra Imperii jus, quod Poteſtatibus Summis aſſerimus, validiſſimum putant, quod ſcilicet ſacra Paſtorum functio circa ipſos etiam Reges verſetur, non tantum quatenus inter cæteros ipſis quoque generali prædicatione Evangelium proponitur, verum etiam qua clavium miniſterio ſingulis applicatur. Sed hujus quoque argumenti imbecillitas ſimilibus exemplis convincitur. Nam quota quæque eſt functio quæ non circa Regem verſetur? Sume agricolas, mercatores, paſtores, coquos, veſtitores: horum omnium opera Rex indiget; ut propiora attingam, Medicus Regem non minus ſanat quam equiſonem, & quę valetudini curandæ conducunt, pariter utrique præſcribit: Chirurgus ſi neceſſe ſit uret quoque Regem & ſecabit: Philoſophiæ civilis Doctor aut Conſiliarius aliquis circa Regem occupatur, hoc etiam amplius, non qua homo eſt, ſed qua Rex. Horum tamen omnium perſonas aut functiones nemo tam imprudens fuit, qui Summis Imperiis legumque humanarum vinculis exſolveret. 4.

Nunc

5. Nunc ad eos veniendum eſt nobis, qui totum circa ſacra Imperium ita Chriſto ſoli tribuendum exiſtimant, ut in nullam ejus partem venire poſſint Reges, quippe cum vicariam nullius operam deſideret is, qui regno adminiſtrando ſufficiat ſolus. His, ut ſatisfiat, diſtinguendæ ſunt Chriſti actiones: Sunt igitur aliæ terminales, ut ita dicam, aliæ ſunt mediæ: Terminales voco eas quæ ad principium finemque regii muneris pertinent. Ad principium referenda eſt legiſlatio ſub ſpe præmii æterni & comminatione pœnæ itidem æternæ: Ad finem definitiva jurisdictio. Illam Chriſtus per ſe expedivit, hanc per ſe expediturus eſt. Legiſlatione comprehenditur non ſola legis divinæ perpetuæ apertior promulgatio, rejectis pravis interpretamentis, & patefacto discrimine eorum quæ à Deo ſemper probata, & quæ diſſimulata vel condonata ad tempus; ſed conſtitutio quoque Evangelici miniſterii & ſacramentorum cum abrogatione legis Hebræorum ritualis. Juriſdictio quorumdam condemnationem, aliorum vero abſolutionem, & præmii exhibitionem continet. Quibus peractis Chriſtus adminiſtratione regni depoſita Majeſtatem regiam in æternum retinebit.

bit. Has igitur actiones cum per ſe Chriſtus obierit, vitaque ipſa & mors æterna, ac proinde earum quoque rerum promiſſio, comminatio atque adjudicatio non ſint in eorum poteſtate, qui meri ſunt homines, indubitatum eſt in iiſdem neminem eſſe Chriſti aut Socium aut Vicarium. Ad interjectas actiones quod attinet, ſciendum eſt, has partim περὶ τῶν ἔσω, partim περὶ τῶν ἔξω ἀνθρώπων verſari. περὶ τῶν ἔσω, quæ verſantur, aliæ ſunt *in homine*, aliæ *de homine*. *In homine* agit Chriſtus cum vi ſpiritus ſui, alios illuminat, alios non illuminando occæcat, aliis cor aperit, aliis non aperiendo obdurat, contra tentationes modo majora, modo minora auxilia ſuggerit; *De homine* cum peccata remittit aut retinet; quanquam harum quoque actionum ſigna quædam plerumque intus homini divina efficacia imprimuntur. Hæ quoque actiones cum meri hominis potentiam excedant, ita Chriſto ſunt peculiares, ut in his quoque nec Socium nec *Vicarium* admittant, cum interim harum actionum miniſtros habeat *Paſtores*, *Privatos*, *Reges* quoque, ſingulos ſuo modo. Diſtant autem *Vicarius* & *Miniſter* merus; quod *Vicarii* eſt producere actiones congeneres illius actionibus, cujus vices gerit, etſi minus perfe-

ctе.

ꝺte. At meri *Ministri* est actiones producere non congeneres, sed tales quæ principalis causæ actionibus inserviant. Unde apparet ejusdem actionis nomen proprie quidem, sed proportionaliter tribui *Principi* & *Vicario*. Rex enim vere imperat jusque dicit: vere quoque imperat jusque dicit Pręses, etsi non pari jure: at principali causæ & mero ministro actionis ejusdem vocabula non nisi per tropum accommodari: quo modo Pastores dicuntur *servare homines*, *remittere ac retinere peccata*. Quæ restant regiæ Christi actiones περὶ τὸν ἔξω ἄνθρωπον, præcipue consistunt in tuendâ ac liberandâ ab hostibus; ordinandâ quoque & ordinandâ Ecclesiâ: & ad providentiam recte referuntur. Sicut autem Dei universalis providentia quæ cunctis rebus invigilat, quanquam ipsa per se cunctis disponendis & exsequendis sufficiat, tamen ad demonstrationem multiformis sapientiæ Summis Potestatibus utitur tanquam *Vicariis* ad conservandam illam communem hominum societatem; unde & iisdem potestatibus *Deorum* tribuitur appellatio; ita & specialis illa Christi providentia pro Ecclesia excubans *Vicarias* sibi adsciscit easdem potestates veræ fidei patronas, *Christum*

oscu-

osculantes, quibus ipsis Christus suum quoque nomen impertit. Hi sunt Reges & Proceres quos Nazianzenus ait Χριστῷ συνάρχειν, Χριστῷ συνδιοικεῖν, non æquali *consortio potestatis* (absit tam impia cogitatio) sed *Vicario jure.* Quomodo & illud sumendum Bohemicæ Confessionis, *Magistratuum communem esse cum Agno potestatem.* Quare cum non pugnent τὰ ὑπ' ἄλληλα, neque Majestatem Christi dedeceat, præcipua regni per se ἀμέσως, cætera partim per se partim per alios exsequi (sicut & Angelorum opera eum uti certissimum est) sequitur terrestre imperium etiam qua sacra curat, nihil cœlesti ac divino Christi Imperio obstare. Hic autem monendi sunt παραλογισταὶ ne pro Christo *Rege Regum & Domino dominantium* presbyteria nobis & Synodos supponant; & quod Christi unius est proprium ἄρχειν τῶν βασιλέων, id ad eos transferant cœtus, quos & ordinis necessitas & divini juris auctoritas Regibus subjicit. *Apocal.* 19.

6. Sed quoniam in Sacris Literis & historia vetere partim pastoribus, partim Ecclesiis, *regimen* tribuitur quoddam, videamus quomodo hoc regimine non evertatur Summarum Potestatum regimen. Hæc res ut rectè intelligatur, distinctionibus quibusdam uti necesse est, ne vocum simi-

litudo in re dissimili nobis imponat. Regimen omne aut tale est, quo dato maneat in eo qui regitur juris libertas, aut quo dato ea libertas non consistat. Prius regimen iis competit, qui præsunt, ut Tacitus loquitur, *autoritate suadendi, non jubendi potestate*, ut Medici, Jurisconsulti, Consiliarii, in rebus haud omnino necessariis. Regimen, quo posito tollitur libertas, juris est aut declarativum, aut constitutivum: & constitutivum aut *jure consensus*, aut *vi Imperii*. Hæc distinctio ex modo oritur introducendæ obligationis. Qui declarative regunt, non obligant proprie, sed obligationi occasionem præbent quatenus notitiam alicui imprimunt quæ obligationem parit aut auget. Ita medicus ægrotum regit ostendendo quid ipsi exitiale sit, quid ad sanitatem consequendam aut retinendam necessarium: quo intellecto, ægrotus hoc amplecti, illud fugere tenetur, non ex jure quod in ipsum medicus habeat, sed ex lege naturæ, quæ unicuique curam vitæ atque incolumitatis suæ imperat. Sic moralem ac civilem vitam regunt Philosophi, ostendendo quid honestum sit, quid salus populi requirat. Eodem recte referas annuntiationes quas legati aut præcones à Summis Potestatibus missi sub-

subditis faciunt. Tam vero suasoriũ quod diximus, quam istud declarativum sub uno *directivi regiminis* nomine solent comprehendi: à quo differt *constitutivum*, quod *ex consensu* aut *Imperio* nascitur. Constitutivum quod ex consensu oritur regimen, ad eos qui consenserũt quod attinet; vim obligandi habet ex lege naturali, quæ pacta vult servari, de iis scilicet rebus quæ in jure ac potestate erant paciscentium. Qui vero non consenserunt, hi directe non obligantur: indirecte interdum si tria concurrant: Primum, ut ipsi quoque pars sint alicujus universitatis: alterum, ut major pars universitatis consenserit: tertium, ut aliquid constitui ad universitatis conservationem, aut certe ad statum ejus meliorem sit necessarium. Hæc enim si adsint, obligantur singuli non ex jure quod major pars in ipsos habeat tanquam superior, sed ex illa naturæ lege, quæ vult partem omnem qua pars est ordinari ad bonum totius: quod bonum sæpe sine aliqua speciali determinatione non potest haberi, neque ista determinatione effectum habitura est, si quæ pluribus placuerunt, ea paucis liceat rescindere. Hinc comites itineris, navis unius, negotiationis ejusdem participes, item collegæ, tenentur

 stare

ſtare decreto partis majoris, in his dumtaxat quæ determinatione aliqua indigent, & ad eam pertinent communitatem, cujus ipſi membra ſunt. *Imperativum* vero regimen ex vi intrinſecâ ſupereminentię ſuę obligat. Ejuſmodi autem *regimina*, ut ante indicatum eſt, ſunt aut *ſuprema*, aut *infra ſupremum* collocata, & hæc iterum aut ex ſupremo emanantia, aut aliunde ortum habentia. Imperium *ſub ſupremo* collocatum & non *ex ſupremo ortum habens*, quod quidē ordinarium ſit & permanens ac primitivū, eſt unicum *Patrisfamilias*, unde originem ducunt, regimen *Pædagogi* & *Tutoris*. Extraordinaria autem Imperia quoſdam in veteri fœdere habuiſſe certum, quibus hoc ipſum DEUS ſingulari oraculo conceſſit. Ea vero quæ à ſupremo emanant Imperia, aut ſimul *obligandi agendique* jus accepere, ut Prætura, Proconſulatus, aut *obligandi* tantum, ut *poteſtas delegati*: Sine *obligandi* autē jure nullum eſt Imperium. Eſt enim hic Imperii effectus quaſi naturalis. Jam quæ dicta ſunt ad Paſtores & Eccleſias applicemus. Vetantur à Chriſto Apoſtoli, ab
1 Pet. 5. 3. Apoſtolo Presbyteri ſive Paſtores *κατακυριεύειν τῶν κλήρων*; neq; tantum *κατακυριεύειν*, quod Regibus tribuitur Luc. 22. 23. ſed & *κατεξουσιάζειν*, quod diſtinctum ab altero

tero tribuitur τοῖς μεγάλοις Matth. 20. 25. Marc. 1. 42. Μεγάλων ergo nomine Principes intelligendi, quales fuerunt Ethnarchæ Judæorum, quos εὐεργέτας dictos videre est apud Josephum *; unde lux dicti apud Lucam, οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. Si ergo & quale Summarum, & quale inferiorum potestatum jus est, adimitur pastoribus, sequitur illis *omne Imperium* adimi.

* *Antiq. Iud.* 13. 2.

7. *Coactionis* usum omnē ipsis interdictum, vel illud Pauli satis evincat: quod vult *Episcopum non esse πλήκτην*. Hinc Chrysostomus; *homo si à fide fuerit abductus, multa imminet Sacerdoti patientia industria adhortationis, quia non potest errantem vi reducere, sed persuadere conabitur, ut ad fidem rectam revertatur.* Sed nec obligare quemquam per modum *Imperii* Pastoribus datum est divinitus. τὸ νομοθετεῖν ἀνεῖται τοῖς βασιλεῦσιν, inquiunt Græci. Et Chrysostomus dat Regibus, Episcopis adimit, non tantum ἀνάγκῃ, sed & νόμῳ κρατεῖν. Cristus ipse statum suum servilem respiciens, ut erat μορφὴν δούλου λαβών, negat *Regnum suum esse de hoc mundo*, negat quod minus est, se *judicem constitutū*, Ad ejus autem status exemplum vocavit Apostolos: unde Chrysostomus, *Non est*, inquit, *nobis data talis potestas, ut auctoritate sententia cohibeamus homines à delictis.* Et

1 Tim. 3. 3 *Tit.* 1. 7.

Luc. 12. 14.

De consid. lib. 1.

Bernardus; *ſtetiſſe eas Apoſtolos judicandos lego, ſed ipſe judicantes non lego.*

Oſtendunt idem tituli quos Paſtoribus Sacra Scriptura tribuit; vocantur enim *legati, nuncii, præcones. Legatorum* autem, *nunciorum* & *præconum* non eſt ſuo Imperio quemquam obligare, ſed alienum Imperium notum facere. *Ad docendum conſtituti ſunt Paſtores*, inquit idem ille Chryſoſtomus, οὐκ εἰς ἀρχὴν οὐδὲ εἰς αὐθεντίαν. Mandati
1. Ioan. 1. 1. quoque formula facit huic. Jubentur *loqui quæ audierunt, tradere quæ acceperunt*, ultra nihil. Ipſe Apoſtolos *de virginibus* quia *nullum*
1 Cor. 11. 23. *mandatum habebat aut Imperium Domini*, nihil
1 Cor. 7. 25. imperare audet, conſulit tantum, ſimul declarans ſi quæ contra faciat, eam nihil
2 Cor. 9. 7, 8 peccaturam. Et Corinthios admonens ut extraordinaria quadam liberalitate Hieroſolymitas juvent, addit μὴ ἐξ ἀνάγκης. Cujus cauſa eſt in eo quod præcedit, οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω.

8. Regimen ergo quod Paſtoribus tribuitur, cum dicuntur ἡγεῖσθαι, προΐστασθαι, ποιμαίνειν, aut ad *mere ſuaſorium*, aut ad *declarativum*
Heb. 13. 7. 17. genus referri debet. Quare ſicubi *Apoſtoli* aut *Paſtores* leguntur *imperaſſe*, interpre-
1 Theſ. 5. 12 tandum id eſt per eam figuram, qua *remit-*
1 Tim. 5. 17 Ioan. 21. 16. *tere* dicuntur & *retinere peccata*, hoc eſt *re-*
Act. 20. 28. *miſſa* aut *retenta* declarare. Neque aliter
1 Pet. 3. ſumen-

ſumendum illud quod Jeremiam DEUS à ſe conſtitutum dicit ad *regna exſcindenda*, hoc eſt *ad pronuncianda regnorum excidia.* Sic & in illa Apoſtolorum, Seniorum & Fratrum Epiſtola ad Eccleſias Syriæ & Ciliciæ verba hæc ἐπιτίθεσθαι βάρος, ſimili modo ſunt exponenda: non enim novum onus imponitur Chriſtianis, alioqui enim ſequeretur *ſcortari* ante hoc decretum licuiſſe: cum ejus quoque rei abſtinentia iiſdem oneribus accenſeatur; ſed declaratur quod ſit Chriſtianorum officium ex lege divinâ, quæ actiones liberas ad aliorum ſalutem promovendam vult dirigi, & offendicula anxie vitari. Jam vero Judæi, quanquam proſelytos propiorę quodam affectu amplexabantur, ſoliti tamen ut ex ipſorum libris apparet, ferre etiam alios ex gentibus, dummodo ea inſtituta ſervarent, quæ DEUS dederat Noæ filiis; in quibus & hoc erat comprehenſum, *ne quis ſuffocato aut ſanguine veſceretur*. Contra vero ſi quis ea præcepta in commune data humano generi contemneret, eum omnes hoſtem ducebant publicum, cum quo nihil ſibi ne humani quidem juris commune exiſtimabant. Nam Cananæos quoque & vicinos ipſis populos internecioni devotos arbitrabantur non aliam ob cau-

Act. 15.23.

ſam, quam quod iſtius generis præcepta violaſſent. Quare & Apoſtolorum ævo cum legem ritualem abrogatam à Chriſto nondum poſſent intelligere Judæi, aliter exiſtimare non potuerunt, quam gentes illis cæremoniis, quæ toti humano generi præſcripta erant, non minus quam ſe Iſraeliticis legibus obligari: ideoque ab iis inſtitutis recedentes, hoſtiliter erant averſaturi: quod cum magnum eſſet futurum impedimentum propagando Euangelio, tenebantur ſane gentiles ad tempus ea in re Judæis obſequi: ideoque poſtquam deſperari cœpit de pleriſq; Judæorum ad
Poſt annum 886. Chriſtum adducendis, hoc onus ſine ulla abrogatione ſponte ſua per occidentis Eccleſias evanuit; quia ſcilicet vis obligandi non niſi ex illa, quam diximus, divina lege
1 Cor. 10. 23, 24. pendebat, quod ſpeciatim in cauſa Idolothytorum ad Corinrhios explicat Paulus.

10. De Eccleſia nunc agendum eſt. Huic quoq; *nullum Imperium* divino jure conceſſum eſt; *Imperii inſtrumentum* gladius, quo nomine Paulus Apoſtolus ut & Juriſconſulti intelligunt illud quod ἀναγκαςικὴν δύναμιν vocat Ariſtoteles. At Eccleſiæ *arma carnalia non ſunt*, neque alium gladium à DEO accepit quam *ſpiritualem*, *Verbum* ſcilicet DEI. Quin ejus πολίτευμα non eſt

2 Cor. 10 4. *Epheſ.* 6. 17. *Philip.* 3. 20.

in

in terris, sed *in Cœlo.* Agit ergo in terris Ecclesia non ut *municeps* sed ut *inquilina:* Inquilinis autem *Imperium* non debetur. Quando quidem Ecclesia cœtus est divina lege non permissus tantum, sed & institutus (de adspectabili cœtu loquor) sequitur ea omnia quæ cœtibus legitimis naturaliter competunt, etiam Ecclesiæ competere, quatenus adempta non probantur.

In his autem est etiam *regimen constitutivum*, quod ex consensu appellavimus. 14.
Exempla duo afferemus. Abrogata Sabbathi lege in libertate erat Christianorum quam vellent temporis sui partem, dum ne infra iustam proportionem, divino cultui segregare. At cum iis cultus ex Christi præcepti quandam piorum congregationem requireret, non poterat ea temporis pars nisi communi placito determinari. Ita præeuntibus Apostolis, consentiente Ecclesia, dicata est sacris conventibus *prima Sabbatorum*, quæ & in memoriam resurrectionis *Dominica dies* dicitur. Alterum hoc est; cum Apostoli pares non essent inspectioni pauperum, Ecclesia suadentibus Apostolis instituit munus Diaconorum, simulque elegit personas quæ id muneris obirent. Utrobique

Col. 2. 16

Act. 20. 7.
1 *Cor.* 16. 2.
Apoc. 1. 20.

definitum ac *constitutum* aliquid videmus communi placito, cui refragari sine gravi culpa nemo potuit. Nam & *constitui* certum aliquid debebat, & *constitui* nihil poterat, uno forte aut altero dissentiente, nisi aut minor pars majori, aut major minori cederet. Quorum cum hoc sit manifestè iniquum, sequitur illud fuisse necessarium. Hoc igitur jus constituendi, Ecclesiæ naturale est. Data enim universitate, hoc ipsum jus ex natura universitatis continuo sequitur. *Imperativum* vero *regimen* non itidem Ecclesiam sequi supra ostendimus.

11. Neque tamen id impedit, quo minus Ecclesiæ competere possit Imperium aut Summum aut Summo inferius. Summum si fideles aliis impermixti & liberi ab omni subjectione peculiarem constituant Rempublicam, quod Judæis accidisse videtur, Machabaïcis temporibus. Nam in plerisque eorum temporum actis non *Ethnarcha* tantum & *Senatus*, sed & populi nomen reperitur; tum in profanis, puta fœderibus, tum in sacris, ut cum Encænia instituuntur. *Constituit*, ait historia, *Iudas & fratres ejus & omnis Ecclesia Israel.* Hic ergo Ecclesia Summum Imperium habuit non proprie qua fidelis populus, sed qua popu-

1 Mach. 12. 6. 14. 40. 28 *Ios. Antiq. Iud.* 13, 11. *2 Mach.* 4. 49.

populus liber, quod hodie dici poſſet de Helvetiorum quibuſdam civitatibus quæ populari Imperio tenentur. Inferius Summo Imperium, quod *αὐτονομίας* nomine appellabatur, iidem Judæi non domi tantum, ſed & Alexandriæ, Damaſci atq; alibi ſæpius habuerunt cum coactione nonnulla, ſed quæ modo latius, modo anguſtius patebat. Interdum enim ſub eo Imperio comprehenſum erat jus *pœnarum capitalium*, interdum *flagra* tantum, nonnunquam ultima coactio erat *relegatio* è Synagoga, prout Regibus Chaldæis, Perſis, Syris, Ægyptiis, aut Romanis Cæſaribus, ſub quorum ditione erant, viſum fuit habenas ipſas laxare aut adducere. Hoc jure conceſſi Imperii Aſſueri temporibus ſuadente Mardochæo Judæi dies, *Sortium* qui dicuntur, Feſtos eſſe juſſerunt. Eodem jure conceſſi Imperii nituntur ea omnia quæ ductu Eſdræ ac Nehemiæ tam in ſacris quam in profanis rebus fuere conſtituta. Quod moneo ne quis ad jus Eccleſiæ perpetuum atque immutabile perperam trahat. Sacrorum autem Miniſtros quod attinet, his Imperium divino jure, hoc eſt, ex ipſa Miniſterii iſtius ſive inſtitutione, ſive naturâ nullum deberi, ſatis oſtenſum eſt. Ut & illud, Summum

mum Imperium cum tali Ministerio esse ἀσύγκλωστον.

12. Cæterum inferius Imperium à Pastorali munere perpetuo segregatum esse debere numquam sensit vetus Ecclesia. Sed id quod pastoribus tribuitur, nihil derogare Summo in Sacra Imperio Summarum Potestatum. Nam *directivum regimen*, quod in dando consilio, & declaratione divini Imperii consistit, omnino alterius est generis. Diverso autem plane regendi genere non mirum est eundem regere & regi; nam Regem suadendo regit Consiliarius; Juris naturalis peritus legem divinam declarando: Medicus & Pastor Ecclesiæ, modo utroque: sed hos omnes Rex Imperio regit, & quidem summo. Unde mirum non est apud Patres sæpe reperiri Regem præesse Episcopo, & Episcopum Regi, cum agatur de modis προστασίας immensum differentibus.

13. At quod ex consensu est regimen, quanquam constitutivam vim habet, plane tamen subest regimini imperanti Summarum Potestatum, quod eo evincitur, quia *nemo* consentiendo *plus juris in alterum*, aut in totam universitatem *transferre potuit, quam ipse habuit.* Obligatio enim hæc ex singulorum libertate ortum quum habeat,

habeat, latius quam ipſa libertas patere non poteſt. At ſinguli libertatem non habent quicquam faciendi contra Imperium Summarum Poteſtatum, quibus *omnis anima ſubjecta eſſe debet*; his ſcilicet Rom. 13. 1. exceptis, quæ divino Imperio diſerte comprehenduntur. Ergo nec jus habent eouſque ſemet obligandi. Adde quod duo regimina conſtitutiva eſſe non poſſunt, niſi ὑπάλληλα, cum alioqui futurum ſit, ut quiſpiam obligetur ad ἀσύςατα, quemadmodum ſupra oſtendimus. Quæ cauſa fuit, cur paternum & ſacerdotale veteris Teſtamenti (numquam enim Aaronici Pontifices ſine Imperio fuere) Regio Imperio DEUS ſubjecerit.

Illud vero regimen quod ex publico jure Paſtoribus datur, cum non tantum 14. ſubſit Poteſtatibus Summis, ſed ab ipſarum quoque Imperio quantum eſt emanet, Jus Summarum Poteſtatum non evertit, ſed comprobat. Per effectus enim cauſa cognoſcitur, & per quod res quæque talis eſt, id ipſum eſt maxime tale.

C A-

CAPUT V.

De Iudicio Summarum Potestatum circa sacra.

SUMMARIUM.

1. Judicii vox explicatur. 2. Distinguitur in directivum & Imperativum. 3. Judicium de sacris competere summis Potestatibus. 4. Non obstare quod falli possunt summæ Potestates. 5. Non obstare quod CHRISTUS *est Iudex summus. 6. Nec quod Scriptura tropice Judex dicatur. 7. Nec quod Pastoribus & Ecclesiæ suum competat Judicium. 8. Ut recte exerceatur Iudicium, requiri intelligentiam. 9. De ea sufficienter consequenda, non desperandū summis Potestatibus. 10. Requiri item pietatem. 11. Distinctio inter rectitudinem actus & validitatem: idque ad sacra applicatur. 12. Iudicium infidelium de rebus sacris exemplis declaratur & S. Scripturæ testimoniis. 13. Catechumenos non posse omnino à Iudicio excludi. 14. Similitudine ostenditur aliud esse de aptitudine quærere, aliud de jure.*

15. Non

15. Non deferri Iudicium Prophetis Novi Teſtamenti privative cum explicatione loci 1. ad Corinth. xiv. 3. 16. Regum veteris Teſtamenti facta circa ſacra quatenus ut Regibus, quatenus ut Prophetis attribuenda: idque applicatur ad tempus Novi Teſtamenti.

ADSTRUCTO Summis Poteſtatibus Jure Imperii circa ſacra, ea veniunt quæ ad rectum Juris hujus exercitium pertinent. Proxime autem ipſum Imperii actum præcedit Judicium. Eſt enim imperare voluntatis, Omnis autem actio voluntaria ut recta ſit, duplicem habere debet congruentiam; alteram voluntatis cum intellectu; alteram intellectus cum re ipſa. Quorum prius indicans Apoſtolus, *peccatum* eſſe dixit *quicquid non ex fide fiat*, ubi *fides* eſt *judicium approbans*; quod opponitur *conſcientiæ* condemnanti actionem, aut hæſitanti. Judicium primitivâ ac genuinâ ſuâ ſignificatione denotat actum ſuperioris, quo inter duas partes id quod juſtum eſt definit. Eſt enim *Iudicium* à judice; Judex autem *jus dicens*. Cœpit deinde proferri ad definitionem qualemcunque etiam internam in omnibus quæ contemplamur, aut agimus. 1.

Circa

2. Circa agenda *Iudicium* ita univerſaliter ſumptum duplex eſt: aut enim propriis actionibus præit, aut per actiones proprias refertur ad alienas: idq; rurſus dupliciter; nam actiones noſtræ ad alienas referuntur, aut per modum intellectus, aut per modum voluntatis. Hinc fit ut judicium ad actiones alienas tendens, ſit aut Directivum, ſive per declarationem, ſive per ſuaſionem, aut Imperativum: Imperativum
1 Rheto. 1. Judicium diſtinxit Ariſtoteles in νομοθετικὸν καὶ δικαστικὸν, quorum illud eſſe ait περὶ τῶν καθόλου, hoc vero τῶν ἀφωρισμένων καὶ κατὰ μέρος.

3. In hoc Imperativo genere *ſummum* abſolute *judicium* eſt *ſummi* abſolute Imperatoris, qui eſt DEUS. Reſtricte, hoc eſt, inter homines itidem *ſummum* ſit *Iudicium* neceſſe eſt ejus qui *ſummum Imperium* habet, quem Summam Poteſtatem dicimus. Hujus enim leges reſcindere aut ſententias retractare ſuperiore Judicio nemini licet: etſi obedientia talibus legibus ac ſententiis non abſolutè debeatur, ſed quatenus obediri poteſt ſine Imperii divini violatione. Sicut autem ipſum Imperium ad ſacra non minus quam ad profana extenditur, ita & Judicium hoc, ex quo & ſecundum quod imperatur. Neque obſtat quod nonnulli Reges aut Impera-

peratores de Religione judicium videntur à se rejecisse. Nam partim quod ineptos se agnoscerent, rejecerunt à se quod alioqui erat officii sui; partim loquuntur de Judiciô quod sit ἀναμάρτητον, quale sibi arrogat Pontifex Romanus. Atque hoc postremô modô tum sua, tum Imperatorum veterum dicta explicat magnus Britanniæ Rex, cum negat *Reges esse doctrinæ judices falli nescios.* Tandundem autem de aliis negotiis non minus recte dixerit. Constantinus sane à se judicium non removit, qui cognoscere voluit ea, quæ ab Episcopis Tyri essent acta, recte ne an secus se haberent; nec Martianus, qui suum esse dixit negotium rectam & veram fidem omnibus declarare; nec Carolus Magnus, qui se controversiæ Felicianæ *arbitrum* vocat; additque, *decernimus & Deo donante decrevimus quid esset de hac inquisitione firmiter tuendum.*

A.D. 451.

A.D. 794.

4\. Falluntur ergo qui fingunt hæc inter se adversis frontibus pugnare; *posse labi* & tamen *hominibus non subjici*, Imperii subjectione: neque vident qui hæc asseverant uno se commento Judicia omnia, etiam Humanis de rebus, tollere. Nam quid est in quo non possint errare homines; aut quod omnino potest esse judicium

quod non aut ſummum ſit, aut aliud ſupra ſe habeat. Cum ergo progreſſus in infinitum non detur, neceſſe eſt alicubi ſiſti, & proinde quorundam errores non *humano ſed divino reſervari Judicio* (ut loquitur Ivo Epiſcopus Carnutenſis) ubi tanto diſtrictius ſunt puniendi, quanto minus fuerint divinis admonitionibus obnoxii. Neque vero hoc ſummo judicio imperativo ſcilicet & humano poſito, ſequetur fas eſſe paſtoribus & Chriſtianis ſingulis neceſſaria pietatis ac charitatis officia deſerere, ſi ita faciendum Summa Poteſtas judicet. Non magis ſane quam abſtinendum ab alendo parente, ſi Rex impius jubeat. Ut enim ſupra explicatum eſt tum in profanis rebus, neque jubentia, neque vetantia præcepta obligant ad agendum omittendumve aliquid contra legem DEI ſive naturalem ſive poſitivam, ſed dumtaxat ad patiendum, idque tum demum ubi pœna evitari niſi vi oppoſita non poteſt. Longe autem aliud eſt injuriam pati, aliud omittere actionem à DEO imperatam; quod à viris alioquin ſagacibus confundi mirarer, niſi viderem id inſtituto ipſorum ſervire. Cætera quæ proponi ſolent de periculo mutandæ corrumpendæve Religionis, alio loco commodius ſolventur.

Sum-

Summum Christi judicium huic, de quo agimus, judicio, non magis repugnat, quam ejusdem Imperium Summarum Potestatum Imperio: quod supra ostendisse satis est. Legislatio prœmium pœnamque æternam vi sua secum ferens, & ex ea lege ultima judicatio solius est Christi. Medio tempore interfatur Christus per spiritum suum judicio divino: neque tamen sequitur id judicium actio humana, nisi intercedente Judicio humano: quod judicium, ut ad actiones privatas Christiani cujusque, ita ad publicas actiones & privatas quæ publico Imperio reguntur, publicarum est potestatum, & quidem Summarum in summo gradu. Vidit hoc jam pridem Brentius, cujus hæc verba sunt: *ut privatus privatam, ita Princeps publicam habet de doctrina Religionis potestatem judicandi & decidendi.* Et ita; *Judicio opus est præsertim Principum, ut sciant quam doctrinam & privatim ad suam salutem æternam, & publice in populo DEI tueri debeant.* 5. Prolog.

Scripturam *Judicem* qui faciunt, recte sentiunt: sed figurate loquuntur. Nam exactam verborum rationem si sequimur, Scriptura est *norma judicandi*; nunquam autem *Idem est sui regula.* Similis est figura cum *Lex* dicitur *neminem judicare inauditum*; 6. Ioan. 7. 51. 12. 48.

ditum; & cum Christus dicit fore ut *sermo* quem loquebatur, incredulos die ultimo *judicet*.

7. Pastoribus & aliis, qui *sensus* in Scripturâ *exercitatos habent*, Ecclesiarum quoque cœtibus, sed imprimis augustissimo quodam modo Ecclesiæ Catholicæ judicium de sacris competit. *Unusquisque* enim, teste Aristotele, *recte judicat ea quæ cognoscit*, eorumque est optimus Judex. Sed hoc *Iudicium* alterius est generis ab eô de quô agimus: aut enim propriis dumtaxat actionibus prẹit, aut alienis quoque, sed dirigendo, ut diximus, non imperando. Diverso autem ut regendi, ita & judicandi genere possunt iidem sibi mutuo præesse & subesse, ut Rex medico, medicus Regi: atque ità absurdum non est dari duo *Iudicia Summa*, sed generum diversorum, quale est in sacris *Iudicium Directivum* Ecclesiæ Catholicæ, & *Imperativum* Summarum Potestatum. Nam nec illo Iudicio inter humana ullum est majus *autoritate*: neque hoc ullum majus *potestate*.

8. Cum vero Iudicio duę res obesse soleant, ignorantia & pravi affectus, sequitur ut judicium sibi competens recte exerceat is qui summo Imperio fungitur, opus illi esse & intellectu rerum sacrarum, & animo

animo vere religioſo: quæ duo ita inter ſe devincta ſunt, ut & religio ſapientiam adaugeat, & religionem ſapientia, quod à Lactantio demonſtratur. Extat apud Tacitum egregia voti formula pro Imperatore concepti, ut *Deus ipſi intelligentem humani divinique Iuris mentem daret*. Quanto autem divina præſtant humanis, tanto Summæ Poteſtati glorioſior, utilior, atque etiam magis neceſſaria eſt divinarũ quam humanarum rerum cognitio. Ideo tam ſollicite Regi imperatur; *ut exemplum legis ſibi ipſi deſcribat, idque penes ſe adſervet, & in eo legat omnibus diebus vitæ ſuæ*. Et Ioſuæ edicit Deus, *ne diſcedat liber iſte legis ab ore tuo, ſed meditare in eo noctu & interdiu*. Et in Pſal. 2. verſ. 10. qui Chriſtiana tempora aperte reſpicit: *Intelligite Reges, erudimini Iudices terræ*. Paruerunt his monitis Pii Reges Hebræi olim; Poſtea Chriſtiani: Hinc Theodoſius & Valentinianus: *Inter cæteras ſollicitudines quas amor publicus pervigili nobis cogitatione indixit, præcipuam Imperatoriæ Majeſtatis curam eſſe proſpicimus Religionis indaginem, cujus ſi cultum retinere potuerimus, iter proſperitatis humanis aperitur inceptis*. Theodoſius ad Hormiſdam; *Inquiſitio veræ Religionis præcipua eſt ſollicitudo Imperialis Majeſtatis*. Et Iuſtinia-

Deut. 17. 8.

Ioſ. 1. 8.

Nov. de Iudæis A. D. 439. *Ian.* 31.

A.D. 515. stinianus ad Epiphanium: *Nos maximam*
à Theodosii *habemus sollicitudinem circa vera Dei do-*
morte 65. *gmata & circa sacerdotum honestatem.* Et
Nov. 6.
A.D. 353. Ricaredus Hispaniæ Rex: *At nunc beatis-*
A.D. 589. *simi Sacerdotes, non in iis tantummodo rebus diffundimus solertiam nostram, quibus populi sub nostro regimine positi pacatissime gubernentur & vivant, sed etiam in adjutorio Christi extendimus nos ad ea quæ sunt cælestia excogitare, & quæ populos fideles efficiunt, satagimus non nescire* Arnulphus Lexoviensis Episcopus in Synodô ita loquitur: *Justitia Regiæ Majestatis per discretionem scientiæ dirigit & informat ad virtutem, dirigit ad salutem.* Ostendunt ista tum præcepta, tum exempla rerum sacrarum cognitionem in Regem cadere.

9. Sunt tamen qui objiciant fieri non posse ut, qui tanta negotiorum mole distringitur, uni alicui parti vacet. Nos vero respondemus quasi naturaliter inter se cohærere cognitionem universalium & nobilissimæ partis. Ita Metaphysicus omne id quod est considerat, & speciatim insuper mentes incorporeas. Ita physicus omne id quod movetur, præcipue vero cœlum. Eodem igitur modo Reipublicæ Architectus omnia quidem Reipublicæ studia generatim, speciali autem sollicitudine

dine res sacras debet intueri. Neque vero sacrorum cognitio res tam intricata est, quam eam quidam videri volunt. *Theologia* inquit Nazianzenus, *& Religio res est simplex & nuda, sine magno artificio divinis constans testimoniis, quam tamen prave quidam convertunt in artem difficillimam.* De iis loquor quæ ad corpus ipsum fidei Religionisque pertinent. Nam sunt & alia partim Metaphysica, partim Historica, partim etiam Grammatica, quæ à Theologis solent magnis contentionibus & clamoribus agitari: quibus implicari Regis animum minime necesse est, non magis sane quam Iuris apicibus, cum tamen τὰ πρῶτα juris omnino Regi cognitu sint necessaria. Tenere ille debet (quod ut prudentissimus ait historicorum difficillimum est ex sapientia) modum. Est quædam etiam sciendi intemperantia.

Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς ὐχ' ὁ πόλλ' εἰδὼς σοφός.

Quod omnibus dicit Apostolus, debere eos φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, præcipue sibi dictum putent Summæ Potestates. Nam quæ, ut itidem ait Apostolus, *controversias magis præbent, quam ædificationem Dei, quæ est per fidem*, tuto & decore seponent. *Nec enim quicquam*, ut olim Seneca dixit, *minus convenit quam subdola ista calliditas animis* *Rom.* 12. 3. *1.Tim.* 1.4.

Neque enim credibile ea ſine quibus rectè imperari nequit, cuipiam oranti negaturum, qui in veteri fœdere ſæpe etiam peculiari prophetiæ dono poteſtatis inſtruxerit. Salomon in parabolis: *Vaticinatio inſidet labiis Regis, in judicio non prævaricatur os ejus.* Cum Moſes dux ſummus, idemque ſummus Propheta Synedrion inſtituiſſet LXX virûm, dicitur DEUS *de Moſis ſpiritu ſepoſuiſſe* quod illis inderet: factumque ut *reſidente ſuper ipſos Spiritu* prophetas agerent ſinguli. Moſi in Ducatu ſucceſſit JESUS Nuni Filius, *plenus & ipſe ſpiritu ſapientiæ*: ex quo manus ipſi impoſitæ fuere. Saul in Regem unctus impletur prophetico ſpiritu, & *mutatur in virum alium*: ita enim loquitur Scriptura. David ex quo Rex, ſemper propheta; nec minus Salomon: plane ut qui hiſtoriam veteris Teſtamenti diligenter evolverit, plures ſit reperturus *Principes Prophetas*, quam *Prophetas Sacerdotes.* Sed hæc illo nimirum tempore, quum *DEUS multifariam* multiſque modis locutus eſt patribus per prophetas; Illis indens & patefaciens per illos voluntatis ſuæ arcana: *Ultimis vero diebus per Filium locutus eſt*, in quo DEUS Pater omne ſuum de ſalute humanâ conſilium aperuit. Poſt hunc non

Proverb. 16 10.

Num. 11. 17. & 25.

Deut. 34. 9.

Hebr. 1.

Matt.23,8. jam plures Magistri, sed unus Magister Christus, *ex cujus plenitudine* omnes *accepimus*. Non igitur ulla jam (ut olim) nova requiritur patefactio, sed patefactæ voluntatis perpetua promulgatio; Nec est quod de obscuritate aut subtilitate quisquam queratur; *prope nos verbum est in ore nostro,*
Rom. 10.8. *in corde nostro.* Neque cuiquam tecta est
2.Cor. 4. hæc doctrina, nisi cui Satanas mentem *ex-*
3.4. *cæcaverit.* Ideoque *omnes*, ut modo attigimus, dicuntur *à Deo edocti*, omnes *Deum cognoscentes*, impleto scilicet eatenus per Christum voto Mosis, qui optaverat *ut*
Num. 1.29. *populus omnis prophetæ essent.* Quod si Christianis omnibus, in quibus tot sunt rudes & occupati, qui manuum perpetuo labore victum sibi quæritant, facilis & parata est Evangelicæ doctrinæ intelligentia, quid est quod à tam generali beneficio Reges possit excludere; præsertim cum Aposto-
1.Tim.11. lus universale enunciatum *velle ut omnes*
4. *ad agnitionem veritatis veniant*, specialiter applicet Regibus. Hac fiducia incensus Theodosius Imperator, cum inter plurimas sectas in fidei causa Iudicium proferre deberet, in arcano divinam opem imploravit, quæ imploranti non defuit. Non defuit eadem Iustiniano, qui talem edidit fidei confessionem, ut vere dixerit Con-

tius,

tius, *à nullo Patrum Episcoporumve editam aut pleniorem aut luculentiorem.* Et sane tum quæ ad salutem creditu factuque sunt necessaria, tum quæ etsi necessaria non sunt, magnum tamen in Ecclesia momentum habent, ea & pauca sunt numero, & obvia se cuique præbent, clare nempe emicantia, primum quidem in sacris literis, deinde vero in perpetuo purioris Ecclesiæ consensu. Cætera vix est ut Summæ Potestati negotium facessant. Et tamen, si quid inopinum minusque præmeditatum emerserit, quod in profanis sæpius quam in sacris accidit, sumat tempus & fida consilia. Illud Hesiodi meminisse debemus,

Οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.

De cognitione hactenus. Pars altera quam in summâ potestate requirimus, est pietas. Nulla sane virtus magis regia. Hinc Hebræorum Regi præcipitur, *ut discat timere Deum, & observare verba Legis.* Iosuæ, *ne ab eo præscripto discedat dextrorsum aut sinistrorsum*: nec aliud Regibus toties inculcant sancti Vates. Duo ergo vitia fugienda Summæ Potestati: Primum & ante omnia μεγίστη νόσων ἀθεότης; deinde vero *Superstitio*, quæ animum effæminat & gene-

10.

Deut. 17. 19.
Iosf. 1. 7. 8.

generosa consilia evertit. Optime sibi ab utroque abrupto cavebit, si illud Apostolicum sæpe cogitet, *Finis mandati est charitas ex mundo corde & conscientia bona & fide non simulata: à quibus nonnulli, ut à scopo aberrantes, divertunt ad vaniloquentiam, volentes esse legis doctores, cum non intelligant ea quæ loquuntur, nec ea de quibus adseverant.*

1. Tim. 1. 6.7.

11. Diximus quæ ad recte exercendum Imperium in Summa Potestate requirantur. Cæterum diligenter notandum est requiri ista, ut tota actio Imperantis sit recta, non ut actus sit ratus, quæ duo diligenter distinguenda sunt. Exempli gratia, Iudex aliquis juris imperitus sententiam protulit, peccavit ille, neque tamen nulla est sententia, sed nisi appellatio subsequatur, transit in rem judicatam. Privatus cui bonis interdictum non est, temeraria largitione rem suam donavit alteri, vitiosa est actio; valet tamen alienatio. Si æquo duriores sint parentes in liberos, Domini in servos, culpa non carent; neque eo minus tamen ipsorum Imperiis obtemperandum est. Et mille sunt alia ejusmodi. Causa hæc est, quod ut ratus sit actus pauciora requirantur quam ut recta sit actio. Nam ut recta sit actio, necesse est ut pro-

procedat ex intellectu bene informato, & honesto animi proposito, deinde ut adsit modus & circumstantiæ debitæ; Ut actus sit ratus nihil aliud requiritur nisi ut sit in jure agentis. Jus hic vocamus facultatem moralem, quam justitia specialis considerat, quale est *Dominium*, *Imperium*, *Ius habendæ servitutis*, *Jus activum obligationis*. Est autem actus aliquis extra *jus agentis* aut absolute aut relate: Absolute extra jus agentis sunt omnia quorum effectus sunt illiciti per se, aut ex lege jam existente: Relate, quorum effectus, etsi liciti sunt, non tamen subsunt potestati agentis. Quare naturaliter & seclusâ lege positivâ nullus actus esse potest irritus, nisi cujus effectus aut vitium habeat inseparabile, aut extra jus sit agentis. Priori modo irritum est Imperium Patris, Domini, Regis, quo quis jubetur mentiri, aut Idolum adorare. Posteriori modo irritum est Imperium Domini in servum alienum, Regis in non subditum; Item cujuscunque hominis in actiones mere internas, & quæ ad externas nullo modo referuntur. Concludimus ergo vitium, quod in intellectu sit aut in animo, imperandi actum non reddere irritum; ac proinde cum constet per ignoran-

rantiam veræ Religionis, aut etiam affe-ctum veræ Religioni contrarium, nec patrem paterno, nec maritum maritali, nec Dominum Dominico, nec Regem Regio jure excedere.

12. Sequitur rata esse etiam de sacris Imperia Summarum Potestatum, quæ de rebus divinis non recte sentiunt, aut DEUM non recte colunt, modo cum lege DEI non pugnent: quod exempla quoque evincunt. Impius erat Pharao, non ausus tamen Hebræorum populus ad sacrificandum fines Ægyptios egredi, nisi ejus permissu. Quia scilicet ipsum quidem sacrificium erat à DEO imperatum, ac proinde extra jus Regis, sed locus divina lege indefinitus, ac proinde non exemptus obedientiæ quæ Regi debebatur. Nabuchodonosorem veræ Religionis sensu penitus imbutum fuisse nemo, arbitror, adseveraverit. Hujus lex ut de colendo idolo irrita, ita de probris non afficiendo DEO Israëlis proba ac rata. Cyrum & qui post cum Persis imperarunt, falso Deorum cultu implicitos fuisse, loquuntur historiæ: tamen horum sine venia nefas Hebræis Templum Deo vero reponere. Quamquam vero Pii ortas inter se occasione sacrorum controversias alio

alio quovis modo componendas potius cenſuerunt, quam ut alienis à vera fide cognitio earum deferretur, tamen & vocati ab aliis Judices eos agnoverunt, & temporum neceſſitate eo ſæpe adducti ſunt, ut ipſi eorum judicia implorarent, gnari ſcilicet jus Judicandi illis etiam competere poſſe, qui aptitudinem ad recte judicandum requiſitam non habeant. Controverſia de Templo Hieroſolymitano & Garizitano à Iudæis & Samaritanis Ptolomæo Rege Ægypti Judice diſceptata eſt, & quidem ex lege Moſaicâ. *Ioſ. Antiq. lib. 13. cap. 6.* Quanquam enim Rex ipſe Moſaicis inſtitutis non adhærebat, judicare tamen poterat, recteque judicavit utrum Templum, uter cultus, utrum ſacerdotium ei legi congrueret, ex quâ faciendum judicium inter partes conſtabat. Impia erat pars Judaici Synedrii Apoſtolorum tempore: non tuentur ſe fori exceptione Petrus & Joannes: imo aperte Judices agnoſcunt. *Act. 4.* *Judicamur* inquiunt, *de beneficio in hominem infirmum collato*. Status controverſiæ erat, *An liceret ſanare quemquam in nomine JESU*; probat licere Petrus, quia JESUS à DEO conſtitutus eſſet caput Eccleſiæ, *auctor ſalutis*, idque ipſum reſurrectione ipſius & antegreſſis

greffis oraculis confirmat. Cum vetaretur ab ipfis *docere in nomine IESU*; *ipfi*, inquit, *judicate an DEO magis parendum quam hominibus.* Non deerat ergo ipfi Judicandi poteftas de re graviffima, *an JESUS effet MESSIAS.* Et fi ex vero judicarent, rata fuiffet quamquam impiorum fententia. Impius erat
Act. 24. Felix, fed Romani Imperatoris vicem gerens: accufatur apud enim Paulus à Tertullo; plura illi objiciuntur crimina, inter cætera quod *Princeps effet fectæ Nazaræorum.* Negat alia, hoc fatetur, nempe à fe *DEUM coli fecundum eam viam, quæ fecta diceretur.* Quæritur ergo, an hoc crimen fit: hoc unum eft τ̃ κρινομένων, *Iudicor*, inquit, *de refurrectione mortuorum*, hoc eft, de capite præcipuo fidei. Eadem mox controverfia apud Feftum agitata, in quo Jus judicandi Paulus agnofcit, *hîc*, inquit, *oportet me judicari.* Rurfus injuriam Judicis metuens, *Cæfarem appellat*, fummum fcilicet ex jure Judicem, apud quem caufam egit non fuam tantum, fed & Evangelii. Quærebatur enim an crimen effet docere Evangelium. Negabat Paulus hoc argumento, quod Evangelium vera ac falutaris effe doctrina; hâc de causâ Judicem cum Imperio agnofcit

agnoscit optimus Apostolus Principem pessimum: qui si Paulum, ut debuit, absolvisset (quod in prima actione fecisse à multis creditur) rata fuisset ejus sententia, & omnino jus fecisset contra Judæos. At cum illum & in illo Evangelium condemnavit, irrita fuit sententia, nempe, ut Paulus ita docere desisteret: rata verò ne pœnam expetenti resisteret. Justinus Martyr, aliique Christianorum doctissimi, libellos Imperatoribus non Christianis obtulerunt, nimirum ut Christianæ fidei veritatem illis Judicibus approbarent. Cum Paulus Samosatenus ab Apostolica doctrina immensum desisceret, & tamen possessionem Episcopatus Antiocheni vellet retinere, res ad Aurelianum Imperatorem delata est, alienum à Christiana fide, qui (re cognita) decrevit Paulum Episcopatus possessione dimovendum. Quæstio hic erat, an Paulus Samosatenus congruentia legi doceret. Facilè enim constat non pio quidem sed æquo satis Imperatori, non esse in Episcopatu Christiano tuendum qui Christianæ religioni contraria doceret; neque obscurum esse poterat, quid Apostoli, quid Apostolorum successores Ecclesias omnes edocuissent de Mundo per Christum condito, de *Verbo* quod *ab initio*

2 Tim. 4. 16, 17, 18.

Euseb. Hist. 2. 22.

Domus Episcopalis possessionem post damnationem doctrinæ, & exauctorationem à Synodo factam retinebat. Vide Euseb. li. 7. cap. 30.

erat & quod *postremis temporibus* in carne humanâ Mundo apparuerat. Archelaus Episcopus contra Manetem hæreticum (unde Manichæis nomen) disputavit, Marcello viro illustri Judice, qui assessores sibi illius Judicii elegerat Philosophum, Medicum, Grammaticum & Rhetorem, omnes paganos. Athanasius [a] Laodiceæ contra Arium [b] fidem Catholicam defendit, Probo gentili Judice, vice Imperatoris præsidente, qui & causam Athanasio adjudicavit. Nimirum cum inter partes constaret ex Evangelicâ fide faciendum de ipsorum doctrinâ Judicium, prolatis libris facilè constitit eâ lege nec multitudinem Deorum, nec bynionem admitti. Idem Athanasius, aliique Pii Antistites apud Constantium, apud Jovinianum, aversiores à verâ fide Principes, causam τ̃ ὁμοουσίου agere non dubitarunt. Idem postea sæpissimè fecerunt rectè sentientes Episcopi. Cum Vandali Africam obtinerent, paratus fuit Eugenius Catholicæ fidei Episcopus, Hunnerico Rege, Ariano Judice, contra ipsos Arianos disputare, sed ab illis conditio repudiata est. Etiam orto Romæ certamine, Episcopi res delata est ad Judicium Regis Theodorici, ut Anastasius loquitur; is autem erat Arianus. Insignis est locus

Anno circiter 275.

a *Finxit id Vigilius Tapsit anno ab Athanasii obitu circiter 122.*

b *Non solum contra Arium, sed etiam contra Sabellium antequã nasceretur Athanasius mortuum.*

Iovianus inter aversos non fuit.

locus Confessionis Basiliensis. *Quilibet Christianus Magistratus omnes vires eo dirigit, ut apud suæ fidei commissos nomen DEI sanctificetur; regnum ipsius propagetur, ipsiusque voluntati cum seria exstirpatione scelerum vivatur; hoc officium gentili Magistratui injunctum fuit, quantò magis Christiano Magistratui commendatum esset debet, ut vero DEI Vicario?* Quid Ecclesiæ Belgii reformatæ hac de re senserint, quantumque ab earum sententia nonnulli hodie abeant, qui se ut unicos Ecclesiarum patronos venditant, ex libello apparet, qui Philippo Hispaniarum Regi, tunc cum maximè in Ecclesias sævienti, oblatus est: *Tuum est,* inquiunt Ecclesiæ, *judicare. Tuum erroribus te, quantumvis adultis, opponere. Tuum quamquam à veritate adhuc alienus. Tuum quamquam veritatis infestus es. Jus hoc tibi DEUS dedit: & si jure tuo utaris, potest te DEUS magis magisque aptum huic officio reddere.* Similia videre est in Calvini Epistola ad Franciscum Regem, ubi de religionis causa integram ab ipso cognitionem postulat, rem clamans dignam ipsius tribunali. Et quid nî ita loquerentur Ecclesiæ piique Doctores, qui scirent Sergium Paulum proprætorem virum fuisse intelligentem, Christianum non fuisse; *Act.* 13.

cum inter Paulum Apostolum & Elyman Magum Judex sederet, sed inter judicandum factum esse ut crederet: quod & Regi Agrippæ pro tribunali juxta Romanum Presidem sedenti, paulo minus evenerat: *Propemodum*, inquit, *mihi persuades ut Christianus evadam.* Et cum narratur Proconsul Achaiæ Gallio judicium de legis Judaicæ quæstionibus à se rejecisse, apparet non in laude id, sed in vitio poni: inde enim factum ut illatas Sostheni injurias vindicare negligeret. Quamquam ergo homo spiritu divino regenitus aptissimus sit rerum spiritualium Judex, & omne rectum de rebus divinis judicium divinitus homini contingat: tamen illuminationis donum, quod intellectum spectat (in quo est judicium) multis etiam non regenitis dari, nemo hactenus negavit. Neque à quoquam reprehensus antehac est Augustinus, cujus hæc exstat & quidem in libro in quo gratiam operosè defendit, sententia: *Apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Et sanè qui potest dici nullis nisi verè credentibus de sacris rebus verum judicium competere, cum ad ipsam fidem non veniatur nisi

Act. 26.28.

Act. 18.14.

De Bon. persev. c. 14.

niſi judicio? Itaque omnibus dictum eſt, *Scrutamini ſcripturas*, & laudantur Beroenſes, quod audita Pauli & Silæ prædicatione ἀνέκρινον τὰς γραφὰς, an res ita ſe haberet. Non eſt autem ἀνακρίνειν, cui non adſit τὸ κρίνειν: ideoque Syrus interpres ſenſum recte expreſſit: *Dijudicantes ex Scriptura.* *Ioan.* 5. 30. *Act.* 17. 11.

Si ergo nondum credentibus jus de ſacris judicandi aliquod competit, privatis quidem ad actus privatos, Poteſtatibus autem ad actus publicos; quantò minus à judicio par eſt eos excludi, qui veræ doctrinæ adſentientes, animi quadam infirmitate à participatione Sacramentorum adhuc abſtinent, præſertim cum Conſtantinus Imperator, probantibus & laudantibus Epiſcopis, leges de ſacris tulerit, Synodos convocaverit, in Synodo & poſt Synodum judicaverit, inter Catholicos quoque & Donatiſtas Judex ſederit, nondum baptizatus? Quod & Valentiniano accidit, qui, cum de ſacris plurimas tuliſſet leges, ſine baptiſmo hâc vitâ exceſſit. Multò autem minus ferendum eſt Summis Poteſtatibus judicium hoc obtentu eripi, quod non ſint ſatis peritæ omnium earum rerum quæ à Theologis ſolent diſputari: quæ ratio ſi valet, quis non videt, quam multi Paſtores etiam boni & 13.

fideles omni judicio priventur? Potest enim Pastoris partes satis rectè aliquis explere, qui tamen doctoris muneri par non sit.

14. Deinde si id argumentum admittitur, eodem jure Legum-periti in partes civilium Judicum involabunt: sunt enim ad judicandum aptiores. At contra videmus de testamentis & contractibus, rebusque aliis Judices sedere in Urbibus, multoque magis in agro, bonos magis quam jurisperitos. Quid quod in quæstione de homicidio judicandum est sæpè ei qui medicinam non didicerit: quod vulnus sit lethale, quod non, possitne in mensem undecimum partus differri, multaque alia ejusmodi. E quibus apparet non esse *aptitudinem judicandi* cum *jure judicii* publici sive imperativi confundendam. Neque enim aut aptissimus jus istud habet, aut qui per se aptus non est, jus ipsum amittit. Felices fore dixit Civitates Plato, si aut Philosophi regnarent, aut Reges Philosophi fierent. Neque tamen Philosopho licet Regium Solium invadere, neq; Rex ideo regni jure excidit, qui sapientiæ operam non dedit.

15. Video illud objici, *Spiritus Propheta-*
1 Cor. 14. 31. *rum Prophetis subjectos esse*: Veteres multi tum Græci, tum Latini eum locum ita

sunt

ſunt interpretati, quaſi diceret Paulus non debere eos qui prophetiæ afflatum ſentiunt, omnes ſimul eodemque momento ad populum loqui; ſed exſpectandum alteri dum alter qui loqui cœperit ſermonem abſolverit: neque eſſe quod quiſquam dicat, non poſſe à ſe dona ſpiritus impediri, cum neutiquam arrepticiis ſint ſimiles, quos afflat DEI ſpiritus, ſed iſtorum donorum uſus à DEO hactenus ſubjectus ſit eorum arbitrio quibus conferuntur, ut ordinis & ædificationis cauſa, aut exſeri poſſit aut ad tempus inhiberi, alioqui enim *DEUM* cauſam fore *confuſionis*, cui tamen certum ſit pacem & ordinem maximè placere. Hanc interpretationem cum ſeries verborum Apoſtoli minimè repudiet, cur rejicere debeamus non video. Neque tamen interpretatio altera, quæ tradit Prophetas pati debere ut alii itidem Prophetæ de ipſorum prophetiis judicent, ad hanc rem quicquam facit. Nam primum, cum illud donum ſingulare prophetiæ, ut & ſanationem & linguarum, inchoandæ Eccleſiæ mirifica DEI virtute conceſſum fuerit, non poteſt à re quæ dudum deſiit ad noſtra tempora argumentum rectè produci. Et ut maximè iſti admirabili dono, quod ex futurorum quoque præ- *Deut.* 18. 22.

dictione certò cognosci poterat, conferre
liceat qualemcumque Theologicarum re-
rum peritiam humano labore acquisitam,
non tamen obtinebunt quod volunt qui
ad Pastores omnes & solos hoc trahunt:
Nam & pastores multi sunt rerum Theo-
logicarum non nimium periti, & qui-
dam extra Pastores earundem rerum pe-
riti reperiantur. Postremo, cum diversa
sint, ut supra diximus, Judiciorum ge-
nera, uno posito cætera non tolluntur.
Judicat de morbo aut vulnere medicus,
judicat & judex, si res in forum deducta
sit, judicat æger ipse. Etiam cum Pro-
phetæ in Apostolica Ecclesia judicarent,
1 Ioan. 4. 1. dictum est singulis Christianis, δοκιμάζετε
τὰ πνεύματα: quin & regulam addit Jo-
annes, ex qua fideles singuli Spiritum DEI
à spiritu Antichristi internoscerent. Cui
respondet illud Pauli ad Thessalonicen-
1 Thess. 5. ses: *Spiritum ne extinguite, Prophetias ne pro*
18, 19. 20. *nihilo habete, omnia explorate, quod bonum*
22. *est retinete.* Explorare autem hoc & in-
ternoscere procul dubio judicii actus est.
1 Cor. 14. Et in illo Apostoli loco, *Duo aut tres Pro-*
29. *pheta loquantur*, οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν;
Patres antiquissimi cæterorum vocabulo
non Prophetas alios, sed omnes è popu-
lo intelligunt: non sine magna ratione,
1 Cor. 12. 9. cum alibi quoque διάκρισιν πνευμάτων ab
ipso

ipſo dono prophetiæ diſtinguat idem Apoſtolus; unde apparet aut donum quoddam Chriſtianis commune ab ipſo intelligi (nam & fidem diſtinctam à dono miraculorum donis annumerat) aut eximiam quandam facultatem judicandi de Prophetiis quæ quibuſdam non prophetis contingeret. Ipſe Apoſtolus Paulus Corinthios de eo, quod loquitur, jubet *judicare.* Sancti quoque Patres ad populi totius judicium ſæpè provocant, ut Ambroſius; *Iſte populus judicet cujus in corde lex eſt divina.* Hæc eo attulimus, ut pateat nullo unquam tempore judicium de rebus ſacris & doctrina penes ſolos Prophetas fuiſſe. 1 *Cor.* 11. *Epiſt.* 33.

Ex antedictis intelligi poteſt, quale ſit illorum effugium qui ad deprompta de veteri fœdere argumenta ita excipiunt, ut dicant quæ à Regibus facta ſunt, facta non ut à Regibus, ſed ut à Prophetis. Nam ſi Prophetæ nomine mandatum DEI ſpeciale ipſis inſinuatum intelligunt, hoc quidem de factis, in quibus hoc non exprimit Scriptura, mera eſt ariolatio, non firmitate tantum carens, ſed & probabiltate deſtituta. Quid enim ſpeciali mandato opus, ubi lex communis exſtat, niſi fortè apud officii ſui negligentes? Sin prophetiæ no-

nomine clariorem quandam voluntatis divinæ obſcurius illis temporibus propoſitæ intelligentiam ſignificatam volunt, libenter fatebimur illos ut Prophetas (quando ita loqui jubemur) certius ſciſſe quid eſſet imperandum; imperaſſe autem ut Reges: Ideoque Scriptura ſacra in rerum iſtarum narratione, nomine proprio non contenta, nomen addidit *Regis*: ut ſignificaret Jus agendi à Regio Imperio proficiſci: Ideoque Regibus imitandum proponi. Quare nos quoque dicamus, ſi quid de Sacris imperant Reges Chriſtiani, jus imperandi habere ut *Reges*, peritiam ut *Chriſtianos*, hoc eſt, ut edoctos à DEO, quorum mentibus inſcripta eſt Lex divina, multo clarius quam olim Regibus & Prophetis: Luc. 10.24. *Multa enim Reges & Prophetæ voluerunt videre quæ Chriſti diſcipuli viderunt, nec viderunt: & audire quæ audierunt, nec audierunt.*

CAP.

CAPUT VI.

De modo Imperii circa ſacra rectè exercendi.

SUMMARIUM.

1. Diſtinctio inter jus & modum Juris rectè exercendi. 2. Audiendos ſummæ Poteſtati pios & doctos Paſtores. 3. Principia in quibus fundatur fides intrinſeca aut extrinſeca: extrinſeca divina aut humana. 4: De divina auctoritate per homines propoſita, ubi ſtatus controverſiæ inter Pontificios & Evangelicos explicatur. 5. Humanæ auctoritati acquieſcere quando oporteat? 6. In cauſa fidei ſalutaris, neminem tuto acquieſcere alienæ auctoritati, probatur ex S. Literis & ratione. 7. Solvitur objectio ex Deuter. verſ. 17. & ſimilibus. 8 Solvitur objectio ex loco Numer. 27. 21. 9. Concordiæ Eccleſiæ ſtudendum quomodo id fieri poſſit in dogmatibus & præceptis divinis. 10. Legibus de ſacris addendam perſuaſionem. 11. In ritibus quomodo concordia Eccleſiæ retineri poſſit.

12. Sum-

12. Summæ Potestati in sacris opus aliorum Ministerio. 13. Regulas Prudentiæ habere suas exceptiones, & unde. 14. Summa Potestas suis legibus an obligetur & quatenus.

1. QUÆMAM in ipso imperante requirantur ut circa Sacra rectè omnino imperet, diximus. Superest videamus, quid ab ipso Imperante eundem in finem requiratur, qui locus est de optimo modo Juris exercendi. Minime enim sequendi sunt nobis qui Juris quæstionem cum hac quæstione de modo utendi juris passim confundunt. Jus enim agendi præeat necesse est in eo cui rectè agendi modos præscribas; quos invenire prudentiæ est, cum jus ipsum ad specialem Justitiam pertineat. Longéque est aliud alienum invadere, aliud suo minus providè uti. Hæc autem de modo agendi tractatio patet longe lateque: neque tanta rerum, temporum, locorum, personarum varietas paucis præceptis comprehendi potest. Nos, quantum instituto satis sit, summa quædam delibabimus.

2. Primùm ergo monendus est qui Summo Imperio fungitur, ut tum in inquisitione earum rerum, quæ lege divina ut credenda, aut agenda definiuntur; tum in con-

conſultatione ſuper his quæ prodeſſe poſſunt Eccleſiæ, libenter audiat ſententias Paſtorum pietate atque eruditione inſignium. Faciendum hoc in rebus ambiguis docet ratio & notitia communis: Non omnia enim unus videt, non audit. Ideo multi Regis oculi, multæ aures eſſe debent ex vetere Perſarum inſtituto; ſapiunt enim Principes ſapientum commercio. Quæ ſi in profanis negotiis vera ſunt, quantò magis in Sacris, ubi periculoſiſſime erratur? Exempla huic rei probandæ congerere nihil neceſſe eſt. Illud magis operæ pretium videre quouſque judicium Summi Imperantis directivo Paſtorum judicio acquieſcere poſſit & debeat.

Sciendum ergo judicium omne humanum fundari aut in principiis quæ rei inſunt, aut ex principiis extrinſecis. Principia quæ rei inſunt, aut ſenſui objiciuntur aut intellectui. Ex principiis objectis ſenſui judicamus nivem eſſe albam; ex principiis intellectui objectis, judicamus veras eſſe propoſitiones Mathematicas, quia ad communes notitias reducuntur. Extrinſecum principium *auctoritas* dicitur, eſtque divina aut humana: Divinæ in rebus omnibus ſimpliciter acquieſcendum nemo dubitat: Ita Abrahamus judi- 3.

care

care debuit immolandum à se filium. Noe futurum diluvium debuit credere. Humanæ vero auctoritati nemo tenetur acquiescere, nisi qui neque ex divina auctoritate, neque ex principiis rei internis, judicii exitum potest reperire. Licet tamen acquiescere in rebus omnibus quarum indago nobis mandata non est. Ita æger recte facit si pharmacum sumat à bonæ famæ medico præscriptum, imo periclitante valetudine tenetur etiam sequi medicorum consilia, si ipse non sit ejus ingenii atque artis, ut ex naturalibus principiis certi aliquid possit assequi.

4. Divinam auctoritatem quod attinet, Deus quædam & aperit & proponit ipse, alia aperit ipse & per alios hominibus proponit, ut per Angelos, Prophetas, Apostolos. Quoties per alios res proponitur, hic ut certo acquiescat animus, necesse est nobis constet eum qui proponit in eo ipso quod proponit, nec falli posse nec fallere. Hanc autem certitudinem adipiscimur aut alia divina patefactione; ut de Petro Cornelius, de Anania Paulus; aut per signa divinæ virtutis indubitatum veracitati proponentis testimonium præbentia. Per hos modos factæ propositioni omnino acquiescendum nemo Christianus ambigit. Sed inter Ro-

manenſium ſubtiliores & Evangelicos hic eſt verus controverſiæ ſtatus; *An poſt Apoſtolorum ætatem aut perſona aut cætus ſit aliquis adſpectabilis, de quâ quove certi eſſe poſſimus ac debeamus; quæcumque ab ipſis proponuntur, eſſe indubitatæ veritatis.* Negant enim hoc Evangelici: ajunt Romanenſes. Huc ergo præcipua hæc quoque de Imperio circa ſacra lis recidit. Non negant enim Romanenſes *debere Reges imperare de Sacris*, quod Hartus Renoldo conceſſit: non negant enim omne Imperium procedere à Judicio Imperantis, quod Suarezius diſertè affirmat. Viciſſim non negant Evangelici, ſi quod ſit inter homines divinum oraculum, ſi qui Prophetæ ἀναμάρτητος, tam Regum quam privatorum judicium ad eam regulam dirigendum; ita ut contra nec Regibus imperare, nec privatis aut credere aut agere fas ſit. Omne enim humanum Imperium, omnis item actio Imperio divino ſubjacet: *an poſt Apoſtolos tale aliquod oraculum exiſtat*, hoc eſt, de quo quæritur. Et hæc quoque quæſtio tandem in unum Pontificem Romanum contrahitur. Nam paſtores ſingulos, Reges quoque & privatos, Synodos Provinciales, nationales, Patriarchales, illas etiam quæ ex toto orbe Romano collectæ

ſunt

ſunt, falli poſſe ac ſolere, nemo eſt qui inficiari audeat.

5. Poſito ergo quod veriſſimum eſt, & quidam Romanenſium de ipſo Pontifice concedunt, *nullum eſſe hominem qui falli non poſſit*, aut de quo id nobis conſtet, nullam quoque congregationem adſpectabilem; videamus quatenus unuſquiſque alienum judicium quod falli poſſit, ſequi teneatur. Primum ergo univerſaliter alienum *Iudicium directivum* nemo ſequi tenetur. Et hoc eſt quod olim dixit Chryſoſtomus hac de re agens: *Quomodo aliorum ſententiam ſimpliciter ſequi non abſurdum?* Fieri enim poteſt, ut aut ex extrinſecis rei principiis, aut ex divina auctoritate certò nobis conſtet tale judicium falli. Agnoſcunt Panormitanus & Gerſon privati alicui ſententiam ſuam in Evangelio fundanti plus eſſe credendum quam Romano Pontifici. Ita Synodi Ariminenſis judicio cedere non debuerunt Pii Antiſtites ex Evangelio edocti *Verbum eſſe DEVM, & DEVM* non eſſe niſi *Vnum*. Deinde, & etiam cum animus non apertè contrarium teſtatur, nemo tamen præciſe obligatus eſt ſequi alienum judicium directivum: quia ſcilicet ipſi licet quoque inquirere & tentare an ad certam veri cognitionem poſſit pervenire,

2 Cor. Homil. 13.

nire. Tunc ergo demum ſequi tenetur, cum Ingenii vitio, aut temporum anguſtiis, aut occupationibus aliis ab inquiſitione avertitur. Ita Juriſperiti nos docent Judicem non alligari omnino judicio Medici in vulneris quæſtione, aut agri menſoris in finibus regendis, aut calculatoris in exigendis rationibus: ſed ipſum re diligentius expenſa id ſtatuere poſſe quod verum æquumque eſſe intelligat.

Jam vero, quod amplius, in cauſa fidei ſalutaris nemo poteſt tuto acquieſcere alieno judicio directivo: Cauſa eſt non tantum quia res fidei plane & aperte omnibus ſunt propoſitæ (ita ut Clemens Alexandrinus inanem vocet prætextum, ſumptum ex diverſis interpretationibus, *volentibus enim*, inquit, *licebit invenire veritatem*) ſed imprimis quod fides illa non ſit fides, niſi in divina auctoritate acquieſcat; quod ipſi quoque Romanenſes fatentur. *Credidit Abraham DEO ac imputatum eſt illi in juſtitiam*: Item *fides ex auditu*; *auditus autem per Verbum DEI.* Poſſunt ergo ad fidem aliqui duci per alios, ut per mulierem Samaritani: ſed tum demum vere ſunt credentes, *cum non propter alienam loquelam credunt, ſed quia ipſi audiverunt & ſciunt quod JESUS eſt Servator Mundi.* Hinc illud apud Prophetam,

6.

7. Stromat.

Rom. 4. 3. 10. 17.

Ioan. 4. 28.

Hab.2.4. phetam, *Justus fide suâ vivet.* Suâ non alienâ. Hinc fidei πληροφορία tribuitur. Reprehendendus ergo non fuit Serenissimus Britanniæ Rex, quod dixerit *Unumquemque super scientia propria fidei fundamentum collocare debere.* Ut nec Zanchius, cujus sunt hæc verba ad nostram controversiam præcipuè pertinentia. *Pii Magistratus officium est, primùm quidem cognoscere ex Verbo DEI in genere & ad summam Capitum fidei, quæ sit vera & Christiana religio, quæve Apostolica doctrina, ad quam referendæ sunt Ecclesiæ: ut nihil ex solo aliorum judicio, sed ex certa sua scientia in re præsertim tanti momenti agat, agereve audeat,* & alibi, *scientia principi necessaria est, quia quod agere instituit, illud intelligat, idque non alieno intellectu, sed suo suisque oculis videat, non alienis; nihil enim perniciosius est aut Reipublicæ aut Ecclesiæ, quam si Princeps omnia agat ex aliorum dumtaxat judicio: atque hinc profecta est tota Ecclesiæ Romanæ ruina.* Et hoc ipsum est quod Eliensis Episcopus dixit, non frustra Regi præceptum *ut Legem sedulo meditetur: nec hoc illi dictum ut totus ab alieno ore pendeat, ipseque à se nihil dijudicet.* Quod de fide, idem de cultu divino dici verissimè potest. *Frustra* enim, inquit DEUS, *me*

Cap.26 de Mag.sect.5.

Ad 4. præl. loc.5. qu.2.

me colunt docentes doctrinas ἐντάλματα ἀν- *Matt.* 15. 9.
θρώπων. Hinc Paulus Theſſalonicenſes laudat, quod *ſermonem* ſuum *acceperint*, 1. *Theſſ.* 2.
non ut ſermonem ſuum, ſed ut ſermonem 13.
D E I, qualis erat re vera. In his ergo quæ per legem divinam definita ſunt, in partem alteram *judicio* alterius *declarativo* (quam *directivi* ſpecimen diximus) nemo tenetur, neque rectè conſcientia poteſt acquieſcere. In alterâ ſpecie *directivi Judicii*, quod *ſuaſorium* appellavimus, cum circa ea verſetur quæ lege divina definita non ſunt, pluſculum tribui poteſt alienæ auctoritati, nec nimium tamen. Nam ut non laudantur ἰδιογνώμονες; ita nec illi, qui ut ligna quædam alienis ducuntur nervis. Et propriè hæc conſilii atque Imperii eſt differentia; quod Imperia legi divinæ non repugnantia omnino obligant; at conſilia non item. *Ubi conſilium datur*, inquit Hieronymus, *offerentis arbitrium eſt; ubi præceptum neceſſitas eſt ſervientis.* Chryſoſtomus, ὁ συμβουλεύων λέγει τὰ περὶ ἑαυτοῦ οὐκ ἀναγκάζων ἀκροατὴν ἀλλ' αὐτὸν ἀφίησι τῶν γενομένων αἱρέσεως κύριον. Præcipue verò judicium ſuum inter ponere debet Poteſtas Summa, quoties conſiliantium ſententiæ diſcrepant, quas ponderare tutius quam numerare. Et in ſcientia quidem juris pri-

vati, medicina, mercatura rebusque aliis, non excusabilis tantum, sed sæpè laudanda quoque est Summæ Potestatis ignorantia, ob majores melioresque occupationes. At cognitionem regendæ Ecclesiæ negligere illi non licet, cum nihil sit hoc uno præstantius, nihil ad incolumitatem Reipublicæ momenti majoris: Ita ut doceant nos Historiæ eos omnes, qui hoc munus planè in alios rejecerunt, ab hominibus circumventos, à DEO quoque punitos, aut regno excidisse, aut regio retento nomine Mancipia factos alienæ libidinis.

7. Quæ contra opponi solent ex veteri Testamento ut probetur, omnino sequenda de sacris Regibus Pastorum judicia, nihil minus evincunt. Primus est locus Deuteronom. 17. Ubi Israëlitæ jubentur *facere juxta Verbum Judicii, quod ipsis annuntiabant sacerdotes.* Sed manifestum est ibi idem dici de Judice: neque agi de negotiis sacris peculiariter, sed agi de quavis lite capitali sive pecuniaria, *si latuerit aliquid te*, inquit lex, *in judicio inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, plagam & plagam, quæcunque res contentiosa in portis tuis.* Non Regem, sed Judices minores lex affatur, eosque si quid in lege minus intelligant, ad Se-

Deut. 17.8.

Senatum consulendum mittit, in quo Senatu Sacerdotes erant aliique judices summi, omnes jurisconsultissimi. Neque horum auctoritati alligantur minores illi judices, sed legi per ipsos explicandæ, *Juxta os legis, quam docebunt te, & juxta Judicium quod dicent tibi facies; neque declinabis à Verbo, quod annuntiabunt tibi, dextrorsum aut sinistrorsum.* Perinde hoc est, quasi Rex hodie judicibus præcipiat, ne contra ea judicent quæ Iuris-Consulti ipsis ostenderint juri esse congrua. Cum alioqui judicem Iuris-Consultorum responsis non alligari, ipsi Iuris Consulti sæpè responderint. Simili est illud in Evangelio; *sedent super cathedram Mosis, omnia ergo quæ* Matt.23.2.
vobis dixerint observanda, observate. Quod ipsi Romanenses, Stella putâ & Maldonatus rectè explicant: *quatenus docent quæ Moses in Cathedra sedens docuit, audiendi sunt.* Ut & ad locum Ma- Cap.2.7.
lachiæ; *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem ex ore ejus requirent, quia Angelus est Domini exercituum.* Espensæus, *Eatenus audiendi, quatenus legem Mosis docent.* Alioqui non audiendi, *ubi,* ut apud Malachiam continuo sequitur, *recedunt de via.* Tunc enim si ipsis auscultetur, *offendiculum fierent multis in*

lege; quod quia fieri poteſt, ideo falſi à Jeremia convincitur illa jactatio *; *Non peribit lex à ſacerdote & conſilium à ſapiente & verbum à Propheta.* Quod enim illi negabant fieri poſſe, id tum alias, tum Ezechielis temporibus evenit, *cum ſacerdotes non intellexerunt inter pollutum & mundum.* Cavendum ergo *ne cæci fiant cæcorum duces, & ambo in caveam cadant.* Neque enim ſublevat credulum nimis diſcipulum culpa temerarii doctoris. *Ipſe*, inquit Deus, *in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requirant.* Nec tantum contra legem, ſed & extra legem docentibus ſacerdotibus credere nemo tenebatur. Dictum enim etiam Sacerdotibus, imo illis præcipuè; *ne addite ad verbum quod præcepi vobis.* Et ſingulis de plebe, *ad legem & ad teſtimonium.* Quod vero in Deuteronomio ſequitur de pœna ejus, qui ſacerdoti non obtemperaſſet, oſtendit non tantum de jure reſpondiſſe ſacerdotes, ſed & partem Imperii penes ipſos fuiſſe; quod veriſſimum eſſe alibi demonſtravimus. Hoc ergo Sacerdotes Veteris Teſtamenti ſpectat qua Magiſtratus erant, ideoque ad Evangelii miniſtros extendi non poteſt.

*Cap. 18. 18.
Ezec. 22. 26.
Eſai. 59. 10.
Ierem. 6. 13. 14. 15.
Oſe. 9. 8.
Matt. 15. 14.
Ezech. 3. 18.
Deut. 4. 2. 12. 32.
Eſa. 8. 20.

8. Alter eſt locus, in quo mirè quidam triumphant. Num. 27. 21. ubi de Joſua

ita

ita loquitur DEUS: *Coram Eleazare ſacerdote ſtabit & poſcet ab illo judicium Urim coram DEO. juxta os ejus egredientur, & ſuper os ejus ingredientur ipſe & omnes filii Iſrael cum eo & omnis cœtus.* Sed hic quoque ſi rectè intelligatur, ab inſtituto eſt alieniſſimus: *Urim*, quod alias plenius, *Urim & Thummim* vocatur, certum eſt fuiſſe in Ephod, hoc eſt pectorali Pontificis maximi Hebræorum, Exod. 28. 30. Levit. 8. 8. Ælianus ſcribit Ægypti ſacerdotem eundem fuiſſe *ſummum Judicem*, ex cujus collo pependerit ἄγαλμα ex σαπφείρου, quod vocatum ſit ἀλήθεια. Simile quid Diodorus Siculus lib. 1. narrat de ſummo Judice Ægyptiorum, hunc nempe ex aurea torque de collo ſuſpenſum habuiſſe ζώδιον, hoc eſt, *ſigillum* è gemmis pretioſiſſimis, quod vocaverint ἀλήθειαν. Cœpiſſe autem diſputari poſtquam ſummus Judex illud ſimulachrum τῆς ἀληθείας ſibi appoſuiſſet: addit debuiſſe apponi *ſigillum* τῆς ἀληθείας alteri parti quæſtionis. Omnino ex his duobus locis apparet Gentes vicinas imitatas morem Hebræorum, ut ſolet diabolus eſſe Dei ſimia. Nam & Judicum Hebræorum temporibus Idolorum ſacerdotes Ephod habuiſſe, & ex eo quaſi reſponſa dediſſe, oſtendit ſacra Hiſtoria Judic. 8, 27, 33.

L. 14. c. 34.

& 18. 5. Ἀλήθειαν ſive *veritatem* vocant hoc gemmeum ſigillum Ælianus & Theodorus, quomodo & ſeptuaginta interpretes *Thummim* verterunt : vocant enim *Urim & Thummim* δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν; ut & Philo. Modum reſponſi per *Urim & Thummim* hunc fuiſſe Judæi referunt, quod re aliquâ gravi in conſilium miſsâ, ſi ea res ſalutaris ac fauſta eſſet eventura populo Hbbræo, gemmæ fulgore quodam cœleſti micarent. Sin ea res infeliciter eſſet caſura, tum gemmæ nativum colorem retinerent. Egregia hujus conſultationis deſcriptio eſt 1. Sam. 30. 7. *Dixit David Abiathari ſacerdoti filio Abimelechi; fac mihi accedere Ephod : & fecit Abiathar Ephod accedere ad David : & interrogavit Dominum dicendo; perſequarne exercitum iſtum; attingamne ipſum? & dixit ei* (DEUS ſcilicet per Urim) *perſequere : omnino enim aſſequeris eos & erues.* Locus ille Numerorum planè geminus; ibi Joſua dux belli, hic David dux itidem: jubetur ibi Ioſua adſtare ſacerdoti ſummo, quorſum? nimirum ut eo ſit propior ipſi pectorali & τῷ *Urim* quod erat in pectorali : ſicut *pectorale admotum* Davidi dicitur. Notandumque obiter, quod ex Maimonide à viris doctis eſt obſervatum, Pontificem maximum ſolitum

ſtare

ſtare coram Rege venerationis cauſa : at Regem coram Pontifice *non ſtetiſſe* , niſi cum *Vrim* conſuleretur , ut apparet honorem non Pontifici exhibitum , ſed oraculo : ibi Ioſua jubetur interrogare ; hic interrogat David : reſpondit Davidi non Abimelech , ſed Dominus qui interrogabatur per *Vrim.* Ita ibi *juxta os ejus*, nempe ipſius judicii *Vrim* , quod proximè præceſſit. *Os* enim τῷ *Vrim* tribuitur, eadem metaphora, qua legi in Deuteronomio, ſicut & Latini ab ore *omen* dixere. Malo ad *Vrim* referre quam ad DEUM ipſum; quod fecere multi, tum Evangelici, tum è Romanenſibus : quamquam ſenſus eodem recidit. Certe DEUM reſpondiſſe, non ſacerdotem alia quoque hiſtoria evincit. Nam cum David Ceilam veniſſet, & oppidanorum ſuſpectam haberet fidem , Abiathari edicit, *Fac accedere Ephod* : hoc eſt, *mihi Ephod admove* , ut ex altero, quem citavimus, loco apparet. Conſulit deinde David DEUM : cui dicitur reſpondiſſe non Abiathar ſed *DEUS*, fore ut ipſum oppidani Sauli dederent. Quibus autem de rebus *Vrim* conſulit David ? de itineris eventu. Nec Ioſuæ aliud præcipitur. Nam illud *ingredientur & egredientur* , quid hoc loco ſit ex eo appa- 1.*Sam.* 23. 11.

ret quod præcedit. Rogat enim Moses Deum, *ut populo Virum præficiat, qui educat eos & reducat*. De expeditionum ergo successibus, & si quod est simile, consuli solebat τὸ Urim, cum aliis rebus alia paterent oracula, ut *responsum ex propitiatorio, afflatus, visio, somnium*. Quod cum observasset Josephus, rectè tradidit, *fulgore pectoralis* significatas fuisse bellicas victorias, nihil ultra addens, sicut & Maimonides ait per *Urim* & *Thummim* responsa nulla data privatis negotiis, neque vero alio sciscitante, quam qui publico cum Imperio esset. Pastores ergo qui illud è Numeris pro se citant, causam suam nihil promovent, & impudenter suspectos se reddunt affectati Imperii civilis. Nam si is locus ad rem facit, nulla acies educi poterit nisi ex Pastorum præscripto. Et sane si illorum ministerio sciri certo possint consiliorum eventus, ut olim ministerio Sacerdotum potuerunt, rem æquam postularent. Quamquam tunc quoque non ipsorum judicio, sed certo divinæ præscientiæ testimonio staretur. Neque enim clam Regem τὸ *Urim* consulit sacerdos, sed ipse Rex, aut belli dux spectator miraculi adstitit, ideoque τὸ *Urim* ad se jussit accedere. Quis ergo non videt quam hoc sit οὐδὲν πρὸς ἔπος? si tamen

Antiq l. 3. cap. 9.

*

men licet ἀλληγορεῖν, ſit ſanè Evangelium Urim noſtrum. Nam ſi rectè dixit Syrachides, πιςὸς ὁ νόμος ὡς ἐρώτημα δήλων, *fida lex ut conſultatio Vrim* (nam *Vrim* alibi δήλωσιν, alibi, δῆλα vertunt Helleniſtæ) idque de lege veteri, quam id verius de lege Chriſtiana? Hanc ergo ſacerdos *accedere ad Regem faciat*, ut in ea conſpiciat divinas pollicitationes & minas. Tum demum merito fidem exigat non ſibi, ſed luci per ſe monſtratæ debitam: ſed meminerit ſimul hoc *Vrim* noſtrum non in ſolo paſtorum, ſed & in Chriſtianorum omnium pectore eſſe poſitum; *Gratiam* ſcilicet illam *ſalutarem* quæ *cunctis hominibus illuxit*. Sed de audiendis examinandiſque Summæ Poteſtati paſtorum judiciis, ſatis arbitror dictum eſt.

9. Altera generalis admonitio ad modum exercendi Juris pertinens, hæc eſt, *Imperanti circa ſacra, habendam imprimis concordiæ Eccleſiaſticæ rationem.* Hæc enim quaſi anima eſt Eccleſiæ: *ex eo*, inquit Chriſtus, *cognoſcent vos eſſe Diſcipulos meos, ſi dilexeritis alter alterum.* Hinc ille divinus primitivæ Eccleſiæ character; *Multitudinis credentium erat cor & anima una.* Nec ſane alia cura Conſtantinum, & qui poſt eum Chriſtiani fuere Imperatores, magis exercuit quam iſta, ut diſſentiones

Ioan. 13.35.

Act. 4.32.

tiones aut præverterent aut ſanarent. Contra Iulianus ſuſcepto in Chriſtianos inexpiabili odio, non invenit quomodo gravius iis noceret quam ſi latam ſciſſuris viam aperiret; quod ita Ammianus narrat: *Vtque diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidentes Chriſtianorum Antiſtites cum plebe diſciſſa in Palatium intromiſſos monebat, ut civilibus diſcordiis conſopitis, ſuæ quiſque religioni ſerviret intrepidus, quod agebat ideo obſtinate, ut diſſentiones augente licentia non timeret unanimantem poſtea plebem, nullas infeſtas hominibus beſtias, ut ſunt ſibi ferales plerique Chriſtianorum expertus.* Idem Iuliani propoſitum ita explicat Auguſtinus: *Eo modo putabat*, inquit, *Chriſtianorum nomen poſſe perire de terris, ſi unitati Eccleſiæ, de qua lapſus fuerat, invideret, & ſacrilegas diſſentiones liberas eſſe permitteret.* Miſerere pios omnes debet hujus ſæculi, quo non aliud eo morbi genere gravius ac pertinacius laboravit, Paſtorum magis culpa quam Regum, aut Principum: ut recte notavit Illuſtriſſimus *Elector Palatinus in ſuis ad liberos codicillis*, quos operæ prætium eſt ab omnibus Eccleſiæ amantibus legi atque adeo ediſci. Quod ſi vetera ſanari deſperatum eſt (ſed cur deſperemus quando ſæpiſſime

Lib. 22. *Epiſt. 66.*

me τῶν ἀπορήτων πέρον εὗρε Θεός?) certè ne ex vulneribus nova nascantur vulnera, sedulo anniti debent Summæ Potestates. Verè Augustinus: *Pertinet ad Reges sæculi Christianos, ut temporibus suis pacatam velint habere matrem suam Ecclesiam.* Cautiones, quæ servandæ unitati conducant, hæ sunt potissimæ. Prima, ut à definiendo abstineatur quantum fieri potest: hoc est salvis dogmatibus ad salutem necessariis, aut valde eo facientibus. Omnem in jure definitionem periculosam esse tradunt Juris auctores. De Theologicis idem quis meritò dixerit; Vetus enim est sententia; *de Deò etiam vera dicere periculosum est.* Huc illud Nazianzeni spectat monitum τὸ ὅπως μὴ πολυπραγμόνει, *de modo cujusque rei noli sollicitè inquirere*, multoque magis illud Augustini: *Sunt in quibus inter se aliquando etiam doctissimi atque optimi regulæ Catholicæ defensores salva fidei compage non consonant.* Et Vincentii Lirinensis: *Antiqua Sanctorum Patrum consensio non in omnibus divinæ legis quæstiunculis; sed solum (certè præcipuè) in fidei regula magno nobis studio & investiganda est & sequenda.* Hanc definiendi modestiam secuti sunt Patres in Nicæna & Constantinopolitana prima Synodo, & qui has Synodos moderati sunt Imperatores. Hac enim con-

Tract. 2. in Ioh.

Cap. 30. Contr. hæres.

confessione positâ, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum distinctos esse inter se, & hos unum esse Deum, ac proinde *ὁμοουσίους*, in explicando modo discriminis inter *essentiam* & *hypostasin* non putarunt anxie laborandum. Itidem Episcopi qui Ephesi & Chalcedone convenerunt, & Imperatores eorundem temporum, cum definiissent *unam esse personam, duas autem naturas* JESU CHRISTI, modum hypostaticæ unionis subtiliter indagandum non existimarunt. In Diospolitana [a], Carthaginensi [b], Milevitana [c], posteaque Arausionensi [d], Synodo solliciti Patres & qui Procerum adfuere, ne gratia DEI vilesceret, apertè quidem contra Pelagium ejusque reliquias pronunciarunt, *nihil quod spiritualiter bonum sit ab homine sine divina gratia inchoari, continuari aut perfici:* Sed quæ de ordine Prædestinationis deque modo conciliandæ cum gratiâ liberæ voluntatis humanæ argute disputari solent; pleraque prudenti silentio transmisere. In Sanctissimo Cœnæ Dominicæ Sacramento visibilia signa Christi invisibiliter præsentis exhiberi omnes veteris Ecclesiæ Patres fatentur. De modo præsentiæ non eadem loquuntur: neque tamen unitas propter hoc scissa est. Dogmata ergo definienda sunt

a A D. 414
b A D. 118
c A. D. 416.
d. A D. 529

sunt paucissima & necessaria quidem sub anathemate; alia vero sine anathemate; quod discrimen in Auranionensi Synodo servatum videmus. Et in vetere Concilio Carthaginensi legimus, *Superest ut de hac ipsa re quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum senserit amoventes.* A.D. 256. Plurimum vero ad retinendam Ecclesiæ Catholicæ concordiam primis istis sæculis valuit, quod dogmaticæ definitiones nullæ fieri solebant nisi in Conciliis œcumenicis; aut si quæ factæ essent in minoribus Synodis, ea non erant ratæ antequam ad alias Ecclesias missæ, atque ita communi judicio approbatæ forent: quem morem si reducendum curarent, qui nunc in Christiano orbe Imperium habent, nullum sanè posset ab illis beneficium majus exspectari. Nam in illis remediis, quæ τοπικὰ medici vocant, parum est auxilii, neque potest partium unitas nisi à corporis unitate spectari. Non possum non laudare præclarum Angliæ canonem Anni CIↃ IↃ LXXI. *Imprimis vero videbunt concionatores, ne quid umquam doceant pro concione, quod à populo religiosè teneri & credi velint, nisi quod consentaneum sit doctrinæ Veteris aut Novi Testamenti; quodque ex illa ipsa doctrina*

ctrina Catholici patres ac veteres Episcopi colligerint. Quod de credendis dictum est, idem de his etiam quæ omnino facienda Lex divina præscribit, accipi velim. Quamquam de his minus crebræ sunt controversiæ: ut rectè olim Chrysostomus dixerit τὰ τῶν δογμάτων ἀμφιβάλλεται, τὰ δὲ τῶν ἔργων οὐ κέκρυπται. In utroque genere ad concordiam retinendam omnino necesse est operam dari, ut intelligat populus quæ imperantur divinæ legi esse consentanea. Seneca procœmia legum improbans, *lex jubeat*, inquit, *non disputet.* Et potest hoc quidem locum habere in merè arbitrariis, quamquam harum quoque legum causas liberaliter reddi videmus à Justiniano aliisque, in Codice & Novellis constitutionibus.

10. At in his quæ religiosè fieri velis, edictorum severitati persuasio addenda est, quod & à Platone monitum, & à Charonda, aliisque Legum latoribus præstitum videmus. Hinc commonefaciendi vocabulo hac in re usi Imperatores, ut Theodosius & Valentinianus An. Dom. 449. *Decere arbitramur nostrum Imperium subditos nostros de Religione commonefacere.* Et docendi ut Justinianus; *illos festinavimus quæ sit recta Christianorum fides, edocere.* Et sane cum omnibus in rebus firmissima

Lib. 4. apud Stobæum.

Lib. 3. c. de sum. Trin. L. cum salvat. C. eodem tit.

miſſima ſint Imperia quibus ſponte patetur, tum in negotio religionis id unice valet: *Nihil enim*, ut olim Lactantius, *tam voluntarium quam Religio, in qua ſi animus eſt ſacrificantis adverſus, jam ſublata, jam nulla eſt.* Alioqui, ut olim dicebat Themiſtius, *purpura cultores efficies, non* DEI. Huc igitur ſummo ſtudio allaborandum eſt, ut divinorum teſtimoniorum auctoritate convicta pars major populi intelligat verum ac pium eſſe quod imperatur. Ut enim omnes unum conſentiant, res voti magis quam ſpei eſt. Sed ob paucorum aut ignorantiam aut malitiam non eſt deſerenda tum veritatis, tum unitatis cura. Suſpenſo tamen pede hic incedendum, ut illi ipſi qui *Divinæ humanæque ordinationi reſiſtunt* non tam cogantur benefacere, quam malefacere prohibeantur. Quæ duo in hoc ipſo argumento Auguſtinus olim providè diſtinxit. *Lib. 5.* *Li. 2. ca. 83. Con. Petil.*

11\. Ad ea ut veniamus de quibus certi nihil conſtituit Lex divina, qualia ſunt pleraque regiminis & rituum. In his, ſi materia ſit recens & ductilis, nihil eſſet tutius quam ea reſtituere quæ primis poſt Apoſtolos ſæculis magno populorum conſenſu, magnoque fructu obſervata apparent. Nuſquam enim verius illum; *ſuper omnibus negotiis melius atque rectius olim proviſum,* *Tac. An. 14.*

visum, & quæ convertuntur, in deterius mutari. Habenda tamen tempora aliqua, habenda & locorum ratio. Sapienter Hieronymus: *Quæ nec contra fidem, nec mores fuerint, in his consuetudines patriæ, tanquam Canones sint Apostolici.* Et Augustinus Epistol. 118. *quod neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos vivitur, societate servandum est.* Et ipsa in his rebus varietas non inutiliter testimonium præbet Christianæ libertati, neque lædere debet Ecclesiasticam unitatem, ut rectè ad Victorem Episcopum Rom. scibit Irenæus, *ἡ διαφωνία τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησι.* A quo non dissentiens Cyprianus: *Multa*, inquit, *pro locorum & hominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum est.* Et Augustinus: *Sit ergo fides universæ quæ ubique dilatatur Ecclesiæ tamquam intus in membris, etiamsi ipsa fidei unitas quibusdam diversis observationibus celebratur, quibus nullo modo quod in fide verum impeditur; omnis enim pulchritudo filiæ Regis intrinsecus: Illæ autem observationes, quæ variè celebrantur, in ejus veste intelliguntur, unde illi dicitur; in fimbriis aureis circumcincta varietate. Sed ea quoque vestis*

Alia Hieronymi verba sunt hæc nimirum. Ex Epist. 18 unaquæque Provincia abundet in sensu suo, & præcepta majorum leges Apostolicas arbitretur.

Epist. 75.

Epist. 86.

Psal. 44.

stis ita diversis observationibus varietur, ut non a versis contentionibus dissipetur. Multa præclara in eandem sententiam videre est in Historia Socratis, lib. 5. cap. 22. Sane si quid in isto genere non optimum, tolerabile tamen, ævo radices egit, id nisi bella occasione, multoque assensu non mutare, prudentiæ est. τὰ γὰρ ἐν ταυτῷ μένοντα κἂν χείρω ᾖ συμφορώτερα τῶν ἀνακαινοτομουμένων, post Aristotelem & Thucydidem docuit Augustus apud Dionem: post *Epist.* 118.
hunc Augustinus, *Consuetudinis mutatio quantum utilitate adjuvat, tantum novitate perturbat.* In hoc autem rerum genere quippe per legem divinam indefinito recte fecerit Summa Potestas, si imperia sua nonnihil subditorum affectibus attemperaverit. Sicut in profanis quoque videmus aut civitatibus aut collegiis, etiam quæ jurisdictionem habent nullam, concedi ut statuta quædam concipiant, quæ deinde Summa Potestas examinata probet, & auctoritate sua muniat.

Ne illud quidem omiserim, quod ad 12.
modum juris utendi plurimum pertinet, non tantum consilio, sed & ministerio aliorum uti debere Summam Potestatem, ac proinde singularia negotia, ne mole sua obruant animum, rejicienda ad cœtus quibusdam gradibus constitutos,

ubi si finem accipere nequierint, tum demum ad ipsius arbitrium referantur: Ita in vetere Ecclesia sub Christianis Imperatoribus erant Presbyteria in Urbibus, erant Synodi Metropolitanæ & Exarchicæ, ac postremo Imperiales. Sed hac de re infra iterum agendi erit locus.

13. Sed quæcunque hic diximus de expetendo consilio, danda opera ut volentibus imperetur, servando cognoscendi gradu, quæque alia his addi possent, non debent perpetua semperque utilia censeri. Nulla enim prudentiæ præcepta sunt planè universalia: quia τῶν καθ' ἕκαστα ἐστιν ἡ φρόνησις. Tempora, loca, homines plurimum hic immutant. Neque aut consilium petere expedit in re certissima, neq; flagrantibus dissidiis subito speranda consensio, neque per gradus iri patitur imminens ex cunctatione periculum, aut suspecta inferiorum subselliorum fides ob odium, gratiam, aliaque bonæ mentis impedimenta. Faciendum hîc quod in navigatione, ubi rectum iter instituere nequeas, obliquandi sinus. Notandus hic obiter eorùm error, qui duplicem faciunt potestatem, absolutam & ordinariam: confundunt enim potestatem & agendi modum. Sicut autem in DEO una eademque potentia est, sive agat secun-

ſecundum ordinem à ſe conſtitutum, ſive extra eundem ordinem: ita poteſtas quoque ſive jus Summi Imperantis idem eſt, ſive agant ſecundùm ordinem à ſe poſitum, ſive aliter. Sed prudentis eſt ſecundùm ordinem & leges poſitivas agere in rebus communiter accidentibus. Feruntur enim leges ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Agere autem extra ordinem debet Summa Poteſtas ἐν τοῖς ἐκ παραλόγου, quibus ordo aptari nequit. Caſus ſunt infiniti, ordo autem ſive lex poſitiva finita. Non poteſt autem finitum quid infiniti adæquata eſſe regula. *Lib. 3. d. de Legib.*

14. Quamquam verò officio Summæ Poteſtatis convenit in rebus frequentioribus ordinario uti agendi modo; tamen aliter ſi faciat, poteſt quidem dici non rectè facere, ſed non tamen extra id quod facere ipſi jus fuit, quia, ut ſupra diximus, latius patent officiorum regulæ per omnia virtutum genera diffuſæ, quam jus merum. *Vani eſt capitis*, inquiunt Juriſconſulti, *exiſtimare ſuperiorem* (intellige poteſtatem verè ſupremam) *non poſſe evocare ſine cauſæ cognitione.* Hinc illa trita in ſcholis, *neminem ſibi imperare poſſe, neminem ſibi legem poſſe dicere, à qua mutata voluntate nequeat recedere. Summum ejus eſſe Imperium qui* *Innoc. in c. ad aures de Temp. ord.*

ordinario juri derogare valeat. E quibus evincitur Jus Summæ Potestatis non limitari per legem positivam. Jus enim alicujus limitare non est nisi superioris, at nemo se superior. Hinc & Augustinus dixit; *Imperatorem non esse subjectum legibus suis, ut qui in potestate habeat alias le-*
Rev. 105. *ges ferre.* Et Justinianus; *omnibus à nobis dictis Imperatoris excipiatur fortuna, cui & ipsas DEUS leges subjecit.* Si ergo quæratur, an liceat Summæ Potestati in com-
1 Cor. 6. 12: 23. muniter accidentibus legis fines egredi, respondendum & cum Paulo Apo-
L. Non omne d. de Reg. Juris. stolo ἔξεστιν ἀλλ' οὐ συμφέρει, οὐκ οἰκοδομεῖ; aut cum Paulo Jurisconsulto: *Licet,*
Pro Rabirio. *sed honestum non est. Vestri Consilii, vestræ prudentiæ est,* inquit Cicero, *spectare quid deceat vos, non quantum liceat.* Et passim apud auctores bonos ei quod *licet*, opponitur id quod *decet*, quod *oportet*, quod *honestum*, quod *optimum factu est*: præsertim ubi agitur de Summis Potestatibus. Quod autem supra diximus; *Ratum esse actum, etiamsi actio non habeat plenam rectitudinem, dum jus non desit,* hic quoque valere debet. Fac enim improvide, fac perturbato ordine juberi aliquid à Summa Potestate, quod tamen sine peccato possit impleri, valere semper illud Apostolicum debet; ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι

Illi

Illi ſummum arbitrium DEUS dedit, nobis obſequii gloria relicta eſt:

Ἄρχοντες εἰσιν, ὥσθ' ὑπεικτέον, τί μή; inquit Sophocles; & in talibus etiam τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας χρέων φέρειν. *Æjac.*

CAPUT VII.

De Synodis.

SUMMARIUM.

1. Synodi vox explicatur. 2. Origo Synodorum petitur à jure naturæ. Ibidem diſtinctio naturalium abſolutè & naturalium ſecundùm quid explicatur. 3. Synodos non eſſe Juris naturalis abſoluti. 4. Interdum Imperari quædam rectè à ſummis Poteſtatibus abſque Synodo probatur exemplis. 5. Idem probatur ex triplici fine Synodorum, qui ſunt conſilium, conſenſus, exercitium Juriſdictionis conceſſæ. 6. Oſtenditur hos fines non ſemper neceſſarios: nec Synodos ad hos fines. 7. Oſtenditur interdum noxias eſſe Synodos. Obiter accuſatores non debere in Synodis judicare. 8. Jus Imperandi abſque Synodo ad ſolum caſum col-

collapsa religionis malè referri. 9. Quos penes jus sit eligendi mittendos ad Synodum. 10. Mos ea in re veteris Ecclesia. 11. Licere id summæ Potestati ratione & exemplis ostenditur. 12. Aliis permissa electione, manere summæ Potestati Imperium in electionem. 13. Iudicare in Synodo posse Summas Potestates & an id expediat distinctè quæsitum. 14. Επίκρισιν post Synodum competere summæ Potestati rationibus & exemplis probatur. 15. Huic inesse jus mutandi, demendi, addendi. 16. De modo exercendæ ἐπικρίσεως. 17. Hoc jus locum habere etiam cum non de tota religione agitur.

1. EXIGIT hic locus ut de Synodis agamus, quarum saluberrimam in Ecclesia esse auctoritatem, imperitus sit qui nesciat, inverecundus qui neget. *Synodos* Græci interdum vocant qualescunque *cœtus* etiam singularum Ecclesiarum, ut in Ignatio & edictis Constantini videre est, sed magis usitatè & origini convenientius ea vox non quemvis conventum indicat, sed talem in quem multi dissitis ex locis coeant. Distat ergo Synodus à *Senatu*, qui Græcis συνέδριον, πρεσβυτέριον, γερουσία, quia *Senatus* collegium est con-

conſtans è certis perſonis, una in urbe locove commorantibus; at Synodus collegium non eſt, neque definitas habet perſonas. *Concio* enim (Græci ἐκκλησίαν aut συναγωγὴν vocant.) Hoc ſenſu *Synodus* non eſt: eſt enim *conventus ejus multitudinis quæ eandem urbem inhabitat*: At conventus ordinum regni alicujus ut Latinè *Concilium*, ita Græcè σύνοδος recte dicitur. Quare & in Hungariæ decretis conventus Epiſcoporum & optimatum regni *Synodus* vocatur. Et Carolus Magnus *patricius Romanorum* declaratur *in Synodo*: hoc eſt *Ordinum conventu*, ut recte explicuit vir doctiſſimus, & de Imperio Germanico ſiquis umquam bene meritus, Melchior Goldaſtus. Ipſa decreta oſtendunt Synodum conſtitutam *ab Epiſcopis, Abbatibus, Judicibus* (hoc eſt *comitibus*) *& legum doctoribus*, qui ſcilicet civitatum erant legati. At tales Synodi fuere pleræque Francorum & Gothorum, quarum capitula permixtè de ſacris profaniſque rebus agentia habemus in Conciliorum tomis. Talis Synodus in Optimatum Republica, qualis Romana fuit, Caroli Magni temporibus excuſſo Imperii Bizantini jugo, eſt ipſa Poteſtas Summa. In regno autem abſolute eſt conſilium Regis

A.D. 774.

optimum maximumque. Nam omnes Germanicæ originis Reges atque Imperatores duplici consilio antiquitus utebantur; altero statario, qui *Senatus* dicitur, ad res cotidianas, altero evocato, qui *Concilium* aut conventus ordinum ad res momenti majoris. Hinc in Synodo Suessionensi ita loquitur Pipinus: *Per consilium Sacerdotum & Optimatum ordinavimus, constituimus & diximus.* Et in Toletana Synodo IV. *Patres consonam cum Rege sententiam sanciunt simul cum Optimatum & illustrium virorum consensu.* Ita enim habent verba. Sic & Principum, id est, τῶν ἀρχιφύλων καὶ πατριαρχῶν conventum sæpe Reges Judæi habuere, sive de profanis, sive de sacris consultarent. Nam & Paschatis indictio eam ob causam Regi Ezechiæ simulque Principibus tribuitur · quomodo & Niniviticum jejunium *à Rege & Proceribus* indicitur. Sicut autem omnium Ordinum conventus, ita & Synodi sunt unius Ordinis hominum multis è locis convocatorum. Specialiter autem obtinuit usus, ut *Synodi* nomine veniant conventus, qui, aut ex solis Ecclesiarum pastoribus, aut ex illis præcipuè instituuntur, communis actionis gratia. Nam si pastores in unum convocentur, aut imperata audiant, cum cætum, non

A. D. 744. Marc. 2.
A. D. 633.
2 Chron. 30.
Jon. 3. 7.

non arbitror *Synodum* vocari, ut nec populus ad legem audiendam vocatus *Concilium* dicitur.

2. Harum Synodorum cum evidens sit utilitas, quæ sit origo, quæque necessitas disputari solet. Præceptum habendæ Synodi in lege divina nullum reperio, qui vero exempla præceptis adæquant, insigniter falluntur. Neque ideo supervacuo quisquam in sacris libris exempla putet posita, etsi per se præceptorum vim non habeant. Magnus enim eorum usus est, ut apparet, primum quid tritum sit, deinde quid iisdem circumstantiis occurrentibus prudentiæ sit imitari. Ex veteri Testamento ne exempla quidem Synodorum produci video: aliud enim est, ut diximus *συνέδριον*, aliud *σύνοδος*. Convocati quidem interdum diversis è partibus Levitæ, aut soli aut cum cætera plebe, sed ut audirent imperata, non ut sententiam promerent; Convocavit Ezechias Sacerdotes & Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem; ac dixit eis, *Auscultate mihi ô Levitæ, jam sanctificate vos*; & quæ sequuntur. In novo fœdere legem habemus de Piorum conventibus ad preces faciendas, ad audiendas admonitiones è sacris literis, *ad frangendum panem*. Ex his Synodorum om-

2 Chron. 25.5.

omnimodam necessitatem non rectè extrui quivis videt. Læsus à fratre rem jubetur *Ecclesiæ*, id est, *piorum cœtui* indicare: additurque daturum Patrem *quod*
Matth. 18. 17. *duo tresve consentientes oraverint*, & *si duo tresve convenerint in Christi nomine*, Christum ipsis affuturum. Et Paulus cum jubet,
1 Cor. 14. *Prophetarum spiritus Prophetis subjici*, ad unius Ecclesiæ Prophetas propriè respicit: ut ipse verborum contextus evincit. Initium ergo Synodorum peti solet ex historia, quæ est Act. 15. Sed an is consessus, cujus ibi est mentio, *Synodus* rectè vocetur, hac natione, quæ nunc hujus vocis propria est, in dubium vocari potest. Controversia erat orta inter Paulum & Barnabam, & Judæos quosdam Antiochiæ agentes, de legis Mosaicæ vi & efficacia: mittuntur Paulus & Barnabas & cum his Antiocheni aliquot exploraturi sententias. Pastorumne ex Asiâ omni, aut certe ex Syriâ, Ciliciâ, & Judaiâ in unum locum congregatorum? minime vero: sed *Apostolorum & Presbyterii* Hierosolymitani, Apostolorum cœtus, collegium erat, non Synodus: Presbyterium quoque unius Urbis Synodus vocari non potest. Consulitur ergo una dumtaxat Ecclesia, imo quod verius puto, consuluntur propriè

&

& reſpondent Apoſtoli, quorum auctoritati conſenſum ſuum adjiciunt *Presbyteri & Fratres* Hieroſolymitani. Unde ergo Synodorum originem petimus? ex Jure nimirum naturæ, poſito ante conſtitutionem Eccleſiarum & Paſtoralis muneris ex lege divina. Quum enim omnis homo ſit animal ἀγελαῖον, natura hominum conſociationem permittit, imprimis autem eorum quibus aut contemplatio aut actio aliqua inter ſe communis eſt. Ita mercatoribus quæſtus communis cauſa Medicis & Juriſconſultis ad examinandas artis ſuæ controverſias coire naturaliter licet. Diligenter autem hic diſtingui debet id quod *naturale* dicitur. Alia enim juris naturæ ſunt abſolutæ non obſtante quocunque facto humano: alia vero ſecundum quid, ſecluſo ſcilicet facto humano. Priore modo *naturale* eſt DEUM revereri, amare parentes, innocenti non nocere. Hæc enim ita ſunt naturalia, ut omnino ſint immutabilia. Secundi generis *naturalia* ſunt, rerum communio, perſonarum libertas, proximorum ſucceſſiones: Nam res natura communes ſunt, donec facto humano Dominia diſtinguantur; Liberi ſunt homines, donec in ſervitutem redigantur; Proximi hæredes ſunt, niſi teſtamento aliter ſit cautum. Ita & per naturam

Act. 15.

turam jus nobis eſt ea faciendi omnia, quæ per ſe turpia non ſunt. Sed hoc jus eouſque durat, donec humana lege aliquid propius ſit conſtitutum, hinc illa exceptio Perſii,

Cur mihi non liceat, juſſit quodcunq; voluntas,
Excepto ſi quid Maſuri rubrica notavit.

3. Synodos igitur habere Juris eſt naturalis ſecundâ illâ acceptione. Nam ſi priore modo naturale eſſet, numquam Epiſcopi ab Imperatoribus conveniendi veniam poſtulaſſent. Et mendosè Hieronymus Synodum vitio habitam hoc argumento probaret. *Monſtra* mihi quiſnam *Imperatorum celebrari id Concilium juſſerit.* Eſt ergo Synodi conventus in numero earum rerum, quæ jure naturæ permiſſæ, legibus humanis præcipi, permitti aut prohiberi ſolent. Ideoque in Concilio Agathenſi monentur Epiſcopi,
A.D. 506. ad Synodum vocati adeſſe, *niſi gravis infirmitas corporis, aut præceptio regia impediat.* Objici hic poſſe video nunquam à paganis Imperatoribus petitam veniam cogendæ Synodi; ſed notari debet non opus fuiſſe venia, ubi nulla obſtarent Imperatorum edicta. Vetera autem Senatus conſulta Romana contra coitiones facta eos

Lib. 1. par. rag. ſed Relig. D. de Colleg.

eos excipiebant, qui religionis cauſa coirent, & ſpeciatim Judæis hoc ab Auguſto conceſſum, ut Philo narrat in legatione ad Caligulam; quorum privilegiis Chriſtiano optimo jure ſe tuebantur: ut qui cum Paulo veriſſimè poſſent profiteri, ſe *credere omnibus, quæ in Lege & Prophetis ſcripta ſunt.* *Act.* 24. 14. Sane Suetonius quoque *Judæorum* nomine Chriſtianos deſignat. Adde jam quod in illis partibus quibus Synodi pleræque ſunt celebratæ, non tam Romano jure, quam propriis legibus vivebatur. Hinc Eranos Amiſenis vult permitti Trajanus, quia beneficio Imperatoris legibus ſuis utebantur. *Epiſt.* 94. *ad Plin.* *In cæteris*, inquit, *civitatibus quæ noſtro jure obſtricta ſunt, res ejuſmodi prohibenda eſt.* Atque adeo in Aſiæ urbibus hetærias fuiſſe ad Trajani uſque tempora ex Plinii relatione apparet. *Epiſt.* 97. Quare ſi quando Eccleſiæ pacem haberent, quod ſub Imperatoribus paganis ſæpiſſimè accidit, nihil obſtabat quo minus Epiſcopi in Synodos convenirent. Flagrante autem Imperatorum ſævitia, ſicut Eccleſiaſticos cœtus, quamquam humanis legibus interdictos, ob divinum præceptum Chriſtiani intermittere non poterant, ita non commiſerunt Epiſcopi, ut per ſuſpectas congregationes, ſi modo eis Eccleſiæ

ſtatus

ſtatus carere poterat, odia dominantium accenderent. Oſtendit ſanè non uno loco Cyprianus, cum ſub perſecutione gravis orta quæſtio *de lapſis ad communionem recipiendis* commune conſilium depoſceret, non ante tamen quam perſecutione ſopita conveniſſe Epiſcopos, nec eſt auſus Liberius Romæ Epiſcopus Synodum convocare nolente Conſtantio. Orthodoxi Hiſpaniæ Epiſcopi non ſine permiſſu Regis Alarici, quamquam Ariani, in civitatem Agathenſem convenerunt. Sed quod pagani Imperatores ſuſque deque habuerunt, id Imperatores Chriſtiani meritò ad curam ſuam atque arbitrium revocarunt: quippe gnari quo quidque bonum exiſtens eſt melius, eò corruptum pejus effici. Inde adeo non in medio relictæ Synodi, ſed aut præceptæ, aut vetitæ fuerunt, prout ſpes ex illis aut metus affulſerat. Itaque Socrates Hiſtoricus maximas Synodos ex Imperatorum arbitrio habitas ait: quod etſi de Oecumenicis Imperii Romani propriè dictum videtur, tamen Conſtantinus Tropicas convocavit; ad eas enim ſpectat illud Euſebii; *Eccleſia DEI peculiarem curam gerens, ortis varia per loca diſſidiis, ipſe tamquam communis à DEO conſtitutus Epiſcopus, concilia Miniſtrorum* DEI

A. D. 106. Galliæ narbonenſis non Hiſpaniæ. Agathæ non Hiſpanus unus omnium.

Lib. 1. de vita c. 37.

DEI *indicebat*. Post acta Nicænæ Synodi à Constantino firmata, locum consensus specialis lex generalis implevit, quâ imperatum ut bis anno haberetur. Quod actis Constantinopolitanæ Synodi & Chalcedonensis repetitum, neque Justiniani tantum Novellis, sed & Caroli Magni Capitulis adscriptum est; aliis temporibus & locis videas hactenus ab ea lege discessum, ut pro semestribus annuæ fierent. Neque verò conventus, Episcoporum libertati permissus, sed Præsidibus Provinciarum data sunt mandata, ut detrectantes in Synodum cogerent congregari. At præter statas Synodos, aliæ quoque extra ordinem habitæ Imperio Summarum Potestatum. Ita passim Franci, Galli, Hispani in Synodum se convenisse testantur, Regum suorum *Imperio*, *jussu*, *præceptione*, quod non totius regni conventibus peculiare, sed minoribus quoque Synodis usitatum ex Aquiliensi discas: ita enim Gratianum, Valentinianum & Theodosium alloquuntur Episcopi; * *ad removendas altercationes congregare studuistis Sacerdotale Concilium.* a Bithyniæ quoque & Hellesponti Episcopi Valentinianum rogarunt, ut sibi in unum conveniendi potestas permitteretur.

Nov. 123. *cap.* 10.

Nov. 133. *cap.* 6.

A.D. 381. *Ex Italica, Gallica, Africana, Illyricana Dioecesi.*

* *Soz. l.* 6. *cap.* 7.

A.D. 365. a *Valentem rogarunt sub cujus imperio vivebant, non Valentinianum in Occidentali orbe regnantem.*

Tria autem sunt quæ maxime disputari solent de jure atque officio Summarum Potestatum circa Synodos. Primum est, liceatne Summæ Potestati aliquid Imperare in rebus sacris absque Synodo: secundum, quid illi liceat quidque eam facere oporteat, ante Synodum & in Synodo. Tertium quid post Synodum. Ad primam quæstionem excutiendam necesse est intelligi, omnia ea quæ de summis Synodorum utilitatibus verissimè disseruntur, ad modum utendi juris, non ad jus ipsum pertinere. Nam si jus aliquid Imperandi à Synodo acciperet Summa Potestas, jam Summa non esset. Ea enim Summa est quæ Soli Deo est obnoxia, & quæ sub Deo plenissimum Imperandi habet jus. Rursum si Summa Potestas sine Synodo non posset id ipsum Imperare quod posset cum Synodo, jam partem juris Imperandi acciperet à Synodo, quumque *nemo det quod non habeat*, sequeretur aliquod Imperium esse penes Synodum, quod Imperium, ubi Synodus jure humano non habet, deberet sibi jure divino vindicare, cum tamen lex divina Ecclesiæ, ac proinde & Synodis à Deo datum Imperium neget, ut supra ostendimus. Jure constituto, quæritur, an rectè umquam Summa Potestas aliquid

quid imperet in sacris absque Synodo? Interdum id fieri posse intrepide asserimus. Universaliter id nefas dicentibus incumbit probatio, quam nunquam implebunt. Neque tamen nobis quod probare non tenemur, probatu difficile est. Suppetunt enim primum Regum Hebræorum exempla plurima, qui multa imperarunt, non præeunte Synodo. Exponam Eliensis potius Episcopi, quam meis verbis: *Enimvero & de aliis sæpè & præcipuè de eâ (quod populus adoleret incensis) corruptela per Reges non sublata, toties, tam clara voce, de Regibus queruntur sacræ literæ; ut locus nullus negationi sit relictus. Non negat ergo Regi Tortus id ex officio incumbere, ut etiam, qui in doctrinâ sunt, abusus & corruptelas tollat*, sed post *Ecclesiæ declarationem. Nos vero citra declarationem omnem, ubi repurgatæ sunt corruptelæ per Reges docemus. Tortus vero loca aliquot apponere debuit, ubi illa Ecclesiæ declaratio præcesserit, quæ nisi præcessit, Regis nullum tum erat (ut videtur) officium, sed Regi erat in promptu excusatio: Non sustuli; Ecclesia enim non declaravit. Ecclesia proinde culpanda, non Rex, qui nihil movere debet, nec excelsa diruere, nisi postquam id ita faciendum declaravit Ecclesia; atque id*

Regi semper, Ecclesiæ numquam vitio datum legimus, quod excelsa steterint: Regi ergo sive declaret hoc, sive non declaret, etiam ante Ecclesiæ declarationem id ex officio munus incumbit, deque eò neglecto DEO rationem redditurus est. Tota igitur mentio declarationis Ecclesiæ præterquam quod fictitia est, hic etiam est intempestiva. Rex etiam Ninives ad Ionæ comminationem jejunium indicit, nulla sacerdotum suorum prævia definitione, de suâ Procerumque sententiâ. In Christianismo insignis est Theodosii historia, quam ante hac citavimus. Medius inter plurimas Episcoporum factiones audit singulos, confessiones legit, DEUM precatur, judicat & ex vero pronuntiat. Notetur autem annos tum fermè sexaginta exiisse, postquam habita illa erat augustissima Synodus Nicena. In Constantinopolitanâ autem primâ, quam convocaverat Theodosius, quod quæstionem de personâ Filii attinebat nihil additum Nicænæ fidei; Quæstio autem hinc oriebatur, connexa quidem Nicænæ definitioni, sed tamen aliis verbis concepta, & in qua errare possent etiam qui Nicænam formulam sequi se faterentur, nempe an ὁ λόγος haberet ἀρχὴν ὑπάρξεως. Deinde offerunt Imperatori confessiones suas non

Anno circiter 383.

A.D. 381.

Imo aucta pluribus locis ab anno circiter 380. Vide D. Iacobi Usserii libellum de 3. Symbolis.

non Ariani tantum & Macedonii, sed & Eunomiani, in tantum ab Arianis differentes, ut Arianos non minus quàm Catholicos rebaptizarent. Legit confessiones singulas, de singulis judicat. Nec tantum Catholicos ab errantibus separat, sed ipsos quoque errantes inter se discernit, Novatianos cæteris tolerabiliores judicans. Antehac, qui contra Pontificios scripsere, disertè urgent, *Imperatorem legisse scripta; per opem implorasse, non ad veritatem traditam agnoscendam, sed eam multis dissentionum anfractibus implicatam eliciendam.* Brentii eandem historiam narrantis sunt hæc verba. *Quis hîc est in controversiâ doctrinæ Ecclesiasticæ Iudex? Primum Imperator non accedit ipse ad Episcopos tanquam Dominos suos, sed vocat eos tanquam servos ad aulam suam: deinde accepto cujusque Episcopi scripto, non est contentus illius aut istius Judicio, sed prosternit se precibus coram DEO Patre Domini nostri JESU CHRISTI, ut gubernet Spiritu sancto mentem suam, quo inter tot diversas religionis sententias eligat eam, quæ cum doctrinâ verè Apostolicâ conveniat.* Adeo nihil tam clarum est, quod non partium studia obnubilent, ut inventi nunc sunt, qui hoc ipsum quod contra Pontificios defensum

est, everterent, ne quid intactum remaneret, quod ad jus Summarum Potestatum tuendum facere videretur. Ad alia exempla transeamus. Constantinus ipse Proconsuli Donatistarum causam cognoscendam mandavit, neque eo nomine Imperatorem reprehendit Augustinus; sed ostendit fuisse optabilius ut res per Synodum transigi potuisset: ejus verba sunt. *Ait quidem Donatista, non debet * Episcopus Proconsulari Judicio purgari: quasi vero ipse sibi hoc comparaverit; ac non Imperator hoc quæri jusserit, ad cujus curam de qua rationem DEO redditus est, res illa maximè pertineat.* Est & aliud exemplum in causa eorumdem Donatistarum. Marcellinus enim Vice Imperatorum judicavit. Ita enim habet mandatum Honorii & Theodosii: *Cui quidem disceptationi principe loco te Judicem volumus præsidere.* Ipse Marcellinus modestè admodum: *Licet supra meritum meum hoc cognoscam esse Judicium, ut inter eos videar judicare, à quibus me potius decuerat judicari: tamen quia certum est hanc causam spectante DEO & Angelis testibus agitandam; quæ sub fidei cælestis examine, vel probata præmium adferat, vel læsa Judicium: ut tandem præsentium disceptationibus Episcoporum manifesta*

A.D. 314.

Epist. 162.

* Felix Abcugnitanus.

A.D. 411.

nifeſta veritas eluceſcat, Imperialis primitus ſanctio recitetur. Verſatum videmus in hoc judicio fidei examen, ita & poſtea in edicto ſequitur, *negotium iſtud de veritatis ac Religionis agnitione ſuſcipi.* Et, cum Catholici alia quædam Donatiſtis objicerent, interfatur Marcellinus, *Libellus datus à vobis evidenter oſtendit ſchiſmatis ac hæreſeos crimen objectum, quod probare vos convenit.* Legant hæc qui ita hinc ſe ſperent poſſe elabi, ſi dixerint de Circumcellionum delictis præcipue inſtitutum judicium; cum de Circumcellionum latrociniis non niſi obiter tractatum fuerit; Imo cum eorum probatio in Judicio prolata non ſit. Iſtæ autem quæſtiones, *quæ ſit Eccleſia Catholica, quæ veræ ejus notæ, quæ juſtæ ſecedendi cauſæ*; &, *an rebaptizandi ſint hæretici*, magna cum cura diſputatæ excuſſæque fuerint, tandemque, ut in ſententia eſt Marcellini, *declaratæ veritati detecta falſitas*, juſſa ſit colla ſubmittere. Erat autem hæc cognitio non à Donatiſtis, ſed à Catholicis poſtulata. Imitatos hæc exempla Reges, Poteſtateſque Summas alias quæ parentum noſtrorum memoria Eccleſias ab inveteratis erroribus repurgarunt, alibi apertum fecimus. Neque vero culpamus eorum induſtriam, qui in

factis istis circumstantias notant, ob quas id aliter fieri non potuerit, aut ita potissimum debuit fieri. Quin agendi quoque hunc modum extraordinarium esse, hoc est minus frequentem minusque solitum, libenter damus: sed, ut ante diximus, agendi modus pro temporum personarumque ratione diversus non facit jus novum; sed ex jure jam existente secundum prudentiæ regulas exigi debet. Nec quisquam asserit sine causa omittendam Synodum, sed cur omittatur, causas interdum esse posse. Causæ autem hæ ad hæc capita possunt referri: aut quia necessaria non est Synodus, aut quia apparet inutilem futuram.

5. Ut intelligatur utrumque, constare debet, qui sint fines Synodi in Ecclesiâ publicâ: nam de eâ agimus. Non ideo convocari Synodum quod in ea pars sit Imperii, satis jam demonstratum arbitror. Finis ergo, ut Episcopus Wintoniensis rectè notat, hic est, *ut ad veritatis & pietatis amplificationem Concilium Principi præbeant*, hoc est, præbeant *ipsi* judicio directivo; sicut *Carolomannus* à Synodo Gallicâ de divinâ lege in usum revocandâ consilium petit; & Ludovicus Pius Synodo Ticinensi capitula mittit, super quibus consilio vult instrui. Ergo & alterum

Synod. Franc. Tom. 11. pag. 456 Conc. Tic. in Pr.

rum addidi, ut per Synodum ſtabiliri, teſtataque fieri poſſit conſenſio Eccleſiæ. Nam & Apoſtolis ad definiendum de Moſaicis cæremoniis controverſiam nec ſcientia nec auctoritas ſeorſim defuit: ſed ex re Eccleſiæ viſum eſt refelli eos, qui paſſim ſpargebant, diſſidere inter ſe Apoſtolos, ſimulque multos pios ita inſtitui, ut verum & intelligerent rectè & concorditer faterentur. Sic & Rex Recaredus cum Arianiſmo vellet purgare Hiſpaniam, non in hoc Synodum vocavit, ut de verâ fide ipſe inſtrueretur, ſed orthodoxam confeſſionem à ſe conceptam Epiſcopis exhibuit. Addi inſuper poteſt & tertium hoc: In Eccleſia publica ut Presbyteria, ita & Synodus, præter nativum Jus, habere adventitium quoddam ex lege humanâ. Ex quo jure de controverſiis cognoſcunt, ut alii conſeſſus aut conventus à Summa Poteſtate inſtituti, ita ut eam cognitionem coactio ſequatur.

Omnium autem horum finium nullus eſt neceſſarius ſimpliciter: neque Synodus ſimpliciter ad illos fines neceſſaria. 6.
Conſilium non eſt neceſſarium in his rebus, quæ certò patent cuiquam lumine naturæ, ac ſupernaturali: Nam ut Ariſtoteles rectè dixit; *Conſiliarios adhibemus ad res magnas quoties* nobis *ipſi diffidimus*, *Ethic. 3. 5.*

quasi qui soli ad discernendum non sufficiamus. Ideo ait Paulus, *postquam revelatus ipsi erat* Christus, *se cum carne & sanguine rem non communicasse, neque Hierosolyma iisse ad Apostolos ante se vocatos. Fuisset extremæ absurditatis*, (inquit Chrysostomus) *eum qui à DEO edoctus fuerat, cum hominibus communicare.* Et Clemens Alexandrinus: *quoniam ipsum verbum ad nos venit de Cœlo, non est amplius eundum ad hominum doctrinam.* Si quis Deum esse, aut curare humana, aut Judicium post hanc vitam exercendum neget, si quis Deum omnium peccatorum vere auctorem statuat; si quis Christi Deitatem aut peractam per Christum ἀπολύτρωσιν neget, quis dubitet, quin homo tam profanus Imperio Summæ Potestatis aut è publico munere aut Republica ejici possit, etiam non multis in consilium adhibitis? Notabilis est Augustini sententia: *Aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit; cum potius rarissimæ inveniantur propter quas damnandas necessitas talis exstiterit?* Sic Episcopus Rom. Leo ad Theodosium Juniorem scribit; *Cum evidens esset fidei causa, rationabilibus causis ab*

Gal. 1. 16. 17.

In Gal. c. 1.

Orat. ad Gent.

Adversus 2 *Epistolas Pelag. lib.* 4. *c.* 12.

Epist. 17. *A.D.* 448.

ab indicenda Synodo fuiſſe abſtinendum. Rurſus fieri poteſt ut Summa Poteſtas ex Oecumenico conſenſu aut Synodo pridem habita, certitudinem tantam habeat, ut nova Synodo non ſit opus, ſicut Theodoſio ad dijudicandam controverſiam prælucebat Synodus Nicæna, ut ei opus non eſſet aliam Synodum convocare. Ergo nec ad conſilium ſufficiens habendum Synodus abſolutè eſt neceſſaria. Ad conſenſum vero Eccleſiæ explorandum aut conſtituendum quod attinet, interdum fruſtra de eo laboraretur, quippe ubi appareat in duas ſententias ſciſſam Eccleſiam, æquatis fermè & patribus & partium ſtudiis, quod in Africa evenit Donatiſtarum tempore. Interdum & conſenſus cognoſci poteſt abſque Synodo: puta ſi ſcripta exſtent conſentientia ferme eorum omnium, qui in ſuis Eccleſiis probati Doctores habentur. Adde jam poſſe & domi ſingulos ſcripto aut voce quid ſentiant profiteri: quod Auguſtinus ſuo tempore factum memorat laudatque: Et qui ad veteres hiſtorias diligenter attenderit, facilè reperiet ſæpius literarum communicatione, quam per Synodos res Eccleſiæ fuiſſe tranſactas & teſtatam Conſenſionem, quod à Bilſono, quoque Rainoldo & Magdeburgenſibus obſer-

observatum est. Fieri etiam potest, ut quæ tractatur Causa, ita unius Ecclesiæ sit peculiaris, ut aliarum consensum non requirat. *Tam grande* (scribit Cypriano clerus Romanus) *petitur consilium, quam latè propagatum videtur esse malum.* Tertium autem illud, ob quod haberi Synodos diximus, cum à Summâ Potestate emanet, omnino ejusdem arbitrio subest: & quamquam ordinarie præteriri non solent consessus, infra Summam Potestatem positi, tamen si illi consessus aliquâ de causâ suspecti sunt, aut res moram non ferat, permissum est Summæ Potestati causam evocare. Constitutum ergo sit, non semper nec quâvis de causâ Synodos necessarias, quod Wittakerus aliique antehac scripto prodiderunt; & exemplo docent suo Ecclesiæ liberarum Civitatum, quæ citra Synodi opem satis se commode sustentat.

Epist. 31.

7\. Nec tantum non necessariæ, sed & inutiles esse Synodi possunt; quales enim partes, tale totum quod ex partibus constat. Non repetam hic veterem omnium fere sæculorum querelam, præcipuos morborum in Ecclesiam à Sacerdotibus invectos; Sufficiat quod de suis temporibus dixit Nazianzenus, ubi præcipuas etiam refert causas Ecclesiasticorum φε-

Epist. 65. 71. 72. Epist. 55.

λαρ-

λαρχίαν καὶ φιλονεικίαν; neque agit de Arianis dumtaxat Synodis, ſed de omnibus ſuorum temporum, præcipuè quibus ipſe interfuit; ſequitur enim: *Ideo memet ſubduxi, & in quiete ac ſolicitudine animi ſecuritatem collocavi.* Accidet autem hoc, ſi appareat aut præjudiciis vehementibus impediri Judicii integritatem (quod hominibus etiam non malis ſolet evenire) aut etiam ita omnia factionibus agi, ut Synodus non conſenſui teſtimonium, ſed diſſenſui præbitura ſit alimentum. Non poſſum ſatis mirari quid nonnullis in mentem venerit, ut dicerent, ipſos illos qui Impietatis aliquem accuſaſſent, ejusdem judices in Synodo eſſe poſſe: neque jus recuſandi, quod in civilibus negotiis valet, ad Eccleſiaſtica poſſe extendi. Nam profecto communes regulæ, quæ ex naturali æquitate veniunt, in Eccleſiaſticis non minus quam in aliis judiciis obtinere debent. Et proprie de Eccleſiaſticis judiciis ab optato Milevitano dictum memini: *Non poſſumus facere quod non fecit DEUS qui in judicio ſuo perſonas ſeparare dignatus, nec eundem voluit eſſe accuſatorem ac Judicem.* Ejuſdem Optati eſt: *Quærendi ſunt Judices, de utraque parte dari non poſſunt, quia ſtudiis veritas impeditur.* Et in Chalcedonenſi Concilio Judi-

Adverſus Parmen. lib. 3. ad finem.

Lib. 5.

Judices Legatis Romani Episcopi edicunt, si se ut accusatores Dioscori gererent, deponerent Judicis personam. Athanasius quoque noluit venire ad eas Synodos, in quibus manifestum erat regnare adversam factionem. Sæpe ea est rerum facies, ut in præsens nocitura sit Synodus, quæ paulo post, animis sedatioribus, cum fructu sit convocanda. Non frustra ab Apo-

1.Cor.3.13. stolo dictum; *dies opus cujusque*, hoc est dogma, *declarabit*. Et alibi, *si quid ali-*

Phil. 3. 15. *ter sentitis, DEUS revelabit*. Utroque loco ostendens, ad rectam dijudicationem, tempore interdum esse opus; Contra evenire etiam potest, ut præsens malum Synodi moram non exspectet, ideoque opus sit aliquo compendiosiore remedio. Præterea causæ quoque aliæ propter quas Summæ Potestati magni conventus suspecti sunt, etiam in Synodis locum possunt habere. Nam, ut dixit vir pereruditus: *Episcopos cogere non minus politicum est, quam alios hominum ordines cogere*. Idem metus, eadem mala subesse possunt, nisi Pastores homines esse desierint. Nec pauca referri possunt, si opus sit, infeliciorum Conciliorum Exempla, quale fuit sub Constantino Antiochenum, Cæsariense

Cæsariense & Tyrium. & Tyrium, cujus conventus Episcopis scri-

ſcribens Conſtantinus, nihil ait ab illis fieri, niſi quod ad odia & diſſentiones ferendas, ad perniciem denique humani generis faciat. Tale fuit & ſub Theodoſio juniore Epheſinum λῃστρικὸν, quorum ſi eventus prævidiſſent Pii Imperatores, rectius forte & operæ & ſumptibus pepercisſent. Quamquam & illud fateor non optimum eſſe Eccleſiæ ſtatum, in quo Synodi haberi omnino non poſſunt. Ideoque laborandum ſemper ut hi conventus retineantur, aut omiſſi reſtituantur, per quos optimè Eccleſiæ & membra ſua & magiſtratus alloquitur. Nec tamen etiam tunc cum abſque præſente Synodo Summa Poteſtas imperat ante omne Eccleſiæ judicium, judicat, habet enim prævium ſibi veteris Eccleſiæ judicium, aut in Synodis, aut etiam in perpetuo conſenſu eorum, qui diverſis temporibus diverſisque in locis, doctrina & pietate claruerunt. Habet peritiſſimos & religioſiſſimos ſuorum temporum Theologos aut domi aut etiam in exteris gentibus: nec horum, quam domeſticorum vilior illi eſſe debet auctoritas; præſertim in dogmatum negotio, quod commune eſt omnibus, & cujus ratione potiſſimum dici poſſunt ſinguli τὴν καθ᾽ ὅλου ἐπισκοπὴν πιστευθῆναι. *Adhibebat*, inquit Elienſis Epiſcopus, *in*

A. D. 335. Antiochenum anno à Conſtantini obitu 5. coactum eſt.

A. D. 341. deceſſerat A. Domi. 337. Maii 22. Fer. 1. Conſtantinus.

Clem. conſt. l. ... 6. c. 14.

ſacris

sacris Legibus ferendis quos adhibere par est, quosque ratio suadet rerum illarum consultissimos, deque iis omnibus optimè respondere posse. Et Bochellus ait, *edoceri Regem ab Ecclesiasticis conciliis, aut si hæc non suffecerint, ab auctoribus ob fidem & harum rerum peritiam idoneis.*

8. Ex rationibus exemplisque hactenus allegatis illud inter alia evincitur, libertatem omittendæ Synodi non posse restringi ad unicum casum collapsæ funditus religionis: cum aliæ quoque causæ possint evenire, propter quas Synodi prætermitti aut possint aut debeant. Atque ideo videmus à religiosis Imperatoribus sæpius postulatas Synodos quam concessas. Leo

Epist. 24. ad Theodosium: *Omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus & lachrymis supplicant,*
A. D. 450. inquit, *Synodum jubeatis intra Italiam celebrari.* Nec obtinuit tamen, imò esset frustra penes Imperatores jus convocandi Synodos, si justâ de causâ non possent convocationem negare. Certè quæ Ubiquitario dogmate laborabant Ecclesiæ pro planè deploratis haberi non poterant; & tamen Electores & Principes, quibus jure publico Germaniæ concessum est religionis arbitrium, absque Synodo, è consilio virorum sapientum, hunc morbum è ditionis suæ finibus sustulere,

stulere, laudari hoc nomine ab iis ipsis, qui jus istud, quo solo emendatio ista nititur, nolunt agnoscere. Notat Zanchius, & cum eo alii in hoc quoque versari officium Principis, ut donec habeatur concilium liberum, quod semper haberi non potest, jubeat dissentientes uti non suis, sed Scripturæ vocibus, & à publicâ damnatione abstinere. Quod & ipsum ad jus imperandi ante Synodum, & proinde sine Synodo pertinet. Neque tamen si Potestates interdum etiam extra Synodum judicant, eripitur Theologis illa judicandi libertas, quæ ipsis divino jure debetur. Possunt enim etiam extra Synodos judicium suum ut apud Summas Potestates, aut si necesse sit apud alios quoque exponere, & ex Verbo divino judicii sui causas reddere. Ut rem summatim comprehendamus, Synodos usitatissimum esse Imperii circa Sacra adminiculum, non diffitemur: posse tamen ea evenire tempora, ut Synodi utiles non sint, multoque minus necessariæ, defendimus. Illud autem miramur maximè, eo quosdam audaciæ progredi, ut etiam cum Ecclesiæ tutelam in se suscipiunt Potestates, illis invitis legitime ac rite Synodos haberi contendant. Longè aliter quam *Beza*, qui, *non nisi Regis jussu atque auspi-*

In IV. præcept. loco V. tit. de quarto hom. gen.

 ciis

ciis dixit Synodos convocandas; alteri quam *Junius*, qui *& injustè & periculosè ab Ecclesia tentari dixit & institui generalem congregationem sine cognitione & auctoritate ejus qui humano ordini præfectus est.* Aliter denique quam omnes qui hactenus contra Pontificios Protestantium causam egere.

9. De jure atque officio Summæ Potestatis circa Synodum illud hodie controversum est, *Liceatne Summæ Potestati designare eos, qui ad Synodum sunt venturi, necne.* Nos licere non dubitamus, sed ut res tota pateat, ordine progrediamur. Ex quo Christus Ecclesiam & munus Pastorale instituit, ipso naturæ jure, non illo immutabili, sed eo quod locum habet donec aliter statuatur, Ecclesiæ in his quæ Ecclesiam tangunt, aut Pastoribus in his quæ pastoralis sunt muneris, licet eos eligere qui ad Synodos sunt ituri; quia nulla lege, nullo pacto humano intercedente, alia nulla personas determinandi ratio potest inveniri. Hoc jure fratres Antiocheni è suo numero quosdam cum Paulo & Barnaba Hierosolyma mittunt. Vicissim Presbyteri & Ecclesia Hierosolymitana una cum Apostolis è suo cætu electos mittunt Antiochiam.

Act. 15. 2. 22.

Cæte-

Cæterum in omni ſequente ævo nul- 10.
lum invenio exemplum Electionis ab
Eccleſia factæ. Nam ad Diæceſanas Sy-
nodos Presbyteri omnes ad Metropolita-
nas omnes conveniebant Epiſcopi, niſi
quos gravis neceſſitas detineret: Nulla
ergo hic electio niſi quod ad Metropo-
litanas Presbyteros & Diaconos viden-
tur Epiſcopi arbitrio ſuo adſumpſiſſe.
Ut Synodi majores coirent literæ ἐγκύ-
λιοι Imperatorum miſſæ ad Metropolita-
nos, & plerumque ipſis injuncta electio
coëpiſcoporum ad implendum eum nu-
merum quem Imperatores præſcripſiſ-
ſent. Apparet id ex Epiſtola Theodoſii *A.D.*430.
& Valentiniani ad Cyrillum, cui ſimiles
miſſæ ad omnes Metropolitanos ut lo-
quuntur Acta. Clarè enim ibi Cyrillo
mandatur electio. Hanc electionem in-
terdum Metropolitani ſeorſum, interdum
cum Synodo Epiſcoporum comprovincia-
lium fecere. Eccleſiarum interveniſſe non
apparet ſuffragia. Cum & in ipſa colla- *A.D.*411.
tione cum Marcellino habita, quæ Sy-
nodus quidem non fuit, ſed nihilo mi-
noris momenti actio, qui communi no-
mine comparebant Epiſcopi, mandatum
à coëpiſcopis ſuis tantum protulerunt. At
Synodos ſi qui Metropolitanorum veni-
re non poterant, hi aut Epiſcopum ali-

quem aut Presbyterum suo nomine mittebant, qui τοποτηρηταὶ dicebantur.

11. Cæterum quamquam hæc frequentissima fuit eligendi ratio, nullo tamen jure vetitum est Summæ Potestati convocare Synodum, ex Pastoribus suopte judicio delectis. Quod unum satis est ut permissum censeatur; Idem evincit ratio, si quis fines Synodorum à nobis ante enumeratos consideret. Nam primum multæ Synodi habentur solius consilii causa. At naturaliter unicuique licet eligere consiliarios. Ita fit in quæstionibus Juris, belli, mercaturæ, aliisque negotiis omnibus; quæ inter & Ecclesiastica, ad meram consultationem quod attinet, nulla potest reperiri dissimilitudo. Sæpe etiam Synodi habentur in id ut externam jurisdictionem à Summa Potestate mandatam exerceant. At hoc quoque naturale est ut delegans eligat eum quem delegat. Restant Synodi quæ consensionis procurandæ causa habentur, quarum paulò alia est ratio. Videtur enim in his præcipuè expedire, ut electio fiat aut ab Ecclesiis, aut à Pastoribus, ut quæ à paucis geruntur, plurimi rata habeant. Magis enim solent placere quæ ab illis fiunt, quorum ipsi fidem & industriam elegimus. Hoc ergo non ad jus, sed ad pru-

prudentem juris usum pertinet, qui perpetuus insuper non est, cum evenire interdum possit, ut quæ per Pastores fiat electio, magis concordiæ sit nocitura, quam quæ per Summas Potestates. Vicissim & in Synodo quæ consilii audiendi aut exercendæ jurisdictionis causâ habetur, interdum expediri potest, ut Ecclesiæ aut Pastores Summæ Posteſtati idoneos viros suggerant, quos ipsa omnes sua notitia complecti nequit. Non debere igitur Summam Potestatem semper eligere personas, sed id ei licere constanter asserimus. Præivit jam olim in hac sententia Marsilius Patavinus, dicit enim ad Legislatoris auctoritatem pertinere, *Generale concilium convocare, personas ad hoc idoneas determinare.* Qui hîc personarum numero Sacerdotes eximunt, aut *determinandi* vocabulum ad solam approbationem trahunt, miri sunt verborum tutores. En ipsa Marsilii verba tantum non vim sibi clamantis fieri: *Legislatores ad hoc obligantur eligendo personas idoneas ad Concilium integrandum, eis de necessariis temporalibus providendum, & venire recusantes, ad hoc tamen idoneos & electos tam Sacerdotes quam non Sacerdotes, propter utilitatem publicam, si oportuerit, compellendum.* Probat

Part. 2. cap. 20.

faciunt quaſi oculum negent partem eſſe hominis, quia manus pars hominis dicatur. Vide quo homines adigat diſputandi libido. Neque ſolus Marſilius ita ſenſit, ſed poſt eum vir doctiſſimus qui contra Synodum Tridentinam cauſam Proteſtantium egit Gallico ſermone, qui ſuam quoque ſententiam Marſilio auctore firmat. Neque deſunt exempla: Rex Iſraëlis Prophetas quos vult ad ſe evocat; & nominatim Micham ſuadente Joſaphato. Donatiſtæ à Conſtantino Imperatore Synodum poſtulant, quæ inter ſe & alios Africæ Epiſcopos judicet, hoc libello, *Rogamus te Conſtantine optime Imperator, quoniam genere juſto es, cujus Pater inter cæteros Imperatores perſecutionem non exercuit, & ab hoc ſcelere immunis eſt Gallia, cum in Africa inter nos & Epiſcopos contentiones exarſerint, ut de Gallia nobis Judices dari præcipiat pietas tua.* Non Eccleſiæ, non Synodus Galliæ, ſed Imperator nominat Judices, Maternum Agrippinæ, Rheticium Auguſtoduni, Marinum Arelatis, & Melchiadem Romæ, Epiſcopos. Theodoſius ad Conſtantinopolitanam primam Synodum etiam Macedonianos Epiſcopos * admiſit: nequaquam ſanè ab Eccleſiis aut Epiſcopis Catholicis electos. In Actis Concilii

Ranchinus in reviſione.

1. Reg 22.

A.D. 312.

A.D. 381.

* *Unde conſtat?*

In Actis revera Chalcedonensibus sed quæ ad Ephesinam 2. Synodum ante biennium pertinent.

a 14 Assumpsit Episcopos.

b Non Chalcedone sed Ephesi.

c A.D. 768.

Chalcedonensis exstat Theodosii & Valentiniani Epistola qua Dioscorum jubet decem [a] sibi Episcopos adsumere, non plures: Theodoretus vocatur assumi [b]: alibi quoque legimus ab Imperatoribus evocatos eos esse Antistites, qui judicio & eloquio plurimum valerent. Sed & Francos Reges jure interdum usos ex Anastasii Bibliothecarii historia datur intelligi, qui in vitâ Stephani ita scribit [c]. *In exordio ordinationis suæ, qui idem sanctissimus Præsul apicem assumpsit, dixerit in Franciæ partes ad eximios viros Pipinum, Carolum & Carolomannum Reges Francorum & Patricios Romanos*, &c. *deprecans atque hortans eorum excellentiam per suas Apostolicas literas, ut aliquantos Episcopos graves & in omnibus divinis Scripturis atque Sanctorum Canonum institutionibus eruditos ac peritissimos dirigerent ad faciendum in hac Romana urbe Concilium.* Et constat hoc ipsum esse quod à Carolo V. Imperatore, Regibusque aliis, Protestantes postularunt, ut nempe ipsi pios doctosque viros deligerent, qui ad Synodum convenirent.

12. Jam vero & illud notandum est, etiam si quando Ecclesiæ aut Episcopi eligunt quos communi nomine ad Synodum mittant, jure aut nativæ aut dativæ libertatis,

tatis, manere ſemper Summæ Poteſtati ſalvum in eam electionem jus Imperii. Omnis enim uſus libertatis, ut ante diximus, Imperio ſubjacet. Hæc autem eſt vis Imperii, ut juſtis de cauſis quidam turbulenti, aut alioqui inidonei homines rejici poſſint: ita videmus fieri in omnibus corporibus. Nam ſi in collegio Judicum aliqui ſunt ſuſpecti, eo quod eorum magni interſit quomodo judicetur, eos à judicio abſtinere Summa Poteſtas imperabit: Idem fit in politicis deliberationibus etiam civitatum ſingularum, imo & in mercatorum aut artificum collegiis, ubi res tractantur à politicis plane diverſæ; idem aut per modum legis aut per modum judicii à Summa Poteſtate ſtatui & poteſt & ſolet.

Præſcriptum ab Imperatoribus locum, tempuſque concilio, etiam materiam agendorum & agendi modum, tranſlatas eorum arbitratu Synodos aut diſſolutas, tum alii ante nos, tum nos quoque ita apertum fecimus, ut neminem id arbitrer negaturum. Quare id potius videamus ecquod judicium Summæ Poteſtati in Synodo competat. Qui operosè probant etiam Epiſcopos judicaſſe, non ſolos Imperatores, ſtultum ſibi fingunt adverſarium, de quo facile triumphent. Nam 13.

quis umquam repertus eſt tam demens, qui id negaret? ſed hoc aſſerimus jus eſſe Summæ Poteſtati etiam juxta Paſtores judicandi, quod probari hic opus non eſt, cum ſupra judicandi jus univerſale adſtruxerimus Summæ Poteſtati, quod quidem per Synodum auferri nequit. Sed an conſultum ſit Summum habenti Imperium ſenſus ſuos expromere, & quatenus, alia eſt diſpectio. Eamus per ſingulos Synodorum fines. Si judicii declarativi cauſa habetur Synodus, nimirum, ut ex ſacris literis oſtendant Epiſcopi quid verum falſumve, quid licitum aut illicitum ſit, hic Regi, ſacris in literis probè verſato, eripi non poteſt quod privatis conceditur, *ſcrutari Scripturas*, *probare ſpiritus*. Cæterum etiam atque etiam cavendum eſt ne aliorum libertati obſtet Majeſtas unius. Notum eſt illud: *quo loco cenſebis, Cæſar? ſi primus habebo quod ſequar*. Utiliſſimum tamen erit, ut qui Summum habet Imperium, non modo præſentia ſua conventum honeſtet, ſed & ordinet ac moderetur actiones, quærat ſentiendi cauſas, quæ obſtare videntur, objiciat: quod Imperatorem Conſtantinum in Nicæna Synodo feciſſe apparet, cui proinde *ἀληθείας ἐξέτασιν* tribuunt auctores, ipſumque ajunt *κοινωνόν*

fuiſſe

fuiſſe τῶν ἐπισκοπȣμένων. Ita Carolus quoque Magnus Francofurtenſi Sacerdotum congregationi & *auditorem* ſe ait aſſediſſe & *arbitrum*. Ubi verò Synodus in rebus lege divina non definitis conſilium dat Summæ Poteſtati, quid ex uſu Eccleſiæ ipſi faciundum ſit, hic etiam inquirere Summam Poteſtatem, proponere commoda atque incommoda ſatius, quam in conventu promere ſententiam, ſuperius dictum eſt; *Fieri quod debeat cum multis tractā: quid facturus ſis, cum pauciſſimis.* Quoties vero potiſſimum teſtandi Eccleſiarum conſenſus cauſa Synodus habetur, poterit hic quoque multum prodeſſe auguſta præſentia Summæ Poteſtatis ad refrænandam audaciam turbulentorum hominum: ſed ſi à cenſendo abſtinuerit, contenta ſibi ſervare ἐπίκρισιν, certius cognoſcet an vera & ſpontanea fuerit Synodi conſenſio. Et ſanè ita in aliis quoque corporibus fieri videmus, ut ipſa per ſe placita quædam concipiant, quæ deinde Summæ Poteſtati examinanda offerantur. Idem locum habet & in ea Synodo quæ legis humanæ conceſſione jus dicit: Quamquam enim hoc jure inſtitutis cætibus intereſſe poſſunt Summæ Poteſtates, atque una ſententiam dicere, receptius tamen eſt ut ſe τῇ ἐπικρίσει A. D. 794.

inte-

integros servént. Et hæc quidem obtinent, si ipsa Potestas Summa adsit Concilio. Nam sæpe videmus id piis Imperatoribus per occupationes non licuisse, itaque tunc alios suo nomine miserunt, aut cum mandato una cum Episcopis judicandi, aut tantum ordinis præsides. Nam in Chalcedonensi Senatores & Judices interlocutos sæpè, & in definitione de ipsâ formulâ fidei una judicasse satis manifestum est. Ad Candidianum Comitem in Ephesinâ Theodosius noluit judicare, ad Concilium in Tyro unum consularem Dionysium miserat Constantinus omnium agendorum κατάσκοπον: Sed hunc potestate suâ abusum notat Athanasius: *Ille loquebatur*, inquit, *Episcopi silebant, vel potius Comiti obediebant.*

14. Nunc ad id veniamus judicium, quod post Synodum competit Summæ Potestati. Ἐπίκρισιν vocant Patres Græci. Est autem hoc ita ipsi Summæ Potestati proprium, ut negligi ab ipsa abdicarique nequeat. Nam si consilium dumtaxat dat Synodus rerum ab ipsa Summa Potestate agendarum, res certa est ejus cui consilium datur, judicium subsequi debere, sive illud certis argumentis ducatur, (quod in re Fidei omnino necessarium est)

est) sive aliquatenus aliorum auctoritate. Nam, ut supra ostendimus, omnem actum, ut rectus sit, aliquod præcedere debet agentis judicium: absolutè autem & in omnibus judicium alicujus alieno judicio niti nequit, nisi tale aliquid judicium sit, cui falsum subesse nequeat: quale non est Synodi judicium. Sin explicatur dogma aliquod, aut lex aliqua divina, omnino Summæ Potestatis non jus tantum sed & officium est videre, εἰ κατὰ τὰς θείας γραφὰς συνέβησαν ἀλλήλοι: Ut de se scribit Constantinus ad eos qui Tyri convenerant. Ipsius enim opus est imperare. Quid si ergo Synodus aliqua, quales multæ fuerunt, multæque sunt exstituræ per ignorantiam, aut per conspirationem, aut quia pars major meliorem vicerit, in dogma aliquod consenserit, quod fidei Catholicæ ex Scripturis derivatæ repugnare manifestum sit? Ponamus Ariminensem & Seleuciensem Synodos, quæ Nicæna majores fuere: Ponamus Nicænam secundam. An Summa Potestas aliquid imperabit fieri, quod non faciendum ipsi lex divina & instructa ex lege conscientia dictaverint? nemo id sanus dixerit. Sin vero concipitur à Synodo aliquid quod divinis literis non sit definitum, sed ad regimen Ecclesiæ per-

A.D. 335.

Niceæ 318. A D. 325. Seleuciæ hinc 42. Eudoxiani, inde alii 160. convenerunt.

pertineat, cum omne regimen ſive natura ſive lege poſitiva introductum ſubſit ei poteſtati quæ inter homines ſumma eſt; partes ſunt ejuſdem Poteſtatis videre an ea quæ concepta ſunt, futura ſint ex uſu Eccleſiæ: ultimi enim agentis ultimum quoque judicium eſt. Ergo & dogmatum definitiones & canones Synodi Imperatoribus & Regibus ſubjecerant, ſed diverſa ratione: dogmata, ut ex ſacris literis examinarentur: vera enim examen non refugiunt: falſa etiam poſt Synodum ſunt reſecanda. Canones autem, ut eorum exploraretur utilitas juxta prudentiæ regulas; & ſi utiles eſſent reperti, vim Legum acciperent, quæ non omnibus canonibus data eſt. Hinc ille apud Balſamonem titulus. *Qui Canones ſerventur.* Omnes antiquæ Synodi hoc modo duplici tum διατυπώσεις ſuas, tum canones Imperatoribus ſubjecere. Formula uſitata quæ fuerit, ex Epiſtola Concilii Conſtantinopolitani primi ad Theodo- *A.D.* 381.
ſium apparet. *Ἀποδιδόντες τῷ Θεῷ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν ἀναγκαίως καὶ τὰ γεγενημένα κατὰ τὴν ἁγίαν σύνοδον πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν ἀναφέρομεν. καὶ ὅτι συνελθόντες εἰς τὴν Κονσταντινόπολιν κατὰ τὸ γράμμα τῆς σῆς εὐσεβείας, πρῶτον μὲν ἀνενεωσάμεθα τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν. ἔπειτα δέγε τὴν τῶν πατέρων πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ κυρω-*

σαν-

σαντες πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὑπὲρ τῆς εὐταξίας τῶν Ἐκκλησιῶν ῥητοὺς κάνονας ὡρίσαμεν ἅπερ ἅπαντα τῷδε ἡμῶν τῷ γράμματι ὑπετάξαμεν. δεόμεθα τοίνυν τῆς σῆς ἡμερότητος γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ἐπικυρωθῆναι συνόδου τὴν ψῆφον, ἵν᾽ ὥσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος. Et in inſcriptione Canonum, Canones dicuntur Theodoſio ſubjici. Verba uſitata ad ſignificandam hanc ἐπίκρισιν ſunt apud Græcos βεβαιοῦν ἐπιψηφίζεσθαι, ἐπισφραγίζεσθαι, κρατύνειν, κρατεῖν, ἐπικυροῦν τὰ πεπραγμένα, quæ paſſim tum in Synodicis, tum in Imperialibus Actis reperiuntur. Ad Canones ſpectant propriè illa quæ ex Franciæ Conciliis citavimus: *ſi quid minus ejus prudentia ſuppleatur, ſi quid verò ſecus quam ratio poſtulat, ejus judicio emendetur: ſi quid rationabiliter taxatum eſt, ejus clementia perficiatur.* Item: *quatenus ejus prudenti examine quæ rationabiliter decrevimus, confirmentur: ſicubi minus aliquid egimus, ejus ſapientia ſuppleatur.* Item: *quatenus ea, quæ paucis perſtrinximus capitulis, à veſtra auctoritate firmentur, ſi tamen veſtra pietas dignum eſſe judicaverit, & quicquid in eis emendatione dignum reperitur, veſtra Imperialis dignitas jubeat emendari.* Hoc eſt quod A. D. 813.

cædem

cædem Synodi vocant, *Consiliorum capitula ad sacratissima JUDICIUM referre.*

15. Non ergo solum *approbandi jus*, quod nunc quidam faciunt, sed & *examinandi*, demendi, addendi, corrigendi, veteres Episcopi summis Potestatibus detulerunt. Nec sane ratio patitur, ut *approbare* aliquis dicatur aliquid in earum rerum genere, quas improbare ipsi non liceat. Nam consentire is demum dicitur, cui & licet dissentire, ut ait Tryphoninus, cui illud Senecæ convenit: *Si vis scire an velim, effice ut possim nolle.* Et Aristoteles, ἐν οἷς ἐφ᾽ ἡμῖν τὸ πράττειν, καὶ τὸ μὴ πράττειν. Sanè & improbatos quosdam canones videmus. Itaque ex capitibus quæ anno IↃ CCC LVI. Episcopi in Synodis ediderant, pars magna à Carolo Calvo rejecta est, ut in Capitulis legimus: idemque sæpius factum narrat Bochellus his verbis: *Norunt optimè veteribus in usu fuisse quotiescunque Synodi haberentur, non prius rata earum decreta extitisse, quam à Rege in ejusdem Sanctiori consilio probarentur: & si quæ in iis displicerent, exploderentur: quod ex Conciliis Turonensi & Cabilonensi sub Carolo Magno suo loco demonstravimus, & vir numquam satis laudandus, quem parentis loco*

loco ſemper veneratus ſum, P. Pithoëus, veteri Syngraphâ literis majuſculis ad Capitula Caroli Magni & Filiorum ejus conſignata abunde teſtatum reliquit. Viciſſim Carolus Magnus decretis Synodi habitæ in Theodonis villa, quædam addidit: *hoc* inquit, *de noſtro adjicimus.* Ubi *A.D.* 815. vero Synodus judicium aliquod inſuper vi legis humanæ exercuit, hic multo etiam minus dubitari poteſt, quin Iudicium ſuum reſtet Summæ Poteſtati. Omnis enim juriſdictio ut ab ipſa fluit, ita ad ipſam refluit. Huc refero Iudicium Epheſinæ Synodi, quo Neſtorius Patriarchatu dejicitur. Orat Imperatorem Synodus, ut quæ contra Neſtorium acta eſſent, vim ſuam habeant. Excipiat fortè *A.D.*431. aliquis ſaltem ubi Summa Poteſtas interfuit Concilio, tum nihil reſtare, niſi ut Imperio ſuo acta confirmet. Sed ne hoc quidem concedi poteſt. Nam cum Summa Poteſtas inter alios judicavit, tunc non judicavit ut Summa Poteſtas, potuit enim & ſuffragiis vinci. Salvum eſt ergo nihilominus illi judicium ſuum, Imperativum ſcilicet, & quidem liberum. Idem Magiſtratibus quoque evenit, ſi collegio infra Imperium ſuum poſito interfuerint. Exemplum eſt memorabile in D. quando appellandum; *ſed etſi præ-* *Dig.* 49. *Tit.*4.*L.*1. *para.*4.

ses in Ordine fuerit, ut fieri assolet, ipse erit provocandus, quasi ab Ordine, non ab ipso fiat appellatio.

16. Ultimum autem hoc judicium Imperativum modo totum per se exercet Summa Potestas, modo partum per alios: partim per se, quod exemplo negotiorum civilium apparet. Nam Reges quibus supplicatur adversus præfectorum prætorio, aut summi Senatus sententiam, plerúmque Jurisconsultis mandant ultimam cognitionem, quorum sententiam, nisi suspecta sit, confirmant: interdum vero ipsi causam coram se agi de integro jubent. Sic in causis Ecclesiasticis receptum fuit, ut Imperatores aliis notissimæ religionis ac peritiæ Episcopis, aut maximis Synodis rem tractandam committerent, quorum intellectis rationibus probarent quæ ipsis visa essent. Et hæc est causa cur toties contra priores Synodos aliæ novæ fuerint convocatæ, nec semper majores prioribus: non quod per se hæc Synodus illa esset superior, sed quod his quam illis Imperatores plus deferrent. Illud

AD. 314. minus frequens quod Imperatores ipsi coram se agi causam de integro voluere: Sic Constantinus post duplex judicium Ecclesiasticum ipse causam Cæciliani examinavit, & postremum judicium tulit. Idem

Idem eos qui in urbe Tyro convenerant Epiſcopos ad ſe vocavit, omnium quæ illic acta eſſent rationem ſibi reddituros: quibus in rebus non immerito à noſtris contra Romanæ ſedis patronos defenditur. Neque enim in ſacris minus quam in cæteris rebus, verum eſt appellationem quidem ſtrictè ſumptam, quæ judicatum ne fiat, inhibet, lege civili tolli poſſe; at non itidem omnem viam implorandæ cognitionis ejus, qui Summum Imperium obtinet, eam præſertim, quam *querelam*, *ſupplicationem*, *ἀναψηλάφησιν* jura appellant. Hâc enim ſublatâ non *diſſiparet Rex è Solio ſuo malum omne*, non eſſet *terrori malis*, quod eſt perpetuum ipſius officium: ita ut anus rectè Philippo Macedoni dixerit, *ſi ipſi non vacaret judicare, ne vacaret regnare*. Vidit hoc olim Mæcenas, qui apud Dionem Auguſtum docet nemini (conſtituto ſcilicet ſub Summâ poteſtate) tantum Imperium debere committi, ut ab eo provocari nequeat.

A.D. 335.

*Prov.*20. 1.

*Rom.*13.

17. Hic quoque illud repetendum eſt, quod ante in re ſimili diximus, non poſſe jus Summæ Poteſtatis aliquid poſt Synodum etiam contra Synodum decernendi, ad eas dumtaxat controverſias trahi, in quibus veluti de tota religione agitur.

tur. Nam quod jus eſt in toto, idem & in partibus: & rationes jam ante allegatæ non minus valent ad tribuendam Summæ Poteſtati liberam ἐπίκρισιν in quæſtionibus ſingulis, quam in pluribus coacervatis. Nam & in ſingulis quæſtionibus verum eſt Synodos poſſe labi, nec debere Summam Poteſtatem aut cæcum obſequium præſtare Synodo, multo minus defendere ac fovere ſuo Imperio dogma falſum & noxium, aut pati ut opprimatur veritas. Adde nec prudentiam id ſinere, ut permittat Summa Poteſtas errores paulatim creſcere, & quæ eorum natura eſt, accedere alios aliis, ut tandem ſcilicet in magnam molem aucti evelli ſine totius Reipublicæ periculo non poſſint.

CAPUT

CAPUT VIII.

De Legislatione circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. *Divisio actuum Imperii in Legislationem, Jurisdictionem & speciem innominatam.* 2. *Legislationem Summæ Potestati competere circa totum corpus publicæ religionis, cum solutione objectionis ex periculo mutandæ religionis.* 3. *A summa Potestate falsos ac schismaticos cultus modo vetari ac puniri.* 4. *Modo dissimulari ac Regulis astringi.* 5. *Legislationem Summæ Potestati etiam circa Religionis partes competere.* 6. *Huc pertinere inutilium disputationum prohibitionem & vocum extra Scripturam positarum.* 7. *Item curam vitæ Clericorum.* 8. *Leges ferri de sacris etiam citra Canones.* 9. *Usus Canonum in dirigendo Legislatore.* 10. *Legislativam Potestatem Jure divino non competere Ecclesiæ, posse tamen ei tribui lege positiva.* 11. *Sed cumulativè non privativè, nec nisi subordinatè & de-*

pendenter. 12. *Quomodo intelligendi ſint Imperatores cum ſe videntur Canonibus adſtringere.* 13. *Exempla diſpenſationum Imperialium circa Canones.* 14. *Etiam Apoſtolicos.* 15. *Exempla Adminiſtratæ ὀπιεικείας circa leges divinas.*

1. HActenus in univerſum de Imperio egimus. Nunc partes ſingulas paulo propius expendamus. Imperii actus aut in commune fertur, aut in ſingulos; In commune qui fertur *Legiſlatio* dicitur; in ſingulos, ſi occaſione contentionis, *Juriſdictio* vocatur: ſin extra eam, nomen generale ſervat, quia peculiare non habet: qualia illa ſunt, quorum Centurio meminit; *Dico huic proficiſcere, & proficiſcitur: alteri veni, & venit: ſervo fac hoc, & facit.* Præcipuum autem in hoc poſtremo genere eſt permanentium functionum injunctio.

Matt. 8.9.

2. Legiſlationis quæ ſunt, ea ex ſupradictis intelligi ſatis poſſunt: pleraque enim Imperii per Legiſlationis exempla tamquam nobiliora explicavimus. Ex iis liquet legem ferri ſuper definitis lege divinâ, aut ſuper indefinitis; quæ ſuper definitis ferũtur leges, aut totam ſpectant religionẽ, aut ejus partes. Nulla in re magis

elu-

eluceſcit vis Summi Imperii, quam quod in ejus arbitrio eſt, quænam religio publicè exerceatur, idque præcipuum inter Majeſtatis jura ponunt omnes qui Politica ſcripſerunt. Docet idem experientia: Si enim quæras cur in Angliâ Mariâ regnante Romana religio, Elizabethâ verò Imperante Evangelica viguerit, cauſa proxima reddi non poterit, niſi ex arbitrio Reginarum: aut (ut quibuſdam videtur) Reginarum & Parlamenti. Quære cur alia per Hiſpaniam, alia apud Danos Suedoſque ſit religio, ad voluntatem Dominantium recurreretur. Hinc verò multi objiciunt, ſi id juris obtineat, jam ſtatum religionis fore inſtabilem, præſertim ubi Summum eſt unius Imperium. Mutato enim Regis animo & religio mutabitur: Et verum quidem eſt quod dicunt, neque id periculum in ſacris dumtaxat, ſed in aliis quoque rebus obtinet: Qualis enim artifex, tale opus: qualis Rex, talis lex. Sed ob periculum abutendi jus ſuum nemini denegandum eſt: nam alioqui nullum jus cuiquam ſalvum erit; Deinde etiamſi à Summâ Poteſtate in alium id jus transferri poſſet (quod non poſſe ſatis oſtendimus) non vitaretur tamen idem periculum. Ab hominibus enim ad homines iretur, quorum

nemo est qui falli nequeat. Unicum ergo hic solatium in divina est providentia. Omnium quidem hominum animos DEUS in potestate sua habet, sed speciali quodam modo, *Cor Regis in manu Domini*, DEUS & per bonos & per malos Reges opus suum operatur. Interdum tranquillitas, interdum tempestas Ecclesiæ utilior. Nempe si pius est qui Imperat, si diligens lector sacræ Scripturæ, si assiduus in precibus, si Ecclesiæ Catholicæ reverens, si peritos attentè audiens, multum per illum proficit veritas. Sin distorto est aut corrupto judicio, pejus id ipsi cedit, quam Ecclesiæ. Nam ipsum grave manet judicium Regis Ecclesiæ, qui Ecclesiam inultam non sinet. Ecclesia interim destituta adventitio hoc auxilio non tamen Ecclesia esse desinit, imo si sævire etiam Rex volet, *ab ipso ducet opes animumque ferro*: hoc est quod Augustinus dixit. *Imperatores cum in errore sunt, pro errore suo contra veritatem leges dant, per quas justi & probantur & coronantur, non faciendo quod illi jubent quia DEUS probibet*. Et alibi: *Reges cum in errore sunt, pro ipso errore leges contra veritatem ferunt; cum in veritate sunt, similiter contra errorem pro ipsa veritate decernunt. Ita & legibus malis probantur boni*, &

Prov. 21. 1.

Epist. 166.

Adversus Cresconium lib. 3. *c.* 51.

& legibus bonis emendatur mali Rex Nabuchodonoſor perverſus legem ſævam dedit, ut ſimulachrum adoraretur: idem correctus veram, ne Deus verus blaſphemaretur. Mutationes religionum & Regum ingenio etiam Judæa experta eſt. Ritus Achaſi patris abolet Ezechias filius, nepos ejus Manaſſes reſtituit, hujus itidem nepos Joſias abolet. Nec tamen jus Regum umquam in controverſiam tractum eſt. Quin ipſa ſacra Scriptura religionis in melius mutatæ laudem, in pejus mutatæ culpam Regibus aſſignat: quod ab Episcopo Elienſi rectè his verbis obſervatum eſt: *Mutato novi Regis animo, mutata eſt ſemper Religionis facies, eaquè in Religione mutatio Regi ſemper adſcribitur, quaſi factum ejus, nec Pontifices nunquam, vel præſtare poterant ut fieret mutatio in melius, vel ne fieret in pejus, impedire.* Certè vi publicum religionis uſum arripere nunquam ſubditis licuit: Itaque veteres Chriſtiani etiam validiſſimi cum eſſent, cum Senatores præſideſque haberent plurimos ſuæ ſententiæ, numquam id ſibi juris ſumpſerunt.

Sicut autem veram religionem publico jure donare, ita falſas religiones amoliendo aut puniendo tollere, eſt Summæ 3.

potestatis; & quidem solius; Maledicere DEO Israëlis vetuit. Nabuchodonosor auditâ gravissimi supplicii comminatione. Rex Asa idola sustulit: tantumdem fecit Ezechias, non alio jure quam Summi Imperii. Nam è privatis quidem locis removere Idola tum Domino loci jus est, tum Domino negligente, Regi ut Domino universali: è publico autem eadem tollere solius Summæ Potestatis est, aut si cui illa id officii delegavit. Atque ita interpretanda lex Deuter. VII. vers. 5. *Altaria eorum diruite, statuas frangite, lucos succedite, sculptilia comburite.* Ut Imperium quidem ejus rei Summæ Potestati, prompta autem Imperii exsecutio subditis mandetur. Augustinus eum locum exponens. *Cum acceperitis*, inquit, *potestatem, hæc facite: ubi non est data nobis potestas, non facimus; ubi data est, non prætermittimus. Multi pagani habent abominationes istas in fundis suis, numquid accedimus ac confringimus? prius enim ut idola in eorum cordibus confringamus, quando & Christiani facti sunt, ipsi aut invitant nos ad tam bonum opus, aut præveniunt nos.* Optimo ergo judicio Nicephorus Abdam Episcopum reprehendit, quod Persarum πυρεῖον everterit, quæ res magno malo cessit Christianis,

Serm. 6. de verbis Domini secundum Matt.

Paga-

Paganorum templa in orbe Romano non ante Constantii legem clausa sunt, quæ exstat in utroque Codice. Et Concilium Elibertinum, *si quis idola fregerit & ibidem occisus fuerit*, eum vetat in numerum recipi Martyrum, quia scilicet, *neque in Evangelio scriptum sit, neque ab Apostolis factum reperiatur.* Neque verò tantum Idololatricos cætus, sed & eos qui superstitioni pravæ, aut errori publicè pernicioso operam darent, aut qui protervè unitati repudium misissent, Summo Imperio cohibitos videmus. Huc refero quod Ezechias, Josias, Asa, Josaphat excelsa diruerunt, quibus religionis unitas scindebatur. Ita & Christiani Imperatores tum hæreticos, tum schismaticos cætus vetuerunt; Basilicas ipsorum tradi jusserunt Ecclesiæ Catholicæ, hæreticis & schismaticis aditum ad honores præcluserunt: etiam ex testamento aliquid adipiscendi jus abstulerunt. Quæ omnia latè contra Donatistas defendit Augustinus. Illa enim pœnarum genera, quæ circa sacra inexcusabiliter delinquentibus pœnitentiæ tempus relinquerent, vetus Ecclesia non improbavit: Mortis vero supplicium adeo illis sæculis non placuit, ut Idacius & Ithacius à Gallis Episcopis damnati sint, quod aucto-

A.D.303.

A.D.385.

auctores fuissent, ut in Priscillianistis quosdam gladio animadverteretur; ut

A quo? & in Oriente damnata est Synodus tota, quæ in exustionem Bogomyli consenserat.

4. *A.D.* 1118. Interdum tamen falsæ quoque religiones sub piis Imperatoribus impunitæ fuere. Judæis certè suæ religionis usus nunquam vetitus, dum à contemptu Christianæ legis & traducendis ad suam sectam Christianis abstinerent. Constantinus initio suæ conversionis ne paganica quidem sacra prohibuit: quin paganos etiam Consules fecit, ut notat Prudentius in carmine ad Symmachum; Sic Christianæ legis veritatem aut unitatem violantes nullis minacibus edictis terruere Jovianus & Valentinianus laudatissimi Principes. * Quodque magis notandum est, non tantum impunitatem dissidentibus sectis permiserunt Imperatores, sed & sæpe leges tulerunt, quibus cætus eorum ordinarentur. Constantinus, Constantinus Valentianus, Valens, & post hos Honorius & Arcadius Judæorum Archisynagogis eadem jura tribuunt, quæ Christianorum Episcopis: Sic vetat in ipsorum sectam recipi aliquos primatibus ipsorum reclamantibus Theodosius; (*Anathematismis subjici Judæos Hellenistas prohibet*

Non ad Symmachū sed adversus Symmachum anno circiter 406 à Symmachi legatione 22.

* *A.D.* 363.

hibet Juſtinianus, *Novel.* 146.) Idem vetans in Iudæorum conventibus recipi qui reſurrectionem ac judicium negarent, aut Angelos DEI creaturam non agnoſcerent, illato errore à ſe ait repurgari Iudæorum gentem. Sic Donatiſtarum Baſilicas Maximianiſtis eripuerunt Proconſules, quia Maximianiſtæ Donatiſtarum Concilio damnati probantur. *A. D.* 395.

5. In ipſa autem vera Eccleſia non tantum circa totum religionis corpus, ſed & circa partes ſingulares verſari jus atque officium Summarum Poteſtatum, & ratio evincit & exempla. Ratio quia fieri non poteſt, ut cui jus ſit in totum, ei in partes jus non ſit. Exempla quoque in promptu. Serpentem à Moſe excitatum evertit Ezechias, ut gliſcenti ſuperſtitioni occurreret, eodemque jure contra Nicænæ Synodi ſecundæ decreta Carolus Magnus imagines adorari vetuit. Pelagium & Cœleſtinum falſi dogmatis auctores edicto repreſſerunt Honorius & Arcadius. Ita & nuper Germaniæ quidam Principes Ubiquitario dogmate Eccleſias ſuas, alioqui rectè ſatis conſtitutas, repurgarunt.

Reg. 18. 4. *A. D.* 794. *Non Arcadius ſed Theodoſius minor anno ab Arcadii deceſſu* 10. *Obiit enim Arcadius A. D.* 408. *Maji.* 1. *Lata in Pelagianos lex A. D.* 418. *April.* 30.

6. Cavendo ſchiſmati inutiles quæſtiones præcidit Conſtantinus (*Zozom. lib. vii.* *cap.*

cap.12. l. nemo Cleric. D. de summa Trinit. quod utinam imitentur quibus Summa Imperia in manu. Verissimum enim quod Theodosio dicebat Sisinius, *disputando de sacris accendi tantum contentiones.* Hinc Marcianus de fide Christiana disputare vetuit, & in Codice Theodosiano titulus exstat *de his qui de religione contendunt.* Est & lex Leonis & Anthemii (*L. qui in Mon. C. de Episcop. & Cleric,*) quæ monasteriis egredientes vetat de religione vel de doctrinâ disputare. Andronicus quoque Imperator rerum divinarum peritissimus [a], Episcopos [b] subtilius disputantes de isto, *Pater major me est* [c], in amnem abjecturum se minatus est, nî tam periculosis sermonibus abstinerent. Etiam veræ voces, sed quæ in sacris literis non exstarent, ad tempus interdum vetitæ usurpari. Ita Heraclius Imperator tam singularem quam duplicem [d] in Christo Energiam asseri prohibuit: quod ne temere damnemus, Basilii [e] munire nos potest auctoritas; qui pios ait multos Trinitatis & ὁμοουσίου vocibus abstinuisse. φειδομένους ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐκείνων ἃ λέξεσιν αὐταῖς οὐκ ἐμφέρεται τῇ θείᾳ γραφῇ; & alibi vocem ἀγεννήτου de Patre ait σιωπᾶσθαι ἀξίαν utpote οὐδαμοῦ τῆς γραφῆς κειμένην. Meletius quo-

Majorianus A D 459. Feb 6. à Marciani A.D 457. Ianu.26. denati morte tertio.

a Immanissimus Tyrannus A. D. 1182.

b Euthymiũ Patrensem & Ioannem Cinimmon. Nic. Chron. c Ioan.1428

d Singularem asseruit, reipsa duplicem asseri vetuit ut novam & ἄτοπον.

e De fide.

A.D.360.

quoque Antiochiæ ad tempus aliquod abſtinuit à dogmatum quæſtionibus, ea tantum tradens quæ ad morum emendationem pertinerent, hanc curam iſti prævortendam ratus. Huc & illud pertinet quod in Platonis eſt legibus, ne cui ſcriptum aliquod in vulgus edere liceat, niſi conſtitutis in hoc judicibus approbatum. *Lib.7.*

Sed & mores Clericorum præſertim componere legum eſt opus. Cœcos & claudos è templo *ejicit David, mundari Sacerdotes Ezechias & Joſias præcipiunt: Evagari Epiſcopos, alea ludere, adſiſtere ſpectaculis vetat Juſtinianus; qui & alibi *maximam habere ſe ait ſollicitudinem circa vera DEI dogmata & circa Sacerdotum honeſtatem.* Nec immeritò Platina exclamat, *utinam noſtris temporibus Ludovice viveres: indiget nunc Eccleſia tuis Sanctiſſimis inſtitutis, tuâ cenſurâ.* 7.

** Non è templo quod Davide denato fundavit Salomon ſed è munitione Sionis vide* 2. *Chron* 29 4.35.10. *Nov.* 6. *cap.* 11. *Nov.* 123. *cap.* 10. *In Greg.* 4.

Jam verò in illis quoque definiendis quæ lege divinâ definita non ſunt, uſas eſſe Poteſtates Imperii ſui jure res apertiſſima eſt: ſic jejunium Rex Ninives indixit: Arcam tranſportari imperat David: quæ ad ornatum Templi pertinebant ordinat Salomon, & poſt eum Joas; idemque operam dat ne pecunia ſacris uſibus deſtinata aliorſum abeat: 8.

Hujus

Hujus generis est pars maxima Constitutionum, quæ in Theodosiano & Iustinianeo Codice & in Novellis & in Francicis Capitularibus apparent. Ut de ætate Episcoporum, Presbyterorum, Diaconissarum, de Clericorum immunitate ac judiciis, infinitaque alia, quæ tædio sit recensere. Esse autem in istis legibus multa extra Canones constituta, aut Canonibus addita, & lectio docet & fatetur Witakerus. Itaque in Tridentina quoque Synodo non dubitavit Rex Galliæ per oratores suos exponere, *Reges Christianissimos*, (ita habent Acta) *multa de rebus sacris exemplo Constantini, Theodosii, Valentiniani, Justiniani, & aliorum Christianorum Imperatorum edixisse, plures Ecclesiasticas leges tulisse, easque antiquis Pontificibus maximis non solum displicuisse, sed etiam nonnullos inter sua decreta retulisse, præcipuos illarum auctores Carolum Magnum & Ludovicum IX. Reges Christianissimos Divinorum nomine dignos censuisse: Antistites Galliæ & totum ordinem Ecclesiasticum ex earum præscripto pie & Christiane Ecclesiam Gallicam rexisse & gubernasse.*

9. Interea verissimum est plerumque Imperatores in legibus ferendis Canonum aut veterum aut novorum habuisse ratio-

nem;

nem; unde illa orta eſt ſententia: ***non dedignantur leges ſacros Canones imitari.*** Duplicem enim uſum Legislatori præſtant Canones in rebus lege definita non definitis. Nam & peritorum hominum conſilia continent, & oſtendunt gratam fore ſubditis legem: quod ut non omnino ad legem rectè ferendam neceſſarium, ita ſi obtineri poſſit, apprime utile eſt. Exſtat Iuſtiniani Novella, qua *vim legum obtinere* *Novell.131.*
jubet *Eccleſiaſticos Canones, à quatuor Synodis,* *A. D 541.*
Nicæna, Conſtantinopolitana *Iª*, *Epheſinâ* *Matt.12.*
Iª, *& Chalcedonenſi, expoſitos aut confirmatos:* ubi *confirmatorum* voce intelligi par eſt Canones Conciliorum Provincialium, ut Ancyrani, Gangrenſis, Antiocheni & Laodicenſis, qui toto orbe recepti proinde in Catholicorũ Canonũ Codice continebantur.

10. Quod autem quęrunt nonnulli, habeatne Eccleſia legislativam poteſtatem, id ex his quæ ſuperius à nobis explicata ſunt, facile diſſolvitur. Nam lege divina non habet τὸ νομοθετεῖν ἀνεῖται τοῖς βασιλεῦσι, & Sacerdotũ non eſt νόμῳ κρατεῖν, ut ante citavimus, *p.85.* quare quæ ante Imperatores Chriſtianos in Synodis conſcripta ſunt, ad ordinem aut ornatum facientia, *leges* non vocantur, ſed *Canones*, habentque aut ſolam conſilii vim, ut in his quæ ſingulos magis ſpectant,

O quam

quam universos, aut obligant per modum pacti, volentes & nolentes etiam pauciores ex necessitate determinationes, ac proinde ex lege naturali, non ex humano aliquo Imperio. Neque hæc tamen obstant, quo minus facultas aliqua legislativa Ecclesiis, Pastoribus, Presbyteris, aut Synodis concedi possit humana lege. Nam si aliis cætibus aut collegiis, quorum utilitas neutiquam cum Ecclesia comparanda est, id jus tribui potest à summa potestate, ut experientia docui, cur non & Ecclesiæ, præsertim cum non obstat jus divinum?

11. Sed duo hic observanda sunt. Primum, istam legislationem, quæ alii quam summæ potestati competit, nihil imminuere de jure summæ potestatis; quod in scholis dicunt, *cumulative* datam censeri, non *privative*: Ius enim ferendarum legum, sive generalium sive specialium, summa potestas communicare alteri potest, à se abdicare non potest. Deinde, leges à tali aliquo cætu datas rescindi & corrigi posse à summa potestate, si ita res exigat: quia non possunt in una republica duo esse legislatores æque summi: Ideoque inferior superiori parere debet. Hinc plerumque videmus in ipsis Synodorum con-

conſtitutionibus aſſenſum Summæ Poteſtatis exprimi his verbis: *præcipiente Rege; decreto glorioſiſſimi Principis, conſultu piiſſimi & religioſiſſimi Domini, annuente religioſiſſimo Principe, conſtituit aut decrevit concilium.* *Conc. Tolet. VI. Can. & ſeq. A. D. 638.*

12. Objici hic poteſt, quod Reges nonnunquam ſe Canonibus devinctos affirmant; quodque parere vetant edictis ſuis, quæ Canonibus repugnent. Sed hoc ei ſimile eſt, quod ſuis ſe legibus profitentur vivere, quodque reſcripta à ſe contra leges imperata obſervari prohibent: iſtiuſmodi enim profeſſiones non jus tollunt, ſed voluntatem declarant. Sicut in teſtamento priori appoſitâ clauſulâ poſteriori derogans efficit ne poſterius valeat; non quia poſteriori modo teſtari non licuerit teſtatori, ſed quia, quæ ſcripta ſunt in poſteriori, non creduntur pleno liberoque ejus judicio comprobata. Atque hinc eſt, quod ſi clauſulæ deroganti ſpecialiter derogetur, valet; ut poſterius teſtamentum, ita & poſterior conſtitutio. *Vides*, inquit Cicero, *nunquam eſſe obſervatas ſanctiones earum legum, quæ abrogarentur: nam ſi id eſſet, nulla fere abrogari poſſet: neque enim ulla eſt, quæ non ipſa ſe ſepiat difficultate abrogationis. Sed cum lex abrogatur, illud ipſum* *Lib. 3. ad Attic. epiſt. 23.*

abrogatur, quo non eam abrogari oporteat.

13. Hinc Balſamo non uno loco notat, Imperatores nec legibus nec Canonibus ſubjici, ob poteſtatem, inquit, cœlitus datam: & exemplum affert inſigne Canonis XII. Concilii Chalcedonenſis, quo ſtatuitur, *ut ſiqua Civitas per imperiales literas Metropolis nomen acceperit, ſolo titulo fruatur, & vera Metropoli jus priſtinum integrum maneat.* Oſtendit enim poſt eum Canonem novas Metropoles complures ab Imperatoribus erectas pleniſſimo jure. Quibus addi poteſt Iuſtinianea prima in Illyrico ab Imperatore Iuſtiniano donata Archiepiſcopali jure, ita ut in poſterum Theſſalonicenſi Archiepiſcopo nullum in eam Eccleſiam jus ſervaretur. Electionibus Epiſcoporum Iuſtinianus modum præſcripſit mutato Canonum jure; & (ut Toletus quoque notavit) veteres Canones de electione ſæpe edicto Imperatoris reſcindebantur. Antiquiſſimus eſt Canon, ut *ſingulæ civitates ſingulos habeant Epiſcopos.* Excepti tamen ſunt Imperatorum legibus Iſauropolitanus & Tomenſis Epiſcopus, quibus præter ſuam civitatem aliæ quoque commiſſæ ſunt. Illud quoque vim legum Imperalium ſupra Canones manifeſte oſtendit, quod in Chalce-

Ad Can. 16. Concil. Carthag.

A. D. 451

Nov. XI. A. D. 535.

L. 36. Cod. de Epiſ. & Cler.

Tomenſi tota Scythia ſubjecta fuit.

donenſi Synodo poſitum, ſemperque obſervatum eſt: *τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω.* Quem Canonem Synodus in Trullo repetit. Sed & reſciſſos emendatoſque Canones ab Imperatoribus & Regibus, idque jus ipſas Synodos eis detuliſſe, ſupra quoque de Synodis cum ageremus, abunde probatum eſt. *Can. 27.*

14. Imo (quod magis mirandum eſt) etiam eos Canones, qui in Apoſtolorum literis reperiuntur, apparet non eſse perpetuo obſervatos: quia ſcilicet non tam divinæ legis expoſitionem, quam conſilium illis temporibus accommodatum continere credebantur. Talis eſt Canon ad Timotheum, ne *νεόφυτος* Epiſcopus fiat: quem renovavit Laodicena Synodus. Egreſſi tamen ſunt hunc Canonem in electione Nectarii Theodoſius, & in electione Ambroſii Valentinianus. Talis eſt & ille Canon, ne in Diaconiſsam eligatur *vidua minor annis ſexaginta*: quod & Theodoſius lege lata conſtituit. Juſtinianus tamen quadragenariam eligi permiſit. *1. Cap. 3. 6.* *1. Tim. 5. 9.* *l. nulla Cod. Theod. de Epiſc & Cler.* *Nov. 123 c. 12. 13.*

15. Illud quoque non obſervatu indignum Reges Hebræos facta quædam ab ipſa divina lege quaſi excepiſse: Nam cum lex

Lev.7. 10. & 22. 2. Chr. 30. 18. Lev. 1. 5. 2. Chron. 29. 34. & 30. 17.

esset, ne *quis Impuratus Pascha manducaret*: Ezechias tamen fusis ad DEUM precibus, concessit adhuc immundis de sacro vesci. Item, lex erat, ut jugularentur pecudes per Sacerdotes; attamen bis sub Ezechia Levitæ, ob penuriam Sacerdotum, huic Sacerdotali officio admoti reperiuntur: Non quod Reges quemquam divinæ legis vinculo solverint (id enim homini nefas) sed quod κατ' ἐπιείκειαν, optimam divini humanique juris interpretem, declaraverint legem divinam tali rerum constitutione & DEI ipsius mente non obligare: Talis enim declaratio sicut in factis privatis, & moram non ferentibus, à privatis hominibus fieri solet, (quomodo David ejusque comites Interpretati sunt legem, quæ solis Sacerdotibus concedit panes propositionis edere. in summa fame vim non habere obligandi) ita in factis publicis, aut etiam privatis moram ferentibus, à summa potestate, ut divini juris vindice atque custode, de piorum atque sapientum consilio facienda est. Quo & illud refero, quod Machabaicis temporibus pro lege statutum est, pugnare in hostem Sabbato licere.

CA-

CAPUT IX.

De Iurisdictione circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. *Iurisdictionem circa sacra Summa Potestati competere.* 2. *Ejus effecta exemplis declarantur.* 3. *Naturaliter Pastoribus non competere Iurisdictionem proprie dictam.* 4. *Competere tamen jure positivo apud Gentes quasdam.* 5. *Explicantur actus Pastrales Iuris divini, qui ad Iurisdictionem videntur accedere, & tamen à jurisdictione proprie dicta distinguuntur, ac primo virga Apostolica.* 6. *deinde usus clavium.* 7. *Praescriptio operum Poenitentiae per modum directionis aut suasionis.* 8. *Non exhibitio Sacramentorum.* 9. *Ecclesiae actus explicantur juris divini, qui videntur ad jurisdictionem accedere, & tantum ad ea distinguuntur. Et primum separatio à Pastore & fratre inordinate se gerente.* 10. *Explicantur actus Canonici actibus divini juris superadditi: & ab iisdem distinguuntur.* 11. *jurisdictio ex jure positivo Pastoribus concessa explicatur exemplis, & primum circa*

negotium Religionis. 12. Deinde ex consensu partium. 13. Postremo ex delegatione. 14. De hujus Iurisdictionis efficacia. 15. Iudaeis similem quandam Iurisdictionem concessam. 16. Accessoria excommunicationis. 17. Ostenditur omnem Pastoralem Iurisdictionem proprie dictam à Summis Potestatibus emanare. 18. Quatenus actus Pastorum supra dicti circa Summo Imperio utentem versentur, & primo de Clavium usu. 19. Hoc colore male defendi seditiosas conciones quae ex sacris Literis refelluntur, cum objectionum solutione. 20. Actus mere Canonici, aut ex lege positiva venientes, quatenus usurpari possint circa summum imperantem, & ostenditur circa invitum usurpari non posse. 21. Quomodo tali casu possit Pastor suae conscientiae satis facere. 22. Quod jus sit Summarum Potestatum circa praedictos actus Pastorum & Ecclesiarum; id est, circa exercitium Clavium, actus Canonicos, & actus Iuris positivi. 23. Origo Iuris intercedendi mandatorum Poenalium contra censuras, appellationis ab abusu. 24. Appellationes Ecclesiasticas à Summa Potestate dependere. 25. Modi exercendae supremae cognitionis per se & per alios, cum exemplis. 26. Summas Potestates dispensare

sare

ſare à pœnis Canonicis aut Legalibus. 27. Ad cognitionem Summæ Poteſtatis pertinere an quis juſte excommunicetur.

LEGISLATIONI Juriſdictio cohæret tanto nexu, ut in ſummo gradu altera ſine altera eſſe non poſſit. Quare ſi ſumma Legiſlatio de ſacris ſub DEO Poteſtati ſupereminenti competit, ſequitur eidem & juriſdictionem competere. Eſt autem juriſdictio partim civilis, partim criminalis. Civilis juriſdictionis fuit, imo criminalis, cujus objectum hæreſeos actus, quod ſedes Epiſcopalis Antiochena Paulo Samoſetano abjudicata in pœnam hæreſeos & ablata eſt. Criminalis ex parte potiori gladius dicitur. *Non fruſtra gladium gerit poteſtas, ſed vindex eſt in omnes male agentes:* ergo etiam in eos, qui circa ſacra delinquunt. 1. Rom. 13.

2. Hujus fuit, quod & Nabuchodonoſor Rex membratim laniari curavit eos, qui in verum DEUM contumelioſi eſſent: quod ſacerdotes idololatras mactari juſſit Joſias: Juriſdictionis etiam eſt relegare è loco ſive in locum. Sic Abiatharum Sacerdotem in agrum quendam relegavit Salomo, ſine ullo concilio, ut recte ab Elien-

ſi notatum eſt, ob perduellionis ſane crimen; ſed non minus jure eum puniturus, ſi in ſacras leges deliquiſſet, quemadmodum Chriſtiani Imperatores Arium, Neſtorium, alioſque hæreticos exilio coërcuere. Juriſdictionem ab Artaxerxe Eſdras eique adjuncti primores acceperant: quâ uſi Judæos contumaces bonorum publicatione & ejectione è cœtu publico punierunt; quod ipſum eſt in Evangelio ἀποσυνάγωγον ποιεῖν; Ut enim Eſdras Perſæ Regis conceſſu omnimodam juriſdictionem; ita populi Romani, poſteaque Imperatorum permiſſu, hanc juriſdictionis partem retinuit Judæorum Synedrium cum vinciendi flagellandique jure. Docent nos Hebræorum magiſtri tres fuiſſe gradus ἀποσυναγωγίας, quorum primus dicitur נדוי: eâ pœnâ affectum ſeorſim in Synagogâ ſtare juſſum loco ignobiliore; alter חרם: cui id eſſet irrogatum, eum nefas fuiſſe in Synagoga conſpici, neque opera ejus ad ullam rem cæteros uſos; neque datum ei quidquam: niſi quo tenuiſſime vitam ſuſtentaret.

Eſdr. 7. 25. 26.

ἀποσυναγωγίας gradus.

Tertius gradus Chaldaico vocabulo שמאתא appellatur, ei proprius, qui ex lege Moſis mortē meruiſſet, ſed ſublata capitalium judiciorum poteſtate, nequiret inter-

interfici: ejus contactum atque commercium defugiſſe omnes.

Non alio referendum mihi videtur illud in Johannis epiſtola, ἐκκλησίας ἐκβάλλειν, quod Diotrephes faciebat, φιλοπρωτεύων ſcilicet, & Imperium aliquod in Eccleſia ſibi vindicans.

Epiſt 3. verſ. 10.

Non longe ab hac pœna ἀποσυναγωγίας abit illud Romanis legibus cognitum, foro interdicere, & vetare, ne quis in Archio aut grammatophylacio ſedeat; & τοῦ συνεδρίου εἴργειν, in lege veteris municipii juriſdictionis etiam eſt, abdicare quemquam à Sacerdotali officio: quod, relictis interim alimentis, in Sacerdotes ſchiſmaticos conſtituit Joſias. Sic Theodoſius, ſic Honorius, ſic Arcadius, ſic Theodoricus, ſic Otthones, de deponendis aut reſtituendis Epiſcopis jus dixere. Minatur Epiſcopis contumacibus Conſtantinus, futurum ut coerceantur. At quomodo? Διὰ τῆς τοῦ θεράποντος τοῦ θεοῦ, inquit, τουτέστιν ἐμοῦ ἐνεργείας. Notandum enim, non tantum ejectionem ab eo munere, quod ex Summæ Poteſtatis Imperio fluat, ſed ab aliis quibuſcumque officiis ad jus gladii pertinere.

l. Moris. §. nonnunquā ff. de pœn. §. Solent. ibid. l. ult. ff. de decret. ab ord. facien.

Theod. lib. 1. cap. 21.

Hinc inter Romanas pœnas eſt, advocationibus interdicere in perpetuum vel

D. l. Moris.

ad tempus; vel ne quis certis personis adsit; ne instrumenta formet; ne libellos concipiat; ne testationes consignet; ne testamenta ordinet, vel scribat, vel signet; ne quis negotiis publicis interveniat; ne quis negotietur, ne quis vectigalia conducat. Infamiæ quoque irrogatio pars est gladii; &, quod infamia minus est, notatio, quæ pars animadversionis apud Romanos Censorum erat propria. *Censoris Iudicium*, inquit Marcus Tullius, *nihil fere damnato adfert præter ruborem. Itaque ut omnis ea Iudicatio versatur tantum in nomina, animadversio illa ignominia dicta est.*

Censura.

Militaribus quoque pœnis ignominiam annumerat Festus Pompejus. Ostensum ergo est, jurisdictionem de sacris competere Summis Potestatibus, utpote Imperii latè sumpti partem. Quod ipsum egregiè jam olim notavit Canonum peritissimus Balsamo ad Can. XII. Synodi Antiochenæ.

Verba sunt; quia statutum est, nullum per alium injuria afficiendum, ipse Patriarcha ab Imperatore, qui Ecclesiæ habet potestatis scientiam: judicabitur fortè ut sacrilegus, vel male de fide sentiens, vel alicujus criminis reus. Hoc enim judicialiter

cialiter actum vidimus diverſis temporibus.

Videamus nunc ecqua juriſdictio competat ſacrorum adminiſtris, omni lege 3.
humanâ ſepoſitâ; deinde viſuri, quid illis ex lege humanâ accedat. Naturaliter Sacerdotibus nulla juriſdictio, hoc eſt, judicium nullum coactivum ſive Imperativum competit: quia tota illa functio nihil tale ſuapte natura includit. Unde Ariſtoteles; τοὺς ἱερέας ἕτερόν τι παρὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς θετέον; eſt enim πολιτικῶν ἀρχῶν juriſdictio, quæ ex Summæ Poteſtatis juriſdictione fluit atque emanat.

Polit. lib.4. cap. 15.

Quare etſi qui in primævo ſtatu legis 4.
naturalis, Sacerdotes juriſdictionem habuerunt, eam non habuerunt ut Sacerdotes, ſed ut magiſtratus: nam etiam, cum non fuit penes Summam Poteſtatem Sacerdotium, vix tamen Sacerdotes ſine Imperio. Hinc *Cohen* commune Sacerdotibus & Magiſtratibus nomen, manſitque is mos plurimas apud gentes. Nam Druidæ apud Gallos gentes nobiliſſimi, & in Epiro Sacerdotes & opibus & genere ſplendidiſſimi, Herodoto teſte: & apud Cappadoces, Strabone Cappadoce auctore, Sacerdotii dignitas regali proxima, ac ferme eodem ex genere Sacerdotes

tes & reges: apud Germanos veteres, neque animadvertere, neque vincire, neque verberare quidem nisi Sacerdotibus permissum, ut apud Tacitum est. Princeps Areopagitici Senatus Athenis Sacerdos; & apud Romanos Pontificum Imperio legimus Vestales sub terram defossas, aut flagris admonitas, flamines flaminio abire jussos, aut multam ipsis dictam; quare, quod in Senatu dixit Lentulus, *Pontifices religionis esse judices*, ea voce non peritiæ tantum, sed & potestatis judicium significavit. Lex vero Mosaica plane Sacerdotibus, & in primis Sacerdoti maximo, ut eximiam dignitatem ita & jurisdictionem contulit. Sub summa tamen potestate, sive is Rex esset, sive conventus publicus, planeque, ubi nec Rex erat constitutus, nec Judex, summus Sacerdos, ut civium ac magistratuum præstantissimus, principatum gerebat; ut Heli, & postea Asmonei. Præcipuam apud Judæos fuisse nobilitatem Sacerdotalem: & Iosephus & Philo notant. Magistratum gessisse Sacerdotes vel illud unum arguit, quod *morti addicitur qui Sacerdotis Imperio non paruerit*, qua lege Sacerdos summus summo judici æquatur. Neque vero de sacris tantum,

Cicero l. 4. ad Attic.

Magistratus Sacerdos.

ſed & profanis de rebus jus dixere, utpote legis totius optimi interpretes, non diviſa eo tempore juris divini humanique prudentia. Hinc ad illos non minus quam ad *Deut.* 17.8. ſummum Judicem relatio facta de cædibus, ac vulneribus, & omne genus controverſiis. Et apud Ezechielem loquitur Deus de Sacerdotibus; *in lite ſtabunt* *Cap.* 44.24. *ipſi ut judicent ſecundum judicia mea*; ut veriſſime Joſephus dixerit, Sacerdotes *inſpe-* *Contr. Apion. l.* 11.6. *ctores omnium & controverſiarum judices, & damnabilium punitores lege conſtitutos*: & in explicatione Deuteronomii; *Pontifex* inquit, & Senatores, quæ juſta pronuntiant. Hinc Philo Moſem inducens pro *Lib.* 3. *de vita Moſ.* tribunali ſedentem, *συνέδρευον*, inquit *ἱερεῖς*: at in Evangelica lege cum nullum Paſtoribus Dominatum ſive Imperium *Nulla cleri Iuriſd.* Chriſtus dederit, ne Juriſdictionem quidem dedit, hoc eſt, *ἀναγκαστικὴν δικαιοκρισίαν*, quæ genuina eſt Latinæ vocis ſignificatio.

5\. Videamus tamen, ecquæ ſint actiones aut Paſtorum aut Eccleſiæ ipſius, quæ Juriſdictionis aliquam habeant ſpeciem, ac proinde ſimilitudine quadam in ejus nominis appellationem veniant. Eas autem hic conſideramus actiones, quæ legi humanæ ſive arbitrio Summæ Poteſtati

nihil

nihil debent. Ad Iurisdictionem ergo videtur accedere virga illa, cum qua venturum se Paulus Corinthiis minatur. Cujus opus est, ut Apostolicis verbis utamur, *ἀποτόμως χρῆσθαι*, *ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν* *ὐφείδεσθαι*: quæ omnia prodigiosam quamdam puniendi virtutem significant, qua interfecti sunt Ananias & Saphira, cæcitate percusſus Elymas, Satanę traditi Hymenæus & Alexander; & facinorosus ille Corinthius. Plane illud *tradere Satanæ* mirificæ fuit virtutis, quæ corpori tormentum inflixit, quale & olim Saul post defectionem à DEO senserat, ut interpretantur Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Theodoretus, Sedulius, Oecumenius, Theophylactus, Pacianus. Omnino certissimum est, tempore, quo terrenæ potestates jus puniendi sibi concessum ad purgandam tuendamque Ecclesiam non exercebant, DEUM ipsum, quod terreni auxilii deerat, cœlesti auxilio supplevisse. Hinc factum, ut apud Corinthios profanato cœnæ Dominicæ Mysterio, *multi ægrotarent, multi occumberent*. Quin tanto post tempore narrat Cyprianus, & baptisatos caruisse immundo spiritu, quo antea movebantur, & (si postmodum peccare cœpis-

Virga

2.Cor,13. 10.6.13.2.

Act.4. 13. 1.Tim. 1. 20.1Cor.5.

cœpiſſent) ſpiritu immundo redeunte quaſſatos: *ut manifeſtum ſit*, inquit, *diabolum in Baptiſmo fide credentis excludi; ſi fides poſtmodum defecerit, regredi*. Sed quemadmodum manna pluere deſtitit populo in terram promiſſam perducto; ita, poſtquam Imperatores patrocinium Eccleſiæ ſuſceperunt, quorum officium erat eos punire, qui foris aut intus Eccleſiam perturbarent, divina illa pœnarum genera conquieverunt. Ad rem ut veniamus, illa divinæ ultionis diſtrictio proprie divina erat Iuriſdictio, non hominum, quia totum opus erat DEI, non Apoſtoli: ſed DEUS, quo Evangelici preconii veritatem faceret teſtatiorem, ſicut ad Apoſtolorum preces, aut præſentiam, atque contactum morbos ſanabat, migrare cogebat dæmones: ita ad eorundem imprecationem homines, aut morbis vexari, aut à dæmonibus arripi imperabat. Neque plus in hominibus Satanæ mancipandis præſtitit Paulus, quam in claudo ſanando Petrus & Ioannes, qui negant ſe quicquam feciſſe ἰδίᾳ δυνάμει, totiuſque operis efficientiam DEO tranſcribunt. Quin ad Eccleſiæ quoque preces ſimilia iræ ſuæ ſigna DEUS ſæpiſſime oſtendebat. Ideo culpantur Corinthii, quod non ſerio do-

Epiſt. 75.

Iuriſd. divina.

Act. 3. 12.

1. Cor. 5.

luerint, ut scilicet inceftuosus ille è medio ipsorum tolleretur. Neque alio pertinere Gal.5.12. illud videtur ad Galatas non imperantis sed optantis Apostoli, *Utinam exscindantur, qui vos perturbant.*

6. In perpetuo autem Pastorum officio effigiem quamdam habet Iurisdictionis usus clavium. Ita, auctore Christo, appellatur ea quæ fit singulis, promissionum & comminationum Evangelicarum applicatio. Quæ vero proportio est legislationis ad Iurisdictionem, eadem prædicationis ad usum clavium. Quare qua figura prædicatio Evangelii vocatur *Legislatio*, ea usus clavium *Iurisdictio* appellatur. Supra commonstratum est, Christum, ut legem solum, ita jus solum in animos dicere, non tantum in fine sæculi ferendo definitivam sententiam, sed interim quoque *retinendo aut remittendo peccata. Solus ille,* Hil. Diac. in 2. Cor. 5. inquit Hilar. Diaconus, *peccata dimittit, qui solus pro peccatis nostris mortuus est.* Item, *nemo tollit peccata mundi, nisi solus DEUS, qui est agnus tollens peccata mundi.* Lib. 4. d. 18. Verissime ergo Lombardus, *Sacerdotibus tribuit DEUS potestatem solvendi & ligandi, id est, ostendendi homines solutos vel ligatos*, & mox; *in solvendis ergo culpis vel retinendis ita operatur Sacerdos Evangelicus, & judicat, sicut olim legalis*

lis in illis qui contaminati erant lepra, quæ peccatum signat. Atque ita Cyprianus, cum Sacerdotem *vice Christi Judicem* dixit, intelligendus est hoc voluisse quod Paulus cum dixit, *pro Christo legatione fungimur*: nempe, quia Iudicium Christi Sacerdotes annuntiet. Itaque ille ipse Cyprianus alibi; *non quasi à nobis*, inquit, *remissionem peccatorum consequantur, sed ut per nos ad intelligentiam delictorum suorum convertantur*; cum quo consentit Ambrosius: *Sacerdos quidem*, inquiens, *officium exhibet, sed nullius potestatis jura exercet.* Augustinus quoque; *adversus Lit. Petil. lib. 3. cap. 54. administrandum & dispensandum verbum ac Sacramenta aliquid est*: (Pastor) *ad mandandum autem & justificandum non est aliquid: quia hoc non operatur in interiore homine, nisi per quem creatus est totus homo, & qui Deus manens factus est homo*; & clarissime Hieronymus: *quomodo Sacerdos leprosum mundum vel immundum facit, sic Episcopus vel Presbyter alligat vel solvit*: & alibi; *hunc locum quidam non intelligentes aliquid sumunt de supercilio Pharisæorum, ut damnare innoxios, vel solvere se putent noxios, quum apud Deum non sententiâ Sacerdotum, sed reorum vita quæratur.* Quo loco ostendit, ubi is, qui clave utitur, in jure aut facto

Epist. 55.

De Spiritu sancto lib. 3. cap. 19.

In Matt. 16.

Post A. D. 900 scripta. errat, nullum esse clavis effectum. Quam in sententiam exstat egregia Niconis ad Euclistium Epistola de injustâ excommunicatione. Contrarium in Jurisdictione evenit. Ibi namque etiam, quod Judex errans pronunciavit, ob auctoritatem jus dicentis, in rem judicatam abit. Sicut ergo præco jus non dicit, qui sententiam recte aut mendose enuntiat: ita & Pastori in isto clavium usu Jurisdictio nisi ἀκύρως tribui nequit.

7. Usui clavium cohæret præscriptio operum pœnitentiæ, quæ si in genere fiat, ut cum Baptistes Judæos affatur: ποιήσατε καρπὸν ἄξιον μετανοίας; & cum Daniel Regem, *peccata tua per misericordiam abrumpe*: aut si in specie ea indicet, qualis est damni dati restitutio & manifesti facinoris manifesta detestatio; ad legis annuntiationem, non ad Iurisdictionem pertinet. Sin vero id in specie præscribitur, quod lex divina in specie non definit, tum hoc omne, non ad Iurisdionem, sed ad *Concilium* referri debet, quo nomine ab antiquis etiam scriptoribus sæpissime appellatur, Quare sicut Philosophi, Medici, Iurisconsulti, amici etiam consilium præbentes, jus proprie non dicunt, etiamsi sæpe est ejusmodi consilium, quod sine gravi culpâ sperni nequeat:

nequeat: ita nec jus dicit Paſtor animo ſalubre conſilium præbens.

8. Annexum præterea eſt uſui clavium, quod & ipſum Iuriſdictionis quandam præ ſe fert imaginem, σφραγῖδας divinæ gratiæ quibuſdam non exhibere. Sed ſicut, qui baptizat, aut Euchariſtiam, ut mos vetus habebat, ori alicujus aut manui inſerit, actum miniſterialem non Juriſdictionis exercet: ita & ille, qui iiſdem actibus abſtinet. Neque ſane alia eſt adſpectabilium quam vocalium ſignorum ratio. Quo jure igitur Paſtor homini manifeſte flagitioſo verbis annuntiat, alieniſſimum eſſe ipſum à divina gratia, eodem jure eidem baptiſmum non exhibet, quippe ſignum remiſſionis peccatorum; aut ſi baptizatus eſt, Euchariſtiam, ut ſignum communionis cum Chriſto. Non eſt enim ſignum ei applicandum, cui res ſignata non convenit, nec danda margarita porcis: Sed, ut in Eccleſiis proclamari à Diacono ſolebat, ἅγια ἁγίοις. Imo non tantum contra veritatem, ſed & contra charitatem eſſet, τὸν μὴ διακρίνοντα τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ſacræ Cœnæ participem facere. 1. Cor. 11. 29. Κρῖμα γὰρ ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. In his ergo cum Paſtor ſuum dumtaxat actum ſuſpendat, non in actus alienos ius ullum

Dominii exerceat, apparet hæc ipsa ad libertatis usum, non ad Iurisdictionis exercitium pertinere. Simile κατ' ἀναλογίαν in Medico adspicitur, qui Hydropico adsidens aquam poscenti nocituram porrigere recusat: aut in viro gravi, qui profligatæ vitæ hominem dedignatur salutare: & in his, qui leprâ aut alio contaminante morbo infectos defugiunt.

9. Et hi quidem actus Pastorum sunt proprii. Ad eos veniamus qui sunt ipsius Ecclesiæ, aut quos Pastor cum Ecclesia com-
Epist. 68. munes habet. Primum ergo *plebs*, ut cum Cypriano loquamur, *obsequens præce-*
Ioan. 10. *ptis Dominicis à peccatore præposito separare se debet*: Iubentur enim singuli, multo magis universi, *cavere Prophetas falsos, alienum Pastorem fugere, ab iis declinare qui dissidia faciunt & offensas contra Do-*
Rom. 16. 17. *ctrinam*. Secundo imperatur fidelibus familiarem eorum consuetudinem declinare, qui, fratres cum nominentur, *Scortatores sunt, avari, idolatræ, convitiatores, ebriosi,*
Tit. 3. *rapaces, hæretici, pietatem quæstui haben-*
2.*Thess.* 3. 6.14. *tes*, aut alioqui inordinate se gerentes, &
2.*Tim* 3. 6. contra Christi institutionem: *Subducite*
1. *Cor.* 5. 9.13. *vos ab illis, ne miscemini talibus, eos aversamini, cibum cum eis ne sumitote*, in-
1.*Tim.* 6. 6. 12. quit pluribus in locis Apostolus Paulus.

Sunt

Sunt enim ejuſmodi homines (ut Iudas Apoſtolus inquit) *maculæ in agapu* Chriſtianorum. His ergo vocibus cum utatur Scriptura, manifeſtum eſt nullum actum privato majorem denotari. Quid enim aliud hic jubetur facere Eccleſia, quam quod Diſcipulus facit qui pravum Doctorem deſerit, aut quod honeſti homines faciunt, cum in ſcelus aliquod prolapſis amicitiam aut convictum renuntiant? Quæ poſtea uſurpari cœperunt voces, de Paſtore quidem *καθαιρεῖν*, ſive *deponere*, de fratribus vero, *ἀφορίζειν*, id eſt *excommunicare*, propius ad Imperii naturam videntur accedere. Sed voces ex re, non res ex vocibus eſt metienda. *Deponit* Paſtorem Eccleſia, cum magiſteriô ac Paſtoratu ipſius non utitur. *Excommunicat* aliquem, cum ejus communioni ſe ſubtrahit. Utrobique utitur jure ſuo, alteri nihil 1.Cor.5.
juris demit, & quamquam ſine judicio id 12.
non faciat, unde etiam fideles dicuntur *κρίνειν τοὺς ἔσω*, nullam Juriſdictionem proprie dictam exercet: Eſt enim *Juriſdictio* ſuperioris in inferiorem: at *Judicium* ſæpe etiam inter pares; quare illud, *nolite Judicare, ne Judicemini.* Matth.7.1.

His, quæ divini ſunt Iuris expenſis, videamus quidnam acceſſerit aut Canonicum aut legale. Canonicum ergo fuit, & ex conſilio Paſtorum conſenſuque Eccleſiæ 10.

ortum, quod in facta etiam non manifesta inquiri cœpit: quodque non abstinentes à flagitio non nisi post aliqua temporis intervalla ad sacram Synaxin admittebantur. Non enim aliter fieri nefas erat: sed ita potius fieri & lapsis & cæteris expediebat. Lapsis quidem, ut culpam suam tanto gravius detestarentur; aliis vero, ut à simili lapsu absterrerentur exemplo. Hinc graviore delicto contaminati, primum tempore aliquo extra templum culpam suam deflebant, & χειμαζόμενοι dicebantur, aut προσκλαίοντες: deinde erant ἀκροώμενοι sive οἱ ἐν νάρθηκι: postea erant ὑποπίπτοντες: Inde συνεστῶτες, pari cum Catechumenis Iure: tandem admittebantur ad orationes fidelium, ac postremo ad sacra Mysteria. Simili olim severitate sui gregis delicta Esseni coërcebant:

Lib. 2. de bello Iudaico. cap. 7.

De quibus insignis est Iosephi locus: τὺς ἀπ' ἀξιοχρέοις ἁμάρτασιν ἁλόντας ἐκβάλλουσιν ἐκ τοῦ τάγματος. Ibid. ὁ δὲ ὅρκοις καὶ τοῖς ἔθεσιν ἐνδεδεμένος οὐδὲ τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις τροφῆς δύναται μεταλαμβάνειν ποηφαγῶν δὲ καὶ λιμῷ τὸ σῶμα τηκόμενος διαφθείρεται.

Quin & hodie Iudæi, cum sint mere privati, at tamen delinquentibus suæ sectæ hominibus injungũt pœnas. Qui homicidium commisit, stans pro foribus clamat se esse homicidam. Aliis injunguntur ξηροφαγίαι

φαγία, verberum patientia, exilium quoque; nempe, quod jubentium poteſtati deeſt, ſupplet parentium reverentia. Sed ad Chriſtianæ diſciplinæ inſtituta ut revertamur; ea numquam juri divino attributa vel inde apparet, quod nulli homini licet cuiquam Iuris divini gratiam facere. At Epiſcopis ſemper conceſſum fuit habitâ ratione vitæ pœnitentium hæc tempora producere aut contrahere, ut in Ancyrani Concilii Canone II. & V. videre eſt. Imo & generaliter de vitâ periclitantes ad communionem admittebantur: quem παλαιὸν καὶ κανονικὸν νόμον vocat Nicæna Synodus. Quod ipſum quoque Eſſenorum conſentit inſtituto, qui πολλοὺς ἐλεήσαντες ἐν ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοιαῖς ἔλαβον, ἱκανὴν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν τὴν μέχρι θανάτου βάσανον ἡγούμενοι, ut Ioſephus narrat. Et cum hi, *Loco citato.* quibus Iure divino participare ſacra non licet, οἱ ἀμετανόητοι ſcilicet ab omniũ communione excluſi ſint, Canones quoſdam à ſuæ dumtaxat Provinciæ communione arcent, alios, interdicta cleri cõmunione, ad laicorum communionem admittunt: & ob idem crimen laicus excommunicatur, clericus ab officio removetur, ita ut in cõmunione maneat. Præterea abſtinendũ ab excommunicatione docet Auguſt. *ſi contagio peccandi multitudinẽ invaſerit.* Quæ ex-

ceptio admittenda non esset, si excommunicatio solo divino Jure niteretur. Apparet igitur multa ex humano consensu accessisse, quæ, quamdiu imperiali auctoritate destituta fuerunt, non modo cogendi nullam vim habuerunt, sed extra consensum quoque obligarunt neminem: nisi forte ex naturali lege, quæ offendicula vitari jubet. Parique modo, quo ipsi Canones etiam Judicia ex istis Canonibus lata, singulos obstringebant: Ut enim ad viliorum negotiorum disceptationem ex Pauli Apostoli consilio laici erant instituti, qui dissidentes componerent; ita negotia majora Judices Clericos habuerunt, ad quæ judicia illa spectat admonitio, ex naturali

1.Tim.5. 19. æquitate veniens; *Contra Presbyterum* (probatæ scilicet fidei hominem) *accusationem nisi sub duorum aut trium testimonio non admittendam.*

5. At postquam Imperatores Christianismum amplexi sunt, tum demum Jurisdictionis pars aliqua Pastoribus, ut officio publico fungentibus, data est: eaque triplex, aut jure ordinario, aut ex consensu partium, aut ex delegatione. Jure ordinario concessum est Episcopis de iis rebus judicare, quæ ad religionem pertinent, quod primus omnium videtur con-

A.D. 358. stituisse Valentinianus I. cujus hoc rescriptum

ptum citat Ambrosius: *In causa fidei vel Ecclesiastici alicujus ordinis eum judicare debere, qui nec munere impar sit, nec Jure dissimilis.* Hæc enim, addit Ambrosius, *verba rescripti* sunt; hoc est, *Sacerdotes de Sacerdotibus judicare voluit.* Eadem sententia repetita est constitutione Arcadii & Honorii, quæ sic habet: *quoties de religione agitur, Episcopos convenit agitare.* Quo respiciens Valentinianus Tertius: *constat Episcopos & Presbyteros suorum legibus non habere: nec de aliis causis, secundum Arcadii & Honorii rescripta, quæ Theod. corpus ostendit, præter religionem posse cognoscere.* Est & alia Valentiniani II. Theodosii & Arcadii lex, illâ Honorianâ antiquior, quæ causas dicit Ecclesiasticas Episcopali auctoritate debere decidi. Deinde addit: *quibuscunque igitur fuerit mota quæstio, quæ ad Christianam pertineat Sanctitatem, eos decebit sub eo Judice litigare, qui Præsul est in suis partibus omnium Sacerdotum.* Secutus hos Iustinianus; *Has autem actiones, siquidem ad Ecclesiastica negotia pertinent, necesse fore jubemus, ut à solis religiosissimis Episcopis, aut Metropolitanis, aut à sacris Synodis, aut à sanctissimis Patriarchis cognoscantur.* Et aliâ constitutione nominatim horum negotiorum cognitionem Civilibus Iudicibus adimit,

Lib. 5. Epist. 32. A.D. 387.

Lib. 1. c. Theod. de relig.

Nov. Valent. de Episc. Iud.

L. graviter Cod. Theod. de Episcop. Iud.

Nov. 89.

Neque tamen, secus si facerent Clerici, Iudex secularis Iurisdictione caruit; sed dumtaxat in Clericos constitutæ sunt Canonicæ correptiones. Primus omnium Imperatorum Iustinianus jura Iudicum sæcularium circumscripsit, & Clericos tam à laicis, quam à Clericis in Civilibus causis apud Episcopum omnino conveniri voluit; ita tamen, ut liceret Episcopo difficiles controversias ad Civiles judices remittere: liceret quoque ei, qui sententiæ Episcopi contradiceret, ad Civilem Iudicem appellare. Cæterum criminum non mere Ecclesiasticorum vindicta in Clericos, eo tempore multoque post, penes Iudices Civiles mansit. Quod autem diximus à sententia Episcopi inter partes electi, non potuisse appellari, idem Arcadius quoque, Honorius, & Theodosius epistolâ ad Theodorum Manlium præfectum prætorio ostendunt: *Episcopale Iudicium ratum sit omnibus, qui se audiri à Sacerdotibus elegerint: eamque illorum adjudicationi adhibendam esse reverentiam jubemus, quam vestris deferri necesse est potestatibus, à quibus non licet provocare.* A Præfectis enim prætorio non appellabatur; sed si quis læsum se diceret ei licebat Imperatori supplicari. Unde Præfecti

L. 1. Cod. de Sent. præf. prat.
L. à Proconsule Th. de Appell.

fecti prætorio vice ſacra, hoc eſt, Imperatoria judicare dicuntur: quod & de Epiſcopis ex conſenſu Iudicantibus recte dixeris. Idem Ius tribuitur Patriarchis, ad quorum cognitionem controverſiæ Eccleſiaſticæ deferebantur, quæ apud inferiores Epiſcopos finem invenire non poterant *contra horum Antiſtitum* (ait de Patriarchis agens Iuſtinianus) *ſententiam non eſſe locum appellationi à majoribus noſtris conſtitutum eſt.*

Sancimus Cod. Epiſc. aud.

13. Tertium genus Iuriſdictionis illud diximus, quod ex delegatione naſcitur, ſive Summæ, ſive minoris etiam poteſtatis. In hoc cauſarum genere ſemper appellatio conceſſa fuit ad Imperatorem, ſi ex Imperiali juſſione judicatum eſſet, aut ad Iudicem quemcumque, ſi ex Iudiciali præcepto. Iuriſdictionis nomine omnes has cognoſcendi ſpecies complectimur, quæ jus citandi teſtes, jurejurando adſtringendi, ipſæque ſententiæ, niſi appelleretur, victum obſtringebant. Et in nolentem quoque exſecutio dabatur, non quidem manu Epiſcopali (quod minus decorum) ſed manu Civilis Iudicis. Conſtitutum enim fuit, ut ait Sozomenus *εἰς ἔργον τὰ κρινόμενα παρὰ τῶν ἐπισκόπων ἄγειν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς διακονουμένους αὐτοῖς στρατιώτας.* Qua de re extat Arcadii, Honorii, & Theo-

Theodoſii conſtitutio. Hinc factum, ut Juriſconſulti, qui voculas accuratius discernunt, huic Juriſdictioni proprium nomen fecerunt *audientiæ* : quia Judex ipſe ſententiam non exſequitur, ſicut & delegato cuivis Judici eam ob cauſam notionem tribuunt. Multum ergo Paſtoribus & Eccleſiæ, ſupra id quod Iure divino aut ex meris Canonibus habebant, à lege humana & conceſſu Summarum Poteſtatum acceſſit. Neque jam tantum Paſtorem infidum fugere plebi jus erat, ſed Paſtor talis vi ſententiæ in ipſum prolatæ jus Paſtorale, & quidquid illi adſcribebatur, amittebat. Hinc illud Honorii & Arcadii : *Quicunque confidentibus Sacerdotibus fuerit Epiſcopali loco vel nomine detruſus.* Quod ſi contra ſententiam quid attentaret, relegatione puniebatur. Sic & fratri flagitioſe viventi non tantum Paſtor Sacramenta & ſinguli familiarem convictum negare jam poterant, ſed ipſi poſt ſententiam accedere Eccleſiam non licebat. Hinc illud in lege Honorii & Arcadii; *ſit ab eorum cætibus ſeparatus, à quorum eſt ſocietate diſcretus.* Et in Gratiani, Valentiniani & Theodoſii lege jubentur tales homines *inhiberi à congreſſu honeſtorum, à communione Sanctorum.* Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius, fœ-

L. ſi quicunque Cod. Th. de Ep. & Cler.

l. Apollonianos Cod. eod.

L.nulla Cod. Th.de Episc. & Cler. fœminam, quæ crines ſibi abſcidiſſet, jubent Eccleſiæ foribus arceri; quod Sozomenus tranſtulit, ἀπελαύνεσθαι τῶν ἐκκλησιῶν εἰς τὸ ἀναγκαςικόν.

Lib.8.c.15. Quo reſpiciens Marſilius, recte inquit talem excommunicationem fieri poſſe citra legiſlatoris auctoritatem.

15. Neque ſane mirari debemus hoc Ius Chriſtianis Paſtoribus datum ab Imperatoribus Chriſtianis; cum iidem Iudæis indulſerint, ne qui in ipſorum ſectam recipiantur, aut opem reconciliationis accipiant, invitis ipſorum Primatibus. Cujus conſtitutionis hanc reddunt rationem Theodoſius, Arcadius, & Honorius, quia *Primates Patriarcharum ſuorum arbitrio manifeſtum eſt habere ſuam de religione ſententiam.* Sicut & Iuſtinianus Anathematiſmos à majoribus Iudæorum fieri vetans ob uſum GrecorumCodicum ſatis aperte aliis probabilibus de cauſis Ius Anathematizandi ipſis concedit. Quin & in aliâ conſtitutione Arcadius & Honorius, his, *qui illuſtrium Patriarcharum ditionibus ſubjecti ſunt, Archiſynagogis, Patriarchiſque ac Presbyteris, cæteriſque qui in Iudaicæ religionis Sacramento verſantur, eadem privilegia ſervari volunt, quæ venerandæ Chriſtianæ legis primis Clericis deferuntur.* Additur idem à Conſtantino, Conſtantio,

Nov.146.

De Iudæis cap. 13. A.D.397. Ianu.17.

stantio, Valentiniano, & Valente decretum, quæ me inducent, ut in constitutione eorundem Principum, quæ est in Iustinianeo Codice, desiderari putem negantem voculam, atque ita legendum: *Iudæi communi Romano Iure viventes in his causis, quæ non tam ad superstitionem eorum quam ad forum & leges ac jura pertinent, adeant solemni more judicia, omnesque Romanis legibus conferant atque excipiant actiones:* Nam sane in his, quæ superstitionem eorum tangebant, habuisse *primates ipsorum jus sententiæ dicendæ*, lex illa modo citata manifeste ostendit. Sic & olim Pagani Imperatores, Ulpiano teste, *Iudæis necessitates imposuerunt quæ superstitionem eorum non læderent*. Christiani vero Imperatores hoc amplius indulsere, ut Archisynagogi eorum aliisque legi præsidentes *à personalibus Civilibusque muneribus immunes essent:* & si duo Judæi ex communi pactione apud Judices litigassent, Judices eorum sententiam exsequerentur. Tantum scilicet Imperatores Christiani Judæis largiti sunt *ob primordium veritatis, & spem futuræ conversionis*; ut antiqui Patres de iisdem loqui amant.

l generaliter ff. de decur.

l. qui devotione 2. l. si quis audeat Cod. Theod. de Iudæis.

l. Iudæi communi Cod. de Iudæis.

Jam & illud notandum, excommunicationi, præter illam relegationem è cætu

piorum, alia quoque incommoda addita fuisse, quo magis facinerosus suę culpę pœniteret. Hoc quoque non novum, sed vetustissimæ consuetudinis; qua à primo mundi ortu, aut ejus post diluvium reparatione deducta, haud leve argumentum est perpetuus mos omnium ferme gentium. Insignis est Cæsaris locus de Druidibus; *si quis aut privatus aut publicus eorum decreto non stetit, sacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud ipsos est gravissima: Quibus ita est interdictum, ii numero impiorum & sceleratorum habentur; iis omnes decedunt; aditum eorum sermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant; neque iis petentibus Ius redditur, neque honos ullus communicatur.* Et Plato huc alludens vult τὴς ἐξειργόμενον, ἂν μὴ ἑκὼν ἐξείργηται, δίκας ἀσεβείας διὰ βίου παντὸς τῷ ἐθελήσαντι παρέχειν. Atheniensium κατάρας & Romanorum diras fuisse δύσφημόν τι καὶ σκύθρωπον Plutarchus notat. Quibus additum plerumque, *ut bona publicarentur aut consecrarentur.* Plane ut istæ diræ Judaico חרם respondeant: cujus illustris apud Esdram est historia. Hodie quoque nonnullis locis excommunicatis interdicitur usus communium pascuorum. Alibi in excommunicatione permanentibus mulcta indicitur. Nec

Lib 4. de Bello Gall.

Esdr. cap. 10. 8.

Nec immerito Lutherus excommunicationem majorem *pœnam* dicit esse *Politicam*.

Hæc omnis Jurisdictio, sive Imperativa cognitio, forum atque audientia à Summa Potestate emanat. Nec aliud voluit Rex Britanniæ lege latâ: *Omnis Iuris dicendi auctoritas, atque etiam Iurisdictio omnimoda, tam illa, quæ Ecclesiastica dicitur, quam secularis, à regia potestate, velut supremo capite, emanat.* Et edita politia Anglicana, cujus hæc ad Regem Jacobum verba sunt: *Ecclesiastica Iurisdictio plane Regia est, Coronæ & dignitatis vestræ Regiæ prima, præcipua, indivisibilis pars: Ecclesiasticæ leges, Regiæ leges sunt, neque alibi oriuntur, neque aliunde sustentantur aut fulciuntur: penes Ecclesiasticos Iudices per Archiepiscopos & Episcopos derivata à Regia potestate Iurisdictio Ecclesiastica consistit. Tibi DEUS commisit Imperium: quæ sunt Ecclesiæ concredidisti aliis: hi intra Ecclesiam Episcopi; tu (uti de se ipso Constantinus Britannicus & Britanniæ Decus) extra Ecclesiam à DEO constitutus Episcopus, sacrorum Præsulibus favere, præsidio & ope munire, preesse & prodesse Ecclesiæ, omniaque præstare teneris, per quæ Sanctissima Christi Ecclesia pacis otiique tranquillitate perfruatur.* Et Vintoniensis Episcopus: *Sy-* 17.

nodi non diversam à Principe, vel illo majorem jurisdictionem habent; sed in omnibus ei subjecta sunt, & jure divino atque humano sic ordinata, ut ad veritatis atque pietatis amplificationem Principi præbeant consilium, ubi & quando eos congregari jusserit, alioqui nullam ex se in Regno, ubi Christiani rerum potiuntur, Decreti ferendi potestatem habent: nec jus audiendi componendique controversias in Ecclesia, nolente aut non permittente Principe, sibi vindicare possunt. Et Tokerus: *Princeps vel Monarcha habet in me jurisdictionem temporalem, ergo etiam spiritualem: quod certe axioma verissimum est, si de jurisdictione certa in foro exteriore intelligatur, cujusmodi est Primatus Regius in jure dicendo:* eadem Eliensis sententia, cum dicit *Ecclesiæ judicia auctoritatem externam accipere ab Imperatore.*

18. Expositis actibus, qui Ecclesiis earumque Pastoribus divino aut humano Jure competunt, exigit instituti nostri ratio videre, quinam eorum & quatenus exerceri possint circa eum, qui Summo Imperio est præditus. Usus ergo clavium nudus, cum his quæ ei jure divino adhærent, non minus locum habet circa Regem quam circa minimum ex plebe: Imo eo magis circa ipsum est necessarius, quo majore

majore contagii periculo ab ipſo peccatur. Vetus eſt verumque dictum, *miſer eſt Imperator, cum vera reticentur.* Et merito Valentinianus Ambroſium hortatur, *Theodoret. lib. 4. c. 6.* ut pergat, *ὡς ὁ θεῖος ὑπαγορεύει νόμος ἰατρεύειν τὰ τῶν ψυχῶν πλημμελήματα.*

19. Sed injuriam faciunt Evangelio, qui *Clavium* nomen tribunitiis concionibus obtendunt, & Summarum Poteſtatum facta aut ambiguæ interpretationis, aut parum aut certe aliis minus nota, quanta poſſunt acerbitate traducunt palam, idque apud plebem, quam talibus factis mederi nec jus nec fas eſt, quum interim more humani ingenii, ſponte infenſa potentibus, peſſima libenter de iis audiat, & facile credat. Unde neceſſarium eſt ſeditiones ſequi, aut, quod ſeditionibus proximum eſt, contemptum ſummi Imperii. Neque enim fruſtra à ſapientiſſimo ſcriptore dictum; *ambiguos de principe ſermones, quæque alia turbamenta vulgi.* *Tacit.* Atqui multum diſtant Evangelii prædicatio & clavium uſus. Prædicatio Evangelii, cum ad omnes fiat, ita attemperanda eſt, ut omnibus proſit, ſatiſque habet de perſonis ſilere, de vitiis loqui. Peſſimus eſt mos ſuggeſtum in ſcenam vertere, & dulciſſimam Evangelii vocem in comœdiam

veterem. Ipsi veteres Romani rem indignam putaverunt, *si quis crimen audiret eo loco, quo refellendi copia non fuit*, ut nos docet Cicero. Sed præcipue Summarum Potestatum magistratuumque non vitam tantum sed & famam DEUS sacrosanctam, & suæ legis edicto quasi asylo quodam munitam esse voluit: Quid

Exod. 22. 28. enim aliud illud sibi vult, *Principi populi ne maledicito*. Plus hic aliquid vetari, quam quod etiam in privatos illicitum est, res ipsa loquitur: nec intelligendam legem, aut de Potestate in abstracto ut loquuntur, aut de Principe bono recteq; agente, Pauli Apostoli verba evincunt, qui cum in Ananiam Pontificem maximum, ac proinde summo fungentem magistratu, sed manifeste παρανομοῦντα, liberius esset invectus, ita se excusavit, ut doceret ignotum fuisse sibi esse Ananiam Pontificem maximum; scriptum enim in lege, *Principi populi non maledices*. Atque obiter notandũ in lege divinâ Principis nomen exprimi vocabulo ונשיא quomodo proprie vocatum *Iudicem summum*, sive *magni Synedrii Principem*, qui Mosis locum impleverit, Hebræi notant.

l. ult. Cod. Theod. de Iud. In lege Theodosii & Valentiani Primates, qui in utriusque Palestinæ Synedriis dominantur, sunt

נשיאים

נשׂיאים: Notum enim eſt rerum Judaicarum peritis, cum olim unum dumtaxat eſſet Synedrium Hieroſolymis, à Sabinio Proconſule Syriæ addita alia quatuor pari Jure, quæ & ipſa proinde ſuos *Principes* ſive *Primates* habuere. Nomen aut נשׂיא, ſive Principis, Pontifici eatenus aptatur, quatenus cum nullus eſt alius *Naſi*, ipſe in loco τȣ̃ Naſi ſuccedit: Veriſſime enim notant Hebræorum magiſtri, primam in Judaica republica fuiſſe Regiis perſonam, alteram τȣ̃ Naſi, tertiam Summi Sacerdotis. Unde ſequitur, ſi Rex non eſſet, ſecundam fuiſſe *Summi Sacerdotis* perſonam; ſi ne Naſi quidem eſſet, primam. Accedat Apoſtoli Judæ locus notabilis, ubi de peſſimis quibuſdam hæreticis agens, κυριότητα, inquit, ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν, addens: *At Michael Archangelus, cum adverſus Diabolum altercans diſceptaret de Moſis corpore, non auſus eſt inferre illi κρίσιν βλασφημίας, id eſt, maledicendi notam, ſed dixit, increpet te Dominus.* Hic quoque apparet, non de dignitatibus in abſtracto, ſed de perſonis in dignitate conſtitutis agi; neque iiſdem tantum, ſi probæ ſint, ſed etſi maxime improbæ: Ideo enim Diaboli affertur exemplum, cui, quamquam peſſimo, ob Angelicæ

naturæ excellentiam, Michael pepercerit, ut appareat, multo magis id hominibus observandum erga eos qui inter homines divino instituto excellunt. Non
Tol.5. c.5. A. D. 636. omittendus hic Toletani Concilii Canon: *Sed & hoc pro pestilentiosis hominum moribus salubri deliberatione censemus, ne quis in Principem maledicta congerat. Scriptum est enim à legislatore, Principi populi tui ne maledixeris: quod si quis fecerit, excommunicatione Ecclesiastica plectatur.* Optatus Mile-
lib. 3. vitanus de principe Africani schismatis Donato ita refert; *ille solito furore succensus in hac verba prorupit; quid Imperatori cum Ecclesia? & de fonte levitatis suæ multa maledicta effudit: non minus quàm in Gregorium aliquando, ad quem sic scribere minime dubitavit; Gregori, macula Senatus, præfectorum dedecus, & cætera talia cui Donato Præfectus patientia Episcopali rescripsit; Epistolarum exempla multorum ore ubique cantantur. Jam nunc meditabar, contra præcepta Pauli Apostoli, Potestatibus & Regibus injuriam facere, pro quibus, si Apostolum audiret, quotidie rogare deberet.* Gravissime
1. Sam. 15. 30. peccarat Saul; & Samuel iram divinam prophetica severitate ei denuntiaverat: rogatus tamen à Saule, ut coram Senio-
2. Sam. 12. ribus populi & Israele honore ipsum affi-

ceret,

ceret, atque adeo ipſum affectaretur, non recuſat. Davidem adulterii & homicidii reum non apud populum accuſat Nathan, ſed ipſum accedit. Quod à Baptiſta quoque in monendo Herode obſervatum credi par eſt. Sic & Paganos Imperatores, etiam hoſtes Eccleſiæ, & Conſtantium in Arianos propenſiorem, Epiſcopi veteres totæque Synodi publice ſumma ſemper cum reverentia alloquuntur. In Julianum quoque στηλιτευτικοὶ λόγοι poſt mortem ejus demum prodiere. Fateor Prophetas divinitus inſpiratos non ſemper obſervaſſe hanc regulam: Sed nimirum DEUS, qui Prophetarum miniſterio Reges unxit, qui per Phineam, per Samuelem, per alios etiam, quos voluit, occidit, multaque alia privatis effecit inconceſſa, per eoſdem ſuo jure perverſos Reges ignominia etiam publica notavit: Quid enim verius, quam à DEO, quos ipſe ſpecialiter inſpirat, eoſdem ad implenda mandata legum quoque vinculis exſolvi? Quare cum Simei Davidi homicidium palam exprobraret, non aliud invenit David, cum ipſum excuſare vellet, niſi quod diceret, fieri poſſe ut *DEVS id ipſi mandaſſet*: hoc ipſo oſtendens, uno dumtaxat modo fieri

Iulianum viventem in publico proſcidit Maris Chalced. & Publia & Antiocheni paſſim Conſtantium, Athanaſius Alexandrinus, Lucifer Calaritanus, Valentem Trajanus, Iſaacus, &c.

2.Sam. 16. 2.

posse ut licite quis Regi maledicat, si DEUS id ipsum specialiter injunxerit alicui. Ipsi Prophetæ, seditionis motæ accusati, non alia se re quam mandato peculiari divinitus accepto tuentur. A Sacerdotibus sane, quorum ordinarium erat munus, hoc modo publice traductos Reges non invenio. Nam quod exemplum adfertur Zacariæ Jojadæ, qui in Evangelio filius Barachiæ; ejus concio non Regem, sed totum populum petebat, & in communi culpa omnes ad communem resipiscentiam hortabatur, idque spiritu tum DEI ipsum inducente. Scimus quidem his, qui à fratribus injuriam acceperunt, concedi à Christo, ut, postquam ipsos primum solos, deinde coram paucis interpellassent, postremo rem ad cognitionem piæ alicujus congregationis perducerent. Quo in loco non sine causa viri docti, etiam Clarissimus Beza, Ecclesiæ voce, non plebem Universam, sed *Synedrium* intelligunt. Nam & septuaginta interpretibus cætus quilibet est *ἐκκλησία*; & apud Mosen per has voces כל־העדה i. e. *πᾶσα ἐκκλησία*, *Synedrium* LXX. virorum significari pridem notarunt Abenesra & Rabbi Salomo. Scimus etiam Corinthium, qui se incesto contamina-

2. Cron. 24. 20.

2. Cor. 2. 6.

minaverat, ὑπὸ τῶ πλειόνων eo nomine increpitum. Scimus, & Timotheo injungi, ut peccantes reprehendat ἐνώπιον πάντων, *ut & cæteri timeant.* Qui & ipse locus videtur intelligendus ex eo quod præcedit de peccantibus Presbyteris, qui audientibus cæteris Presbyteris ab Episcopo objurgabantur. Sed etiamsi de quibusvis interpretemur, certum est tamen hæc præcepta ἀόριστα restrictiones suas & limitationes recipere ex personarum qualitate. *Seniorum* inquit Paulus, *ne increpaveris, sed ut Patrem mone, Iuniores ut fratres.* Multo autem major honos Summo Imperio & Magistratui quam ætati debetur. Adde, quod & Ecclesiæ prælatos non esse corripiendos coram multitudine à multis annotatum est; & mori veteris Ecclesiæ congruit. Quod profecto id Rege multo justius obtinere debet, qui est (ut Constantinus loquebatur) οἷός τις κοινὸς ἐπίσκοπος ἐκ θεοῦ καθεσταμένος. Sicut autem ingnominiosa traductio, ita & coactio quævis in Summam Potestatem illicita: quia cogendi omne jus ab illâ, nullum in illam. Neq; obstat, quod de Oziâ legimus: Omnis enim error ex probâ interpretatione. Fons ita habet: *& respexit ad eum Azarias Sacerdos summus cæterique Sacerdotes: & ecce Leprosus* *erat*

[Margin: 1. *Tim.* 5. 20.]

[Margin: 1. *Tim* 5.]

[Margin: *Hæc de Constantino ab Eusebio non à Constantino de se scripta.*]

[Margin: 2. *Chron.* 26. 20.]

erat in fronte sua, & fecerunt eum festinare inde: & etiam ipse compulsus est egredi, quia Dominus eum percussit. Non licebat per legem divinam leproso esse in Templo. Sacerdotes ergo operam dederunt ut Rex lepra percussus abiret, legem scilicet divinam ipsi recitando; ac præterea ingravescens malum ipsum impellebat ut ultro discederet. Denuntiat Sacerdos, cogit DEUS.

20. Et hæc quidem dicta sunto de his, quæ Juris divini auctoritate fiunt. Cætera vero, quæ à Canonibus, aut nudis aut lege firmatis, accesserunt, ut in Imperatorem interdum utiliter usurpari fatemur; ita si omnino obstet, aut vetet, quo Jure aut prudentia usurpentur, non videmus. Nam & regimen omne, ex consensu quod nascitur, summo Imperio subesse, & Jurisdictionem omnem non tantum ei subesse, sed & ab eo emanare, ostensum est. Neque illud minus receptum, legibus pœnalibus non obligari eum; qui Summum habeat Imperium: Et hoc est, quod Harmenopulus dixit, ὁ βασιλεὺς ἀγαρτάνων ὀ κολάζεται. Ita veteres Patres interpretati sunt illud Davidis, *Tibi soli peccavi.* Hieronymus; *Rex ipse, & alium non timebat.* Ambrosius; *Rex*

Epist. 22.
Apolog. David. c. 10.

Rex ipse erat, nullis ipse legibus tenebatur, quia liberi sunt Reges à vinculis delictorum; neque enim ullis ad pœnam vocantur legibus tuti Imperii potestate. Homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. Otho Frisingensis: *Soli Reges, utpote constituti supra leges divino examini reservati, seculi legibus non cohibentur: unde est illud tam Regis quam prophetæ testimonium, tibi soli peccavi.* Hinc illud natum, quod ad XII. Canonem Synodi Ancyranæ Balsamo notat, *Imperatoria unctione pœnitentiam tolli*, id est, publicæ satisfactionis necessitatem. Interea verum est, summa cum laude Reges, ut in Civilibus negotiis Curiis suis sive Parlamentis, ita in sacris Pastoribus etiam tanquam publicis judicibus se posse subjicere: *Est enim receptum,* inquit Ulpianus, *eoque jure utimur, ut si quis major vel æqualis subjiciat se jurisdictioni alterius, possit ei & adversus eum jus dici.* Sed hæc subjectio, cum ex voluntate Regis & quidem revocabili pendeat, de Summo ejus Imperio nihil imminuit, ut à viris doctissimis demonstratum est. An vero expediat, ut Rex hanc in se jurisdictionem patiatur exerceri, disputari solet. Qui expedire judicant, hac Regum submissione multum roboris atque auctoritatis

Epist. ad Fridericum Imperatorem.

l est receptum ff. de Iurisd.

tatis ajunt accedere Ecclesiasticæ disciplinæ; Verum est. Neque enim frustra dictum, *quales in Republicâ Principes sunt, tales solent esse cives;& blandissime juberi exemplo.* Sed contra adfertur; stare rempublicam auctoritate regentis: &, ut Arist. dixit, ἐκ τοῦ καταφρονεῖσθαι πολλὰς γίγνεσθαι τῶν καταλύσεων. Certe, si quid illis credimus, qui res Henrici Imperatoris memoriæ tradidere, ipsique Cardinali Bennoni, calamitatis primordium illi fuit, quod *cum lachrymabili afflictione publice, nudis pedibus, in laneis vestibus, hyeme præter solitum aspera apud Canusium spectaculum Angelorum factus & hominum, Hildebrandi ludibrium triduo pertulit.* Discrimen ergo faciendum hic inter ea, quæ pœnitentiæ professionem secum ferunt, & inter pœnas graviores ad ignominiam magis pertinentes. Quo videtur respexisse Otho Frisingensis, ejus quem dixi Henrici res persequens. Ita enim scribit: *Lego & relego Romanorum Regum & Imperatorum gesta, & nusquam invenio quemquam ante hunc à Romano Pontifice excommunicatum, vel Regno privatum, nisi forte quis pro Anathemate habendum ducat, quod Philippus ad breve tempus à Romano Episcopo inter pœnitentes collocatus, & Theodosius ab Ambrosio*

broſio propter cruentam cædem à liminibus Eccleſiæ ſequeſtratus ſit. Ad exempla illa duo ab illo allegata quod attinet, de Philippo plane incerta hiſtoria eſt. Optimi enim quique auctores Chriſtianos Imperatores à Conſtantino demum numerant: & tamen, ſi Euſebio credimus, Philippus προθύμως ἐπειθάρχησε; Theodoſius quoq; εἶξε τοῖς λόγοις, raro Chriſtianæ modeſtiæ exemplo. Primis ergo, cui extra voluntariam ſubmiſſionem aliquid injunctum eſt, fuit Henricus illa quem diximus; neque ita ſolus Friſingenſis judicat, ſed & Godefridus Viterbienſis. *Ante hunc Imperatorem non legimus aliquem à Romano Pontifice excommunicatum.* Omittere non poſſum quin addam inſignem Onuphrii Panuinii locum. *Nam etſi ante Romani Pontifices, tanquam Chriſtianæ religionis capita, Chriſtique Vicarii, & Petri Succeſſores colerentur, non tamen eorum auctoritas ultra protendebatur, quam in fidei dogmatibus vel aſſerendis vel tuendis. Cæterum Imperatoribus ſuberant, ad eorum nutum omnia fiebant, ab iis credebantur, de iis judicare vel quidquam decernere non audebat Papa Romanus. Primus omnium Romanorum Pontificum Gregorius V I I. armis*

Chron. par. 17.

Nor-

Normannorum fretus, opibus Comitissæ Mathildis, mulieris per Italiam potentissimæ, confisus, discordiaque Germanorum Principum Bello Civili laborantium inflammatus, præter majorum morem, contemptâ Imperatoris auctoritate & potestate, cum summum Pontificatum obtinuisset, Cæsarem ipsum, à quo si non electus, saltem confirmatus fuerat, non dicam excommunicare, sed etiam regno Imperioque privare ausus est. Res ante ea sæcula inaudita: nam fabulas, quæ de Arcadio, Anastasio, & Leone Iconomacho circumferuntur, nihil moror: satisque hinc apparet, eos Reges atque Imperatores, qui justa injustave de causa censuris istis positivis se subtrahunt, divino judicio relinquendos. Hoc voluit Gregorius Turonensis, cum dixit Chilperico: *Si tu excesseris, quis te corripiet! loquimur enim tibi. Si autem nolueris, quis te damnabit, nisi is, qui se pronuntiat esse*

lib. 5. c. 19. *justitiam?* Et Hildebertus Cenomanensis

A. D. 577. Episcopus: *Apud Serenissimum Regem opus est exhortatione potius, quam increpatione, consilio quam præceptis, doctrina quam virga.* Et Ivo Carnotensis Episcopus: *quia dispensationes rerum temporalium Regibus attributæ sunt, & βασιλεῖς, id est, fundamentum populi & caput existunt, si quando potestate sibi concessa abu-*

abuntuntur, non sunt à nobis graviter exasperandi; sed, ubi Sacerdotum admonitionibus non acquieverunt, divino Judicio sunt reservandi: ubi tantò districtiùs sunt puniendi, quantò minùs fuerint humanis admonitionibus obnoxii. Nec alia fuit Ecclesiæ Leodiensis sententia; quam eo libentius refero, quod Patriæ nostræ pars aliquanta antiquitus sub ejusdem Ecclesiæ fuit Dioecesi: Ita enim scribit Leodiensis Ecclesia Paschali: *Si quis denique respectu Spiritus sancti vetus & Novum Testamentum gestaque revolverit, patenter inveniet, quod aut minimè aut difficilè possunt Imperatores excommunicari, secundùm etymologiam nominum illorum, & juxta determinationem excommunicationis: & adhuc sub Judice lis est. Admoneri quidem possunt, increpari, argui à discretis viris; quia quos Christus in terris Rex Regum vice sua constituit, damnandos & salvandos suo Judicio reliquit.* Huc etiam pertinet, quod Reges Franciæ à multis sæculis hoc Juris sibi vindicant, ne possint excommunicari. *A.D.* 1106.

21. Quomodo autem Pastor citra coactionem illam in usu clavium satisfacere possit conscientiæ suæ, idem Ivo ostendit: *Dicerent,* inquit, *ei, nolo te fallere, introitum hujus visibilis Ecclesiæ periculo tuo te habere permitto;*

to; Ianuam regni Cœlestis tali reconciliatione tibi aperire non valeo.

22. Restat videamus, quid circa eas actiones quas Pastoribus Ecclesiisque adscripsimus, jus sit atque officium Summæ Potestatis. Ac primum eas quod attinet actiones, quæ solo libertatis Jure & divinæ legis obteutu exercentur, per has quoque aliis injuria fieri cum possit, certum est Summæ Potestatis Iurisdictionem huc quoque extendi. Non enim ea tantum, quæ à Summæ Potestatis Imperio proficiscuntur, sed omnes omnino actiones, externæ moralis bonitatis ac vitii capaces, ad Summæ Potestatis Iudicium vocantur: Nam & si conjux conjugi non præstet ea, quæ lex matrimonialis imperat; & si quis familiam non rectè curet, adeuntur tribunalia, omnis mali vindex Potestas est constituta. Est autem malum abusus clavium, & injusta separatio, aut Sacramentorum

L.30.Cod. de Episc. & Cler. denegatio. In Basilicis lex extat Imperialis, quæ Episcopis interdicit, ne quem à sacrosancta Ecclesia vel communione segregent, nisi justâ causâ. Et Iustinia-

Nov. 123. nus in Novellâ, omnibus Episcopis & Presbyteris interdicit aliquem segregare à sacrâ communione, antequam causa monstretur propter quam sanctæ Regu-

læ hoc fieri jubent. Mauritius Imperator Gregorio Magno præcipit, ut cum Iohanne Conſtantinopolitano communionem colat. In Gallia antiquitus uſurpatum eſt apprehenſione prædiorum aliiſque remediis compellere Epiſcopos ut Sacramenta adminiſtrent. Et Hollandiæ Principes ſæpiſſimè Paſtoribus imperarunt ſacra facere; multo igitur magis id Iuris competet Summæ Poteſtati in eas actiones, quibus non divinum Ius ſed Canones obtenduntur. Nam & Canonum prætextu interdum contingit violari Canones: & poſſunt ipſi Canones à legis divinæ præſcripto exorbitare. Utrumvis fiat, non poteſt Summa Poteſtas conquerentibus cauſæ cognitionem denegare. De iis vero actionibus, quæ ex lege humanâ fluunt, invitoſque obligant, & coactionem quoque poſt ſe trahunt, multo minus poteſt eſſe controverſiæ. Omnis enim Iuriſdictio, ut à Summa Poteſtate fluit, ita ad eam refluit.

Quia vero plerumque actionum iſta genera in unâ quodammodo actione permiſcentur, ideo, quæ contra eas ſunt prodita remedia, diverſis nominibus appellantur. Hiſpani intercedendi ſive opponendi voce utentes: Belgæ mandato- 23.

rum pœnalium, id propriè respiciunt quod libertatis est, non Jurisdictionis; nam cuivis privatim illatæ injuriæ, talibus remediis occurritur: Galli, qui appellationem vocant, id magis respiciunt quod Jurisdictionis est, quamquam latiori significatu appellatio ad eos quoque actus refertur qui *Judiciales* non sunt. Quomodo Juris-Consulti à Medici & Agri-mensoris relatione *appellari* dicunt. Appellari autem in Gallia ad curiam Parlamenti solet, non modo si quid Ecclesiastici homines in fraudem fecerint Regii Juris; sed & si quid contra Canones in Gallia receptos commiserint. Sicut autem Jurisdictionis est non tantum judicare, sed & Judices dare; ita utrumque hoc Summis Potestatibus competit. Ita Amazias, cumque eo Sacerdotes alii, à Josaphato Judices leguntur constituti.

2.*Chron.*19 8.& 11.

24. Neque sane potest evidentius ostendi Summæ Potestatis in hoc causarum genere Iurisdictio, quàm quod omnes provocandi gradus ab ipsius pendent arbitrio. Cur enim alioqui à Pastoribus Angliæ ad Episcopum hunc aut illum, ab omnibus Episcopis ad duos tantum Archiepiscopos provocatur? Eademque Classicalium, quos vocant, conventuum, & Semiprovincialium, Provincialium & Natio-

na-

nalium Synodorum ratio eſt. Quid quod ultimus provocandi terminus non eſt à naturali aut divino Iure conſtitutus, ſapienter Rex magnæ Britanniæ exiſtimare ſe ait: *Chriſtiano cuique Regi, Principi, ac Reipublicæ conceſſum, externam in rebus Eccleſiaſticis regiminis formam ſuis præſcribere, quæ ad Civilis adminiſtrationis formam quam proxime accedat.* Et ſane olim quoque ita factum à Chriſtianis Imperatoribus videmus. Unde enim alioqui tanta illa Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ prærogativa? Unde Melchiades, Maternus, Rheticius, Africanæ controverſiæ Iudices? Unde Chalcedonenſi Synodo id Ius, ut Epheſinæ ſecundæ acta abrogarit?

Sicut autem in Civilibus negotiis plerumque ſolet à Summa Poteſtate permitti Iudicium, in id conſtitutis conſeſſibus, 25.
ac poſtremo, ubi contra conſeſſum maximum ſupplicatur, quibuſdam juriſperitiſſimis mandari poſtrema cognitio: rarius autem ipſa Poteſtas Summa, adhibitis in conſilium viris eruditis, poſt cæteros judicat: illud vero rariſsimum, quod interdum, conſeſſu aliquo ſuſpecto, cauſa ad Summam Poteſtatem evocatur: ita & in his controverſiis, quæ ad ſacra pertinent, uſitatiſsimum fuit per conſuetas Synodos, &, ſi ab harum quoque ſententia

provocetur, per indictitium quemdam conventum finem imponi; Minus usitatum, & interdum tamen utile, ut ipse Imperator de priorum Judicum religione & æquitate cognoscat; quod fecit in causa Donatistarum Constantinus post duplex Episcopale Judicium; qui quamquam non probavit appellationem, cognitionem tamen de appellatione à se non rejecit. Illud vero aliquanto rarius, neque tamen jure destitutum, ut si Synodus aliqua probabilibus de causis recusetur, ipsa Potestas Summa ad se causam evocet, & intellectis insignium Theologorū sententiis, id quod æquissimum est, pronuntiet. Antiochena Synodus Canone XII. eum, qui à Synodo se injuria affectum queratur, vetat Imperatori molestiam exhibere, ὀχλήσαι τὰς βασιλέως ἀκοὰς, quamdiu per majorem Synodum res potest expediri: Imperatori tamen, si adeatur, cognoscendi Potestatem non adimit.

26. Neque verò de Jure tantum atque injuriâ excommunicationis cognoscendi, sed & ignoscendi, quantum ad positivi Juris pœnas attinet, Potestatem Regibus attribuit veterum Episcoporum modestia. Ivo Carnotensis Episcopus, Ecclesiastici Juris contra Reges animosus pro-

propugnator, non veritus tamen eſt Co-Epiſcopis ſcribere: *De Gervaſio quoque non debet veſtra Paternitas mirari vel indignari, quod eum ad communionem in Paſchali curia ſuſcepi; pro Regia enim honorificentia hoc feci, fretus auctoritate legis, in qua legitur: Si quos culpatorum regia Poteſtas aut in gratiam benignitatis receperit, aut menſæ ſuæ participes fecerit, eos etiam Sacerdotum & populorum conventus ſuſcipere in Eccleſiaſtica communione debebit: ut quod principalis pietas recipit, nec à Sacerdotibus DEI alienum habeatur.* Alibi idem Ivo hoc *regale capitulum* auctoritate Epiſcoporum dicit conſtitutum. Non eſt ergo cur miremur Johannem Epiſcopum Romanum Juſtiniano Imperatori ita ſcribere: *Obſecro clementiam veſtram, ut ſi proprio depoſito errore, & prava intentione repulſa, ad unitatem Eccleſiæ reverti voluerunt, in veſtram communionem receptis, indignationis veſtræ removeatis aculeos, & nobis intercedentibus, benigni animi gratiam condonetis*, Neque culpandi Francorum Reges, & vindices Iuris Regii ſupremarum in Gallia curiarum Iudices, qui ſæpiſſimè & conſtituerunt & judicarunt, *Magiſtratus publicos occaſione ejus, quam exercent, Juriſdictionis ejuſmodi pœnis Eccleſiaſticis non ſubjacere.* Sic & in Hungariæ

Epiſt. 181. l. liquet Cod. de Sum. Trin. Ioannes A. D. 562. Maji 27. deceſſit Imperator à Iuſtino Avunculo ſalutatus Iuſtinianus A. D. 527. April. 1. à Ioannis morte menſe 10. exeunte. Data itaque à

Ioanne 2. Epistola A.D. 534. Mart. 25. Cod. Inter Claras.

riæ decretis anni 1651. vetantur Ecclesiastici *contra nobiles regni sententiam excommunicationis promulgare absque scitu & notitiâ regiæ Majestatis.* Et in veteri lege Angelorum est, *ne quis Dominicorum ministrorum excommunicetur, nisi prius Rex conveniatur*; Quod nostros quoque Principes imitatos video. Idem enim edicto Caroli Cæsaris continetur, quod anno 1504. promulgatum est.

27. Contra vero clavium usum, divino Iuri congruum, & pœnarum injunctionem Canonibus & legibus consentaneam, Summæ Potestates solent approbare; Atque hoc est Imperiale *Anathema*, quod non una Iustiniani lege comprehensum est. Nihil ergo novi faciunt Christianæ Potestates, quæ ad excommunicationem, quippe cum publica nominis traductione conjunctam, nolunt veniri, nisi probatis sibi causis; & quæ censuras manifeste iniquas Imperio suo inhibent. Ipsorum enim est muneris, & injuriam à singulis, & ab Ecclesia tyrannidem arcere.

L. Quum recta l. cum Salvatorem. L. cognoscere cod. de sum. Tr. n. Nov. 42. Vid. & concil. Tol. 3.

CAPUT

CAPUT X.

De Electione Pastorum.

SUMMARIUM.

1. *Duas in Ecclesia esse Functiones perpetuas: Presbyterium & Diaconatum. & de earum discrimine.* 2. *Distinguuntur in constituendis Pastoribus mandatum, Ordinatio, Electio, Confirmatio; & discrimen per similia illustratur: obiter ostenditur posse aliquem absolutè ordinari & Imperium in ordinationem competere summæ Potestati, & de voce χειροτονίας.* 3. *Electionem Pastorum naturaliter sed mutabiliter Ecclesiæ competere.* 4. *Pastores à plebe electos ex N.Test. non probari: & primum in Diaconis aliam esse rationem.* 5. *Pastores Apostolicis temporibus Judicio Spiritus electos, etiam Matthiam Apostolum.* 6. *Popularem electionem non probari ex loco Actor.* 14. 22. *neque ex præcepto vitandi falsos doctores.* 8. *Mos explorandi Pastores vetus in Ecclesia Christiana.* 9. *Ex Cypriano electionum popularium necessitatem non*

probari, sed everti. 10. Presbyteros sæpe ab Episcopis non à plebe electos. 11. Episcopos interdum electos à solo Clero Urbis suæ. 12. Interdum à comprovincialibus Episcopis. 13. Concluditur mutabilitas circa eligendi modum. 14. Summæ Potestati in Electione competere jus legislativum. 15. Summas Potestates posse justis de causis electiones sibi vindicare. 16. Exempla sub statu legis naturalis. 17. Sub lege Mosaica. 18. Exempla Romanorum Imperatorum florente Imperio. 19. Exempla Imperatorum Orientis. 20. Exempla Francorum ante Carolum Magnum. 21. Non fundari hunc morem in collatione Feudorum, sed feuda ob hunc morem Episcopis concessa. 22. Quid significet Investitura per Annulum & Baculum. 23. In eo comprehensum jus eligendi, aut licentiam dandi ad eligendū salva libera approbatione. 24. Exempla post Carolum Magnum in Gallia & Germania, nec obstare Caroli Magni Capitulum de Canonicis Electionibus. 25. Quanti momenti id jus sit habitum. 26. Exempla aliorum regnorum & nominatim Angliæ. 27. Circa Presbyteros idem licere quod circa Episcopos rationibus & exemplis probatur. 28. Solutio ad objectionem de abusu Juris. Ad objectionem

ex

ex Canonibus & Patribus. 30. *Quid de irreligiosorum Regum Jure sit sentiendum.* 31. *Quis optimus eligendi modus.* 32. *Retinendam saltem summæ Potestati libertatem rescindendi factam electionem.* 33. *Et Pastorem si opus sit exauctorandi.*

1. REstat ea Imperii pars, quam in assignandis functionibus versari diximus. Functiones in Ecclesia perpetuę sunt duæ, *Presbyterorum* & *Diaconorum*. *Presbyteros* voco cum omni Ecclesia veteri, eos qui Ecclesiam pascunt verbi prædicatione, Sacramentis & clavibus, quæ Jure divino sunt individua. *Diaconos*, eos qui Presbyteris aliqua ex parte inserviunt, ut Levitæ olim Sacerdotibus, quos & Anagnostas, quos in Synagogis fuisse ex Evangelio & Philone discimus, & quos in Ecclesia retentos, ex historiâ, Canonibus, patrumque scriptis apparet, non immerito huc referas. Nam & in Evangelio, qui librum asservat, dicitur ὑπηρέτης; quod fermè cum Diacono tantundem valet. eodemque nomine appellat Synodus Laodicena *Diaconos* inferioris gradus, qui postea *Hypodiaconi* dici cœpêre. Sed διακονίας pars maximè laboriosa versatur circa pauperum curam. Presbyteros vetus Ecclesia

Luc. 4. 20.

clesia Latina *Seniores* transtulit. Diaconos non aliter posse arbitror quam *Ministros* appellari: quamquam sunt, qui, ut cætera, ita hoc quoque traducere voluerunt, quam verum agnoscere. Plinius certè Secundus, ni fallor, & Græcè & Latinè scivit: qui instituta Christianorum referens, eas, quas Paulus τὰς διακόνους, Ecclesia sequens διακονίσσας appellavit, vocem voci reddens, *Ministras* nominat. Sicut autem nihil Levitis licuit, quod non licuerit Sacerdotibus; ita nihil est in functione Diaconi, quod à Presbyteri functione sit exceptum: quippe cum Diaconi dati sunt Presbyteris rerum minorum adjutores. Quare ante Diaconos institutos Apostolorum unus Iudas Iscariotes Dominicæ pecuniæ quæstor fuit. Et post illum Apostoli omnes aliquandiu alimenta pauperibus erogarunt; donec exorta contentio inter viduas, simulque occupationum multitudo eos coëgit vicaria uti aliorum opera. Neque tamen Diaconorum institutio ita hanc curam à Presbyteris segregavit, ut non ipsis quoque pauperum cura incumberet. Hinc Episcopis summa pecuniarum Ecclesiæ dispensatio est credita, & quidem tanto cum Iure, ut nulli rationem redderent; sed parte uterentur ad suas alio-

aliorumque necessitates, partem darent Presbyteris in pauperes erogandum; ut apparet in Canonum, qui Apostolici dicuntur, 38. 40. 41. & Antiochenæ Synodi 44. Sic Inthronistica, quæ ab Episcopo dantur, à primo Presbytero non minus quàm ab Archidiacono percipi dividique jubent leges. Quæ antiqui moris ni essent, frustra juberet Apostolus Episcopum esse φιλόξενον: frustra quoque collecta Antiochena Presbyteris Hierosolymitanis esset tradita. De constitutione ergo Presbyterorum agamus, ut quorum præcipua maximeque necessaria est functio: obiter, si necesse sit, de Diaconis aliquid adspersuri. *Nov.* 133. *cap.* 3. 1. *Tim.* 3. 2. *Act.* 11. 30

2. Ad hanc tractationem venturi præfari debemus, quatuor res esse, quæ à multis non satis accuratè distinguuntur, Primum est, ipsa facultas prædicandi, Sacramenta & claves administrandi, quod *mandatum* vocabimus: alterum est, applicatio hujus facultatis ad certam personam, quam recepto vocabulo *ordinationem* appellabimus; tertium est, applicatio hujus personæ ad certum cætum & locum, quæ vocatur *electio*: quartum est illud, quo certa persona in certo loco ministerium suum exercet publico præsidio ac publica auctoritate; & hoc

hoc dicamus, si placet, *confirmationem.* Græci enim dicunt *ἐπικύρωσιν* aut *βεβαίωσιν.* Primum distinguendum est à secundo. Simili res illustrabitur. Potestas maritalis est à DEO: applicatio ejus potestatis ad certam personam ex consensu venit; quo tamen ipsum Ius non datur: Nam si ex consensu daretur, posset consensu etiam dissolvi matrimonium, aut convenire ne maritus fœminæ imperaret; quod minimè verum est. Imperatoria Potestas non est penes Electores; ergo nec ab ipsis datur, sed ab ipsis tamen certæ personæ applicatur. Ius vitæ & necis non est penes cives antequam in rempublicam coëant; privatus enim Ius vindictæ non habet: ab iisdem tamen applicatur ad cætum aut personam aliquam. CHRISTUS ergo procul dubio is est, à quo Ius illud prædicandi, Sacramenta exhibendi, & clavibus utendi oritur, & vim suam accepit. Idem divinâ quoque suâ providentiâ, sicut Ecclesiam conservat, ita etiam procurat, ne Ecclesiæ Pastores desint Secundum quoque à tertio omnino distinguendum, ut jam olim operose ostendit Marsilius Patavinus: Tantundem enim hæc distant, quantum differt renuntiari Medicum, & in urbis certæ Medicum eligi: aut Iuriscon-

sulti

ſulti honorem accipere, & fieri urbis alicujus Syndicum. Diſtincta hæc ſunt ſemper, interdum etiam ſeparata. Apoſtoli verè erant *Presbyteri*; atque ita ſe ipſos vocant. Major enim Poteſtas minorem hic excludit; Nulli tamen loco adſcripta illornm functio. Evangeliſtæ quoque Presbyteri erant, ſed nulli loco alligati. Sic & multo poſt à Demetrio Alexandriæ Epiſcopo Pantænus, ab Athanaſio Frumentius ordinati, miſſique ut Evangelium per Indiam prædicarent, quod hodie quoque fieri videmus; atque utinam diligentius fieret! Quod ergo Canon VI. Chalcedonenſis Synodi vetat aliquam ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, hoc eſt, *abſolutè ordinari*, ut eſt in conſtitutionibus Caroli Magni, aut, *ſine titulo*, ut eſt in Synodo Placentina, non eſt divini Iuris aut perpetui, ſed poſitivi; & tale, ut multas exceptiones admittat. Quin, ut rectè notat Balſamo, *ipſe Canon indicio eſt aliter fieri ſolitum.* Etiam poſt Chalcedonenſem Synodum Iuſtinianus periodeutarum meminit; quorum & in Laodicena aliiſque veteribus Synodis eſt mentio. Quos ita dictos ait Zonaras, διὰ τὸ περιέρχεσθαι καὶ καταρτίζειν τοὺς πιστοὺς, μὴ ἔχοντας καθέδραν οἰκείαν. Cauſa Chalcedonenſis Canonis unica fuit, ne Presbyterorum numerus

L. omnem adhibentes Cod. de Epiſcop. & Cler.

rus major quam usus requireret, oneri esset Ecclesiæ, aut si honeste vivendi ratio non suppeteret, hoc ipso vilesceret Presbyteri dignitas. Quo videmus etiam respicere Canonem primum Synodi Londinensis habitæ anno 1575. & XXIII. Synodi habitæ eâdem in urbe *non ita pridem:* qui tamen excipiunt *Socios collegiorum* Cantabrigiensis aut Oxoniensis, & eos, qui ad magisterium profecti sumptibus suis degunt, & quos appareat brevi ad curam aliquam aut beneficium admissum iri. Quod si quis extra has causas sine titulo aliquem ordinaverit, is jubetur ei necessaria subministrare, donec ei de aliqua Ecclesia sit perspectum. Non ergo semper conjuncta electio, hoc est, definiti loci assignatio, & ordinatio: &, cum conjuncta sunt, non tamen unum sunt. Cujus rei certissimum est argumentum, quod qui de loco in locum transferuntur, hos denuo eligi necesse est, ordinari denuo non solent, quod tamen esset faciendum, si aut idem esset electio & ordinatio, aut ipsius electionis ordinatio pars esset. Præterea electionem à non unius sortis hominibus factam jam mox apertum fiet: at ordinatio numquam nisi à Pastoribus facta, & quidem antiquitus ab Episcopis solis. Hinc ad primum Ephesiorum Episcopum

scribens

ſcribens Paulus monet, ne *cui cito manus imponat*. Et Canones antiquiſſimi, qui Apoſtolici vocantur, *Presbyterum* præcipiunt *ab Epiſcopo ordinari*, *Epiſcopum autem non niſi à duobus aut tribus Epiſcopis*. Qui mos, ni fallor, ex Hebræorum inſtitutis manavit. Nam & *Senatores* magni Synedrii non niſi *à tribus Sacerdotibus* ordinari poterant: idque *per manuum impoſitionem*, ut Talmudiſtæ notant. Dubitari autem non poteſt, quin hic mos ſanctiſſimus fuerit, & ad ſanæ doctrinæ conſervationem utiliſſimus; quum ad docendum populum non admitteretur, niſi qui ab aliis ſpectatæ fidei magiſtris conſentientis fidei teſtimonium accepiſſet. Paſtorum ergo eſt ordinare Paſtores. Neque id officium eis competit, qua hujus aut illius Eccleſiæ Paſtores ſunt, ſed qua miniſtris Eccleſiæ Catholicæ. *Unus enim eſt Epiſcopatus*, teſte Cypriano, *cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur*; & πάντες τὴν κατ᾽ ὅλης ἐπισκοπὴν ἐπιστεύθησαν. Hinc ſemper creditum valere Baptiſmum factum à Presbytero extra Eccleſiæ ſuę fines. Neq; vero refert, præcedat electio ordinationem, an ſequatur. Nam cum præcedit, conditionata adhuc, non plena eſt electio: quam poſteriorum temporum Canones *Poſtulationem* dixere

De unit. Eccleſ.

X. de Poſtul. Præl.

S Ordi-

Ordinationem Paulus χειρῶν ἐπίθεσιν; posteriores χειροθεσίαν. Canones etiam antiquissimi χειροτονίαν vocarunt, ut Apostolici & Chalcedonensis, quos citavimus: item Apostolicorum 29. & 68. Consilii Ancyrani 13. Neocæsariensis XI. Nicæni IV. Antiocheni 9. 10. 18. Laodiceni V. & passim patres Græci, quos citat Bilsonus. In XII. Canone Carthaginiensis Concilii, ubi in latino est, *tres Episcopi ordinare debebant Episcopum*, Græca translatio habet χειροτονήσωσι. Idemque in quinque ad minimum aliis ejusdem Concilii locis videre est. In hanc ordinationem, ut & in alias omnes, inspectio cum Imperio Summæ Potestati competit. Habemus Justiniani constitutiones *de ordinatione Episcoporum & Clericorum*, & alias aliorum leges, quæ aut ætatis aut studiorum tempora ordinandis præscribunt, quas nunc quoque in usum revocari è re sit Ecclesiæ: ne nobis aliquando eveniat, quod est in vetere versu; *Cedo, qui vestram rempubl. tantam amisistis tam cito? provenicbāt oratores novi, stulti, adolescentuli.* Quartum eorum quę distinximus, à tertio facile quivis videt tantumdem distare, quantum differet Ecclesia per se ab Ecclesia publica. Huc pertinet, quod Ezechias legitur *confirmasse Sacerdotes.* Quod

1.*Chron.* 29 3.

Pasto-

Pastores legibus atque armis defenduntur; quod jurisdictio ipsis aliqua sive *Audientia* attribuitur, quod assignantur ipsis è publico stipendia, sive in fundis sive in pecuniis; quod etiam ἀλειτουργησία, ipsis aliqua, & in quibusdam causis à foro inferiorum judicum exemptio conceditur, id omne huc referendum est. *Confirmationem* hanc Summæ Potestati acceptam ferendam nemo sanus negaverit.

Constat ergo *muneris institutionem* à Deo esse, *Ordinationem* à Pastoribus, *Confirmationem publicam*, à summa potestate: ita ut controversum nihil maneat preter id quod tertio posuimus, *Electionem* scilicet, sive personæ ad locum, aut loci ad personam applicationem. Hæc quæstio ut pertractetur, omnino necesse est ad positam supra distinctionem recurri: alia Juris esse immutabilis, alia vero justa esse quamdiu aliter non sit constitutum. Hoc posteriori modo Ecclesiæ sive congregationi fidelium loci cujuscumque Pastoris electio competit, priore neutiquam. Ab Ecclesia electionem recte fieri probatur ex ipso jure naturali. Nam naturaliter cætui unicuique permittitur ea procurare, quæ ad conservationem sui sunt necessaria: in quo numero est functionum applicatio. Ita

3. *Cap.* 7

vectores multi jus habent eligendi gubernatorem suæ navis, viatores intineris ducem, populus liber Regem. Unde sequitur, si *Ius divinum* certam eligendi rationem non præscripserit, & nullum adhuc extet eâ de re Jus humanum, ad Ecclesiam sui Pastoris electionem pertinere. Qui vero id Jus immutabile velit asseverare, is aut ex Jure naturali aut ex Jure divino positivo immutabilitatem debet evincere. Ex Jure naturali non potest: nulla enim ratio id persuadet, & similia exempla contrarium docent. Ita multis populis, qui aut optimatium Imperio aut hæreditariis regnis tenentur, regẽ eligere non licet: quia id, quod natura permittebat, humanâ lege mutari potuit, mutatumq; est. Recurrendum ergo est ad legem positivam, quæ numquam ulla monstrabitur. Exempla pro lege adferre non licet ut supra ostendimus. Multa enim recte fiunt, quæ tamen non sunt factu necessaria. Quod amplius est, non modo multa, quæ Apostolici ævi nituntur exemplis, sed & instituta quædam Apostolica usus mutavit: talia scilicet, quibus præcepti vis non aderat.

Rom 16. Instituerunt Apostoli, ut Ecclesiæ Diaconissas haberent: quas Plinius suo quoque ævo fuisse in Ecclesia Christiana ostendit

stendit. Quota quæque nunc Ecclesia hoc munere utitur; Beza, cur restituatur id officium, causam à se videri negat. Diaconorum perpetuam fuisse functionem Apostolicâ institutione agnoscit idem Beza: qui tamē probat diversū Genevę morem. Apostoli instituerūt ut Baptismus immersione celebraretur, qui nunc aspersione peragitur. Multaq;alia sunt ejusmodi,quæ non necesse est probare abrogata,cū usurpata probentur, Imperata non probentur.

4. Quid, quod Pastores à plebe electos ex totâ novi Testamenti historiâ non apparet: sed multo facilius inde colligitur electionis modum mansisse indefinitum. De Pastoribus loquor: nam de nudis pecuniarum tractatoribus paulo alia est ratio. Sollicite enim cavebant Apostoli, ne quam è pecuniæ tractatione suspicionem in se, aut offensam concitarent. Potuit jure Apostolico Paulus Lucam sibi assumere, eique collectas Ecclesiarum custodiendas atque erogandas dare, sed maluit liberam Ecclesiis permittere electionem: nimirum, ne quis ipsum culparet in tam copiosæ munificentiæ administratione, ut verba ipsius, habent. Pari de causa Diaconorum electio ab Apostolis ad multitudinem rejecta est, ne quis Hebræos Hellenistis, aut hos illis

Imo apparet vide Apel. pro sententia Hieronymi. de Episc. & presb. sect. de Iure plebis in electionibus ad annum usq; 1200.

2. Cor. 8. 20.

prælatos quæreretur. Hoc quoque ipsum non perpetuum, sed ex causa temporaria temporarium fuit. Proximis enim post A-
ab Episcopis cum clero & plebe. postolos temporibus Diaconi non à plebe, sed ab Episcopis electi sunt; interdum consultâ, interdum inconsultâ plebe.

5. Ad Pastores ut veniamus: eorum prin-
Ioan. 6.70. 13.18. cipes Apostoli à DEO Patre & CHRISTO electi. *Ego vos duodecim elegi: novi, quos elegerim*; inquit CHRISTUS. *Quum præcepta dedisset Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegerat*: inquit Lucas, *Paulus Apostolus, non ab ho-*
Act. 1.2. *minibus, neque per homines, sed per IESUM*
Gal. 1.2. *CHRISTUM & DEUM Patrem.* Sic & suppares Apostolis LXX. Evangelistas
Luc. 10,1. CHRISTUS ipse ἀνέδειξε. Hæc divina electio ad prædicandam doctrinam tum primum delatam cœlitus, missionis vocabulo significatur. Nam post illorum LXX. electioné, dicitur orandús Dominus, *ut multos operarios in messem mittat.* Quo & illud pertinet; *quomodo prædicabunt, nisi missi fuerint?*
Luc. 10,2. CHRISTI in Cælum assumpti partes explevit promissus ille Paracletus. Itaq; tam
Rom: 10.15 ad ambulatoria quam ad stataria munera electi sunt judicio ac testimonio Spiritus aptissimi quique ministerio Apostolorum, aut eorum quos Apostoli formandis Ecclesiis præfecerant. Ita Timotheus muneri

neri admotus κατὰ τὰς προαγούσας προφητείας: *revelatione divina*, inquit Theodoretus; οὐκ ἀνθρωπίνῃ ψήφῳ Chryſoſtomus. Et generaliter de illo ævo Oecumenius; πνεύματος προστάξει οἱ ἐπίσκοποι ἐς οὐχ ὕδλω. HincPauſus in oratione ad Presbyteros Epheſinos ait *eos gregis Dominici inſpectores à Spiritu Sancto poſitos*. Interdũ quoq; ſors adhibita, ut ejus eventu plebs de divino judicio certior fieret. De Iohan. Apoſtolo Clemens Alexandrinus auctor antiquiſſimus ita ſcriptũ reliquit, κλῆρον ἐκλήρωσε τῶν ὑπὸ πνεύματος σημαινομένων. Neq; novum ſorte ut in electionibus Sacerdotũ, quin gentibus quoq; uſurpatum, priſco haud dubie Noachidarum inſtituto. Hinc Plato legum ſexto, τὰ μὲν οὖν τῶν ἱερῶν τῷ θεῷ ἐπιτρέποντα αὐτῷ τὸ κεχαρισμένον γίνεσθαι κληρῶν οὕτω τῇ θείᾳ τύχῃ ἀποδιδόντα. Ipſe David Sacerdotũ functiones ſortito diſtribuiſſe legitur. Cicero Syracuſanos narrat quotannis Jovis Sacerdotium, apud eos ampliſſimum, nominibus aliquot in urnam conjectis ſortito capi juſſiſſe. Romano mori Tacitus teſtimonium perhibet, quum auguſtales ſodales *ſorte electos* ait, *è primoribus civitatis, idque ad exemplum vetus Titiorum Sodalium*. Sic Veſtales virgines ſortito electę. Hęc ad illuſtrandam de Matthiâ hiſtoriam pertinent: quem à populo ad Apoſtoli

Non tamen deſiit fraternitas advocari. 1.*Tim.* 118.5.14.

1*Chro.*24.5

4 *Verrina.*

in altera voce χειροτονήσαντες, quæ est in a- XIX.23.
lio Act. loco, nonnulli arguitiores sunt, quã necesse est. Dicuntur Apostoli fideles Lycaonios orationibus suis, & quidem cum jejuniis DEO commendasse, postquam *per Ecclesias Presbyteros constituissent*. Hic illud *constituere* Lucas expressit Græca voce. χειροτονεῖν: quam ad popularia suffragia jã olim sunt qui trahant, etymologię fiducia. Et sane verum est, Athenis & per Asiæ civitates obtinuisse morem suffragandi porrectâ manu: quem ut indignum Romana severitate Cicero pro Flacco exagitat; *sic sunt expressa*, inquit, *ista præclara quæ recitantur Psephismata, non sententiis neq; auctoritatibus declarata, nec jurejurando constricta, sed porrigenda manu profundendoq; clamore multitudinis concitata*. Atq; ista subtilitas si placeret, expeditissimum erat χειροτονεῖν interpretari de Apostolica manuum impositione sive ordinatione. Est enim χειροθεσία χειροτονίας etiam ex originæ sumptæ species quædam. Nam &, qui manus imponit, eas protendat necesse est: & proximi Apostolicis tẽporibus scriptores sæpe vocem χειροτονίας eo sensu usurparunt, ut modo ostendimus. Sed profecto non solent Evangelistæ, ac ne alii quidem Græci auctores, ita λεπτολογεῖν, imo vix ulla vox est, quæ non si-

gnificationis ſuæ limites extra primogenitum ſenſũ Protulerit. Quare quamqnam in Gręcis civitatibus χειροτονία de comitiali electione dici cœperit, certum tamen eſt uſu arbitro ad quævis electionis genera porrectam vocem. Ita Appianus ad ſignificandas electiones Magiſtratuum à Cæſaribus factas non alia utitur voce: & poſteriores hiſtorici filios dicunt à Patribus Imperatores χειροτονηθῆναι. Philoni Moſes Rex & legiſlator dicitur ὑπὸ θεοῦ

περὶ ἄθλων ὲ ἐπιτιμ. χειροτονηθείς. Sed nihil opus eſt alios auctores evolvere: cum idem Lucas eodem in lib. Apoſtolos vocet teſtes προκεχειροτονημένους ὑπὸ τοῦ θεοῦ *à Deo præconſtitutos*, nul-

Act.10.41. la ſane aut manuũ extenſione, aut popularibus ſuffragiis. Quod ſi illo, de quo agimus, loco popularem electionẽ indicare Lucas voluiſſet, non Paulo & Barnabæ, ſed ipſi multitudini tribuiſſet τὸ χειροτονεῖν. Ita enim Paulus ipſum Lucam ad collectas aſſervandas ait χειροτονηθέντα ὑπὸ τῶν ἐκ-

2 *Cor*.8.19. κλησιῶν. Idem ergo Paulus & Barnabas ibi fecerunt, quod alibi Titũ vult facere Paulus; ἵνα καταστήσῃς, inquit, κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους. Quod Paulo eſt κατὰ πόλιν, id Lucæ eſt

At nec Paulus ſine Eccleſia conſtituit. Tit. 1. 15. κατ' ἐκκλησίαν: quod Paulo καθιστάναι, hoc Lucæ χειροτονεῖν. Unde & χειροτονεῖν voce *conſtituere*, expreſſit recte interpres Syrus. Quod hic Titus facere jubetur mandato Apoſtolico, id ibi facit Apoſtolus ſatis in-

structu à divino spiritu, ut popularis consilii non indigeret, neque vero jejunium & orationes præcesserunt τὴν χειροτονίαν, sed inter χειροτονίαν & ipsam valedictionẽ, qua fideles sunt Deo commendati, intercesserunt. Ut mirum sit hoc quoq; in argumentũ popularis electionis trahi; cum ne si præcessisset quidem oratio & jejuniũ populi, id ad rẽ quidquã faceret. Nã & plebs cum jejunio orare Deum potest, ut electio Regis ab electoribus facienda sit prospera ac salutaris; neque ideo plebs ipsa elegit.

Etsi populari consilio non indigeret, id tamen nequaquam sprevit.

Unde non præcessisse constat?

Vidi, qui electionem Jure divino atque immutabili hinc populo assererent, quod populus à Deo habeat præceptum vitandi falsos Pastores. Sed hi non animadvertunt id argumentum si valeat, non jam multitudini, sed singulis in solidum tribuendam electionem: nam falsos Magistros sollicite cavere incumbit non universis tantum, sed & singulis. Nec minus recte dixeris ægrotantibus singulis cavendum medicum notæ temeritatis: sed ideo urbis medicum à plebe necessario eligendum dixerit nemo. 7.

Et multitudini & singulis in multitudine tribuenda pro rata parte.

Exemplum dissimile: Nam medici suffragiis eorum quos curant creari non solent.

Illud rectius inde colliges antequam electio exitum consequatur, dandum populo & singulis de populo potestatem causas allegandi si quas habeant, ob quas is, qui proponitur, eligi non habeat. Nam Paulus de Episcopis locutus, & ad Diaconos transiens

1.Tim.3. ſiens ait καὶ οὗτοι ἢ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον. Ubi cum in Diaconis idem quos in Epiſcopis velit obſervari dubiũ non eſt quin & Epiſcopos velit δοκιμάζεσθαι, præſertim cũ & ante dixerit debere eos eſſe ἀνεπιλήπτους quod alibi dixit ἀνεγκλήτους; apud Athenienſes fiebat ἀρχόντων, δοκιμαζία, quam & ἀνάκρισιν vocabant cujus formula eſt apud Pollucem lib.8. Quærebatur quibus eſſent orti parentibus, avis, proavis, quam haberent tribum, quem cenſum, quæ ſtipendia feciſſent; ita Paſtor eligendus ſi eſſet, merito unicuiq; concedebatur inquirere, quibus eſſet moribus, quale matrimonium, quales liberos haberet, & cæterea quæ Paulus vult in Paſtore obſervari: Et hoc eſt in Chalcedonenſi Synodo ἐπικηρύττεσθαι

Can.6. ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο *ordinatus prædicetur*: ita enim hanc vocem reddidit Lampridius in vita Alexandri Severi. Verba ſic habent. *Vbi enim aliquos voluit vel rectores Provinciis dare, vel præpoſitos facere, nomina eorum præponebat, hortans populum, ut ſi quid haberet criminis probaret manifeſtis rebus, dicebatque grave eſſe non fieri in Provinciarum rectoribus, cum id Chriſtiani & Iudæi facerent in prædicandis Sacerdotibus qui ordinandi ſunt:* Luculentnm ſane teſtimonium priſci Chriſtianorum moris non longe recedentis ab Apoſtolica ætate: Nam inter exceſſum Ioannis Apoſtoli, & impe-

rium Severi anni ferme intersunt centum & decem. Tantum autem abest ut ex hoc loco evinci possitChristianorũ Sacerdotes à plebe electos,ut contrarium hinc potius colligas; aliud enim est admitti ad probãda crimina aut impedimẽta, aliud eligere: Proponebat Severus præsidũ nomina populo;quin tamen electi sint ab ipso Imperatore presides,nemo Historiæ gnarus dubitabit;imo nihil opus erat populo proponi * Sacerdotes, si à populo essent electi. Omnino certũ est in vetere Ecclesiâ post Apostolorum ætatẽ etsi jure potuit plebs Pastores suos deligere, non id tamen, ac ubiq; observatum,sed sępe plebem electione abstinuisse ob incommoda quę secum fert popularis suffragatio, retento interim jure δοκιμασίας,quod abelectionediversũ est.

Electi erant sed conditionate,si scil. nihil obstaret, ne munere demandato fugerentur,quod ex inquisitione deprehendi poterat.

**Proponi opus erat eligendos à plebe licet clero idonei judicati essent.*

Neq;sane aliud vult(si recte expendatur) Cypriani ad Hispanos Epistola,in qua nonnulli præcipuum popularis electionis præsidium ponunt. Non enim ait ἀπτόμως *plebem habere potestatem eligendi dignos Sacerdotes*, sed vel *eligendi dignos vel indignos recusandi*: Alterutrum ergo sufficit, ut id obtineatur quod vult Cyprianus, nempe *ne ad Sacerdotalem locum indignus obrepat*: Et in sequentibus non dicitSacerdotem à plebe deligendum,*sed plebe præsente*,*sive sub populi adsistentis conscientia*, Quorsum vero?*Vt di-*

9.

Quasi vero potestas eligendi dignũ alia sit à potestae indignum ejiciendi.

gnus

gnus & idoneus publico iudicio ac testimonio comprobetur: Et mox: *ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina vel bonorum merita prædicentur:* Quare? *quia plebs singulorum vitam plenissime novit & uniuscujusque actum de ejus conversatione prespexit:* hoc ipsum tamen ut *plebe præsente* deligatur Episcopus, non fuisse Catholicę consuetudinis, ipse ibidem nos Cyprianus docet: *apud nos quoq;* inquit, *& fere per Provincias universas tenetur:* Quæ adfert Cyprianus ex lege divina, argumenta non satis valere, ut probetur plane necessariã esse in electione plebis præsentiã, ostenderunt alii: Et causa quam adfert locum vix habet, nisi ubi urbis Pastor, ex ipsius urbis populo, aut Clero eligendus est.

Cleri ex aliena Ecclesia sacerdotem eligendi eadem quæ plebis est conditio.

10. At vero electiones à plebe non semper factas ex ipso quoq; Cypriano apparet; & quidẽ ex alia Epistola, quæ itidem favere putatur popularibus suffragiis: *In ordinationibus Clericis, fratres Charissimi, solemus vos ante consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare: sed expectanda non sunt consilia humana, cum præcedunt divina suffragia. Aurelius frater noster illustris adolescens à Domino jam probatus & à DEO vocatus est, &c.* Deinde, *hunc igitur, fratres dilectissimi, à me & à collegis, qui præsentes aderant, ordinatum sciatis.* Ait solere à se plebem consuli, omnino consulendam non ait: imò facto ipso ostendit

Quasi vero Cyprianus plebem consulens præ-

dit contrarium: Aurelium enim promoverat ipſe cum Epiſcopis, plebe inconſulta; cauſam reddit, quia conſulitur plebs ut teſtimonium vitæ præbeat; At Aurelio ſatis teſtimoniũ præbebat geminata confeſſio, quod Cyprianus vocat *divinum ſuffragium.* Eodem jure Clero & plebi per Epiſtolam nuntiat adſcribendum Numidicum Presbyterorum Carthaginenſium numero, & Celerino à ſe deſignatum Presbyterii honorem. Aliis quoque in Africa Epiſcopis jus fuiſſe Presbyteros eligendi illud Aurelii Epiſcopi in Africano conſilio indicat; *Epiſcopus unus eſſe poteſt, per quem dignatione divinâ Presbyteri multi conſtitui poſſunt.* Neque ſemper expetita populi teſtimonia ſatis oſtendit Canon XXII. Concilii Carthaginienſis tertii, cujus verba ſunt, *Ut nullus ordinetur Clericus niſi probatus, vel Epiſcoporum vel populi teſtimonio.* Duplex ergo via ad Clerum perducebat, populi teſtimonium, aut Epiſcopale Examen; Unde Hieronymus ad Ruſticum, *Cum ad perfectam ætatem veneris & te vel populus vel Pontifex civitatis in Clerum elegerit.* Idem alibi. *Audiant Epiſcopi, qui habent conſtituendi Presbyteros per urbes ſingulas poteſtatem.* Imo Laodicenſis Synodus, cujus Canones ſunt Oecumenico concilio approbati, populares electiones rejicit: vetat enim Synodus τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων

ter officium fecerit.

Ius fuit Epiſcopus facto presbyterio & plebe conſulta, non aliter. *A.D. 397.*

Vel *hic pro* & *ſumitur prout tunc paſſim fiebat.*

Advocato clero & plebe pro more.

Non abſolute, ſed ſecundum quid, ſi Synodi approbatione careant.

καθίστασθαι εἰς ἱερατείαν. Ad quem locum notat Balsamo, antiquissimum morem electionum popularium ob incommoda inde nascentia eo Canone abrogatum: sicut & ad Canonem Apostolicum XXVI. notat, olim suffragiis lectos Presbyteros, sed id pridem fieri desiisse.

Fallitur.

11. Sed de Episcoporum electione quoque videamus, quæ tanto majoris est momenti, quanto major Ecclesiæ cura Episcopis quam meris Presbyteris fuit concessa. Hos sæpe post Apostolica tempora à populo, id est à Laicis & Clero electos, nemo est qui neget, sed id Iuris fuisse immutabilis temerarium sit affirmare. Nam ut eorũ exempla prætereamus, qui à decedentibus Episcopis successores sunt cõstituti, sæpissime electos Episcopos, aut à Clero solo suę urbis, * aut à Synodo comprovincialiũ Episcoporum, facillimum est probatu. Pro Cleri jure facit insignis Hieronimi locus, *Alexandriæ à Marco Evangelista, usque ad Heraclem & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electũ in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant.* Nazianzenus hæsitantur loquens, vellet electiones permitti vel solis Clericis, vel potissimũ illis, ita enim minus malorum Ecclesiis eventurum, simul tamen ostendens id suo tempore non observatum, sed ditissimorum &

Imo contrarium & temerarium & aperte falsum. non sunt constituti inconsulto clero & plebe.

**hoc probandum.*

Hyronymus non ait à solis presbyteris electum.

potentissimorum suffragia, aut etiam populi arbitrium, in electionibus prævaluisse.

At eam quæ per comprovinciales Episcopos fit, probat Nicenæ Synodi magnæ Canon IV. Ubi in Græco Codice nulla plane populi mentio, [a] ut nec in Theodoreto, [b] qui ejus Canonis sententiam duobus locis recitat, nec in Chartaginensi Concilio [c] primo, cujus Canon XIII. manifestè Nicænum illum respicit, ut à Balsamone quoque annotatum est. Huic Nicæno Canoni congruit Antiochenæ XIX. addens insuper, *si qui tali electioni contradicerent, valitura plurium (Episcoporum) suffragia.* Neque tamen negaverim, multis in locis etiam Nicęnę & Antiochenę Synodi temporibus accessisse populi suffragia; At eam consuetudinem fuisse universalem minimè verum est, liberum * hoc fuit donec Synodus Laodicena ab universali Concilio approbata est, cujus Canon XII. Nicænam & Antiochenam sequens, comprovincialibus Episcopis jus eligendi tribuit. At XIII, disertè omnes Sacerdotales electionem multitudini adimit. Iustinianus quoq; ab electione Episcoporum plebem exclusit & nominatim eam commisit Clericis καὶ τοῖς πρώτοις τῆς πόλεως. *Et pluribus vero nominatis unius designationem commisit Metropolitano; ita tamen, ut si idoneorum

12.

a Nec presbyterii quod jure suo fraudare nefas antiquitas censuit.

b Histor. lib. 4. c. 9. & 23.

c Carthag. concil. nihil de electionum jure scripsit.

Episcoporum Vox Canoni male inserta.

** Imo verissimum debitum fuit non liberum.*

Non tribuit jus eligendi sed de electione judicandi.

Nov. 123. cap. 1.

Nov. absolutè sed secundum quid, vide c. 12.

** Atqui. πρῶτοι τῆς πόλεως*

neorum esset hominum penuria, etiam unius electio à Clero & primoribus Urbis possit fieri; sunt autem ὁ πρῶτοι τῆς πόλεως, *Magistratus decurionum principes*, qui in legibus, itemq; apud Salvianum & Firmicum *Principales*, alibi *Patres civitatis*, vocantur. Et ex Numero, Grçcè, modo πεντάπρωτοι, modo δεκάπρωτοι, qui & Latinè *decemprimi*, modo εἰκοσάπρωτοι. Attamen Iustiniani constitutio non diu post ipsum viguit, reditumque est ad Synodicas electiones, quas suo quoque tempore in Oriente usitatas fuisse narrat Balsamo, nisi quod Metropolitani à Patriarchis eligerentur, Patriarchæ ab Imperatoribus.

Sunt ex plebe, non itaque plebem exclusit Iustinian. absolutè. sed jus plebis infregit.

13. Concludimus ergo neq; ex sacris litteris probari, neque à veteri Ecclesia creditum, electionem aut Presbyterorum aut Episcoporum immutabiliter ad populum pertinere. Neq; sanè sentire aliter possunt quicumque electionem ad Presbyterium transtulere; Nam si juris est divini & immutabilis, ut multitudo eligat, non magis ad Presbyterium electio, quam ad alios quosvis transferri potuit. Ac ne compromissa quidem valuerunt, quæ de electione facta sæpe legimus, si ex divino præcepto definitum est, ut à plebe Pastor eligatur; Nam illud *quod quis per alium facit, per se facere videtur*, ad eas dumtaxat pertinent actio-

Multitudo eligit vel secundum se totam vel per delegatos suos. Cum compromissa nulla fiant nisi quando plebs eò sua culpa devenit ut jure suo uti non possit, divino præcepto non derogatur.

actiones, quarum cauſa efficiens proxima à jure indefinita eſt. Et profecto hoc ipſum quod dicimus contra Morellium, judicatum eſt Genevæ, id eſt, in ea urbe in quâ magnus honos, magnum jus eſt populi quod decretum doctiſſimus Beza defendens, *quod tota* (inquit) *multitudo* fuit convocata, & ſuffragium tulit, nec eſſentiale, nec perpetuum fuit: Ibidem ſatis eſſe putat, ſi plebi concedatur adferre cauſas, cur ipſi diſpliceat electio, quæ deinde ſint legitimè examinandæ. Ipſe urbis Paſtoribus ac Magiſtratibus electionem cõmittit, quod Iuſtinianeæ legi ſatis congruit. Neq; tamẽ Iuris eſt divini & immutabilis, unde enim id probabitur, ſi Ordinationem atq; Confirmationem ab electione rectè diſtinxeris? Et aliter ſenſit vetus Eccleſia, quæ Presbyterorum electionum Epiſcopo, Epiſcopi verò cõprovincialibus Epiſcopis permiſit.

Presbyterorum electionem Epiſcopo cum Clero & populo, Epiſcopi Synodo comprovencialium in Eccleſia vacante congregatorum, vel cum ejus clero & populo conſultantium, vel Cleri & plebis electionem ratam habentium, permiſit.

14. Eſt ergo modus eligendi inter ea, quæ ſpeciatim Iure divino definita non ſunt, ſed ſub generalibus tantum regulis, quæ omnia in Eccleſia ad ædificationem optimumq; ordinem & citra ἀκαταςασίαν geri jubent. In his autem talibus demonſtratum ſupra eſt, ſalvis manentibus regulis generalibus, legiſlationem competere Summæ Poteſtati. Aliter ſentire ſe negat vir acerrimi Iudicii Bullingerus, qui cum po-

Lib. 2. de Episc. Ord. & Instit.

popularis electionis multa attulisset exempla, ita infert, *Quamquam ex illis colligere nolim deligendi Episcopos Ius ad promiscua plebis suffragia reducendum, utrum enim totius Ecclesiæ comitiis, an paucorum suffragiis Episcopum designari melius sit, nulla potest recta omnibus præscribi Ecclesiis constitutio, sunt enim aliis regionibus alia jura, alii ritus, & instituta: si qui abutuntur per tyrannidem, cogantur in ordinem à sancto Magistratu, vel transferatur ab eis jus designandi Ministros: satis enim est eligendi munere seniores aliquot ex Regis vel Magistratus jussu defungi, advocatis consultisque illis qui norunt qualis sit functio Episcopi, quæ ejus populi aut ecclesiæ ratio, cui aliquis præficiendus est, qui item possunt de ingeniis, eruditione, atque moribus cujusvis judicare.* Hoc jure Iustinianus, ut jam diximus, modum eligendi constituit ab usu priore & Canonibus antiquis nonnihil recedentem: hoc jure post Nicænum Canonem multi Episcopi à Clero & populo electi: Extant & Caroli Magni, Ludovici, aliorumque Regum Capitula ac leges, alium atque alium continentes eligendi modum, ut verissimè dixerit Bucerus; *formam electionis à piis principibus esse præscriptam.*

Illud jam videamus, an etiam Summa Potestas ipsa electionem facere possit; non quæritur an id facere omnino debeat, neque

que an expediat id ſemper facere, ſed an ſi faciat, quicquam committat contra Ius divinum: Nos cum ſummo viro Marſilio Patavino dicimus, *Non eſt lege divina prohibitus Legiſlator aut Princeps ab officiorum Eccleſiaſticorum inſtitutione, collectione, ſeu diſtributione.* Contrarium qui affirmant, pios Principes innumeros, & veteris & hujus ſeculi inpietatis reos agunt, quod profectô magnæ eſt temeritatis, cum lex divina proferri nulla poſſit, quæ id prohibeat, ut abunde ab aliis, partim quoque à nobis demonſtratum eſt. Quamquam ergo hoc ſufficere poterat (liberum enim Summæ Poteſtati quidquid lege divina non circumſcribitur) in promptu tamen ſunt pro noſtrâ ſententiâ tuendâ & rationes & exempla: Ratio prima inde petitur quod omnes actus, etiam qui naturaliter aliis competunt, dum cauſas ex natura definitas non habeant, rectè videmus exerceri à Summa Poteſtate. Naturaliter præceptores pueris ſinguli eligunt, tutores dant liberis; ægroti, quo volunt, utuntur medico; mercatores ſocietatis ſuæ curatores præficiunt: At multis in locis tutela ſola lege, aut Magiſtratuum arbitrio defertur; conſtituuntur publico Imperio medici, ac juventutis formatores, etiam cum inter-

diƈtione,ne alii ea munera exerceant;mercatorum quoq; Societatibus Summæ Poteſtates idoneos præponunt curatores, culpante nemine. Quod ſi hoc jus Summæ Poteſtati convenit in ea, quæ ſingulorum fuere, multo magis in ea quæ ſunt populi, cum populi poteſtas in eam tranſlata ſit, quod nemo legum mediocriter peritus, ignorat: Cauſas aliquando juſtas eſſe poſſe, cur Summa Poteſtas ſibi Paſtorum eleƈtionem vindicet, nemo ſapiens negaverit; Nam ſæpè errores in Eccleſiam contra DEI Urbem inveƈti aliter evelli nequeunt. Sæpè ſchiſmata cavendi non alia eſt ratio, ſæpè Cleri ſuffragia faƈtionibus, popularis eleƈtio ſeditionibus perturbatur: Cujus rei plurima extant exempla, etiam ab ævo puriore: Adde jam poſtremo loco, quod ea interdum ſint tempora, ut ne regnum quidem retineri poſſit, niſi curet Rex ut fideliſſimos ſibi, atque obſequentiſſimos Paſtores habeat: Germani ſanè Imperatores graviſſimas dedere pœnas hujus Iuris abdicati, quod omnes teſtantur hiſtoriæ.

Non abſolutè.

18. Ad exempla ut veniamus, oſtenſum eſt ſupra ante legem Moſaïcam, & poſtea apud populos extra Iudæam, ipſos Reges Sacerdotio funƈtos, quippe lege divinâ id tum non prohibente; quo minus dubium

eſt,

eſt, etiam mandari ab ipſis eo tempore Sacerdotium potuiſſe. Quemadmodum à Romanis Regibus Pontifices & Flamines creatos legimus.

At in populo Hebraico poſt Moſis legem nemo Sacerdotali officio adhiberi potuit, niſi qui eſſet è gente Aronica: neq; miniſterio Templi, niſi qui Levita eſſet: 17.
Hinc merito culpatur Hieroboam, quod 1. Reg. 12.
Sacerdotes elegerit eos qui Levitæ non 31.
eſſent: id enim per legem ei non licuit; ſicut nec jubere Rex potuit, ut ſacrificia fierent extra locum conventus, qui poſt Davidis Regnum fuit Hieroſolymis. Alias vero functiones, aut etiam loca functionum aſſignare, aut ſacerdotibus aut Levitis
Regii juris fuit: Ita David Levitas alios 1. Chr. 16 4.
ad prædicandum, alios ad canendum diſ- 2. Chron. 29. 25.
ponit: Et ut quidam Cantores eſſent cum 1. Chron. 23. 24. 25.
cymbalis, citharis & nabliis Dei præcep- 2. Chr. 8. 26.
tum fuiſſe dicitur per Prophetas: ut perſo- 35. & 4. 15. Nehem. 12.
narum ad ſingula munera applicatio ubiq; 3. Chro. 17.
Davidi tribuitur, addito Regis nomine, & 8. 9.
poſt Davidem, Salomoni. Ioſaphatus quoq; Rex, non Propheta, Sacerdotes & Levitas nominatim elegit, quos ad docendum mitteret ad civitates Iudæ. Quod idem eſt cum eo quod hic quæritur; Nam jus ſanguinis in lege Moſaïcâ reſpondet manuum impoſitioni in lege Chriſtianâ, ut quidam

Patres existimarunt: Sicut ergo Rex Hebræus potest certo muneri ac loco certas personas applicare, sed Aaronidas tantum ac Levitas; ita Res Christianus certæ Urbis *Presbyterum* aut *Episcopum* rectè facit, sed ex iis qui ordinati sunt aut ordinandi; Sic & Nehemias vice fungens Regis Persarum, Levitas alios in civitatibus singulis reliquit, alios Hierosolyma evocavit: Quin & Pontificem Maximum non successionis jure id muneris adeptum, sed electione magni Synedrij, certis tamen familiis adstricta, doctissimus Hebræorum Maimonides observat, ut & Vicarium Summi Pontificis simili ratione constitutum. Qui ipse Vicarius ad Pontificatum Maximum spem magis, quam jus certum habebat. Hoc ipsum Synedrii jus Regni tempore videtur fuisse penes Reges. Alioqui vix est, ut rectè interpretemur, quod dicit Scriptura, Sadocum *à Rege constitutum* qui Abjataro succederet, eodem planè loquendi genere, quo Benaja *constitutus* dicitur, qui in belli ducatum succederet Ioabo: & qui postea adepti sunt jus Regium Macedones, Romani, posterique Herodis, Pontificum Maximorum creationem ejusdem Iuris obtentu sibi vindicavere, cum cæteris in rebus, Iudæis αὐτονομίαν relinquerent: Neque illud est in-

Imo de Regibus synedrium judicavit.

dignum

dignum memoratu, ſicut olim in captivitate Babylonica Iudæi ducem habuerunt, qui *Rasgaluth* vocabatur, ita poſt deſtructa Hieroſolyma Iudæis præfuiſſe *Patriarchas* diverſos in diverſis mundi partibus, quos ipſi ex Davidis ſtirpe ortos crederent, & quibus proinde quaſi legitimis principibus parerent, ut oſtendunt Origenes, Epiphanius, Theodoretus, Cyrillus. Hi *Patriarchæ* ab ipſis Romanis Imperatoribus *Illuſtres* vocantur. Et à Synagogis anniverſarium Canonem *auri coronarij* nomine exigebant, quem deinde Imperatores ad ſe traxerunt, deficientibus Patriarchis. Hi ergo *Patriarchæ*, ut cætera fecerunt quaſi Regio jure, ita *Archiſynagogos* quoque & *Presbyteros*, qui & *Majores* & *Senes* & *Patres* vocantur, Synagogis præpoſuerunt, ut ex diverſis Codicis Theodoſiani legibus, inter ſe collatis, manifeſtiſſimum eſt.

Bini Tiberiade & Babylone.

Leg. Iudæorum leg. ſi quis audeat. leg. Iudæi ſint Cod. Theod. de Iudæis.

Sed ad Chriſtianos veniamus: Ante Conſtantini tempora nullos Chriſtianæ Eccleſiæ Paſtores ab Imperatoribus electos nemo mirabitur, cum Imperatores aut inimici eſſent Eccleſiæ, aut certè eam haberent contemptui, longeque infra ſuas curas ponerent. Conſtantinus Canoni Nicæno, *de electione* per Epiſcopos facienda, vim legis tribuit; idemque poſt eum

L. cuncta privil. & 2. l. Iudæorum quarela l. Iudæi ſint obſtrict.

 fece-

fecerunt cæteri Imperatores, aut renovando Canonem, aut non abrogando, atq; hunc eligendi modum diu obtinuisse manifestum est, quippe majore latitudine Imperij, quam ut omnibus Ecclesiis prospicere posset Imperatornm diligentia; Sed id mininimè obstat quo minus Imperatoribus non licuerit electiones per se exercere: Nam cum Canon â Summâ Potestate vim legis habeat, mirum non est si Summæ Potestati, justis de causis à lege latâ, aut in universum, aut in certa aliquâ specie liceat recedere. Nam & abrogari & temperari leges à legislatoribus solent, ut supra à nobis ostensum est. Quid, quod ne abrogatione quidem, aut legis solutione opus est, cum Iurisconsulti in eò consentiant verbis generalibus in lege positis, numquam censeri exclusum jus Summæ Potestatis. Exempla ergo electionum per Episcopos factarum ostendunt, non necessariò electionum à summâ Potestate fieri. Canones quoq; ostendunt Summâ Potestate nolente, per Episcopos recte peragi easdem electiones; Horum autem neutrum quæritur, sed, an & Summæ Potestati eligere liceat: Licere sane optimi & Imperatores & Episcopi senserunt: nam in Constantinopolitana Synodo prima jussit Theodosius nomina eorum qui proponeren-

rentur. in chartis præſcribi, ſibi autem ſervavit τῦ ἑνός τὴν αἵρεσιν: Quid clarius? Unus omnium Epiſcoporum propoſuit Nectarij nomen; Imperator hunc eligit, & in ſententiâ perſtat multis Epiſcopis reluctantibus: tandem Epiſcopi videntes Imperatorem à propoſito non dimoveri, cedunt, exhibentes ſcilicet ei quam Imperatori debebant reverentiam in ea re, quam divina lex non prohibebat. Hic quis non videt extra Canones actum? Nam ſecundùm Canones nullæ in electione partes Imperatoris, hic vero Imperator ſolus eligit, hoc eſt, perſonam deſignat. Epiſcodi ut & Clerus & populus probant electionem: Aliud autem eſt *eligere*, aliud *electionem* factam probare. Probant Epiſcopi, quia ipſorum erat Nectario adhuc laico & Catechumeno poſt Baptiſmum manus imponere. Et hic quoq; notandum à Canone abitum, cum juxta Canones Catechumenus, imo νεόφυτον eligi non poſſet: Probant electionem *Clerus* quoq; & *populus*, quia ad ipſos pertinebat ἡ δοκιμασία, quæ ab electione quantum diſtet, ſupra indicatum eſt: Sic & Epiſcopi Mediolanenſis electio ab Epiſcopis Imperatori delata eſt, nunquam id facturis, ſi id Iure divino contrarium crediidiſſent. Citavimus & Valentiniani & Theodoſii Iunioris exemplum,

Fabuloſa narratio. Vide Epiſt. Conſil. ad Occidentales.

dentales,

Quia scil. concors non fuerat.

plum, qui rescissa Procli electione à majore parte factâ, ad episcopatum Constantinopolitanum advenam ex Antiochia vocari voluere: Et ejusdem Theodosii, qui Proclum jussit in Cathedrâ collocari: quæ clara sunt non Canonicæ, sed Imperatoriæ electionis exempla: Neque negamus peculiares aliquas causas fuisse, cur Imperatores ipsi electionem â se faciendam judicaverint; sed hoc ad prudentiæ, non ad Iuris quæstionem pertinet. Prius necesse est Imperatores sibi id licere crediderint, antequam dispexerint an id expediret: Nam de illicitis nulla debet esse consultatio. Harum autem rerum causas ad divinam revelationem aut inspirationem referre in ista Ecclesiæ ætate merum est aut ignorantiæ aut pertinaciæ perfugium. A Iustiniano Imperatore Hormisda & Vigilius electi in Episcopatum Romanæ Urbis multò ante tempore quam in terrenam Dominationem Episcopatus ille verteretur: ita ut hanc qui attulerunt causam unicam, per Imperatores factæ electionis ad temporum ordinem non satis attenderint.

Hormisda electus A. D. 514. Iulij 20. fer 1. Sub Anastasio Imp. quo tempore Roma Theoderico Gothorum Orientalium Regi parebat annis ante Iustiniani ad Imperium A. D. 572. April. 1. evecti ad regnum 11. mensibus 8. diebus. 11.

Postea quoque mos ille in Constantinopolitanâ Imperii parte diu obtinuit, ita ut Nicephorus Phocas, Zonara narrante, nullos Episcopos nisi *à se electos* ad Episcopa

Post annum 564.

copatum admiſerit. Certè ſuo tempore ab Imperatoribus electos Patriarchas, invocatâ ſummâ Trinitate, Balſamo narrat. Et Demetrius Chomatenus Belgariæ Archiepiſcopus jura Imperatorum circa ſacra perſequens, eorum eſſe dicit, & electonibus præeſſe, & ex Epiſcopo facere Metropolitanum: Nec dubitare quiſquam poteſt, quò magis refrixit in Clero ſanctimonia & in populo obſequii fides, eò juſtiores fuiſſe cauſas Summis Poteſtatibus electiones ſibi vindicandi.

In Occidente à Chriſtianiſſimis Fran- 20.
corum Regibus, & ſæpiſſimè, diu electos Epiſcopos ſine ulla populi, ſine Cleri ſuffragio, in omnibus Francorum Hiſtoriis, quaſi ſolis radiis, ſcriptum eſt: Ettamen ſunt qui ad tantam lucem oculos claudunt, nimirum, quia parum ſit credibile tot pios Principes quicquam in more habuiſſe, quod divinis legibus adverſaretur, neque eo nomine, aut ab Epiſcopis, quorum conſiliis quotidie utebantur, aut à Synodis, quæ ſub eorum Imperio frequentiſſimè habebantur, fuiſſe reprehenſos: Sed quid opponant, videamus. Primum ergo ſerum hoc eſſe & infrequens dicunt: Ego contra & vetus ſatis eſſe, & perquam frequens Exemplis viginti quinq; & amplius Caroli Magni ætatem an-

antecedentibus ostendi: Vetustati testimonium præbet Lupus Ferrariensis, qui sub Carolo Calvo scribens, Novitium esse negat, quod honorabilioribus Ecclesiis Rex *ex Palatio procurat Antistites*: Brunechildis tutelam regni gessit, circa annum 1ↄC. quo tempore à Gregorio admonita est de curâ instituendorum Episcoporum: Quod de Romanorum Pontificum Dominatu dicunt, quasi is regibus causam trahendæ ad se electionis dederit, prætérquam quod supra refutatum est, trahi nullo potest modo ad Francorum Episcopos, & ad ea tempora cum Franci Reges nondum Italiam possiderent. Imo contra, quia Franci Reges hoc jure uti solebant in regno suo, ideo & in Italia hoc ipsum Carolus Magnus sibi tribui voluit, ne minore cum Imperio Italiam, quam Galliam & Germaniam regeret: Verissimè enim à Goldasto aliisque observatum est decretum illud, quod Adriani Pontificis Romani tempore factum est, ad Italicos dumtaxat Episcopos pertinere, cum aliis in partibus jam ante Carolus solidum jus electionis haberet.

Ab A. D. 575. quo cæsus Sigebertus.

21. Ad divitias quoque Episcopatuum, & adnexas ipsis temporales Iurisdictiones, frustra recurritur: Nam etiam Caroli Magni temporibus, multoque magis

gis priſco illo, & ſimpliciore ævo, Epiſcopatus pauperes aut tenues erant, ut ab Onuphrio Panuinio, harum rerum peritiſſimo indagatore, annotatum eſt. Ad Iuriſdictiones verò quod attinet, eas Epiſcopi, Caroli Magni ævo, nullas Epiſcopatibus annexas habuerunt, ſed uſurpari id demum cœpit, avulſo à Galliis Germaniæ regno: Cum Ottones Germaniæ Imperarent, tantum abeſt ut Iuriſdictionis electionísve per Imperatores faciendæ cauſam dederint, ut contra ideo Iuriſdidictiones conceſſæ ſint Epiſcopis, quod Imperatores eos, ut à ſe electos ſibi fideliſſimos fore, ideoq; ipſis cuſtodiam urbium tutè committi arbitrarentur. Obſervavit hoc idem doctiſſimus Onuphrius, qui in urbe Româ non dubitavit hæc veriſſima ſcribere: *Poſtquam vero Iuris Imperij facta eſt eorundem Prælatorum electio, quemadmodum & cæteri Principes ſæculares Imperii, tum Cæſares, qui de Religione benè mereri volebant, ſine Imperii tamen præjudicio cæperunt Epiſcopos & Abbates, ob Religionem tanquam potiora Imperii membra, præ cæteris laicis Principibus honorare, profana ditione & ingentibus opibus honeſtare, arces, oppida, urbes, Marchias, Ducatus, Provincias, Pedagia, telonia, vectigalia, portaria, & multa alia quæ Imperii propria erant, Epiſcopatibus concedere,*

Imo poſtquam Imperii Majeſtas nutare cœpit.

cedere, quæ vel ex suis propriis bonis, quæ ad Imperium pertinebant, vel ex alienis feudis erant: Nam laicis Principibus sine legitimo hærede mortuis, eorum Provincias, quæ beneficiario jure ad Imperium pertinebant, non aliis amplius laicis Regulis sed Episcopis concedebant, atque hac ratione omnes Episcopatus & Abbatias Italiæ, Galliarum, Germaniæ, imo totius Orbis Latini, & deniqui ipsum Pontificem Romanum ex pauperibus ditissimos & maximos Principes fecerunt: ex eis scilicet opibus, quæ ante Imperij juris erant, in nulla re propterea Imperialia jura minui existimantes, quippe quod certi essent eos omnes Prælatos à se designandos fore, & non nisi jussu suo & voluntate Sacerdotia ipsa obtenturos.

Lib. 3. de Concord. Cathol. c. 27.

Ottoni II. commentum hoc tribuit Nicolaus Cusanus: *Otto II. unico gaudens filio, & multis regnis, cogitans difficile fore absque maximo labore tot regna in pace aliquandiu servari posse, insequens vestigia avi sui Henrici I. & Ottonis Patris, suum cogitatum ad res Ecclesiasticas appulit, considerans multa jam religiosis locis per præteritos Reges donata, summa pace gaudere, quia verecundum erat* DEO *dicatis vim inferre, animo ponderavit ordinationem factam in Synodo Romana Ecclesiæ, de qua 63. Dist. in Synodo: per quam perpetua dabatur potestas Imperatoribus, & Romanum Pontificem & cunctos sub Imperio Episcopos inve-*

inveſtiendi, vel ſaltem eorum conſenſum ſemper concurrere debere, celebrata Canonica electione, ut 63. *Diſt.* Nos Sanctorum: *unde hoc ponderans credidit, perpetuis temporibus, Imperio ſubjectis pacem dari poſſe, ſi temporalia dominia, tam Romanæ Eccleſiæ quam aliis adjungerentur, cum certi ſervitii obſervatione, tunc enim cultus divinus augmentaretur; & Religionem in magnam reverentiam exaltandam credidit, quando Sanctiſſimi magnæ potentiæ aliis principibus intermiſcerẽtur, non poſſe tunc quoſq; voluntate in peccatis uti. Nulla publica ſperabat unquam peccata captorum & depopulatorum agrorum, & communem Pacem turbantium, incendiariorum, & conſimilium poſſe nutriri, Eccleſiaſtica ſacra Poteſtate, petenti & valenti reſiſtente. Etiam prædones & pauperum oppreſſores, qui particulari regimini præeſſent, ſic corrigi poſſe affirmabat; ut ſic abſque tyrannicâ oppreſſione populus in libertate vivere poſſet; Imperio etiam tranquilliſſimo non dubitabat hanc ordinationem eſſe utiliſſimam, quando per annua ſervitia ac præſtimonias cuilibet Eccleſiæ juxta quantitatem temporalium indictas, ſtatus Imperialis manu teneretur, ac etiam multo major Imperii potentia ex hoc appareret, quod illis omnibus dominiis, ita Eccleſiis traditis, nullis niſi per Imperium & abſque ſucceſſione præfici poſſet.* *Imperium ipſum enervavit.*

Theodoric. verò à Niem ab Otthone I. ejus rei jacta fundamenta ostendit, *Ipse*, inquit, *magnus Ottho, & de ipso descendentes, secundus & tertius ejusdem nominis Augusti, ipsam Romanam & alias omnes Ecclesias in Italia & Germania secularibus dominis ditarunt.*

22. At in Gallia paucissima ejus rei exempla invenias. Fefellit nonnullos investituræ vocabulũ: quod quia hodie de feudis potissimum usurpatur, ideo omne id, quod de investituris Episcoporum dicitur, ad territoria & fundos pertinere putaverunt. Crassus est error. Nam *vestire* & *investire* vetera sunt vocabula originis Germanicæ, quę juris qualiscunque collationem significant. Ideo apud veteres Auctores officiis omnibus tum civilibus, tum Ecclesiasticis aptata reperiuntur. Romanus Rothomagi Episcopus, Iureto annotante, vixit circa annum ıↄc xxııı. in ejus vita legimus: *Fit itaque inter Palatinos Proceres de viro sancto communis assensio, qui omnes unanimiter Regi consulunt, ne grex Christi suo fraudaretur desiderio, sed divina protinus ad effectum ducatur electio: quo Rex gratulatus consilio, convocatis tam Episcopis quam Abbatibus, baculum illi contulit Pastoralem.* Apparet hinc *investituram* trecentis fermè annis Vetustiorem Otthonis I. Imperio, quo cœpta sunt territoria Episcopis tribui.

tribui. Et sanè si in *investitura* spectata esset Jurisdictio civilis, jam ea facta esset per *Sceptrum, aut Vexillum*, ut mos habebat eorum temporum, non per *annulum & baculum*. Quamquam ergo non vindicarunt sibi Christianismi Reges χειρῶν ἐπίθεσιν, quæ Presbyteros facit; tamen sui Juris existimarunt hæc duo, hunc hominem huic Ecclesiæ obstringere, quod per annulum indicatur, & Jurisdictionem Ecclesiasticam, hoc est, Iudicium de sacris cum quodam publico Imperio conferre, quod *baculi* nomine indicatur: Nam & Regi ipsi, primum cum sacraretur, una cum Sceptro dari solebat baculus. *Et per hoc*, inquit Aimoinus, *Ecclesiarum defensio*, hoc est, Imperium ad tuenda sacra divinitus tradita; sua nimirum officiis signa respondebant: sicut & Canonicus per librum vestiebatur. Multis demum post sæculis, cum pietas genuisset opulentiam, & filia insidiaretur matri, Imperatores de Iure vetustissimo pœnè detrusi, cœperunt indignitatẽ ejus rei ex hoc quoque ostendere, quod Episcopi ipsorum beneficio prædia & territoria possiderent; sed numquã hoc solo jure nixa est electio, quippe, ut diximus, istâ Regũ liberalitate antiquior. Accedit, quod neq; vis ulla potest esse accessoria ut principale ad se trahat, & quod nunc quoque

Lib. 5. *cap.* 50.

prædiorum in vicem ſtipendia è publico ſuccedunt; ita ut hac quidem de cauſa nihilo ſequius ſit, quam olim fuit jus Summarum Poteſtatum.

23. *Inveſtituræ* ergò nomine in illorum temporum hiſtoriis non inane ſignum intelligendum eſt: neq; credendi tam ſtultos fuiſſe Reges, ut pro nudo ritu tot labores, tot etiam bella ſuſceperint; ſed cum ſigno, aut per ſignum res ſignata, nimirum Eccleſiarum collatio, quam certum eſt factam duplici modo. Nam aut electionem liberè & ſine aliorum ſuffragiis Reges per ſe fecerunt, aut jus eligendi aliis conceſſerunt, ſalvo jure approbandi, non imaginario, ſed cum reſcindendi libertate Conceſſio eligēdi dabatur, aut per legem, ſicut Carolus Magnus Epiſcopos *per electionem Cleri & Populi* voluit eligi, aut per privilegium; ſicut idem Carolus Magnus Mutinenſibus conceſſit, ut ſuis ſuffragiis Epiſcopū eligerent: idemq; jus jam olim à Francis Regibus obtinuit Eccleſia Atrebatenſis; aut ſpeciali indultu, quę via Caroli Magni poſteri tutior viſa eſt.

Carol. Sigon. de Reg. Ital. lib.4.

24. In teſtamento Philippi Auguſti Francorum Regis hæc verba extant: *ſi fortè contigerit Sedem Epiſcopalem vacare, volumus ut Canonici veniant Eccleſiæ ad Reginam & Archiepiſcopum* (is erat * Guilelmus Remenſis Archiepiſcopus, quem Rex Hieroſolyma

A.D. 119 G. (cum cruce ſignatus eſt) ſcripto, vitam ad A.D. 1223. produxit.

* *Matris germanus.*

solyma proficiscens Regni curatorem constituerat) *& liberam ab eis electionem petant*, & Ludovicus Sanctus qui dicitur, in diplomate quo matri mandat Regni curam, regalia enumerans, addit *Potestatem conferendi dignitates & beneficia Ecclesiastica*: Item, *eligendi licentiam dandi, capitulis & conventibus*. Senatus Curiæ Parisiensis in libello, quem Regi Ludovico XI. obtulit; *Ludovicus*, inquit, *Pius* (Caroli Magni scilicet filius) *semper jus investiturarum retinuit*; *in cujus locum postea successerunt regalia, & jus illud quo utitur Rex, cum vacante Episcopatu eligendi Potestatem facit*, & hoc ipsum, quod in Anglia solebat vocari, *licentia eligendi*. Cæterum sæpissimè Reges Francos & eorum successores tum in Galliæ tum in Germaniæ regno ipsos per se exercuisse jus eligendi, nullo alienorum suffragiorum interventu, & nos multis exemplis ostendimus, & ante nos indubitatæ fidei auctores prodiderunt. Apud Turonensem hæc exstant: *Dionisius Episcopus per electionem Regis* (Clodovaci, qui Christianorum Regum primus) *ad Episcopatum successit*. Item, *Ommatius jussu Clodomari Regis* (is Clodovaci filius) *ordinatus est*. Item, *Theodoricus*. (Is quoque è Clodovaci liberis) *jussit Sanctum Quintinianum constitui, & omnem ei Ecclesiæ Potestatem tradi*.

A.D. 1248. quo crucem sumpsit.

Lib. 10. cap. 13.4.

A.D. 511. Licinii Turonensis. 11. decessit Clodoveus. Licinio A. D. 313. denato Theodorus & Proculus

jubente Crodielde ſuffecti ſunt. Si præfati, Regis id eſt Clodovei electione ad Epiſcopatum acceſſit vivente Licinio ſedit, pluresq; una Epiſcopos habuere Turones : id vero non admittit ipſe Gregorius, qui lib.2.cap.2: Licinio (poſt Clodoveum) defuncto Dinifium Cathedram Pontificalem aſcendiſſe monet.

Clerus Turonenſis (narrante eodem Gregorio lib.3. c.17.) Catonem à Clothario electum ita alloquitur: *Non noſtra te voluntate expetivimus, ſed Regis præceptione.* Sic & in Pictonicum Epiſcopatum Paſcentius ſuccedit juſſu Regis Chariberti. Notat Walramus Epiſcopus Naumburgenſis per hæc tempora viros optimos atque ſanctiſſimos ad Epiſcopatus perveniſſe. Sed Onufrium audiamus, qui in vita Hildebrandi ita ſcribit, ipſe Pontificiæ Poteſtati addictiſſimus; *Erat tum conſuetudo à temporibus Caroli Magni Imperatoris, primum ex auctoritate Romani Pontificis Adriani I. introducta, ut alicujus urbis vel abbatiæ Epiſcopo aut Abbate mortuis, ſtatim Clerus vel Monachi in unum congregati Legatos ad Imperatorem, qui tunc erat, dirigerent; ad quem defuncti Prælati pedum Pontificale & annulum deferentes, cum pro novo Antiſtite deligendo nomine ſui collegii interpellabant. Qui ſtatim Senatu ſuo congregato ex ipſius plerumq; ſententia unum vel ex ipſis collegiis vel ex amicis & Capellanis cæterisque domeſticis & familiaribus ſuis juxta loci dignitatem, ut ei libitum erat, pro arbitrio à ſe electum, annulo & virga Paſtorali, Prælati defuncti à ſe tranſmiſſis, donabat, eumque de illo Sacerdotio diplomate ſuo Imperiali, ut tum dicebatur, inveſtitum, hoc eſt, illa dignitate*

tate donatum, in Episcopum vel Abbatem consecrari mandabat, absque alia Cleri & Monachorum electione. Hoc autem per Galliam, Germaniam & Italiam, quæ tunc Latinus orbis dicebatur, usu pari mos erat. Cujus exemplo cæteri quoq; Reges ut Hispaniæ, Francorum, Hungariæ & ejusmodi imitati sunt. Hanc autem consuetudinem, cum omnes, ut dixi, Latini orbis Ecclesiæ, tum sæpè & diu in multis suorum Pontificum electionibus servavit Romana Ecclesia: *& præsertim in Joannis* XIII. *Gregorii* V. *Sylvestri, Clementis, Damasi, Victoris, Nicolaique Pontificum electionibus; qui omnes Otthonis* I. *&* III. *Henrici quoque* III. *&* IV. *Sententia Romani Pontifices sine Cleri Romani suffragiis lecti, & ab iisdem Imperatoribus per Annulum & virgam de Papatu Romano investiti fuerant.* Et alio loco: *Imperator non solum Episcopatus omnes & Abbatias minoraque omnia Sacerdotia, ut præbendas, Canonicatus, Præposituras, & Decanatus, & hujusmodi conferebat; sed etiam Romanum ipsum Pontificem designabat.* Cui congruit illud pragmatici Farrariensis: *Imperatores conferebant omnia beneficia per universum orbem.* De Trajectinâ Ecclesiâ rescriptum Conradi Suevi produximus, cujus verba sunt: *Jus eligendi & instituendi Episcopum in ipsa Ecclesia ad Reges Romanos vel Imperatores pertinere dignoscitur, & ab*

Quasi Francorum Reges extra Galliam. Latini orbis partem regnaverint.

Per orbem suum, non ubique.

Antecessoribus nostris Regibus & Imperatoribus ad nostra tempora est devolutum & deductum. Nihil hunc Regum juri derogat capitulum Caroli Magni *de electionibus per Clerum & populum faciendis*, cujus modo meminimus. Certissimum enim est in omni lege tacitè exceptum jus censeri atque Imperium Summæ Potestatis. Conceditur ergo Clero & populo electio, nisi Regi ipsi ex usu videatur suo arbitrio electionem peragere. Genebrardus ipse juris Regii infestissimus oppugnator, Carolum Magnum usum jure per se eligendi Episcopos, quamquam rarius, concedit. Et sane morem hunc Regiæ electionis per Pipinum & Carolum Magnum deducit Lupus Ferrariensis: & jus eligendi Romanum Pontificem penes Carolum fuisse, ipsi propugnatores Pontificiæ potestatis concedunt, decretumque ut ipse Archiepiscopos & Episcopos institueret. Ita enim voces *laudandi* & *investiendi*, quæ sunt in decreto, Sigonius interpretatur. In Ludovico Rege jus hoc constituendi Pastores agnovit Synodus Aquisgranensis: usosque Caroli Magni posteros eodem jure multis exemplis alibi ostendimus. Utrumque ergo historici comprehendunt *investituræ* nomine, & *Jus eligendi*, si ita ex usu videatur, & *Jus electionem permittendi*, Regioque judicio

De sacr. elect. Iur. cap. 1.

De regn. Ital. lib. 1.

aut

aut probandi aut improbandi. Quod jus penes Imperatores manſit aduſq; Hildebrandi tempora, qui primus in hoc jus violentum impetum fecit, Onufrius Panuinus vitam ejus referens, *non ſolum*, inquit, *Imperatorem electione Romani Pontificis, quod & Adrianus Tertius aliquando fecerat, ſed & omni auctoritate, qua reliquos Prælatos, Epiſcopos ſcilicet, Abbates conſtituebat, primus omnium Romanorum Pontificum privare tentavit. Inveſtituram* hic conſtituendi nomine rectè explicavit. Ut & ipſe Imperator Henricus V. qui, ut apud Abbatem Suvazahenſem eſt, tam Papæ quam Synodo *Poteſtatem conſtituendorum Epiſcoporum Carolo Imperatori conceſſam notificavit.* Idem Onufrius alibi: *inveſtituras ita*, inquit, *collationem appellabant.* A Carolo certè ad Henricum uſque poſſeſſionis regiæ ſeriem continuat & Imperator ipſe, & alii ſpectatæ fidei ſcriptores. Imperator Henricus à Paſchali ſtipulatus eſt, ut regalia ſibi dimitteret, quæ à temporibus Caroli, Ludovici, Orthonis, Henrici, aliorumque prædeceſſorum ad regnum pertinebant. Quæ hæc ſint regalia, in edicto explicat: *Regno jam inde à Carolo quadringentis & amplius annis inveſtituras Epiſcopatuum tenenti, auferre volebat.* Hoc ipſum jus Weſtmonaſterienſis vocibus *dandi Epiſcopatus* ex-

pressit in historiâ anni CIↃ CXII. *Hoc anno orta est contentio magna inter Papam Paschalem & Imperatorem. Imperator voluit uti privilegio Antecessorum suorum, habito annis trecentis sub Pontificibus Romanis LX. qui licitè dederant Episcopatus & Abbatias per baculum Pastoralem.* Guillelmus quoq; Tyriorum Archiepiscopus eidem mori antiquissimo testimonium præbet. *Involuerat*, inquit, *consuetudo, præsertim de Imperio, quod decedentibus Ecclesiarum Prælatis, annulus & virga Pastoralis ad Dominum Imperatorem dirigebantur.* Ferrariensis Pragmaticus de illis tēporibus agens: *Imperatores*, inquit, *conferebant omnia beneficia Ecclesiastica per universum orbem.*

Suum scil. Duo autem illa, quibus diximus investituras constare, eligendi scilicet facultatem, & si ab aliis eligeretur Episcopus, recusandi libertatem, optimè distinxerunt, & in jure Regio conjunxerunt omnes quorum in istis rebus excutiendis diligentia probatur. Patet hoc ex laudatis modo Onufrii locis. Quibus iste ejusdem Auctoris accedat: *Satis autem constat Joannem* XIII. *qui Leoni* VIII. *immediatè successit, Gregorium* V. *& Sylvestrum* II. *Apostolicæ Sedi sola auctoritate Imperatorum fuisse impositos, nullius Cleri vel populi Romani suffragiis expetitos. Cæteri vero Romani Pontifices,*

ces,qui inter Joannem XIII. *& Sylveſtrum* II.*fuerunt,etſi eos electos fuiſſe ab Imperatoribus non legatur,ſed à Clero,Senatu,populoque Romano: id accidit, quod electionis tempore Imperatores urbe abſentes, adeo maximis in Germania bellis & alibi impliciti eſſent, ut de novo Pontifice Romanæ ſedi providere non poſſent. Illud tamen conſtat, dum Imperatores,tres Otthones loquor,in urbe,vel propè,aut certe in Italia fuerunt, & Romanam forte Eccleſiam Paſtore vacare tum contigiſſet,certum eſt,eos novum Summum Pontificem tum dediſſe: ſi verò tempore novæ electionis eos ab Italia procul eſſe contigiſſet, Romanos Pontifices à Clero, Senatu populoque Romano electos,non abſque Imperatorum conſenſu conſecratos fuiſſe.* Vir eruditiſſimus Johannes Tilius in memoriali libertatum Eccleſiæ Gallicanæ;*Epiſcopatibus,* inquit, *vacantibus,apparet per hiſtorias Gregorii Turonenſis Archiepiſcopi & Aimonii,qui exempla recitant,ante Carolum Magnum à Regibus datos;aut ſaltem, ſi ex forma ſanctorum Canonum & Patrum decretis facta eſſet electio per Clerum & populum, eam nullius fuiſſe prætii, niſi à Rege probaretur.* Et peritiſſimus Canonum Juretus ad Ivonis Epiſtolam CIV. *Quinetiam,licet aliquando libera eſſet Cleri & populi electio, tamen conſulendus erat Rex.* Ubi &c. reſciſſarum à Rege electionum adfert Exempla. Ut appareat

veriſſimum eſſe quod dixi, ipſum jus approbandi non fuiſſe imaginarium (quale nunc quidam conantur ſummis Poteſtatibus obtrudere) ſed cum improbandi libertate conjunctum, & quidem tali, quæ alieno judicio non ſubjaceret.

25. Magni ſanè momenti ad Eccleſiam tuendam & Regni ſtatum jus utrumque, inquam, electionis & rejectionis: ſed illud tanto majoris, quanto plus eſt beneficii debitorem acquirere, quam inimicum excludere. Paulus Æmilius, ubi id jus Henrico Imperatori extortũ narravit: *ea res*, inquit, *multum virium Imperatoriæ majeſtatis detraxit in animis popularium: plus enim quam dimidium ſuæ Juriſdictionis perdidit*. Onufrius eundem fermè in modum: *Dimidium*, inquit, *Imperii omnino ab Imperatore tollebatur*. Item: *Imperii enim vel omnino tollendi, vel in perpetuum ſtabiliendi cauſa tum maximè tractabatur*. Idem alibi de Henrico III. *Præſtantiſſimum*, inquit, *hoc Imperii jus* (ita electionem appellat) *mordicus retinuit*: neque ſanè aliter exiſtimarunt Reges, qui ex ruderibus Romani Imperii potentiam ſuam extruxere.

26. Præter Francos & Germanos, Hiſpaniæ quoque & Hungariæ Reges audivimus ab Onufrio nominatos. In Hiſpania mos ille ante Caroli Magni tempora viguit; ut ex

Tole-

Toletano Consilio apparet, ubi Præsulum electio disertim regali Potestati adscribitur, addito, *si Toletanus Episcopus dignos esse probaverit*: quia ad ipsum consecratio pertinebat. Quem morem ad Reipublicæ salutem plurimum pertinere à Covarruviâ notatum est, & à Vasquio rectè animadversum, non ex juris Canonici beneficio hoc jus esse penes Reges, sed ipso regali atque adeo naturali jure; quia, scilicet, regno posito, simul jus Regi conceditur ea omnia procurandi, quæ ipsi lege divinâ interdicta non sunt, præsertim quæ eo pertinent, *ut subditi vitam & tranquillam & piam degant*. 1.Tim.12. Hungariæ Reges ad Paschalis usq; tempora eo Jure usos Martinus in Chronicis aliique tradiderunt. Nec omittendum illud Theodori à Niem de Sigismundo optimo Rege atque Imperatore: *Ipse Sigismundus Cathedrales Ecclesias & Monasteria, nec non omnia beneficia Ecclesiastica in Hungariâ dedit, quibus voluit*. His Apuliæ Reges addit in consiliis Alexander, Scotiæ Reges Episcopus Namburgensis, qui anno c I Ɔ CIX. causam eandem, quam nunc agimus, egit fortiter contra Hildebrandistas. Angliæ Regem ipsum, si placet, audiamus. *Henricus, id nominis post conquestum primus, concessit Episcopatum Wintoniensem Wllhelmo Gifford; & continuo de posses-*

possessionibus ad Episcopatum pertinentibus contra novi Concilii statuta investivit. Idem Henricus dedit Archiepiscopatum Cantua-
A.D. 1114. *riensem Rudolpho Londinensi Episcopo, & *
April. 26. *illum per annulum & baculum investivit.*
Febr. 1. Hic est ille idem Henricus, qui narrante Westmonasteriensi, per Wilhelmum procuratorem suum *constanter allegavit quod non ipse* (ita verba habent) *pro regni amissione investituras Ecclesiarum amittere velit, & hoc ipsum verbis minacibus affirmavit.* Facessant historiarum imperiti interpretes. Quis non videt hic investiturarum vocabulo ipsam Episcopatuum collationem intelligi? Statutum Parlamenti sub Eduardo III. Rege habiti testatissimum hoc facit. Verba sunt: *Supremus Dominus noster Rex, & hæredes sui habebunt, & pro illo tempore fruentur collationibus ad Archiepiscopatus & alias dignitates electivas quæ de ejus sunt advocatione, quas progenitores ejus habuerunt, antequam esset libera electio concessa. Quandoquidem electiones concessæ sunt per progenitores sub certa quadam forma & conditione; videlicet, ut eligendi licentiam à Rege peterent, & post factam electionem Regium consensum obtinerent, & non alio modo.* En jus Regium *conferendi Episcopatus*, Clericorum electione in Anglia antiquius, quod historiæ quoq; testantur: quæ ab

ab Ethelredo, & aliis antiquiſſimis Regibus, anni ſunt jam ſeptingenti, narrant collatos Epiſcopatus. Poſtea Clericis conceſſæ electiones ſub duabus conditionibus, quas in Gallia quoque obſervatas oſtendimus, ut *eligendi* impetraretur licentia, & facta electio ad Regium referretur arbitrium. At poſteriori ævo tota electio Regi reddita. Hodie penes capitula imago eſt electionis, vis tota penes Regē. Nam vacante Epiſcopatu, Rex cum codicillis, licentiam eligendi continentibus, ſimul tranſmittit nomen ejus quem eligi cupiat. Hunc morem defendens Bochellus ait; *Antequam jus plebis deſignandi qui conſecrentur eatenus eſſe penes Reges, quatenus ſolennes Regni cujuſque conſuetudines permittunt.* Bilſonus autem Wintonienſis Epiſcopus operoſiſſimè de hac quæſtione differens non ſemel affirmat, quod certisſimum eſt; *Nullam eligendi formam divino Jure præſcriptam: cumque Principes populi ſint capita, & divino atque humano Jure omnis externæ atque publicæ adminiſtrationis curam, tam in ſacris quam in civilibus cauſis creditam ſibi habeant; has rationes neceſſario evincere electiones eorum fidei committi debere; ſaltem ſi onus illud in ſe ſuſcipere voluerint.* Ejuſdem hæc ſunt verba: *Luce clarius apparet, alios etiam Principes, præter Romanos Imperatores à prima Chriſtianæ*

Imo ad eos antequam Reges ulli Chriſto nomen dediſſent pertinebant.

Si velit ſcil. ſed id rarius.

Imo falſiſſimum, cum Apoſtolorum praxeos quæ divinum jus noſtrum eſt, exempla ſuperſint.

stianæ fidei professione, non solum summam Potestatem in electionibus Episcoporum habuisse; sed quos eo honore dignos judicarunt, non exspectatis populi aut Cleri suffragiis, propriâ auctoritate constituisse. Non ultra extendam, quod facillimum erat, exemplorum ac testimoniorum congeriem. Aut hæc satis sunt, aut nihil est satis. Quisquis igitur tot laudatissimos Reges, quorum alii primi in regnis suis Christianam fidem sunt professi, alii Romanorum Pontificum ambitioni fortiter restiterunt, alii reformationem Ecclesiarum aut inchoarunt aut promoverunt, atque in iis multos sanctimoniâ & eruditione celebres, damnare sacrilegii audet, quasi in eligendo Episcopos aliquid jure divino vetitum admiserint; is me tam temerarii judicii approbatorem non habebit.

27. Quod vero quidam in hoc electionis negotio Pastores alios ab Episcopis discernunt, nimirum quia ipsi illis in locis vivunt in quibus nulli sunt Episcopi, frustra est. Nam Pastores tale, etsi cum meris Presbyteris id commune habent quod aliis non præsunt: habent tamen illud Episcopale, quod nemini Pastori subsunt: atq; adeo dubium est, Episcopisne an meris Presbyteris rectius annumerentur. Præterea, cum Episcopatui insit Presbyterium, qui Episcopatum

Synonyma sunt ex Apostolorum mente.

patum conferunt, ſimul iidem conferunt certæ urbis aut loci curam Paſtoralem, & aliquid inſuper amplius: ita ut à majori ad minus, aut potius à toto ad partem rectè procedat argumentatio. Veteres ſane Imperatores & Reges adeo ſe inferiorum munerum Paſtoralium collationi minus immiſcuernnt, quod aut à ſe, aut juxta leges ſuas electis Epiſcopis totam illam curam minorem recte committi non ſine cauſa exiſtimaverunt. Ideo & in antiquisſimis Canonibus de Presbyterorum electione vix quicquam invenias; quia tota illa res Epiſcopalis erat Arbitrii, ut ſupra oſtendimus. Nec deſunt tamen exempla, quibus appareat officia etiam minora Eccleſiaſtica à Regibus collata. Onufrium modo produximus teſtantem, non Epiſcopos tantum, ſed minora quoque Sacerdotia ab Imperatoribus ſolita conferri. Extat Pelagii Romani Pontificis Epiſtola, quæ ſignificat ſacras clementiſſimi Principis veniſſe literas, quæ certos quoſdam homines centumcellis Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum fieri præciperent. Ut jam de Abbatiis taceam, quas itidem à Regibus collatas nemo eſt qui ambigat. Quæ de Patriæ noſtræ jure ex actis publicis antehac protulimus, abunde teſtantur Hollandiæ, Zelandiæ & Weſtfriſiæ

Non erat, ſed poſt facta eſt.

X Prin-

Principes ab ipsa Principatus origine pastoralem cujusque urbis aut pagi curam, idoneis hominibus arbitratu suo detulisse nisi si quibus in locis id jus aliis concessum doceri posset: eamq; consuetudinem ad proximi belli tempora fuisse servatam: hæc etsi antiqua non sunt, illis tamen refellendis sufficiunt, qui à populo electos Pastores ad ultima usq; belli tempora publice asseverare non sunt veriti. Addi possent, si necesse esset, plurimæ investiturarum tabulæ, quibus Principes nobilibus vasallis, inter cætera etiam jura, Ecclesiarum collationem largiuntur. Ego verò, quomodo non hodieq; id jus duret, (nam an, & ubi expediat, & quatenus, alia est quæstio) intelligere non possum. Neque enim commeriti sunt Ordines reformationi operam dando, ut sequiore, quam antea sit loco. In Palatinatu curæ Pastorales conferuntur arbitrio Senatus, qui mandato & nomine electoris Ecclesiis præsidet. In ditione Basileensi, Ecclesiarum extra urbem in pastore eligendo potestas nulla. Quem Magistratus urbis ad pascendum illas mittit, etiamsi docentem numquam audierint, reverenter accipiunt. Initio reformationis multi Pastores hac sola vocatione contenti fuêre. Denique Musculi effatum est: *Pastorem Christianum de vocatione*

Loc. com. de Elect.

tione sua sollicitum esse non debere, neque ambigere quin Christiana ac legitima sit sua vocatio ubi ad Evangelium prædicandum à pio Magistratu aut Principe vocatus est. Ecclesiarum ergò reformatarum doctrina Potestates divino jure non spoliat. Neque sanè ipsi Ordines unquam aliter existimarunt. Nam cum anno CIↃ IↃ LXXXVI. sine assensu ordinum Synodus habita esset; Comes Leicestrius præfectus harum partium, ut ad probandam Synodum ordines permoveret, xvj. Novembris testatus est eam probationem nemini detrimento fore in Jure instituendorum Pastorum. Ipsi vero Ordines eodem anno IX Decembris die acta Synodica admiserunt additis quibusdam exceptionibus; quarum una hæc est; *ut Ordines, Nobiles, & urbium Magistratus, aliique, jus & consuetudinem retinerent instituendi & destituendi Pastores & scholarum Magistros.*

Videamus jam cætera, quæ contra Summas Potestates hac in parte afferri soleant. 28.
Ajunt nonnulli Reges quosdam & Principes abusos electionibus, aut per sordes, aut per gratiam. Quod quidem verum est; sed ad hujus controversiæ definitionem non pertinet. Nam abusus Juris neminem Jure privat, nisi fortè subditum interdicente Superioris sententia. Multò minus abuti posse, ad amissionem Juris satis est. Alio-

qui nemo certus erit cujusquam Juris. Neque vero minor est laudabilium electionum, quas Reges fecerunt, numerus. Et contra ex popularibus electionibus res sæpe ad seditionem, cædes, vulnera, incendia, perducta est: neque Clerus gratiæ & factionum semper expers, ne nunc quidem. Ita ut si in commodorum metu everti possit electio, nulla ejus species sit substirura. Cum Genebrardus, infensus Juri Regio, dixisset Episcopos Romanos ab Imperatoribus electos, monstra hominum fuisse, contra à nostris ostensum est, aut bonos aut mediocres electos, à Clero vero & populo mera monstra prodiisse. Accedit, quod Summarum Potestatum magnitudo non tam facile quam privati largitionibus corrumpitur, neque injustis aliorum desideriis æque obnoxia est. Deinde ordinatio, quæ penes Pastores manet, & jus contradicendi, quod plebi relinquitur, si non omnibus, quod vires humanas excedit, certè majoribus malis præcludit aditum.

Rainoldus. 187.

29. Objiciuntur & Canones, & Patrum dicta quædam. Vetus canon, qui est xxx. in eorum numero qui vocantur Apostolici, de Magistratibus agit, non de Imperatoribus; & quemadmodum proxime antecedens Canon nundinationibus, ita hic violentis intrusionibus opponitur: quod verba illa indi-

indicant, ἐγκερα τῆς ἐκκλησίας γίνεται. Ad eos ergò pertinet Canon, qui non legitimè ordinati atque examinati per vim Eccleſias invadunt, Magiſtratuum ipſis faventium auxilio aut fiducia. Sic & Pariſienſis Synodus non electionem Regiam improbat, ſed ordinationem; neque omne Regis Imperium, ſed id quod fit contra Metropolitani & comprovincialium voluntatem, quippe ad quos ordinatio pertinebat. Nam ipſe Rex Charibertus, quo Imperatore hæc Synodus eſt habita, Paſcentium eligit ad Epiſcopatum Pictonicum, quem comprovinciales receperunt, ut rectè electum, & ut aliud vellet Canon, nihil tamen ad rem faceret. Nam ſi factus eſt Rege conſentiente, potuit aut ab ipſo, aut ab aliis etiam Regibus, præſertim de optimatium ſententia reſcindi; cum nullæ leges poſitivæ ſint immutabiles: ſin diſſentiente Rege, jam neque Canon ille vim legis habuit, neque eo imminui jus Regium potuit. Certè ex quo Reges eligere Epiſcopos cœperunt, plurimæ in Galliâ Synodi ſunt habitæ, quarum nulla Reges eo nomino reprehendi: non una verò Regem monuit, ut quantum par eſſet, ſtudium ac curam conſtituendis Paſtoribus adhibere: ut ſatis appareat, nihil umquam Galliæ Epiſcopos in iſto eligendi modo deprehendiſſe, quod

legibus divinis eſſet contrarium. Nicenæ Synodi II. per quam imaginum introdu-ctus eſt cultus, auctoritatem à noſtris proferri ſatis indignum eſt. Et tamen, ne hujus quidem alia eſt quam illorum, quibus jam reſpondimus, Canonum ſententia. Adfertur & Athanaſii vox acrior in Conſtantium; qui ſi ſummis affectus injuriis aliquid protuliſſet, non tam generaliter verum quàm illis temporibus accommodatum, nihil mirandum eſſet; cum aliis quoq; Patribus multa exciderint, quæ rigidum examen non ferunt. Et tamen ipſe Athanaſius, utcunq; calidus hac in causâ, nullum obtendit jus divinum; ſed quærit, *ubi ſit ille Canon, ut ex Palatio mittatur is, qui futurus ſit Epiſcopus?* Oſtendit ergo Canonicnm non eſſe, quod fiebat à Conſtantio: & rectè: Alius enim eligendi modus eo tēpore in uſu erat, Nicenæ Synodi auctoritate, & Conſtantini præceptis infirmatus. Quamquam autem juſtis de cauſis conceditur Regibus à Canone recedere, tamen eo animo egredi Canonem, ut Arrianæ parti faventes ad Epiſcopatum promoverentur, minimè erat boni Imperatoris officium: ergò juſtius reprehēditur iſta eligendi ratio, ſi etiam omiſſa ordinatione obtruſi ſunt Eccleſiis Epiſcopi; quod factum omnino credibile eſt. Neque enim

nim Orthodoxi ordinaturi erant Arrianos, aut cum Arrianis colludentes. Enimvero, obſtare jus divinum, quo minus Rex Paſtorem eligat, nemo adhuc Patrum repertus eſt qui diceret. Aliter ſenſiſſe apparet ſanctiſſimos Epiſcopos, tum qui Theodoſio eligenti paruerunt, tum qui Valentiniano electionem detulerunt.

Et hæc quidem de Summis poteſtatibus veram religionem amplectentibus dicta 30.
ſunt. Nam ad eos Reges quod attinet, qui ſalutari fidei non aſſentiuntur, numquam illos pii cœtus pro electione Paſtorum interpellabunt. Nam quî ſperent defenſionem Eccleſiæ ab hoſtibus Eccleſiæ? Et, ut res feliciſſimè ſuccedat, tamen indecorum res Eccleſiæ κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ 1. Cor. 6. 1.
ἐπὶ τῶν ἁγίων. Quin ipſi Reges à fide alieni ſi tale aliquid ſibi arrogent, procul dubio gravius ſibi judicium accerſunt. Attamen ſi omnino nolint Reges infideles admittere quemquam Paſtorem aut Epiſcopū niſi à ſe electum, atq; interim & Eccleſiæ τὴν δοκιμασίαν, & Paſtoribus aliis τὴν χειροθεσίαν relinquant, vix putē convenire Chriſtianis, ut homines alioqui idoneos eo ſolo nomine repudient, quod ab infidelibus Regibus commendentur: Deus enim bonus etiam per malos opus bonum peragit. Non is ſum, qui damnare audeam tot

Christianas Ecclesias in Thraciâ, in Syriâ, in Ægypto, quæ Patriarchas aut minores Episcopos à Turçarum Rege accipiunt; neque novam esse hanc Christianorum patientiam docet nos Barlaamus Episcopus Gyracensis, cujus hæc sunt verba: *Pontificatus quilibet, quomodo Bulgarensis, dependet à Principe illius gentis: & Triballensis similiter à suo Principe: Antiochenæ verò Patriarchæ Amenicorum Rex dominatur: Hierosolymitano autem & Alexandrino Ægyptiorum impiissimus Princeps. Nullus enim horum Pontificatum recipit, non probante & decernente & consentiente suo sæculari Principe: Magis autem, & plurimum, & omnibus, ad quos spectat electio, voluntate renuentibus, & cum Principe discordantibus, necessarium est finaliter, eum, quem vult Princeps, Pontificem effici.* Nimirum satius est Pastorem idoneum, plebis testimonio laudatum, ab aliis Pastoribus ordinatum accipere arbitrio Principis quamquam infidelis, quam Ecclesiarum vastitatem pati. Certè Esdras munus restituendi cultus divini à pagano Rege Artaxerxe sibi impositum non defugit.

31. Sed ad nostras, Christianas Potestates ut redeamus (istud enim obiter dumtaxat adspersum sit, ut occasio aliis detur hoc super negoçio cogitandi) monitos lecto-

lectores volumus nos tota hac tractione id unum exquirere, quid liceat, non quid unoquoque tempore expediat. Nam sive antiqua sive recentiora respicimus tempora; videbimus in *electionis* modo sæpissimè variatum. Neque tantum per sæcula & provincias, sed per annos quoque & urbes singulas. Adeo nihil certum est ea in re, quam lex divina incertam reliquit. Et sanè ubi non de jure, sed de optimo electionis modo quæritur, mirum quam multa sint quæ in omnem partem probabiliter dici possint. Da mihi Cyprianum, & qui eo ævo vixerunt; nihil erit à populari electione metuendum. Da Patres Nicenos, libenter Episcopis electionem addicam. Da Theodosios, da Valentinianos, da Carolos Magnos, nullum erit à Regia electione periculum. At nos in face Ecclesiæ vivimus, & cum omnia rectè sunt circumspecta, nihil est quod incommodo vacet. Itaque nihil hic quidquam perpetuum præscribi potest.

Non solus tunc populus eligit.

Non solis Episcopis eam Nycena Synodus addixit.

Fuit & sub Constantino qui Antiochiam Arianis commisit.

Si tamen aliquid consilii hac in parte dandum est, non displiceat mihi Justinianeorum temporum ratio, adhibita hac cautione, ne plebi invitæ Pastor obtrudatur, & simul salvo Summis Potestatibus jure rescindendi electiones si quid forte in Ecclesiæ aut Reipublicę perniciem erratum sit. Quo

Aristot. Ethic. 5. 14.

jure, non Francos tantum Reges, sed & veteres Romanos Imperatores sæpissimè usos facillimum probatu est. Ne testimoniorum acervus supra modum excrescat, (plenæ enim sunt omnes Historiæ, plena Synodi, plena Pontificum decreta) pauca adferam. Post Sisemii morem plurium suffragiis electus erat Proclus ad Episcopatum Constantinopolitanum: electio hæc ab Imperatoribus rescissa est. * Gesta ipsa Romanorum Pontificum ostendunt electum ordinari non potuisse; nisi decretum electionis prius transmitteretur in regiam urbem, id est, Constantinopolin, *idque secundum antiquam consuetudinem.* De Francis supra quędam attulimus. Non omittendũ tamen Pontificis Romani testimonium, qui Lothario & Ludovico Imperatoribus fatetur ante consecrationem Episcopi percipi debuisse Imperialem licentiam, & Imperatoris Epistolam ad Metropolitanum, cum his verbis, *ut prisca consuetudo dictat:* & Platinæ illud; *nihil actum à Clero in eligendo Pontifice, nisi ejus electionem Imperator approbasset.* Et quod alibi ostendimus de approbandâ aut improbandâ electione fuisse longas deliberationes, si Rex etiam Angliæ Johannes electionem Stephani in Archiepiscopum Cantuariensem jure Regio rescidit.

C. Agathe d. st. 74. Concors Procli nulla fuit electio, itaque merito rescissa

** Ostendunt id post A.D. 500. fieri cæptum.*

Mul-

Multum errant, qui arbitrium hoc Summarum Poteſtatum, quo facta electio probatur aut improbatur, confundunt cum eo conſenſu quo urbis cujuſque Magiſtratus ſecundum leges aut Canones, juxta Clerum, interdum & cum populo ad electionem concurrunt. Plurimum enim hæc inter ſe diſtant. Nam Summarum Poteſtatum arbitrium ſupra electionem; Magiſtratuum conſenſus pars electionis eſt: Illud Summis Poteſtatibus competit eo ipſo quo Summæ Poteſtates ſunt; hoc Magiſtratibus ex lege poſitivâ, nec proprie quâ ſunt Magiſtratus, ſed quâ honorata pars urbis. Itaque Magiſtratuum electio intra urbis ſuæ fines ſtat; at Imperatores & Reges non tantum jus ſuum in urbibus, quas habitant, & quarum Eccleſias frequentant, puta Conſtantinopoli, Pariſiis, Londini, ſed per omnia, ſi ita ex uſu videatur, Imperii ſui loca exercent: ut Imperator Conſtantinopolitanus Romæ, Mediolani: Rex Francorum Rothomagi, Pictavii, Tuſculi, Reati: Rex Angliæ, Cantabrigię, Eboraci, & ita deinceps Deinde Magiſtratus ſuffragiis poteſt vinci, Summa poteſtas non poteſt. Itaque Calixtus Pontifex Romanus eo ipſo tempore, quo Henricus Imperator coactus de jure inveſtiturarũ ceſſerat,

Nihil Imperatore hodie juris Conſtantinopoli nec Romæ.

Nihil Francis Tuſculi & Reati juris eſt

Malmesb. lib. 5. de geſt. Angl. Vrſperg. in Chronic.

rat, permisit Imperatori adesse electioni, & suborto dissidio saniori parti consensum atque auxilium præstare. Quo ipse Imperator de Summo Imperio devolutus, & in Magistratuum ordinem redactus est. Certè, ut electionem permittat aliis, jus illud liberæ approbationis à se abdicare tuto non potest is qui Summo Imperio fungitur.

33. Etiam post peractam electionem jus removendi certam personam à certi loci ministerio; etsi penes alios esse quoque possit, numquam non esse penes Summam Potestatem debet. Sic ejecit Salomo Abjatharem, ne cesset DEI Sacerdos. Episcopos Romanos non semel Imperatoria Potestate depositos ipse Bellarminus confitetur. Cujus rei facilis est probatio. Nam si Summa Potestas jus habet aliquem urbe aut provincia interdicendi, necessario etiam jus habet interdicendi ministerio hujus urbis aut provinciæ: Hoc enim illi inest, ac cujus totum est in Potestate, ejus in Potestate pars non esse non potest. Neque dumtaxat hoc poterit Summa Potestas per modum pœnæ, sed & per modum cautionis, puta si quis Pastor à plebe rapiatur in materiam tumultus, quod forte etiam sine crimine ipsius accidere poterit; Nisi enim hoc posset

Summa

Summa Potestas, Respublica ad tuendam securitatem suam sibi non esset ἐυπόρκης. Errant autem, qui putant necessario ejusdem esse eligere & removere. Nam Summa Potestas non solum interdicere potest publicis actibus, sed & privatis, ad quos ipsas personas non eligit, puta negotiatione, conductione; ut supra, cum de jurisdictione ageremus, ostensum est, idemque ostendunt exempla. Nam octo aut plures Romanos Episcopos constat ab Imperatoribus depositos, modò cum Synodo, modò absque Synodo, quorum aliquam multi à Clero populoque Romano electi fuerant.

CAPUT XI.

De muneribus in Ecclesia non omnino necessariis.

SUMMARIUM.

1. *Quanti referat distinguere in regimine Ecclesiastico inter necessaria & non necessaria.* 2. *Episcopi vox explicatur & ostenditur in hac quæstione significare Pastorem, qui Pastoribus præsit jure quodam perpetuo.* 3. *Episcopatum ita sumptum nulli Juri divino repugnare.* 4. *Esse ab Ecclesia universali receptum.* 5. *Initium habuisse ab Apostolicis temporibus.* 6. *Divino Judi-*

cio esse approbatum obiter de Ambrosii loco. 7. Episcopos nominatos Angelos, Apostolos, προεστῶτας. 8. Exemplum Episcopatus potuisse sumi ex lege naturali & Pontificatu Mosaico: Credibilius tamen ab Archisynagogis. 9. Magnas in Ecclesiam utilitates ex Episcopatu redundasse. 10. Episcopalem eminentiam non esse divini praecepti. 11. Non plane universaliter observatum, ut cuivis civitati unus praeesset Episcopus, & penes quos sit jus ordinandi. 12. Non leves fuisse causas cur his temporibus nonnullis in locis ad tempus certè aliquod Episcopatus omitteretur. 13. Ignotos fuisse Apostolicae & veteri Ecclesiae Presbyteros temporarios. 14. Veterem omnem Ecclesiam Presbyterorum vocabulo in Ecclesia non alios quam Pastores intellexisse in verbo & Sacramentis occupatos: simul ambiguitas vocis Seniorum excutitur. 15. Assessores qui à nonnullis Presbyteri vocantur, non esse ex divino praecepto. Solvitur locus Matth. xviij. Explicantur Synedria Iudaeorum tum minora, tum magnum, & ostenditur apud Judaeos eosdem fuisse qui de sacris & profanis jus dicebant. Quae sint negotia Dei; quae Regis. 16. Presbyterorum vox quid in N.T. significet, & imprimis quae sit sententia loci 1. Timoth. 5. v. 17. Licite potuisse institui Assessores Pastorum laicos; aut à summa

Po-

Potestate aut ab Ecclesia. 18. *Probatur ex sacris Literis hanc institutionem Deo non displicere.* 19. *Non deesse in pia antiquitate exempla, quæ nonnihil ad hunc morem accedant. Qui* ἔκδικοι *sive Advocati Ecclesiarum. Qui* φροντισταί: *quæ* πρεσβύτιδες. *Qui in Anglia Oeconomi & adsistentes.* 20. *Vtilitatem non spernendam ab iis Adsessoribus posse haberi.* 21. *Sub certis tamen cautionibus: ubi de more Genevensi eligendi istos Adsessores.*

MUltum refert ad retinendam Ecclesiarum pacem inter ea quæ jure 1.
divino præcepta sunt,& quę non sunt,accuratè distinguere: Nam etiamsi ritus aut regiminis modus aliquantum differat, nulla inde sequitur Ecclesiarum divulsio, quandiu pars neutra suo mori divini præcepti auctoritatem adscribit. Et hac præcipuè de causa laboratum à nobis est,ut ostenderemus jure divino non esse vetitum eligendi modum,quo Reges piique Principes nonnulli hodie utuntur. Non quod eorum exempla aliis imitanda proponamus (possunt enim alii electionis modi, aut per se utiliores esse, aut certè nationũ ingenio & Ecclesiarum quarumdam statui aptiores, aut ob ipsam consuetudinis vetustatem præferendi) sed ne Reges simulque ipsas Ecclesias,in quibus mos ille servatur,

vatur, temeraria damnatione à nobis alie-
nemus. Quod de electione fecimus, idem
faciendum eſt nobis de muneribus Eccle-
ſiaſticis, quibus aliæ Ecclefiæ hoc ſeculo
Reformatæ utuntur, aliæ non utuntur: Ni-
mirum ut oſtendamus nihil de iis in alte-
ram partem definitum juris divini præce-
pto; quo poſito facile apparebis regiminis
diverſitatem non debere obſtare fraternæ
unitati. Ad intelligendum jus Summarum
Poteſtatum tractatio hæc omnino neceſſa-
ria eſt. In his enim quæ præcepto divino
ſunt definita, executionis neceſſitas Sum-
mæ Poteſtati incumbit: In cæteris eſt ali-
qua eligendi libertas. Accedit quod, ut ſu-
pra diximus, Eccleſiaſticum regimen fer-
mè ſequitur τῆς πολιτείας τύπον, quod à Bri-
tanniæ quoque Rege ſapientiſſimo obſer-
vatum eſt. Præcipuè autem inter Proteſtan-
tes contendi ſolet *de eminentia Epiſcopali*,
& de munere eorum qui cum Paſtores non
ſint, id eſt, nec prædicent nec ſacramenta
exhibeant, Paſtoribus tamen aſſident, &
à quibuſdam *Presbyteri* appellantur. De
utroque videamus, quantum inſtituti per-
mittit ratio. Sunt enim hæ quæſtiones
ab aliis tanta argnmentorum copia tracta-
tæ, ut vix quicquam ſit quod addi poſsit,
præcipue verò doctiſsimus Beza cum Ge-
nevenſe regimen tuendum ſuſcepiſſet; tum
quæ

quæ pro adſeſſoribus iſtis, tum quæ contra Epiſcopos dici poterant, quâ pollebat vi ingenii latiſſime explicavit; & ex adverſo Anglicanę Eccleſię laudatores Saravia & Wintonienſis Epiſcopus tam pro Epiſcopis, quam contra adſeſſores iſtos acerrime diſputarunt. Ita ut qui exactam harum rerum cognitionem deſiderant, ad illorū libros ſint remittendi. Nos ergo minuendæ, non diducendæ controverſię operam daturi, in paucas definitiones ea contrahemus, quæ aut confeſſa ſunt utrimq; aut ita evidenter probari poſſunt, ut niſi à contumacibus negari nequeant.

2. Agimus autem primo loco de Epiſcopis, qua voce uti nobis liceat eo ſignificatū, quo Synodi univerſales ac topicæ, ac Patres univerſi perpetuo eâ uſi reperiuntur. Quippe Apoſtolicis temporibus certum eſt etiam diſtinctis functionibus, voces haud ęque diſtinctas. Nam Apoſtolorum functio & *Presbyteriū* vocatur & ἐπισκοπή & διακονία, nec quicquam uſitatius quam generis nomen uni ſpeciei particulari quodam jure adhæreſcere; ut in *adoptione*, *cognitione*, aliiſque Juris vocibus apparet. Ita ergo *Epiſcopi* nomen cum ex natura vocis quemvis *inſpectorem* atquę *præpoſitū* aut (ut Hieronymus tranſtulit) *ſupra attendentem* ſignificet, (nàm & ſeptua-

Sub Apoſtolis diſtinctæ non fuere functiones Epiſcop. & Presbyt.

Aristoph. avib. L ult. D de mune-rib & ho-norib.

ginta Hebræorũ פקד, quod etiam Magiſtratibus datur, ἐπίσκοπον tranſtulerunt, & apud Athenienſes prætor peregrinus: Apud Romanos quoque ædiles municipales hoc nomine appellabantur, & Cicero ſe *Campanæ oræ Epiſcopum* dicit conſtitutum) ab Apoſtolis quoq; & Apoſtolicis viris ex uſu Helleniſtarũ quibuſvis Eccleſię Paſtoribus tributum eſt. Neq; tamen eo minus proprio ac peculiari quodã jure iis addici potuit, qui & cum cæteris univerſi gregis & prę:er cæteros ipſorum paſtorũ *inſpectores* eſſent conſtituti. Quare ſuo & alieno otio abutuntur, qui cum hanc quæſtionem tractandam ſuſceperunt, operoſe probant commune fuiſſe Paſtoribus omnibus Epiſcopi nomen, cum ea vox multo etiam pateat latius. Neque minus illi aerem feriunt, qui magno conatu id agunt, ut probent omnibus omnino Paſtoribus res quaſdam communes, jus ſcilicet prædicandi, ſacramenta exhibendi, & ſi quid his adhæret: Non enim de his in quibus conveniunt, ſed de eâ, quæ ipſos diſtinguit, eminentiâ quæritur. Illud vero aliquanto etiam abſurdius, quod quidam, ut probent nihil diſtare Epiſcopos à meris Presbyteris, Patres adducunt teſtantes, *Epiſcopos omnes paris eſſe meriti*: quaſi dicas *omnes Romanos Senatores pares fuiſſe Cõſulibus*, quia utriuſque

utriusq; Consulis par fuit dignitas, sed aut sibi aut lectori iratus est, qui talia refutat.

3. De Episcopatu ergo, id est, unius Pastoris inter ceteros eminentia, primū statuimus eum nulli Juri divino repugnare. Si quis contra sentiat, hoc est, si quis totam vererē Ecclesiam condemnet stultitiæ aut etiam impietatis, ei procul dubio incumbit onus probandi cui implendo nihil adferri video præter illud: *Quicunque voluerit inter vos magnus fieri sit vester Minister*; &, *quicunque inter vos voluerit primus esse, sit vester Minister*. Sed profecto non interdicitur hîc Ecclesiæ Pastoribus eminentia omnis aut Primatus inter Pastores, sed monentur omnes Pastores ut sciant injunctum sibi ministerium, non autem datum Imperium. Præcedit enim, *Reges gentium dominantur; & magnates jus Potestatis exercent, vos autem non sic*. Imo multo rectius hoc loco ostendas concedi eminentiam & primatum. Quod enim apud Mattheum & Marcum est, *Qui voluerit magnus fieri & primus esse*, id apud Lucam est, qui maximus est inter vos, & qui *præest* aut *ductor* est ὁ ἡγούμενος. Adde quod Christus suo ipsos hortatus exemplo; *Filius hominis non venit ut sibi ministraretur, sed ut ministraret*: non ergo facit ministrandi præceptū, quin major sit aliquid etiam iis quibus mini-

Matt. 20. 26. Marc. 10. 44.

Ioan. 13 13. 14. ſtrat. *Vos, inquit, mihi dicitis magiſter ac Domine: ac bene dicitis: ſum enim. Itaq; ſi ego lavi vobis pedes, veſter Dominus ac præceptor, vos quoque debetis alii aliorum pedes lavare.* Et quomodo potuit Chriſtus improbare munerum Eccleſiaſticorum diſparitatem, cum ipſe conſtituiſſet LXX. Evangeliſtas *ſecundi Ordinis & minoris gradus*, ut Hieronymus loquitur, *dignitate* minores Apoſtolis, ut loquitur Calvinus? Multoque clarius triumphans jam in Cœlo, *dedit alios quidem Apoſtolos, alios vero Prophetas, alios Evangeliſtas, alios paſtores & Doctores*, non functionibus tantum, ſed & gradibus quibuſdam diſtinctos. *Dedit enim Deus in Eccleſia primum Apoſtolos, ſecundo loco prophetas, tertio Doctores.* Ipſum diaconium ab Apoſtolis inſtitutum ſatis arguit non eſſe à Chriſto imperatam munerum Eccleſiaſticorum æqualitatem. Hoc ergo primum & minime dubiæ veritatis ponamus in quo Zanchium, Chemnitium, Hemmingium, Calvinum, Melanchtonem, Bucerum habemus conſentientes; imo, & Bezam, hactenus ut dicat, *quod unus quiſpiam cæterorum Iudicio compresbyterorum delectus, presbyterio προεστὼς eſſet & permaneret*, id reprehendi nec poſſe nec debere.

Ad Fabiol.

Epheſ. 4. 11.

1. Cor. 12. 28.

4. Alterum eſt, Epiſcopatum eum, quem tracta-

tractamus, ab Universali Ecclesiâ receptum. Apparet hoc ex Conciliis universalibus, quorum nunc quoque apud pios summa auctoritas. Apparet etiam ex collatione Synodorum aut Nationalium aut Provincialium quarum nulla fere est, quę non manifesta Episcopal. eminentię signa p[illegible] se ferát. Patres omnes, nemine excepto, idem testantur, quorum is, qui minimum Episcopatui deferr, est Hieronymus, ipse non *Episcopus* sed *Presbyter*. Hujus ergo unius sufficit testimonium: *in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus caeteris superponeretur, ad quem omnis cura Ecclesiae pertineret.* Quin adeo universalem constat fuisse hanc consuetudinem, ut etiam apud Hæreticos, qui ex Catholicâ venirent, servaretur. Auctor Homiliarum in Matth. *Quare quia hac omnia; qua sunt propria Christi in veritate, habent & hareses in schismate similiter Scripturas, similiter Episcopos, caterosque Clericorum Ordines, similiter Baptismum, Eucharistiam, & catera omnia.* Aerii sane hic error ab omni Ecclesiâ damnatus est, quod diceret *presbyterum ab episcopo nulla differentia discerni debere.* Ipse Hieronymus ei, qui scripserat, *nihil interest inter Episcopum & presbyterum*, respondit, *hoc satis imperite, in portu, ut dicitur, naufragium.* Consensum hâc

Epist. 85.

Recentior fuit cum se ab Ascensione Dominica 900 sccipisse profiteatur.

Ab uno Epiphanio primum id damnatum; nō ab Ecclesia: Schisma vero (cujus reus Aerius) ab haeresi nā distinxit Epiphanius.

hâc in re totius Ecclesiæ etiam Zanchius agnoscit.

5. *Habuit Apostolicis temporibus locum Episcopatus, sed alterius generis à vulgato n. ætate primorum quorum nomina catalogis initio inserta sunt.*

Tertium hoc sit, Episcopatum initium habuisse *Apostolicis temporibus.* Testantur hoc catalogi Episcoporum apud Irenæum, Eusebium, Socratem, Theodoretum, atque alios, qui omnes incipiunt ab *Apostolica ætate.* Tantis autem auctoribus, atque ita inter se consentientibus, fidem derogare in re historica, non est nisi irreverentis & pertinacis animi. Perinde enim id est, quasi neges verum esse quod omnes tradunt Romanorum historiæ, Consulatum cępisse ab exactis Tarquiniis. Sed rursus Hieronymum audiamus; *Alexandriæ,* inquit, *à Marco Evangelista Presbyteri unum semper ad se Electum in Celsiori gradu collocatum Episcopum nominabant.* Obiit Marcus octavo Neronis anno: cui vivente adhuc Johannes Apostolo successit Anianus, Aniano Abilius, Abilio Cerdo; eodem Apostolo superstite post mortem Jacobi Simon Episcopatum Hierosolymitanum, post mortem Petri Paulique Romanum Linus, Anacletus, Clemens: Antiochenum vero Evodius & Ignatius gesserunt. Hæc certe non est spernenda antiquitas, cui Ignatius ipse, Apostolorum coævus, & qui hunc proxime sequuntur, Justinus Martyr, & Irenæus

Epist.85.

A.D. 62. April. 25. fer. 2.

Viventibus Apostol. Romanam Eccles. Linus, Clemens, Cletus, Anacletus rexere.

Supposititiæ cum sint Epist. ei ad scripta fluxa eorum fides.

næus apertiſſima teſtimonia præbent, quæ tranſcribere nihil eſt opus. Cyprianus, *Iam quidem*, inquit, *per omnes Provincias & per urbes ſingulas conſtitati ſunt Epiſcopi.*

Quartum eſto Epiſcop. hunc divino jure approbatum, aut (ut Bucerus loquitur) viſum Spiritui Sancto, ut inter Presbyteros unus curam ſingularem gereret. Irrefragabile argumentum huic aſſertioni præbet divina Apocalypſis: ipſe enim Chriſtus ſcribi jubet *ſeptem Angelis* Aſiaticarum *Eccleſiarum.* Qui per *Angelos* ipſas Eccleſias intelligunt, manifeſte ſacris literis contradicunt. Nam *Candelabra ſunt Eccleſiæ*, inquit Chriſtus, *Stellæ autem Angeli ſeptem Eccleſiarum.* Mirum eſt, quo non trahat homines contradicendi libido, quando ea, quæ tam aperte diſtinguit Spiritus Sanctus, audent confundere. Non negamus cuilibet Paſtori generali quodam ſignificatu aptari poſſe Angeli nomen: at hic manifeſtum eſt uni in qualibet Eccleſia ſcribi. An ergo unus in unaquaque duntaxat civitate Paſtor? minime vero. Nam jam à Paulinis temporibus Epheſi plures Presbyteri conſtituti ad paſcendam Eccleſiam Dei. Cur ergo ad unum in unaquaq; Eccleſia mittuntur literæ, ſi nemo unus peculiarem quandam & eminentem habuit functionem? *Sub Angeli*

6.

Veteres ſequuti ſunt quotquot ſæculo noſtro confuderunt.

Act. 20. 17. 18.

Hæc Augustini verba. Vide Epist. 162. *nomine* inquit Augustinus, *laudatur præpositus Ecclesiæ.* Hieronymus *Angulos Ecclesiis præsidentes* dixit. Si quis recentiores audire mavult, en Bullingerus; *Destinatur Epistola Cœlestis Angelo Smyrnensis Ecclesiæ, id est, Pastori. Testantur autem hystoriæ Angelum sive pastorem illum Smyrnensis Ecclesiæ Polycarpum fuisse ordinatum ab Apostolis, ab ipso, inquam Iohanne Episcopum, ac vixisse in ministerio hujus Ecclesiæ annos Lxxxvj.* Verum est quod de Polycarpo Bullingerus refert: Ita enim Ireneus, *lib. 3. cap 3.* *Polycarpus non solum ab Apostolis eruditus & conversatus cum multis ex iis, qui Dominum nostrum viderant, sed etiam ab Apostolis in Asia in eâ quæ est Smyrnæ Ecclesia constitutus Episcopus, quem & nos vidimus in prima nostra ætate.* & Tertullianus; *Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Iohanne collocatum refert.* & alibi *Habemus Ioannis alumnas Ecclesias: Nam et si Apocalypsin ejus Marcion respuit, ordo tamen Episcoporum ad originem recensus, in Ioannem stabit auctorem.* Audiamus & Marloratum; *ab Ephesina Ecclesia incepit Ioannes ob loci celebritatem, nec populum aggreditur, sed Principem Cleri, utique Episcopum.* Sed major forte Bezæ aut Rainoldi auctoritas. Videamus ergo quantum ab ipsis veritas impetraverit. Beza *Angelo, id est, προεστῶτι, quem nimirum oportuit imprimis de his rebus admoneri, ac per eum cæteros collegas,*

collegas, totamque adeo Eccleſiam. Rainoldus: *In Epheſina Eccleſia, etſi plures eſſent ad ipſam adminiſtrandam Presbyteri & Paſtores, tamen pluribus illis unus præerat, quem Servator Angelum Eccleſiæ appellat, atque ad illum ea ſcribit, quæ ex illo cæteri diſcerent.* Sane, ſi à Dione Pruſæo recte dictum eſt, Reges regnorum ſuorum eſſe genios; & in ipſis ſacris literis Reges Angelorum nomine appellantur; quis non videt Presbyterorum quoq; Principi hoc ipſum nomen jure quodam eximio competere? Chriſtus ergo ſcribens illis Epiſcopis, ut eminentibus in clero, haud dubie eminentiam hanc Epiſcopalem probavit. Vetuſtiſſimi Græci Codices Novi Teſt. in fine alterius ad Timotheum hæc verba præferunt πρὸς Τιμόθεον δευτέρα τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι. Ubi Epiſcopi voce merus Presbyter intelligi non poteſt: non modo, quia ſucceſſiones in Eccleſiis per meros Presbyteros non memorabantur, verum etiã quia ante Timotheum conſtat Epheſi Presbyteros fuiſſe. Sub Epiſtola ad Titum in iiſdẽ Codicibus hęc leguntur: πρὸς Τίτον τῆς Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς μακεδονίας. Neq; ſane de Timot. aliter exiſtimavit ſcriptor ille, qui vulgo Am-

Colloq. cum Harto cap. 8. ſect. 3.

Ambrosius dicitur, cujus hæc sunt verba: *Timotheum Presbyterum à se creatum (Apostolus) Episcopum vocat, quia primi Presbyteri Episcopi appellabantur, ut recedente eo sequens ei succederet: sed quia cœperunt sequentes Presbyteri indigni inveniri ad tenendos primatus, immutata est ratio prospiciente Concilio, ut non ordo sed meritum crearet Episcopum multorum Sacerdotum judicio constitutum, ne indignus temere usurparet, & esset multorum scandalum.* Fatetur Timothei inter Presbyteros primatum ab Apostolo agnosci. Quod autem quidam Viri docti ex his rebus circularem quandam præsidentiã firmare voluerunt, in eo ipsis, quidquid est veterum monumentorum, obstat; neque Ambrosii verba patrocinantur. *Recedente* enim est *moriente* aut *abeunte*. Et quod Sacerdorales ἐφημερίαι huic interpretationi firmandæ afferuntur, nemo non videt quam à re alienum sit, cum ista ad προεδρίαν nihil faciant, quæ semper fuit penes summum Sacerdotem, atque alios suarum Classium Principes. Ætatis autem ordinem, an potius functionis diuturnitatem in constituendis Episcopis, valuisse vult scriptor quem diximus. In quo etsi veterum nemo ipsi assentitur, tamen, si de quibusdam intelligatur Ecclesiis, quod dicit fide non caret. Nam & Archimandritas Monachismi initio electos

ctos κατὰ βαθμὸν ex conſtitutionibus Juſtiniani apparet. De omnibus autē Eccleſiis credi idem vetat Hieronymi de Alexandrino more teſtimonium. De Timotheo idem ille ſcriptor: *Timotheum jam creatum Epiſcopatum per Epiſtolam inſtuit, quo modo debeat Eccleſiam ordinare.* Idem de Tito *Titum Apoſtolus conſecravit Apoſtolum, & ideo commonet eum, ut ſit ſolicitus de Eccleſiæ ordinatione.* Neque aliæ de Tito Timotheoque Epiphanii, Euſebii, Chryſoſtomi, Oecumenii, Theodoreti, Theophylacti, Primaſii, ſunt ſententiæ, ut prolatis verbis alii abunde demonſtrarunt. Ipſa Chalcedonenſis Oecumenica Synodus actione XI ſic ait, *à ſancto Timotheo uſq; nunc XXVII. Epiſcopi ſancti omnes in Epheſo ordinati ſunt.* Neque enim vetuſtas verū id credidit, quod nunc quidam intrepide affirmant, Evangeliſtæ qui eſſent, eos fieri non potuiſſe Epiſcopos. Nam quamdiu Provincias obambulabant, Evangeliſtarum fungebantur munere, ubi vero uno in loco uberem meſſem conſpicati, eam diutina præſentia fovendam crederent, ſine dubio Presbyterio præſidentes omnia Epiſcoporum munia implebant. Quam ob cauſam Apoſtolos quoque certarum urbium Epiſcopos verè fuiſſe antiquitas credidit: nempe iis in locis, ubi diutius ſubſtiterunt, aut ut magis proprie loquar, ἐνάθισαν. Qua

L. ſacris noſtris Cod. de Epiſc. & Cl. Nov. 123 cap. 34, Non veat.

Non Chalcedonenſis Synodus ſed Leontius Magneſianus quem refellit Philippus diac. Conſtantinopolitanus.

voce Pauli moram apud Corinthios Lucas admodum ἐμφατικῶς expressit. Sed præter Timotheum ac Titum alios quoq; ab A-
Act. 18 2. postolis in Episcopale culmen evectos legimus. De Evodio Ignatius ad Antiochenos ita scribit: ὃς πρῶτος ἐνεχειρίσθη παρὰ
Suppostititius Epist. ad Ephes. τῶν Ἀποστόλων τὴν ἡμετέραν προστασίαν. Qualem autem προστασίαν intelligat Ignatius, dubium non est, cum ubique Episcopum à Presbyteris distinguit iisq; præponat ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν πράττειν ὑμᾶς, ἀλλ' ὑποτάσσεσθε τῷ πρεσβυτερίῳ. & alibi, τὸ ἀξιονόμαστον πρεσβυτέριον, ἄξιον ὂν τοῦ θεοῦ, οὕτως συνήρμοσται τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χόρδαι κιθάρᾳ. rursū: alibi τὸ γὰρ ἐστὶν ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἢ πάσης
ad. Trall. ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἐπέκεινα, πάντων κρατῶν, ὡς οἷόντε ἄνθρωπον κρατεῖν, μιμητὴν γινόμενον κατὰ δύναμιν Χριστοῦ τοῦ θεοῦ. τί δὲ πρεσβυτέριον ἀλλ' ἢ σύστημα ἱερὸν σύμβουλον καὶ συνεδρευτὴ τοῦ ἐπισκόπου. Et in illa ipsa ad Antiochenos: οἱ πρεσβύτεροι ποιμάνατε, τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον ἕως ἀναδείξῃ ὁ θεὸς τὸν μέλλοντα ἄρχειν ὑμῶν. Hic est ille Ignatius *qui Christum in carne vi-*
Imo alius. *dit, cum Apostolis vixis*, & Episcopatum in Ecclesia Antiochena post Evodium gessit.

7. Quæri potest, cum tam antiquum quoque, & ipsi CHRISTO approbatum sit munus eorum, qui perpetua quadam dignitate Presbyteris præerant, quo nomine is honor appellatus fuerit, antequam illud Episcoporum commune nomen huic præsi-

dentiæ peculiariter tribui cœpit? Quod circa Neronis annum octavum contigiſſe putat Hieronymus: Patres veteres hos Presbyterorum Principes putant *Apoſtolos* appellatos. Et ſane apud Cyprianum, alioſque auctores reſtant non pauca obſcura ejus locutionis veſtigia: atque ipſe Paulus cum ſe nihilo minorem *ſummis Apoſtolis* dicit, videtur innuere alios quoſdam eſſe *minores Apoſtolos*: eoque ſenſu interpretatus eſt Theodoretus eum Pauli locum, quo Epaphroditus Philippenſium vocatur *Apoſtolus*: ſed verius hanc quoque vocem hic ſumptam ex uſu Judæorum Helleniſtarum. Nam qui decimas aut collectas adferebant, Hebræis vocabantur שלוחים Helleniſtis *Apoſtoli*. Quæ vox eo ſenſu extat in conſtitutione Arcadii & Honorii, diciturque eorum fuiſſe officium, ut à ſingulis ſynagogis exactas ſummas, ad Patriarcham portarent: quare & Paulus cum Apoſtoli vocabulo addit *λειτουργὸν τῆς χρείας μου* oſtendit à Philippenſibus miſſum ad ſe Epaphroditum cum pecuniis, ſicut & alibi miſſos cum Tito fratres *Eccleſiarum* vocet *Apoſtolos*: *Angeli* nomen antiquitus ei datum, qui poſtea *Epiſcopus* dici cœpit, Apocalypſis evincit. E medio enim uſu ſumptam vocem apparet, cum & Epiſtolæ illæ ſcriptæ ſint

Puteſſe unde conſtat?

Phil. 2. 25.

Leg. ſuperſt. Cod. Th. de Iud.

2. Cor. 8. 23.

sint populariter, & *stellarum* mysterium *Angelorum* appellatione plane obvia explicetur: sed simplicissima videtur fuisse nuncupatio προεστῶτος. Hoc enim nomine *Episcopum* appellat Justinus martyr in Apologia II.

8. Est & alterum quod quæri potest: Quo potissimũ exemplo Episcopatus Eminentia in Ecclesias sit introducta. Apud Gentes gradus fuisse Sacerdotum in aperto est. Neq; novum morem aut Græcis & ortis è Græcia vetustissima proprium nos docet Druidũ disciplina. *Druidibus*, inquit Cæsar, *præest unus, qui summum inter eos habet auctoritatem.* Etiam matricum Urbium eminentia, in sacris quam sit antiqua Thucydides nos docet, qui de Corcyreis loquens colonis Corinthiorum, ita inquit, οὔτε γὰρ ἐν πανηγύρεσι ταῖς κοιναῖς διδόντες γέρα τὰ νομιζόμενα οὔτε Κορινθίῳ ἀνδρὶ προκαταρχόμενοι τῶν ἱερῶν ὥσπερ αἱ ἄλλαι ἀποικίαι ad quem locum vetus Scholiast. ἔθος γὰρ ἦν ἀρχιερέας ἐκ τῆς μητροπόλεως λαμβάνειν: unum Cattorũ ἱερέα summum haud dubie Strabo nominat: Et apud Burgundiones *Sacerdotem Maximum* Marcellinus: hunc morem Deus ipse in republica Judaica νομοθεσίᾳ probavit cum omnibus Sacerdotibus, unum summa cum auctoritate præfecit; qui quamquam in actibus nonnullis Christi imaginem præ-

Non absolute sed κατά τι quatenus Leviticum pontificem Christi venturi typum esse voluit.

præbuit, non tamen tota istius Pontificatus institutio ad hunc unum usum referenda est: omnino enim ordini quoque inservivit hæc Sacerdotis Eminentia, non minus quam Regia Potestas, quæ & ipsa Christum suo modo adumbravit. Quamquam ergo hoc exemplum sufficere potuit, mihi tamen Ecclesiæ Christianæ constitutio non tam ad templi Hierosolymitani, quam ad Synagogarum exemplar videtur expressa. Nam Synagogæ multis in locis sine Imperio erant quemadmodum & Ecclesia Christi à se non habet. Accedit quod quocumque venirent Apostoli, inveniebant Synagogas satis recte constitutas jam à Babylonicæ dispersionis temporibus, quæ si fidem Christi susciperent, sicut ipsis ante cæteros Evangelium prædicabatur, causæ nihil erat, cur ab eo regimine discederent, quod multorum sæculorum experientia commendabat, neque Gentibus grave erat in re tali institutionibus se Iudaicis accommodare. In omni autem Synagoga certum est unum fuisse, qui hebreis ראש הקהל, Græcissantibus autem Judęis ἄρχων τῆς συναγωγῆς aut una voce ἀρχισυνάγωγος dicebatur; quod nomen & in Evangelio, & in Actis Apostolicis sæpiuscule legitur, & ita quidem, ut unum Synagogę Principē ubique designet, præ-

Beza in Act. 13. 15.

terquam Actor. xiij ubi voce paulo laxius ſumptâ in unâ Synagogâ plures nominantur ἀρχισυνάγωγοι, nimirum tum is, qui Hebræis vocabatur ראש הקהל tum etiam ii qui פרנסים dicebantur, quæ vox Syriaca eſt, cui reſpondet Greca ποίμενες: ita enim nos docent Hebr. magiſtri fuiſſe in quaq; Synagoga unum *Synagogæ Principem* (is reſpondet Epiſcopo) deinde *Paſtores*, quos dixi (quod officium & nomen in Eccleſia Chriſtiana manet) & עברים *Eleemoſynarios*, qui *Diaconis* reſpondent. Illo uno igitur in loco ita Paſtores juncti Archiſynagogo vocantur ἀρχισυνάγωγοι. Sicut ſæpe in novo Teſtamento ſummus Sacerdos, cum proximis Sacerdotibus vocantur, ἀρχιερεῖς, qui apud Jeremiam *ſeniores Sacerdotum*. In Codicis Theodoſiani legibus non ſemel apparet nomen *Archiſynagogorum*, & ita quidem ut diſtinguantur à *Patribus Synagogarum*, qui in aliis legibus *Majores* aut etiam *ſeniores* vocantur. Hos ipſos *Archiſynagogos* Juſtinianus in Novella appellat *Archipherekitas*, & à *Presbyteris* Judæorum diſtinguit: Eſt autem *Archipherekita* vox Syrogræca, nam Hebræis lectiones ſacri Codicis vocantur פרקים περιοχὰς id extuliſſe videtur Lucas Actorum VIII. 32. allu-

Jerem 19.1. *leg. Hebræos, Leg. ſuperſtitionis Cod. Theod de Iudæis dd. ll. Cod. Th. & leg. Iud & leg. ſi quia inter Cod. de Iud.*

dente

dente ad Hebræorum ſonum, voce Græca. *Archipherekita* ergo ſunt, quos Canſtantius dicit in Synagogis legi præſidere, ſicut & Philo Eſſenorum Antiſtitem προέδρον vocat. Hi *Archipherekitæ* ſuæ *Archiſynagogi* alios habebant ſupra ſe, qui *Primates* dicebantur, quales in utraque Paleſtinâ ſingulos, & in Provinciis aliis alios fuiſſe, apparet ex Imperatorum conſtitutionibus. Et hæc quidem obiter dicta ſunto, ad illuſtrandum *Epiſcoporum* originem. *L. ult. Cod. Theod. de Iudæis.*

Quin tum hoc ponamus, magnas in Eccleſiam utilitates ex Epiſcopatu redundaſſe: Clamat hoc omnium temporũ hiſtoria. Sed iterum utar eo teſte, qui ex omni antiquitate Epiſcopis minimum favit, is eſt Hieronymus: *Toto orbe:* inquit, *decretum eſt ut ad tollenda ſchiſmata & diſſidia unus de Presbyteris electus ſuperponeretur cæteris*: Idem alibi: *Eccleſiæ ſalus in ſummi Sacerdotis, id eſt Epiſcopi dignitate conſiſtit, cui ſi non exors quædam & ab omnibus detur* Poteſtas, *tot in Eccleſia efficientur ſchiſmata, quot Sacerdotes:* Nec aliud eſt quod toties Cyprianus inculcat: *Vnde ſchiſmata & hæreſes obortæ ſunt & oriuntur, niſi dum Epiſcopus qui unus eſt & Eccleſiæ præeſt, ſuperba quorundam præſumptione contemnitur.* Et alibi: *Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quã inde, quod Sacerdoti Dei* 9.

Ad tit. c. 1.

Adverſ. Lucif.

Daniſſonus ipſe legit hominibus.

non obtemperatum, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi eligatur. Neque vero singuli dumtaxat cœtus per unius præsidentiam contra schismata muniebantur, sed, ut ait idem ille Cyprianus, *Universa Ecclesia cohærentium sibi invicem Sacerdotum vinculo copulabatur.* Per Episcopos enim *formatarum* commercio retinebatur totius orbis concordia: & ista quidem pro Episcopali eminentia.

10. Rursum pro Pastorum æqualitate hæc prioribus illis minimè pugnantia afferrimus. Primum Episcopalem eminentiam non esse divini præcepti. Probatur hoc satis quia non probatur contrarium: Nusquam enim Christus hoc præcepisse legitur; probavit sanè in Apocalypsi, sed non statim hoc præcipitur, quod probatur. Apostolicæ institutionis est Episcopatus, quia apparet in nonnullis Ecclesiis ab Apostolis ordinatos Episcopos aut approbatos, sed ut in quâque Ecclesiâ essent tales Episcopi, nusquam Apostoli præceperunt. Quâ distinctione causam Hieronymi à causâ Aërii separamus. Hieronymus *Episcopos* ait *evasisse majores Presbyteris, magis consuetudine quam dispositionis Dominicæ veritate,* ut & Augustinus *Episcopatum majorem Presbyterio secundum honorum*

Non apparet ex antiquorum testimonio.

Epist 19.

rum vocabula, quæ Ecclesiæ usus obtinuit. Consuetudinem cum dicunt Patres, non excludunt Apostolicam institutionem, imo, ut Augustinus ait, *Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica auctoritate traditum rectissimè creditur*: Sed ut alibi diximus, non utique præcepti est divini, quicquid ab Apostolis institutum est: multa enim instituuntur salva mutandi libertate: ut populus clara voce *Amen* responderet, ut qui docet adaperto capite esset, in Apostolica Ecclesia constitutum videmus, hodie multis in locis non observatur. Adde jam quod Episcopos ita instituerunt Apostoli, ut quasdam Ecclesias relinquerent sine Episcopis: Fatetur hoc Epiphanius: *Presbyteris opus erat & Diaconis, per hos enim duos Ecclesiastica compleri possunt; ubi vero non inventus est quis dignus Episcopatu, permansit locus sine Episcopo, ubi vero opus fuit & erant digni Episcopatu, constituti sunt Episcopi.* Illæ igitur Ecclesiæ ut Hieronymus loquitur, *Communi Presbyterorum consilio gubernabantur.* *Hoc boni Patris somnium fuit.*

11. Secundum hoc addemus, non planè universaliter observatum, ut cuique civitati unus Episcopus præesset, de temporibus Apostolicis id jam probatum arbitramur, postea quoque sæpe plures in

una urbe Episcopi imitatione Judæorum, qui quot habebant Synagogas, totidem *Archisynagogas*; Multæ autem in una sæpe urbe Synagogæ, aut (ut Philo etiam appellat) *προσευχαι*: Unde illud in Satyra, *in qua te quæro proseucha*. Ita Hierosolymis *Synagoga Libertinorum*, alia *Cyrenensium*, alia *Alexādrinorum*. Et Corinthi circa idem tempus nominabantur duo Archisynagogi Crispus & Solthenes: Epiphanius quoque primum Alexandriæ ostendit id institutum, ut in tota civitate unus esset Episcopus, ὐ γὰρ ποτ' Ἀλεξάνδρεια δύο ἐπισκόπους εἶχεν ὡς αἱ ἄλλαι πόλεις. Nicæno demum Canone VIII. definitum videmus ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπισκόποι ὦσιν: ita tamen ut simul appareat κατ' οἰκονομίαν interdum à Canone recessum. Permittit enim id Canon ut à Catharorum secta ad Catholicam Ecclesiam redeuntes Episcopi juxta Catholicum Episcopum honorem retinere possent Episcopalem. Sic & Ephesina Synodus post electionem Theodori Eustachio concedit Episcopatus honorem obtinere, ut ex epistola ad Pamphiliæ Synodum apparet; Et in collatione coram Marcellino, Catholici Donatistis, si ad communionem redeant, idem offerunt. Potest inquit: *Unusquisque nostrum honoris sibi socio copulatè vicissim sedere eminentius, sicut peregrino Episcopo juxta*

Act. 6.9. 18.8 & 17.

Non ostendit, sed Ecclesiam Alexandrinam nunquam in partes scissam quarum singulæ Episcopum suum habebant.

juxta confidente collega: Valerius quoque cœpiſcopum ſibi in Hipponenſi Eccleſia adſcivit Auguſtinum, quod quamquam Auguſtinus factum ait per Canonum ignorantiam, ſatis tamen apparet non fuiſſe inauditum, multo minus creditum id pugnare cum divinis præceptis: Jam vero etiam Cathedræ Epiſcopales multis in urbibus ſæpe non menſes tantum aliquot ſed & per annos etiam multos vacavere, quo omni tempore *Eccleſiæ*, ut cum Hieronymo etiam loquar, *communi Presbyterorum conſilio gubernabantur*, aut ut Ignatium loquentem audivimus οἱ πρεσβύτεροι ἐπίμλωαν τὸ ποίμνιον, videmus ad Clerum Romanum multas eſſe ſcriptas Cypriani literas, & à Clero ipſi reſponſum, de quibuſcunque rebus ad Eccleſiæ ſtatum pertinentibus. Deinde fatentur veteres omnes nullum eſſe actum ita Epiſcopi proprium, ut non à Presbytero quoque exerceretur, niſi quod jus ordinandi excipiant: Chryſoſtomus de utroque hoc gradu ὁ πολὺ τὸ μέσον καὶ γὰρ κὶ αὐτοὶ (πρεσβύτεροι) διδασκαλίαν εἰσὶν ἀν ἀδεδεγμένοι ἢ προστασίαν τῆς ἐκκλησίας; τὴν γὰρ χειροτονίαν μόνην αὐτῶν αναβεβήκασι (οἱ ἐπίσκοποι) καὶ τοῦτο μόνον δοκοῦσι πλεονέκτειν τοὺς πρεσβυτέρους. Nec aliter Hieronymus. *Quid facit excepta ordinatione Epiſcopus, quod Presbyter non facit?* Quamquam au-

tem ex horum Patrum ſententiâ Presbyteris adimitur ordinandi jus, quod ipſum multis in Synodis partim univerſalibus partim topicis conſtitutũ videre eſt, quid tamen obſtat, quo minus id ita interpretemur, ut *Presbyteri neminem potuerint ordinare* contempto Epiſcopo? Unà cum Epiſcopo concurriſſe aliquatenus Presbyteros ad ordinationem docere videtur Synodus IV. Carthaginenſis: *Presbyter*, inquit, *cum ordinatur (Epiſcopo eum benedicente, & manum ſupra caput ejus tenente) etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſupra caput illius teneant.* Non audeo ad hujus rei confirmationem adferre Paulinum illud de *impoſitione manuum Presbyterii*, quia video Hieronymum, Ambroſium, alioſque veteres, & recentiorum omnium facile Principem Calvinum, Presbyterium eo loco non *cõceſſum*, ſed *munus* ad quod promotus eſt Timotheus, interpretari: & ſane qui in Conciliis & Patrum ſcriptis ſit exercitatus, ignorare non poteſt Presbyterium, ut *Epiſcopatum* & *Diaconatum* nomina eſſe officiorum Adde quod cum à Paulo *manus* Timotheo *impoſitas* conſtet: Neque neceſſe videtur, neque decorum ſatis, ut ad Actum Apoſtolicum & collationem donorum admirabilium ſocia aliorum opera

Et Pontificale Rom.

opera acceſſerit. Illud interea non video quomodo refelli poſſit, ubi Epiſcopi non ſunt, etiam à Presbytero rectè fieri ordinationem, cum hoc ipſum inter *Scholaſticos* Antiſidorenſis jam pridem conceſſerit. Nimirum ea quę εὐταξίας causâ obſervantur, exceptiones ſuas habent. Quomodo in veteri concilio Carthaginenſi in causâ neceſſitatis Presbyteris conceditur *reconciliare pœnitentes*: & alibi: *manu imponere Baptizatis*. Deinde ut ſupra diximus, dubium an Epiſcopis an Presbyteris meris propriores ſint Presbyteri, qui nec ſub ſe Presbyteros, nec ſupra ſe Epiſcopum habent. Nam & de Thimotheo ita argumentatur Ambroſius, *qui ante ſe alterum non habebat, Epiſcopus erat*. Nimirum (ut è Republicâ ſumamus exemplum) multa licent Senatui Regem non habenti, quæ Senatui ſub Rege conſtituto non licent. Quia Senatus ſine Rege quaſi eſt Rex.

Tertium hoc aſſeramus, non leves fuiſſe cauſas, cur hoc ſæculo nonnullis in locis Epiſcopatus certe ad tẽpus aliquod omitteretur. Temporarias enim eſſe cauſas ipſe Beza videtur agnoſcere, cum non eum ſe eſſe dicit, qui veterem ordinem non reſtituendũ exiſtimaret, *ſi ruinæ Eccleſiæ reſtitutæ eſſent*: Inter has cauſas prima potuit eſſe penuria virorũ, qui tam gravi muneri 12.

Andivimus Jomniantem.

ſufficerent; nam ſi ea ſatis juſta cauſa fuit naſcente primum Eccleſia omittendi multis in locis Epiſcopalem Eminentiam, ut Epiphanium dicentem audivimus, quid ni ex denſiſſimis tenebris primum emergente Eccleſia eadem cauſa valere potuit, illis præſertim in locis, ubi reperiretur nemo Epiſcoporum veterum, qui monſtratæ veritati manus daret? Altera cauſa hujus conſilii eſſe potuit longa atque inveterata jam plane Epiſcopalis officii depravatio. Conqueritur jam olim Socrates Epiſcopatus quoſdam ſuis temporibus extra Sacerdotii fines egreſſos & ἐπὶ δυναστείαν eſſe delapſos; Conqueritur apud Peluſiotam Hierax lenitatis & manſuetudinis dignitatem in tyrannidem tranſiiſſe. Conqueritur de Epiſcoporum ambitione Nazianzenus; & propterea, ſi non Epiſcopatum, certe civitatum jus perpetuum in retinenda Epiſcopali dignitate mutatum vellet. Utinam, μήδε προεδρεία μήδε τῆς τόπου προτίμησις καὶ τυραννικὴ προνομία, ἵνα ἐξ ἀρετῆς μόνης εγινωσκόμεθα: Epheſinæ Synodi Patres jam olim metuere ſe profitentur, μη ἱερουργίας προσχήματι ἐξουσίας κοσμικῆς τῦφος παρεισδύηται. Et ſimilia eſt in Africanis conſiliis invenire. At profecto numquam tantos ab Apoſtolorum ævo ad illa tempora proceſſus ambitio Eccleſiaſtica fecerat, quantum

ab istis sæculis ad Patrum nostrorum memoriam, ut jam, nisi abscissa parte causaria, morbus vix sanari posse videretur: Non debent quidem res bonæ damnari, quia sunt qui iis abutuntur; sed verso in morem abusu intermitti res ipsas non est infrequens: Poterat serpens Mosaicus manere sine superstitione, si res ipsa spectaretur, sed adultum populi vitium respiciens Ezechias, ut superstitionem tolleret, serpentem sustulit. Quid, quod & nomen, & eminentia Episcopalis, eorum culpa quibus obtigerat, omnem sui reverentiam perdiderat, & in odium venerat plebis, cui etiam erranti interdum mos est gerendus? Romani à Tarquiniis male habiti jurarunt, se neminem Romæ passuros regnare. Tertia causa addi potest, quod infestissimis temporibus, magistri veritatis (eo nomine invisi) non culpam tantum ambitionis sed & suspicionem omnem amoliri debuerant, quod cum sublata Episcopali dignitate sollicitè curaverint, ne sic quidem tamen calumniam effugerunt: Quid non audituri, si doctrinæ mutatio conjuncta fuisset cum majoris gradus adeptione? Adjiciam unam insuper causam cur initio repurgationis non admodum necessarius fuerit Episcopatus. Excitarat DEus præstantes viros, summo ingenio, summa eru-

ditione, nec minore tam apud ſuos quam apud vicinos auctoritate pollentes paucos quidem numero, ſed qui plurimis negotiis ſuſtinendis pares eſſent: horũ ſumma apud omnes exiſtimatio facile ſupplevit quod ab Epiſcopatu deerat. Et (ſi cum Zanchio verum volumus agnoſcere) re ipſa nulli magis Epiſcopi fuere quam illi ipſi quorum (quamvis hoc non agentium) auctoritas ad oppugnandum uſq; Epiſcopatum valuit. Nec illud hic omittendum eſt, quod aliquoties jam diximus, Eccleſiaſticum regimen plerumque aliquid trahere è forma civili. In Romano Imperio, Ducibus Epiſcopi, Præſidibus Metropolitani, Vicariis ἐξάρχοις Patriarchæ ſive Primates reſpondebant. Quid ergo mirum ſi populi magis ſueti Optimatium quam unius Imperio, Eccleſiæ quoque res Clero libentius, quam Epiſcopo committuntur? Et has quidem ob cauſas excuſari mihi poſſe videntur Eccleſiæ, quæ nullos Epiſcopos habent, dum tamen abſtineant à ſanctiſſimi moris improbatione, ſimulque illud retineant quod nullo modo omitti Beza cenſuit his verbis: *eſſentiale fuit, quod ex Dei ordinatione perpetua, neceſſe fuit, eſt, & erit, ut Presbyterio quiſpiam & loco & dignitate Primus actioni gubernandæ præſit cum eo, quod ipſi divinitus attributum eſt, jure.*

Beza de Miniſtr. Evangel. Gradib. cap. 2. 3.

Venia-

Veniamus ad aſſeſſores illos,quos multis in locis Paſtoribus adjunctos è populo videmus, annuo aut biennali munere *Presbyteros* vocant, cum neque Evangelium populo prædicent,neque Sacramenta exhibeant. De his ita exiſtimamus;Primum ignotos fuiſſe Apoſtolicæ & veteri Eccleſiæ *temporarios Presbyteros*, nondum vidi qui notos fuiſſe adſeveret, qui probaret multo minus. Tertullianus adverſus hæreticos præſcribens inter alia oſtendit, *quantum ipſorum ordinationes temerariæ & inconſtantes & leves* à veteris Eccleſiæ jure diſcrepent: *hodie* inquit, *Presbyter, qui cras laicus*, nihil potuit clarius dici, quo appareret ignotos fuiſſe Eccleſiæ Catholicæ per ea tempora *Presbyteros* temporarios. Sunt qui dicunt ad muneris naturam nihil pertinere, ad tempus an perpetuo ſuſcipiatur: Quod ſi verum eſt, mirari convenit quod non Paſtores etiam verbo & ſacris operantes, Annales uſquam gentium fiant. Id autem ſi abſurdum eſt, unde quæſo, niſi ut DEI *dona ſunt ἀμεταμέλητα*,ita & officia à DEO, in perpetuos Eccleſiæ uſus inſtituta? *Qui manu aratro admota ea quæ à tergo ſunt reſpicit, regno Dei*, hoc eſt Eccleſiæ Miniſterio *aptus non eſt*: ipſa igitur illa adſeſſorum mutatio grande argumentnm eſt huma-

13. *De Senioribus.*

Ignoti non fuerunt Seniores plebis.

De iis Presbyteris loquitur qui Clero deſcripti erant & veri nominis Paſtores.

humanæ esse providentiæ hoc repertum, non legis divinæ constitutum.

14. *Habuit seniores plebis è clero distinctos.*

Secundum sit, veterem omnem Eccles. Presbyterorum vocabulo non alios quam Pastores intellexisse, in verbo ac Sacramentis occupatos: Non ago de voce *Senum* aut *Seniorum*, quâ certum est interdum ætatem, nonnunquam & Magistratum significari, sed de voce Græca, quæ in Latino sermone dignitatem, ac munus Pastorale semper significat: idemque de Græcis auctoribus dictum volumus, ubicumque πρεσβυτὴρ vox aliud quam ætatem aut Magistratum notat. De loco Paulino nondum agimus, qui ad Juris divini quæstionem magis pertinet: De veteris quoque testamenti *Senioribus* erit infra agendi locus. Ex tanto patrum numero, tot librorum voluminibus, tamdiu tractata hac controversia, ne unus quidem locus adferri potuit, in quo Presbyterialis dignitas, aliis, quam Pastoribus tribueretur, cum tamen si duplex fuisset Presbyterorum genus, non sæpè; sed centies, imo millies eorum fieri mentio debuisset, præsertim in Canonibus, qui totum Ecclesiæ regimen nobis depingunt, saltem modus eligendi istos non Pastores *Presbyteros* alicubi appareret. Etsi autem neganti non incumbit probatio, facile tamen est infinitos Patrum locos producere, qui

qui *Presbyteris* omnibus tribuunt jus *paſcendi gregem*, *Baptizandi*, & *Corpus Dominicum exhibendi*, atque eatenus omnes *Presbyteros* Epiſcopis adæquant, & *Apoſtolorum* vocant *ſucceſſores*, qui pœnam oſtendunt fuiſſe *Presbyterorum* Presbyterio dimoveri aut ad tempus ad ſolam Laicorum communionem admitti, qui *ſportulas* ſingulis oſtendunt datas, diſciplinam præſcriptam multò quam cæteris ſeveriorem. Extant & leges de *Presbyterorum immunitate* à foro atque oneribus, multaq; alia quæ *Presbyteros* vetant ullos extra Paſtores agnoſci. Ignatius, qui Patrum primus Presbyterii meminit, *Presbyteros* ubique & Diaconis præponit, & à laicis ſeparat. Imo Presbyterium vocat σύνδεσμον Ἀποστόλων χριστοῦ, quia ſcilicet *Presbyteri* in prædicatione & diſpenſatione Miniſteriorum, uſuque clavium, Apoſtolis ſuccedant: Et hos ipſos vocat συμβούλους & συνεδρευτὰς Epiſcopi. Ita ut mirum ſit hunc quoque locum à nonnullis in contrarias partes rapi; ſed ſuperavit horum confidentiam is, qui *nuper* in Nicæno Concilio ſperavit ſe reperturum *Presbyteros* non Paſtores; Citat Can. XVII. qui ſic habet ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν, καὶ μεγάλην σύνοδον ὅτι ἐν τισὶ τόποις καὶ πόλεσι τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν διάκονοι διδόασιν ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκεν τούτου ἐξουσίαν,

Suppoſitius.

σίαν, μὴ ἔχοντας προσφέρειν τοῖς προσφέρουσι δίδοναι τὸ σῶμα τοῦ χριστοῦ. Hæc qui legit & intelligit, poteſtne ei in mentem venire umquam Nicænos Patres quicquam de *Presbyteris* non Paſtoribus cogitaſſe, præſertim cum idem ille Canon tam ſollicitè caveat, *ne Diaconus inter Presbyteros ſedeat*? Hieronymus idem quod ille Canon improbans, *Audio quemdam*, inquit, *in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferret, quid patitur menſarum & viduarum Miniſter ut ſupra eos ſe tumidus efferat, ad quorum preces Chriſti Corpus & ſanguis conficitur?* Adferunt alii hiſtoriam de Presbytero Pœnitentiario, & abrogationem ejus acriter reprehendunt, quam tamen alias ſolent laudare, cum Pontificia confeſſio oppugnatur. Sed quis umquam audivit *Presbyterum pœnitentiarium* non fuiſſe Paſtorem? Aut quando umquam crediderũt veteres uſum clavium à verbo & ſacramentorum Miniſterio poſſe ſegregari? Certè Chriſtus iiſdem Claves exercendas dedit, quibus Evangelizandi & Baptizandi fecit Poteſtatem. *Quod Deus conjunxit, homo ne ſeparet.* Ambroſius de ſolvendi & ligandi Jure, *Jus hoc ſolis permiſſum eſt Sacerdotibus.* Et alibi, *Claves illas Regni Cælorum in beato Petro Apoſtolo cuncti ſuſcepimus Sacer-*

Epiſt. 85.

Ambroſ. de Pænit. lib. 1. cap. 2.

Auctor libri

cerdotes: Hieronymus de his qui *Apoſtolico gradui ſuccedunt, qui* inquit, *Clavem habentes ante diem Iudicii judicant*: & ibidem, *Non facile ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri.* Chryſoſtomus, *Hoc vinculum Sacerdotum animam ipſam perſtringit*: Notiſſimum eſt à Patribus *Sacerdotes* dici Paſtores, quibus verbum & ſacramenta ſunt credita: extra uſum quidem Novi Teſtamenti, non tamen extra divini Verbi auctoritatem: Nam apud Eſaiam DEUS vocationem Gentium per Evangelium prædicens; *Ex iſtis*, inquit, (Gentibus converſis) *adſumam mihi quoſdam in Sacerdotes & Levitas*: Exercitium ergo clavium, & Jus abſolvendi Pœnitentes ex omnium Patrum ſententia ſolis competunt *Sacerdotibus*, hoc eſt *Presbyteris*, verbi & Sacramentorum depoſitariis: ergo & hi *Presbyteri*, qui ſpecialiter vacarunt abſolvendis Pœnitentibus, non alii ſunt credendi à *Sacerdotibus*, quos Novi Teſtamenti pagina *Paſtores* vocat: ſicut autem *Presbyteri* vox, cum functionem Eccleſiaſticam ſignificat, numquã reperitur apud Patres aliis quam Paſtoribus aptari, ita nec latina vox *Seniorum*: Tertullianus de Clavium uſu agens, *Judicatur magno cum pondere, ut apud certos, de Dei conſpectu, ſummum de futuri Iudicii præjudicium eſt, ſi quis ita deliquerit, ut à com-*

de ſacerdotali dignitate apud Ambroſium.

Eſaias 66. 21.

Apol.

communicatione orationis & conventus, & omnis sancti commercii relegetur, præsident probati quique Seniores, honorem istum non prætio, sed testimonio adepti, neque enim prætio ulla res Dei constat: *Presbyteria* istis sæculis ex solis constitisse Pastoribus ipse Calvinus agnoscit. Hos ergo, quibus exercendę *Claves regni Cælorum* obtigerunt, *Seniores* appellat Tertullianus, voce Græcâ Latinè reddita. Nam Græcè Presbyteri vocantur, quæ vox ætatem cum primum significasset, postea ad dignitates Civiles, & postremo ad Ecclesiasticas cœpit transferri. Eadem origo vocis Romanæ *Senatus* & Græcæ *γερουσίας*: Firmilianus Cæsareæ Episcopus in Epistòla ad Cyprianum Synodos Diœcesanas describens, quæ ex Episcopis, & Pastoribus aliis constabant. *Qua ex causa necessario apud nos fit ut per annos singulos Seniores & præpositi in unum conveniamus, ad disponenda ea, quæ curæ nostræ commissa sunt.* Ambrosius quoque *Seniores* duplicis facit gradus, *Episcopum* & *Presbyteros*, eousque secularibus opponit: Verba sic habent, *Viduarum ac virginum domos nisi visitandi gratia Juniores adire non est opus, & hoc cum Senioribus, hoc est cum Episcopo vel (si gravior est causa) cum Presbyteris.* Quid necesse est ut demus obtrectandi locum secularibus? legantur omnium

Presbyteris plebem sane tum consiliorum participem fuisse constat.

Is seniorum plebis meminit, eorumque functionem desiisse queritur.

nium quæ unquam fuerunt Synodorum acta, nulla ibi nomina reperiuntur *Seniorum*, qui Pastores non fuerunt: Quid & quod vox *major natu* quæ omnino propria ætati videtur *Pastoribus* cœpit aptari, imitatione Græci vocabuli? Idem Firmilianus, *Præsident* (in Ecclesia) *majores natu, qui & Baptizandi & manum imponendi & ordinandi possident potestatem*, satis cavit, ne alii, quam Pastores intelligerentur: Voces igitur istæ πρεσβύτεροι, *Senior, Major*, tria significant, primum *ætatem*, deinde *Magistratum*, tertium *Sacerdotium*. *Majores* Childeberti Regis apud Turonensem sunt præfecti Regii, *Seniores Urbium* in Novellâ Leonis & Majoriani sunt οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως, *principales decurionum principes*: Iidem in Marcellini sententiâ *Seniores locorum*, qui jubentur conventicula prohibere: Et in feudis, qui *Vasallum* habet, *Senior* vocatur, unde origo vocis quæ apud Italos, Hispanos, Gallos *Herum* significat. Neque tantum *Seniorum* nomen Magistratibus & Pastoribus commune; sed & ipsum quoque *cætum Presbyterorum* τὸ πρεσβυτέριον, quod Ignatius vocat ἱερὸν σύστημα, *Senatum* transtulit Hieronymus. *Ecclesia habet Senatum, cætum Presbyterorum*: Eorum scilicet, *Presbyterorum*, quos initio *Episcopis* dicit fuisse

Firmilianus cum Græcè scripserit Majorum natu titulus interpreti adscribendus fuit, qui vocem πρεσβυτέρων Latinè reddidit.

Suppositius.

æquales, & quorum *Consilio* Ecclesiam ait administratam. Tertullianus simili translatione *Clerum* vocat *Ordinem*. *Differentiam*, inquit, *inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas*. Notandum etiam Ecclesiasticis Scriptoribus sæpè *Seniorum* voce non dignitatem sed ætatem intelligi. Certum est olim Episcopos vix quidquam rerum majorum constituisse nisi *consultâ Ecclesiâ*, quod semper utile, persecutionum temporibus aut imminente schismatis metu propè necessarium erat. Hâc de causâ ad sedandum *γογγυσμὸν* illum, qui ortus erat ob *τὴν διακονίαν τὴν καθημερινὴν*, convocata est *Discipulorum multitudo*. Sic postquam Paulus advenerat Hierosolyma, cum sparsus de eo esset rumor, quod defectionem doceret à lege Mosis, quamquam Presbyteri jam advenerant, (& quidem omnes) omninò ex usu visum est *multitudinem convocari*. Cyprianus; *Solus rescribere nihil potui, cum à primordio Episcopatus mei statuerim* (hæc vox rem * arbitrariam significat) *nihil sine consilio vestro* (Cleri) *& sine consensu plebis meâ privatim sententiâ gerere*. Nempè, ut in *ordinatione Clericorum*, in *lapsis* etiam *separandis* & *recipiendis* consuli plebs solebat. Non semper autem plebs tota consulta est, in quâ mulieres

Act. 6.

Act. 21.

* Non semper.

lieres & adoleſcentes, ſed Patresfamiliarum, iique non omnes, ſed ætate provectiores, & proinde Iudicii maturioris, qui fortè ſunt οἱ πλείονες apud Paulum. *2 Cor. 11 6.* Hi ergò ſæpè conſulti plebis vice. In actis *Imo in Actis* purgationis Cæciliani & Felicis, *Epiſcopi*, *Nunditarii Critenſis* *Presbyteri, Diaconi, Seniores*. Et poſt: *ad-* *Diaconi* *hibete Conclericos & Seniores plebis*. Aliqui *Donatiſtæ* ergò *Seniores* non *Clerici*, ac proinde Lai- *A D. 320.* ci. Semper enim apud Patres hæc oppo- *Decemb. 13.* *annis 6.* nuntur. Ut perversè faciant, qui eam vo- *menſ. 3.* cem ſiniſtrorſum rapiunt, cum nihil in ſe *dieb. 24. poſt* ignominiæ habeat, ſed omninò neceſſa- *purgatum* riò uſurpetur ad diſtinguendos *Seniores*, *A.D. 314.* *Aug. 20.* qui in Clero ſunt ab aliis *Senioribus*. Ne- *Felicem.* que Patres tantum ita locuti, quorum tamen auctoritas ſaltem ad voces retinendas ſufficere debuit, ſed ipſi Prophetæ, apud quos αἰπδιαιρέτῳ *Sacerdotes* & *populus*. Rectè ergò Laici vocantur quicunque Sacerdotes, hoc eſt, *Miſteriorum divinorum diſpenſatores* non ſunt. Scribit Auguſtinus, *Clero & Senioribus Eccleſiæ Hipponenſis*. Et apud Turonenſem eſt: *Coram Pontifice, Clero & Senioribus*: Quamquam diſtrictè nolim negare his in locis Seniores voce Magiſtratus intelligi poſſe, quos eo nomine appellatos jam diximus. Nam & in Gregorii epiſtolis una inſcribitur; *Clero, Ordini, & plebi Ra-* *Epiſt. 89.*

vennæ. Ubi *Ordo*, ut norunt mediocriter eruditi, est *consessus Seniorum.* Ut & in Leonis epistola, ubi distinguit *subscriptionem Clericorum, & consensum Ordinis atque plebis.* Idemque Leo alibi epistolam inscribit, *Clero, honoratis, & plebi.* Sicut autem nonnullis in locis ambigi potest, *Seniorum* voce rectius *Magistratus*, an ætate provectos intelligas; ita alibi dubium est, eodem vocabulo *Sacerdotes*, an ætate provecti indicentur. Ut cum Gregorius jubet, *Si quis Clericorum accusetur, præsentibus Ecclesiæ Senioribus inquiri veritatem.* Et cum Augustinus eorum meminit, qui ob ebrietatem, furta, erroresque alios à *Senio-*
Serm. 19. *de Verb. Domini.* *ribus* arguuntur. Et cum Optatus narrat ornamenta Ecclesiæ *fidelibus Senioribus* commendata. Nam quæ hic narrantur omnia, possunt & *Sacerdotibus* & Laicis convenire. Sed dignissimus est consideratu locus incerti auctoris è commentariis ad Pau-
1. *Tim.* 5. linas epistolas, quem vulgus putat esse Ambrosii: is locus sic habet, *Apud omnes Gentes utique est honorabilis senectus. Unde & Synagoga, & postea Ecclesia Seniores habuit, quorum sine consilio nihil agebatur in Ecclesia. Quod qua negligentia absoluerit, nescio, nisi forte Doctorum dissidio aut magis superbia, dum soli volunt aliquid videri.* Ut scriptoris sententiam intelligamus, par

est

eſt nos videre, quos in Synagoga *Seniores* vocet. An Magiſtratus, quos *Seniores* vocatos ſatis conſtat, ut Synagoga ſit conſeſſus Iudicum, ut apud Matthæum, *ἐν τ͂ συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς?* Vix arbitror, quamquam multa (ut mox dicemus) quæ Magiſtratuum Iudæorum fuerunt, Presbyteris Chriſtianorum per ſimilitudinem quandam aptari ſolent. Audiamus eundem auctorem alibi narrantem; *Traditionem eſſe Synagogæ, ut ſedentes diſputarent Seniores (dignitates) in Cathedris, ſubſequentes in ſubſellis, noviſſimi in pavimento ſuper Mattas.* Unde multum metuo ne vocula *dignitate* ex gloſſemate in textum irrepſerit. Nam Philo morem eundem deſcribit ita; *εἰς ἱερὺς ἀφικνούμενοι τόπυς καθ' ἡλικίας ἐν τάξεσιν ὑπὸ πρεσβυτέροις νέοι καθίζονται.* Seniores ergò ætate primi ſedebant. Neque dubiè ſimilis quidam ordo ſedendi in Eccleſia vetere Chriſtiana obſervatus fuit: quem negligi Iacobus non fert, cum eos reprehendit, qui ſolis divitibus honorem deferunt ſublimius ſedendi, pauperibus in inferiora detruſis, aut ſtare etiam juſſis. Sequitur apud Philonem; *ἕτερος τ͂ ἐμπειροτάτων ὅσα μὴ γνώριμα (τ͂ ἁγίων βιβλίων) παρελθὼν ἀναγνώριζει.* Notandum in Synagogis Iudaicis unicuique exerci- Cap. 10. 17.

tato in Sacris Literis (erant autem ferme omnes, exceptis τοῖς βαναύσοις, qui mos hodie apud nos viget) concessum fuisse Sacras Literas interpretari. Hâc communi libertate Christus usus in Synagogis docuit, & post eum Apostoli. Insignes imprimis sunt loci Lucæ IV. & Actorum XIIJ. Ibi Christo liber porrigitur; hic Paulus & Barnabas, quamquam ignoti, rogantur ad populum loqui, *Si quem habeant* λόγον παρακλήσεως. Si nemo exterus aut ex plebe se offerret, tum delecti ex Senioribus (quos פרנסים *Patres Synagogarum*, *majores*, & καθ' ἐξοχὴν *Seniores* dictos notavimus) legem interpretabantur. His quoque minus paratis, erat id Archisynagogi officium. Simile aliquid & in prima Ecclesiâ Christianâ videmus: Nam his, qui προφητείας habent donum, permittit Apostolus affari populum, binos aut ternos, quoque conventu, cæteros expendere an rectè se habeant quæ dicuntur. Cessante autem illo mirabili domo vix extra Pastores cuiquã apud Christianos docere licuit: nisi quod in Ecclesiâ Origenem paucosque alios nõn *Presbyteros* docuisse legimus, sed minus frequenter, neque unquam nisi peculiari Episcoporum indultu. Nam Cæsareæ Episcopus reprehensus, quod Origenem

genem docere permitteret, tria attulit ſimilis conceſſionis exempla, addito credibile eſſe, quamvis obſcurum & minimè cognitum, idem aliis in locis fieri. Videmus hic jam aliquod diſcrimen inter interpretes legis in Synagogâ, & interpretes Evangelii in Eccleſiâ. In Synagogâ docebant quotquot λόγον *habebant* παρακλήσεως: in Eccleſiâ, *probati quique & honorem teſtimonio adepti*, ut Tertullianus loquitur, hoc eſt, χειροτονούμενοι. Summi Synedrii Iudices ſolebant χειροτονεῖσθαι: at de explicatoribus legis, quos כרומים diximus vocatos, idem non apparet. Cauſa diſcriminis afferri poteſt, non tantum quod Evangelii prædicatio majoris ſit momenti quàm legis expoſitio; verum etiam quod in Eccleſiâ Chriſtianâ præcones verbi ſimul *Myſteriorum* ſunt *diſpenſatores*: Synagogæ autem Magiſtri nulla exhibebant Sacramenta. Nam ſacrificia omnia in uno templo fiebant extra Paſcha, quod ipſum quoque non in Synagogis, ſed in domo unaquaque præeunte Patrefamilias celebrabatur. Neque, ut circumciſio in Synagogis fieret, aut per certos Miniſtros, uſquam imperatum. Dubitari ergò poteſt, quos *Seniores* Eccleſiæ intelligat Pſeudambroſius: eoſne, qui reſpondent ἐμπειροτάτοις Synagogæ, qui & ipſi

Reprehenſus ab Origenis adverſario Demetrio factum ſuum tutatus eſt.

vix alii quàm ſenes (quomodo & Monachorum principes, *Seniores* appellantur in
Cap. 2. Juſtiniani novella cõſtitutione CXXXIII) an eos, qui reſpondent τοῖς πρεσβυτέροις καθ' ἡλικίαν, ut cum Philone loquamur. Si prius, idem dicit Pſeudambroſius, quod Hieronymus. Pſeudambroſius; *Sine Seniorum conſilio nihil agebatur in Eccleſia.* Hieronymus; *Communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ regebantur.* Agit autem Hieronymus de iis Presbyteris, quos *Epiſcopos* primitus vocatos & ex quibus poſtea *Epiſcopos* ait electos. Sin poſterius magis placeat, (& ſanè ſermo ætatis, non muneris habebat mentionem) ea erit ſententia quam & nos modò expreſſimus, pro univerſa plebe *Senes* ſolitos conſuli in rebus graviorioribus; puta, *in ordinandis Clericis, in impartienda lapſis venia*, & ſi quid ſimile. Et ſane credibilius eſt olim obſoleviſſe morem plebem aut plebis potiſſimos conſulendi, quam Epiſcopos pleraque egiſſe Clero inconſulto, quod tamen ipſum quoque paulatim contra morem priſcum invaluit. His igitur intellectis, nemini dubium erit amplius apud omnes Eccleſiaſticos Scriptores *Presbyterorum* aut *Seniorum* vocem, aut ad *ætate provectos*, quotquot in Eccleſia, aut ad *Magiſtratus*, qui & ipſi pars ſunt Eccleſiæ,

cleſiæ, aut ad *Paſtores* pertinere. Quod ipſum movere nos debet, ne temere & ſine validis argumentis loca Sacræ Scripturæ de *Presbyteris* agentia aliter capiamus, quam ea cæperunt hi, qui propriores Apoſtolicis temporibus fuerunt, & ad quos perinde priſci cognominis certior intellectus manavit.

Sed ad ipſa ſacrarum literarum oracula veniamus: Et ſit hæc proinde tertia aſſertio: *Delectos illos Paſtorum Aſſeſſores, de quibus diſputamus, non eſſe ex divino præcepto.* Contrarium qui afferat, is ſanè Eccleſiam tot ſæculorum damnet quaſi divini mandati contemptricem: à qua temeritate abſtinendum nobis putamus. Neque ſane ullum habent pondus argumenta eorum, qui id affirmant quod à nobis negatur, & quibus proinde incumbit probandi neceſſitas. Satis quidem ante hac reſponſum illis eſt à viris eruditiſſimis: ſed ne quid deſideretur, quod ad inſtitutum noſtrum pertineat, operæ prætium erit etiam benè dicta iterum dicere, & quædam addere, quæ lucem afferant quæſtioni. Solet agmen ducere id quod apud Matthæum Chriſtus præcipit; *Dic Eccleſiæ*, & quæ ſequuntur. Quo loco ſunt qui arbitrentur à Chriſto Eccleſiæ præcipi Synedrii cujuſdam inſtitutionem,

15. *Eſt ex Apoſtolica & veteris Eccleſiæ praxi.*

Cap. 18.

tionem, quod de rebus Ecclesiasticis jus diceret, & tum ex Sacerdotibus tum ex civibus aliis constaret. Talia enim volunt fuisse Synedria Ecclesiastica. Ad Christi verba quod attinet, sunt ea & à veteribus & à recentioribus non uno modo explicata. Omnium sententias referre longum esset. Mihi simplicissima interpretatio, & quæ cæteras omnes fermè ambitu suo comprehendat, hæc esse videtur: non facilè hominem, qui nobis nocuerit, habendum pro deplorato & insanabili; servandos monendi gradus, ut primùm solus adeatur, quò, si fieri potest, nullo conscio resipiscat. Si id non prodest, adsumendum amicum, unum, alterum atque tertium, si fortè eorum auctoritati cedat. Et hactenus nihil dixit Christus, quod non sit propè totidem verbis traditum in scriptis Judæorum. In libro enim Musar hoc extat: *Si* (inquiunt) *nec tunc velit reconciliari*, (adhibitis amicis duobus aut tribus) *abeat, & relinquat illum sibi: talis enim implacabilis est, & vocatur* חטא ἁμαρτωλός. Sed idem liber alio loco unum adjicit gradum. Sic enim ait: *si nec hoc modo quicquam profecerit*, (adhibitis amicis) *debet eum pudefacere coram multis*. Quod Christus non improbans pro summâ suâ lenitate

tate, cujus nos vult eſſe imitatores, prius nos omnia vult experiri, quam hominem pro deplorato habeamus. Id enim valet, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης, hoc eſt, ſit tibi חוטא. Sic enim in Evangelio paſſim junguntur τελῶναι καὶ ἁμαρ-
Matth. 11. 19.
τωλοὶ; & gentes vocantur ἁμαρτωλοὶ, ut
Marc. 11. 15.
cum Chriſtus ſe à Iudæis ait *traditum iri* εἰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν: & apud Paulum, οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί. Chriſtus ergò, antequam omnem ſpem abjiciamus, poſt adhibitos paucos teſtes vult adhiberi cœtum qualemcunque piorum hominum; ut ille, qui noxam nocuit, ſaltem numero atque conſenſu virorum gravium ad frugem revocetur, διὰ τὴν ἐπιτιμίαν τῶν πλειόνων: ut Paulus loquitur. Idem ergò ſunt, in *Muſar multi*, Paulo πλείονες, Chriſto *Eccleſia*. Certè ἐκκλησίας nomine cœtum etiam non grandem comprehendi, tum LXX nos docent, tum Paulus etiam, qui familiam unam piorum hominum ἐκκλησίας vocabulo indigitaverit. Hoc loco ſufficit, ut intelligatur Matthæi locum ad hanc rem nihil facere: Poteſt enim cœtus & Paſtorum, & non Paſtorum eſſe ſine illis aſſeſſoribus, de quibus nunc agitur. Quod autem adjungunt de Iudæorum Senatibus, re diu perpensâ concedere non poſſum.

Longæ

Longæ aliæ fuerunt Iudæorum *Synagogæ*, *Proſeuchæ*, φροντιστήρια, ut Philo appellat, alia vero τὰ κριτήρια. In *Proſeuchis* lectæ Sacræ Literæ atque expoſitæ, inſtituti ſinguli (utar Philonis iterum verbis) πρὸς τὸ φιλόθεον τὸ φιλάρετον καὶ τὸ φιλάνθρωπον: quibus tribus tria illa Paulina reſpondent, ἐυσεβῶς, σωφρόνως, δικαίως. Nulla hic Iudicia in quemquam exercita; ſed factum id ἐν τοῖς κριτηρίοις, ubi Judices cognovere de ſacris pariter profaniſque rebus, iidem Judices ex eadem lege: numquam enim in populo Hebraico hæc disjuncta fuerunt. Hi Judices partim in urbibus erant ſingulis, partim in capite urbium. Illa Synedria minora Helleniſtis; hoc magnum, & κατ' ἐξοχὴν τὸ συνέδριον: Unde & Hebræi Helleniſtas ſecuti סנהדרין fecere. Minorum Synedriorum Judices ſunt, quorum inſtitutio reperitur Exodi xviij. 21. & Deuteron. j. 13. Iidem Judices *Seniores*, hoc eſt, *Senatores* vocantur. Hi jubentur *capere homicidam*, Deut. xix. 12. *De clam commiſſo homicidio diligenter inquirere.* Deuter. xxj. 6. *Judicium facere in rebellem Filium*, Deuter. xxj. 19. ἀσυλίαν concedere his, qui errore homicidium perpetraverint, Joſuæ xx. 7. Quæ omnia cum manifeſtè ſint ἀναγκαστικῆς δυνάμεως Judicia, mirum eſt à viro erudito

hæc

hæc ipſa afferri, ut oſtendat eundem ordinem ab Apoſtolica Eccleſia retentum, cùm certum ſit neque Apoſtolis, neque Eccleſiæ conceſſum τὸ ἀναγκαστικόν. Hi ipſi ſunt Seniores, quorum ſententiis *flagellatum iri* Diſcipulos ſuos Chriſtus præmonuit. *Matth.* 10. 17. 23. 34. In civitatibus ergò Eccleſiaſtici Synedrii nec vola nec veſtigium apparet. Conſtat tamen ſingulis Judicum conſeſſibus adfuiſſe *Sacerdotes* aut *Levitas*, ſed Juris maximè peritos: quod & Joſephus notat, & ex Deuter. xx. diſcere eſt; *Juxta os eorum* (Sacerdotum) *erit lis omnis & plaga omnis*: hoc eſt, nulla lis judicabitur niſi præſentibus Sacerdotibus. Unde de Levitis in ſupremo vaticinio Moſes; *Docent Iudicia ſua Iacobum, & legem tuam Iſraëlem.* *Deut.* 33. 10. Quare, & ubi Joſaphatus civitatum Judicia reſtituit, non niſi unius generis Judicum fit mentio. Ad magnum Synedrium veniamus: quod quidam duplex conſtituunt, alterum Eccleſiaſticum; & habent auctores ſuæ ſententiæ magnos, ſed recentes; argumenta autem, ni fallimur, perquam invalida. Primùm omnium, quibus magis par eſt credi in re Hiſtorica ad Rempublicam Judaicam pertinente, quam Iudæis ipſis, planè ut in hiſtoria Græca Græcis, in Romana Romanis, Ioſephus & Deuteronomii

locum,

locum, qui est capite xvij. & alterum Paralipomenων xix. quibus duobus nituntur, qui tribunalia duo constituunt, studiosè παραφράζει. Deuteronomii locum hoc modo; *si Judices non intelligunt de rebus sibi creditis judicare, quando multa talia solent hominibus provenire, integram caussam in sacram Urbem remittant, & convenientes Pontifex & Prophetæ καὶ ἡ γερουσία, quæ videntur justa, pronuncient*. Citavimus supra similem Philonis locum, qui Mosis Iudicium de re capitali describens; συνέδριον, inquit, οἱ ἱερεῖς. De Paralipomenων Historiâ idem Iosephus; *Constituit etiam Josaphatus Judices è Sacerdotibus, Levitis, & Primatibus, monens ut diligenter & justè Judicia disponerent: si autem de rebus majoribus quidam contribulium ex aliis civitatibus (minorum enim constitutio præcesserat) eos consulerent, cum maximo studio eis & justissimè responderent: quandoquidem rectum deberet esse Judicium in civitate constitutum, ubi Templum Dei erat & habitaculum Imperatoris. Horum autem Principes* (ἄρχοντας) *constituit Amaziam Sacerdotem, & Sabadiam qui erat de tribu Juda*, ἑταίρους, *hoc est, collegas*. Non potuit verbis clarioribus describi collegium unum, quod & Iudicia obiret, & ad aliorum Iudicum relationes responderet, &

in

in quô tùm Sacerdos summus aliique Sacerdotes, tum Princeps quidam è populo munus suum obirent. Idem alibi Iosephus Sacerdotes *omnium inspectores* & *controversiarum Iudices* dixit, non ergò *rerum sacrarum* tantùm. Hebræi Magistri non spernendi in his talibus auctores ajunt Synedrium hoc magnum de omnibus quidem causis ad se relatis respondisse, sed eximio ac speciali Iure cognovisse de causis quibusdam ipsorum cognitioni antiquiùs reservatis: ut de pace ac bello, de tribus, aut urbis defectione ad falsos cultus, de summo Sacerdote, de Sacerdotum morbis vitiisque, de Pseudoprophetis: quò illud fortasse alludit quod dixit Christus, *Non posse Prophetam alibi quàm Hierosolymi perire.* Addunt Hebræi ab his *Senatoribus*, quos, præter ipsius *Senatus* Principem, constat fuisse numero LXX. per χειρῶν ἐπίθεσιν consecratos, tum qui in eundem Senatum cooptabantur, tum civitatum Iudices. Neque de aliis intelligendum, tum quod Numerorum xj. tum quod Deuteronom. xvij. legitur. Addit Maimonides ex vetustioribus Thalmudicis, *Senatum* hunc magnam in partem ex Sacerdotibus & Levitis constitisse: quia in eo hominum genere peritissimos divinæ legis erat reperire: quippe cum

cum ei uno ſtudio vacarent. Adſcitum eſſe in eundem *Senatum* Pontificem quoque maximum, ni capiendis conſiliis impar videretur. His teſtibus accedat ſequentium manifeſta temporum conſuetudo; ex quibus retro quoque conjecturam fieri oportet, ni liquido contrarium appareat, præſertim cum Judæi veterum inſtitutorum ab omni ævo & in hunc uſque diem ſint retinentiſſimi. Eſdras cum hoc Synedrio contumacibus & facultatum jacturam & ſimul τὴν ἀποσυναγωγίαν, hoc eſt, *Relegationem à cœtu*, minatur. Hoc idem Synedrium Christi Diſcipulis eandem minatur ἀποσυναγωγίαν: Chriſto vincula injicit, cædi eum imperat; Apoſtolos flagris proſcindit; Paulo poteſtatem vinciendi, in carcerem compingendi, verberandi concedit. Nec dubium ex quibus conſtiterit, nominantur iidem, qui in Sacris Literis, apud Joſephum, Thalmudiſtas, *Sacerdotum præcipui* & *Seniores populi*, addito ſæpe nomine συνεδρίου, & iidem ſunt qui de religione in Chriſtum & Apoſtolos inquirunt. Planè ut appareat & cognitionem de ſacris & τὸ ἀναϛκαϛικὸν penes eoſdem fuiſſe. Serius id obtinuiſſe, & à Primario more abſceſſum, facilè affirmatur; ſed, ut dixi, niſi clarè probantibus temerè creditur. Videamus ergò an Sacræ Literæ

Eſdr. 10. 8. *Ioan.* 9. 22. 12. 24. 16. 1

Literæ à Iudæis omnibus & ab illa apertiſſimâ conſuetudine diſſentiant. זקנים hoc eſt, *Senes* ſive πρεσβυτέρους Hebr. communiter vocari viros ætate ac moribus ſpectabiles, nemini ignotum eſſe poteſt. Talibus viris nuuquam caruit populus Iſraeliticus, ne tùm quidem cùm ſerviliter haberetur. Itaq; in Ægypto Moſes & Aaron juſſi divinitùs convocant omnes *Senes*; ubi & in Hiſtoriâ, כל־זקני non כל־הזקני, quia non certum aliquod collegium, ſed ſola qualitas denotatur Quare hi ipſi *Senes* populus vocantur. Socero auctore Moſes, non LXX toti populo, ſed alios Magiſtratus partibus populi inpoſuerat, Chiliarchas, Hecatontarchas, atq; ita deinceps, rerum omnium difficiliorũ cognitione ac procuratione ſibi reſervatâ. In montem aſcenſurus poſtea Moſes jubetur aſſumere Aaronem, Nadab, Abihu, & LXX è *Senibus*. Nè hic quidem collegium inſtituitur. Non enim vocantur LXX *Senes* κυρίως ϰ) ἀντονομαστικῶς, ſed è ſenibus ſeptuaginta, ad temporariũ dumtaxat officium lecti, ut honoris cauſâ Moſem comitarentur. Venerandus autem ſemper apud Hebræos fuit numerus LXX, quia tot animas Ægyptum Patriarcha Iacobus adduxerat. Non fuiſſe judices conſtitutos ita perſpicuè oſtendit

Exod. 3.16. 4.29.

Exod. 4 31. 18.21.

Exod. 24.1.

Gen. 46.7.

Scriptura, ut dubitationi non relinquat locum. Abiturus enim Moſes ita eos affatur; *Manete hic, donec revertamur; & ecce Aaron & Hur vobiſcum, qui controverſias habet, ad eos accedet. Ad eos*, inquit, non *ad vos*. In judicandis partibus Vicarios ſibi ſubſtituens Aaronem & Hurem, non LXX *Senes*. Poſtea verò cùm judicandi onere Moſes gravaretur, ita eum DEUS alloquitur; *Congrega mihi è Senibus Iſraelis LXX quos noſti eſſe Senes populi, & moderatores ejus*. Ex *Senibus* ergò communiter appellatis eliguntur LXX qui deinde ἀντονομαστικῶς vocantur הזקנים οἱ πρεσβύτεροι, inſtituto jam ſcilicet collegio. Hujus collegii pars quin fuerit Aaron, Pontifex maximus, & cum ipſo Sacerdotes & Leviticæ tribus alii, cur dubitemus nihil eſt cauſæ. Hi jubentur cum Moſe *portare onus populi*, hoc eſt, ſummæ Reipublicæ præſidere: quos ipſos Judicari Deutronomii XVII. ex eo quoque apparet, quod relationes cauſarum niſi ad Regem aut Summum Conſiſtorium fieri nuſquam ſoleant. Urgent quidam, ut duo Synedria faciant, in Deuteronomio disjunctivum illud; *Qui non auſcultaverit Sacerdoti vel Iudici*: Sed mirum eſt apud hos plus valere hoc disjunctivum, quàm conjunctivum quod præ-

Exo 24. 14.

præceſſerat; *Venies ad Sacerdotes & Levitas, & ad judicem qui erit in diebus illis.* Et qua tandem de re? *de ſanguine & ſanguine, de causâ & cauſâ, de plagâ & plagâ, verbis contentionum*, hoc eſt, controverſiis quibuſlibet gravioribus. De his ergò omnibus relatio facta eſt ad Sacerdotes, Levitas, Judicem; non de aliis ad Sacerdotes & Levitas, & de aliis ad judicem. Et alibi ex Ezechiele citavimus: *In lite ſtabunt ipſi* (Sacerdotes) *ut judicent ſecundùm Iudicia mea.* Qui Sacerdotes dicunt de jure, judices de facto judicaſſe, (præterquam quod nodum non ſolvunt, nam ſic quoque manet unum Synedrium) nihil dicunt. Debet enim quiſquis judicat de utroque judicare. Formula enim pronuntiandi in Synedrio hæc fuit ſolennis in judiciis capitalibus: *Reus eſt mortis*, vel, *non eſt reus mortis.* Hoc dici non potuit niſi ab eo, qui & de legis ſententia certus eſſet, & rei veritatem è teſtibus didiciſſet. Facit enim lex propoſitionem, aſſumptionem, teſtimonia, ex quibus junctis concludit judex. Aliter judicare non eſt judicem agere, ſed alieni arbitrij Miniſtrum. Ut ergò diſtinctionem illam explicemus, notandum eſt, Magiſtratus, qui ſimul ſunt pars ejuſdem Senatus, ſeorſim tamen Imperium habere.

Matth. 26. 66.
Ier. 26. 16.

Erant in Romano Senatu Pontifices, erant Consules: Pontifices jus habebant vocandi ad se Flamines, iisque præcipiendi de sacris: Consules jus habebant vocandi prehendendique cives, & quod opus esset imperandi. Ita tamen, ut uterque in Potestate esset ejusdem Senatus. Nec Senatus solebat imperare civibus nisi per Consules aliosque Magistratus. Quamquam ergò Senatus Hebræorum sacris profanisque rebus præerat, erat tamen sacrorum procurator, & de sacris Imperium penes Pontificem. Neque minùs penes Judicem Imperium erat rerum cæterarum: & tùm huic, tùm illi parendum; huic in templo, illi in castris atque alibi. Meritò ergò pœna constituta in eum, qui alterum è duobus eximiis Magistratibus, & per quos res maximæ, tum in Senatu decretæ, tùm arbitrariæ, quotidie imperabantur, dicto audiens non fuisset. Neque ideò tamen duo Senatus. In Josaphati Historiâ post constitutos in civitatibus judices hæc sequuntur. *Etiam Hierosolymis constituit Iosaphat è Levitis & Sacerdotibus & principibus familiarum Israel ad Iudicium Domini & ad litem*, (nota ad eadem constitui Levitas, Sacerdotes & Principes familiarum, qui in Evangelio ἀρχιερεῖς & πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ)

λαῦ) & reversi sunt Hierosolyma, & præcepit eis dicendo; sic agetis in timore Domini, in fide, & perfecto corde; & omnem litem, quæ venerit super vos (nota iterum nullam litem eximi & conjungi judices) *de vestris fratribus habitantibus in urbibus suis, inter sanguinem & sanguinem, inter legem & præceptum, statuta, & Iudicia* (vides & hic nullum genus controversiæ separari) *præmonebitis eos, ne delinquant in Dominum, & ira sit super vos fratresque vestros. Sic facietis & non delinquetis* Hactenus omnia ita clarè unum confessum exprimunt, ut non possim, quod sentio, clarius quam illis verbis exprimere. Videamus, an hanc planissimam interpretationem evertat quod sequitur: *& Amarias Sacerdos vester in re Domini, & Zabadias, Ismaelis filius, Dux Domus Iudæ in omni re Regia, & præpositi Levitæ coram vobis. Confortamini vos, & facite, & DEUS bono aderit.* Hinc quidam duo Synedria efficiunt: cùm multò rectius sic argumentarentur. Quibus jubetur Amarias præire *in rebus Domini*, quibus Zabadias *in rebus Regis*, quibus nullo discrimine Levitæ jubentur inservire, & mandata ipsorum exequi (constat enim multis ex locis id quoque Levitarum fuisse officium) hi

hi unum faciunt Synedrium. Ut res rectius intelligatur. 1. Paralip. 26. bis apparet simile loquendi genus. Regioni, quæ ad occasum Jordanis, imponitur Asbias cum consanguineis suis *ad omne opus Domini & ad servitium Regis*; & Jerias Rubenitis, Gaditis, & parti Manassitarum imponitur cum consanguineis suis *ad omnem rem Dei & ad omnem rem Regis*. Videmus ab iisdem in parte curatas *res Dei & res Regias*. Quidni ipso regni corpore idem Senatus utrique rerum generi præfuerit? Quin per res Dei sacra intelligantur, per res Regis cætera negotia, non repugno. Tamen Scripturis congruentius arbitror per Dei res intelligere omnia ea, quæ lege Dei definita sunt, & de qui-
Deut 1. 17. bus ex lege judicandum est. *Iudicium Dei est*, inquit Moses, judicibus: & Rex Iosaphatus civitatum judicibus, *pro*
2 Chron. 19. *Deo estis judicaturi*. Venit ad me populus
Exo. 18, 15. ad consulendum Deum, inquit alibi
Deu. 19. 17. Moses, id est, Judicij ergo, & alibi; *sistente se* (testis & reus) *duo illi coram Deo*, interpretatur ipse Moses, coram Sacerdotibus & Judicibus (ita habet veritas; non, aut, ut quidam transtulerunt) qui erunt in diebus illis. Hæc ergò Dei cum sint *negotia*, restat Regis *negotia* sint ea, quæ lege Dei non definita sub Regis

sunt

sunt arbitrio, cujus generis sunt deliberationes de eo quod fieri expediat, aut non expediat. Quare cum in jure versatissimus fuerit Sacerdos, in civili autem prudentiâ ipso usu Dux exercitatior, potuit; imò & debuit, in eo Senatu qui Judiciis consiliisque præerat, in Jure explicando Amariæ, de deliberationibus verò derigendis Zabadiæ auctoritas esse præcipua, & jus suffragii prærogativum. Ac proinde rectè eos Josephus *collegas* appellat. Neque omittendum hic quod in Esdræ est historiâ. Is enim à Persarum Rege missus ad reddendam Judæis *αὐτονομίαν*, inter cætera mandatum accepit *constituendi judices* ex his qui legis divinæ essent peritissimi qui totius populi causas cognoscerent, & in legis tum divinæ tum Regiæ violatores morte, exilio, mulctis animadverterent. Qui ipse locus nos admonet, ita distingui legem DEI & Regis, ut utramque legem iidem Judices exercerent. Neque aliter hic discreta *lex DEI & lex Regis*, quam alibi *DEI regisquè negotia*. Quod autem alii præterea afferunt, ut ostendant Sacerdotes in Synedrio non judicasse, historiam Jeremiæ, cujus causa sit cognita à Principibus & *Senioribus populi*, minimè movere quemquam debet: Sacerdotes enim accusato-

tutam, ad imaginem quandam Iudàici regni compoſuit: eoque modo in ſpem regni Cœleſtis erexit. Rex unus in populo Hebræo: & ipſe ſe Regem agnoſcit. In Regno duodecim Phylarchæ; Totidem ſibi Chriſtus conſtituit Apoſtolos: &, ne dubitaretur, quò reſpexerit, *duo-decim* ipſis promittit *Thronos*, in quibus *Iudicaturi* eſſent totidem *tribus Iſraelis.* In Regno Senatores magni Synedrii LXX, totidem Evangeliſtas conſtituit Chriſtus. Tertia in Regno eſt dignitas Iudicum Urbanorum, qui זקנים vocabantur, quod Græcè eſt πρεσβύτεροι: In Eccleſia quoque Presbyteri Apoſtolos & Evangeliſtas tertio loco ſequuntur. Horum Iudicũ Principes vocabantur בקידים, quod Græcè eſt ἐπίσκοποι ut modò diximus: ita & *Presbyterorum* in Eccl. Principes Epiſcopi. Denique Judicibus his inſerviebant, עבדים vocabantur, quod Græcè eſt διάκονοι: neque aliter vocati ſunt in Eccleſia hi, qui infra Preſbyteros ſunt conſtituti. Quod ſit Presbyterorum munus in Eccleſia Chriſtiana, Apoſtoli nos pluribus locis docent. Paulus Epheſinos Presbyteros Miletum ad ſe venire juſſos admonet, ut norint *inſpectores ſe poſitos ad paſcendam DEI Eccleſiam.* *Act.* 17.18.
Presbyteros jubet Iacobus ab ęgrotantibus

Cap. 5. 14. *advocari, ut orent super ipsos, & ungant ipsos in nomine Domini.* Presbyteros alloquitur Petrus συμπρεσβύτερος, id est, ut collega muneris. Pastores ergò fuisse apparet; unde nec aliter constituti, quam per *manuum impositionem*; ut de Timotheo memoriæ mandatum est. In aliis locis, ubi nulla descriptione addita *Presbyterorum* fit mentio, alios intelligere *Presbyteros* quàm illos, qui tot locis clarissimè describuntur temerarii sit conjectoris, nisi Verborum contextus à certo ac recepto significatu nos cogat discedere. In omni novo fœdere una dumtaxat Pauli sententia est, quæ ad constituendos Presbyteros non Pastores speciosè affertur. *οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.*
1 Tim. 5. 17. Ex hâc voculâ *μάλιστα* infertur aliquos eo tempore fuisse Presbyteros tantùm *προεστῶτας*: & non *κοπιῶντας ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.* Sed primùm, id si verum esset, saltem aliunde appareret novum hoc *Presbyterorum* genus, alibi nunquam memoratum, quo auctore, quâ occasione cœpisset, sicut Diaconorum origo narrata est; & non ita obiter atque in transcursu uno in loco, ubi de munerum Ecclesiasticorum generibus sermo institutus non est, insinuaretur pars necessaria

Eccle-

Eccleſiaſtici regiminis. Deinde Patres proximi Apoſtolorum temporibus monuiſſent nos hujus rei; ſaltem Græci, quibus ſua lingua ignota eſſe non poterat, hanc nobis reliquiſſent interpretationem, quam ex ſolâ verborum ſerie ſequi, ſunt qui autumant. Nunc, cum ante hoc ſæculum interpretum nemo verba Pauli ita acceperit, meritò videndum eſt, an non aliam interpretationem ferant, quæ nihil à cæteris Scripturæ locis diverſum afferat. Videamus ergò, quid ſit propoſitum Paulo. *Honorem duplicem* vult Presbyteris exhiberi. Quis ſit honor, de quo agitur, ex ſuperioribus poteſt intelligi. χήρας τίμα: ubi τὸ τιμᾶν *honorare*, nihil eſt aliud quam *honeſtè ſuſtentare*. Vult enim eas *viduas honorari, quæ verè ſunt viduæ*, hoc eſt, ut ex oppoſitione apparet, eas, quæ fideles cognatos aut affines non habeant, quorum ope poſſint ſuſtentari. Nam ſi habeant, has vetat Eccleſiæ eſſe oneri. Abſoluto de viduis ſuſtentandis ſermone, docet etiam Presbyteris ſuppeditandum, unde honeſtè vivant. Hoc voce τιμῆς indicari ratio ſubnexa oſtendit: *Scriptum eſt enim, bovi trituranti os non obligabis.* Hoc ipſum Scripturæ teſtimonium alibi quoque in eundem ſenſum produxerat. *Quis ſuis ſtipendiis militat? quis*

1. Tim. 5. 3. 16.

1. Cor. 9. 7. & ſeq.

quis vineam plantat, & de proventu non edit? quis gregem pascit & gregis lacte non vescitur? an secundùm hominem hoc tantum dico? an non & lex idem dicet? in lege enim scriptum est, non obligabis os bovi trituranti. Et postea, *si spiritualia serimus, an magnum est si carnalia metimur?* Recte ergo ad illum, de quo agimus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, etiam Calvinus & Bullingerus notant de suppeditando victu & rerum necessariatum subsidio Apostolum hic agere. Assessores eos, de quibus nobis sermo est, stipendiis Ecclesiæ sustentari neque hodiè vidimus, neque visum est umquam. Neque verò credibile est Apostolum, qui ubique parcit Ecclesiis, quippe satis pauperibus, gravatas illas voluisse onere non necessario. Quare, si usquam, hoc imprimis loco illorum assessorum intempesiiva fuisset mentio, ub de stipendiis oratio instituta est. Verborum Pauli multas interpretationes non incommodas alii attulerunt. Simplicissima hæc est: omnibus quidem Presbyteris stipendia deberi, ut qui præsint Ecclesiæ, hoc est, gregem Dominicum pascant; sed illis præcipuè, qui omni cura rei familiaris neglecta, uni studio Evangelii propagandi incumbunt, nullique labori parcunt. Non

ergò

ergò duo ponuntur Presbyterorum genera, ſed monſtratur non parem eſſe omnium laborem. Agnoſcunt omnes, etiam Beza, verbo κοπιᾷν non quemvis laborem, ſed eum, qui cum inſigni moleſtiâ conjunctus ſit, deſignari. Itaque Paulus ſe ait Evangelio operam dediſſe, non vulgarem, ſed ἐν κόποις; quibus explicandis addit μόχθον, λίμον, δίψιν, ἀγρυπνίας, & omnia incommodorum genera. CHRISTUS in Epiſtola ad Epheſinum Epiſcopum cum dixiſſet, *novi opera tua*; addidit, ut majus aliquid, & τ̀ κόπον. Paulus etiam verbum κοπιάζειν ſæpè ſibi tribuit, deinde etiam ſanctis quibuſdam mulieribus, quæ huc illuc relictis rebus ſuis Evangelii causâ diſcurſabant. His ergò Presbyteris, qui nihil aliud curant præter Evangelium, ejuſque rei cauſa omnibus incommoda ſe exponunt; plus aliquanto quàm cæteris deberi ratio dictat. Sic & Paulus τὸ προϊςαϑαι & κοπιᾷν de iiſdem extulit ad Theſſalonicenſes. ἐρωτῶμεν ᾗ ὑμᾶς ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊςαμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, ϗ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. Omnis ergò error novorum interpretum in eo eſt; quòd putent illud ἐν λόγῳ ϗ διδασκαλίᾳ, pronuntiandum ἐμφατικῶς, cum emphaſis

Ad Matth. 11.

2. Cor. 6.5. 11.23.27. 1. Theſſ. 11. 9.

Apoc. 2. 2.

Cap. 5. 12.

emphasis sit in voce κοπιῶντας; illa autem ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ addita dumtaxat explicandæ voci κοπιῶν. Similis est illorùm hallucinatio, qui in verbis Pauli ad Corinthos, ubi de Cœnâ sermo est, δοκιμαζέτω ἢ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, illud ἑαυτὸν urgent, cùm non in eâ voce sit ἔμφασις, sed in voce δοκιμαζέτω; neque ἑαυτόν positum sit *distinctive* sed *declarative*. Neque tam rectè potuit poni in priore membro illud ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ, quam in secundo, quia illa verba optimè cohærent cum τῷ κοπιῶν, non æquè cum τῷ προϊστάναι. Similes locutiones dabo, quas nemo ineptiæ arguerit: *Magistri pueritiæ formatores utiles sunt reipublicæ, sed illi imprimis qui noctes diesque hoc unum agunt ut Discipuli sui meliores doctioresque evadant: Medici valetudinis nostræ Curatores summo in pretio sunt habendi; illi ante alios, qui magno cum studio atque affectu in hoc incumbunt, ut sanitatem nobis conservent aut restituant.* His compara filium Paulinæ orationis, videbis omnia quadrare. Cætera, quæ afferri solent, frigidiora sunt, & sponte suâ corruunt. Rom. xij. diversa dona, diversæ etiam juxta donorum mensuram actiones numerantur, sed quæ non propterea diversas constituunt functiones. Sicut autem idem esse

potest

poteſt ὁ μεταδιδοὺς & ὁ ἐλεῶν, ita nihil vetat eundem eſſe τὸν παρακαλοῦντα καὶ τὸν προϊστάμενον. Nam ex duobus locis jam allegatis apparet τὸ προΐστασθαι tribui Paſtoribus, ut & τὸ ἡγεῖσθαι, Hebr. xiij. 7. Similiter ad Corinthios non tantum diverſæ functiones enumerantur, ſed & plura dona quæ uni functioni conveniunt. Sicut ergò δυνάμεις & χαρίσματα ἰαμάτων diverſas functiones non conſtituunt, ita nec ἀντιλήψεις καὶ κυβερνήσεις: ſed ſunt hæc omnia Paſtoralis officii ſubſidia & ornamenta. 1Cor. 12 28

Hucuſque operam dedimus, ut appareret adſeſſionem eam, de quâ agimus, non 17.
eſſe divini præcepti: quod eò facit, ne ſequius quàm par eſt ſentiamus de veteribus Eccleſiis, aut hodiè reformatis, quæ illis aſſeſſoribus non utuntur. Nunc viciſſim, quæ pro eo munere dici poſſe credimus, proferentur. Primùm, licitè illud munus potuiſſe inſtitui vel à Summâ Poteſtate Chriſtianâ, vel ab Eccleſiâ, ubi Summa Poteſtas aut non curaret Eccleſiam, aut jus ſuum Eccleſiæ concederet. Nam cùm ei inſpectio ſumma competat in omnes Paſtorum actiones, ut tabulæ utriuſque cuſtodi; neque omnia per ſe poſſit exequi, licuit ei ſuo nomine delegare qui Presbyteriis intereſſent, cum eo jure quod ipſis de ſuo communicare

Summæ

Summæ potestati visum esset. Quod ex his quæ sequenti cap. tractabuntur, apertius fiet. Ecclesiæ quoque divina lege interdictum non est instituere munera ad ordinis conservationem & ædificationem facientia; manetque penes eam hæc libertas, quamdiu Summæ Potestatis lege non circumscribitur. Hæc probari nihil est opus. Sunt enim nota per se, neque ulla potest in contrarium lex divina afferri.

18. Secundum hoc esto, reperiri in Sacris Literis, ex quibus apparet hanc institutionem DEO non displicere. Probatur hoc primò ex parte Summę Potestatis ex constitutione Synedrii Iudaici, in quo Sacerdotibus adsederunt delecti è populo, præpositi sanè civilibus negotiis, verùm etiam sacris, ut supra ostensum est. Quare cum ex novo Testamento nihil in contrarium afferatur, rectè hinc colligimus, Iurisdictionem de sacris, hoc est, judicium publicum & cum Imperio conjunctum, posse juxta Pastores quibusdam è populo mandari; præsertim si partes potiores deferantur Pastoribus, sicut in sacris major auctoritas Amarię quàm Zabadiæ. Eodem argumento rectè defenditur Senatus Ecclesiasticus, qui mandato Electoris Palatini res Ecclesiæ cum Imperio

rio regit, partimque ex Paſtoribus, partim è piis Magiſtratibus conſtat. Ex parte Eccleſiæ probatur idem quod diximus. Licuit enim Eccleſiæ Corinthiorum (etiam ſine Apoſtolica auctoritate; reprehendit enim Corinthios Apoſtolus cur non antè fecerint id, quod jam faciendum monet) conſtituere in Eccleſiâ privatarum controverſiarum diſceptatores. Si tantum licuit Eccleſiæ ad lites fugiendas, quidni tantum licuerit ad evitanda ὀλιγαρχίας mala? Præterea expedit ſæpè, ut tota fidelium multitudo conſulatur ſuper negotiis Eccleſiæ, ut ſupra oſtendimus, quidni ergo Eccleſia aliquos Paſtoribus adjungat, qui hoc ipſum videant quando opus ſit Eccleſiam conſuli. Licuit etiam Eccleſiæ quoſdam deligere, qui ſuo nomine pecunias perferrent atque erogarent: Quare cum Paſtoribus competat inſpectio in Diaconos, licuit etiam Eccleſiæ ad eam rem ſocios quoſdam Paſtoribus adjungere, *μήτις αὐτοὺς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι τῇ διακονουμένῃ ὑπ' αὐτῶν*, ut cum Apoſtolo loquar. Poſtremò, licuit Antiochenæ Eccleſiæ quoſdam è ſuo cœtu delegare, qui deliberationi Apoſtolorum & Presbyterii Hieroſolymitani intereſſent, quorum teſtimonio credat omnia ibi ex DEI verbo καὶ ἄνευ προσκλίματος geri.

2.Cor.8.19
Phil.11.22.
2.Cor.8.20
Act.15.2.

Cc Tertium

19. Tertium est, non deesse in piâ antiquitate exempla, quæ, si non planè conveniant, certè ad hunc morem proximè accedant. Ex parte Summarum Potestatum notissimum est ab Imperatoribus Senatores & Iudices datos, qui Synodis assiderent, inspectores moderatoresque actionum. Neque hoc tantùm, sed & qui de
Epiph. hær. 71. depositione Episcopi rebusque aliis unà cum Episcopis sententiam ferrent, ut in Photini & Dioscori causâ videmus accidisse. Quod autem licet in Synodis, cur non liceat in Presbyteris, præsertim cum in angustioribus territoriis non minor sit habenda ratio Presbyteriorum, quàm Synodorum in tantâ Romani Imperii amplitudine? Sed & ab Imperatoribus dabantur Ecclesiis id poscentibus ἔκδικοι sive *defensores*, qui Laici erant, quorumque officium erat vim omnem ac tumultum ab Ecclesia & pastoribus arcere, & operam dare ne quid in Ecclesiâ per vim aut sordes fieret: ut apparet novellâ Constitutione LVI. Chalcedonensis Synodi Ca-
Concil. 5. Carth. c. 9 A.D. 401. Sep. 13. none CCI. & Carthaginensis Canone LXXVI. & in Maxentii responso ad Hormisdam, atque alibi. Hi sunt, qui posterioribus sæculis Ecclesiarum *Advocati* dici cœpêre. Sic & à Metropolitis solebant Ecclesiis dari φροντισαὶ, qui cum Episcopis pecuniæ

pecuniȩ Eccleſiaſticȩ rationes tractarent. Ex parte Eccleſiæ repetendum eſt, quod ſupra diximus, non ſemper totam multitudinem, ſed interdum Seniores tantum couſultos. Si autem à multitudine ad Seniores conſultationem advocare licuit, cur non itidem prægravante Seniorum turba, ad pauciores eadem contrahi potuit, præſertim multitudine non invitâ? In electionibus quoque Paſtorum appatet ſæpè per compromiſſum id, quod multitudinis erat, in paucos collatum. Synodis quoq; Laicos interfuiſſe, & inibi ſententiam dixiſſe, tum ex magni concilii hiſtoria, tum aliunde ita manifeſtum eſt, ut ne Nicolaus quidem Papa id auſus ſit negare. Notaque ſunt hac de re non Melanchtonis tantum & recentiorum, ſed Panormitani & Gerſonis judicia. In Presbyteris, cur tantumdem Laicis, præſertim ad id delectis, non liceat nulla ratio poteſt inveniri. Sed alia quoque addamus. Conſtat in veteri Eccleſia matronas fuiſſe, quæ mulieres cæteras ad vitam honeſtè inſtituendam hortarentur; quas & πρεσβύτιδας appellarunt: &, quia ſupra cȩteras mulieres ſedebant in Eccleſiiis, προκαθημένας. Abrogavit eas Canon XI. Synodi Laodicenæ, cum ad id tempus manſiſſent, ut notat Balſamon. Ac

fortè de iis agit Paulus, ubi πρεσβύτιδας vult esse sanctas moribus, non calumniatrices, non vino deditas, rerum bonarum Magistras, uti juniores fœminas doceant amare maritos, amare liberos, & quæ sequuntur. Fulgentius Ferrandus in Canonum Breviario vult ita à Paulo nominari τὰς χειροτέρας τῶν διακονισσῶν. In Nicæno vocari videntur αἱ ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεῖσαι. Si ergò mulieres nullius in Ecclesia muneris participes, in hoc tamen constitui ab Ecclesiâ potuerunt, ut aliarum mulierum essent σωφρονίστριαι, quidni præter Pastores aliqui poterunt à plebe assumi, qui abstinentes à Pastoralibus officiis id paulò diligentius facerent, quod cuivis Christiano non permittitur tantùm, sed & Imperatur? Et si illæ dictæ πρεσβύτιδες, & hos generaliori quadam ratione πρεσβυτέρους licebit appellare. Non longè ab Adsessorum officio abit quoque munus *Oeconomorum* & *Adsistentium* in Anglicanâ Ecclesiâ jampridem observatum, quibus incumbit curare, ne quis rei sa-
20. cræ interstrepat, ne quis excommunicatus cœtui se ingerat, inordinatè viventes admonere, &, si perseverent, eorum nomina ad Episcopum deferre. Hi autem ab ipsâ Ecclesiâ eligantur.

Quartum hoc ponam, non spernen-

dam

dam utlitatem ab his Adſeſſoribus haberi poſſe. Nam ſi Poteſtates Summas reſpicimus, expedit eis habere in Paſtorum conſeſſibus ſuos oculos, ſuas aures, quorum miniſterio explorent an cuncta ſatis ex fide & præſcripto agantur. Sin ad Eccleſias nos vertimus refert ut hæ quoque de Paſtoribus optimè ſentiant. Quod tum maximè fiet, ſi illorum actionibus teſtes quoſdam & velut internuntios adhibeant.

21. Apparet ex his, quæ diximus, in munere Adſeſſorum, qui nonnullis in locis in uſu ſunt, (quos diſtinctionis causâ *temporarios* aut *Laicos Presbyteros* appellare poſſumus) nihil eſſe quod poſſit reprehendi. Sed has putamus cautiones adhibendas. Primò, ne id munus affirmetur divini eſſe præcepti, quod Eccleſiæ veteris contumelia & recentioris divulſione dici non poteſt. Secundò, ne quid illis tribuatur, quod ad claves Evangelicas pertineat, quas exercendas ſolis Paſtoribus à CHRISTO datas nobis ad alios transferre non licet. Ad excommunicationem igitur, quatenus illa Paſtoris opus eſt, nihil poſſunt afferri præter conſilium. Quatenus verò excommunicatio etiam plebis eſt opus, quæ facinoroſos à ſe removere debet, eatenus poſſunt προσβούλευμα face-

re, quod probandum plebi proponatur. Tertiò cavendum, ne ad hanc adſeſſionem aliqui vocentur, qui gubernandæ Eccleſiæ, & præcipuè dijudicandis controverſiis impares ſunt. Id enim periculoſum eſt, & Eccleſiæ indecorum, & paratiſſima ad ὀλιγαρχίαν via. Quartò videndum, ne adſeſſores iſti quidquam Jurisdictionis externæ ſive ἀναγκαστικῆς δυνάμεως exerceant, ultra quàm publicæ leges ipſis concedunt. Quintò, ut norint munus ſuum, non tantum ut Paſtorum munus, quod à Chriſto eſt inſtitutum; ſed ut ea, quæ humani ſunt inſtituti ac proinde mutabilia, Summarum Poteſtatum Imperio ſubjacere. His duobus, quæ poſtremo poſuimus, ignoratis, aut non rectè obſervatis, neceſſe eſt magnas reipublicæ perturbationes ſequi, ut viri prudentes jampridem monuerunt, & nos quotidie experimur. Multi enim ſemel hac opinione imbuti, divini Iuris eſſe iſtud regimen, eò deinde deveniunt, ut Summarum Poteſtatum nullas aut exiguas eſſe credant in Eccleſiâ partes; ut cui abundè à DEO, non de Paſtoribus tantum, ſed & de Rectoribus proſpectum ſit. Ita humanæ prudentiæ repertum ordinationi divinæ ex adverſo opponitur, inque iſto Imperio duplice perpetuò ſeritur partium ac factionum

num ſeges: in quam non deſinunt intentos habere oculos quicunque aut in republicâ aut in Eccleſiâ res novas quærunt. Qui meminerunt, quid *ante hos triginta annos* actum ſit in hâc noſtrâ Patriâ, ſciunt quàm vera loquar. Atque hæc me præcipuè conſideratio impulit, ne quæſtionem iſtam intactam relinquerem. Memoratu non indignum eſt, Genevæ, (quę urbs ſi non prima ταύτην τ̃ συνεδρίαν, certè præcipuos ejus defenſores edidit) totum ius eligendi Seniores illos eſſe penes Senatum urbis, parvus qui dicitur, auditis dumtaxat Paſtorum conſiliis. Neque tantum eligi eos à *Senatoribus*, ſed ex ſolis Senatoribus, binos nempe ex eodem parvo Senatu, & denos, tùm ex Senatu ſexaginta-virûm, tùm ex alio Senatu ducentorum. Electio hunc in modum facta ducentis examinanda ſubjicitur: & electi Seniores, quamquam Iuriſdictionem non habeant, Sacramentum tamen Reipublicæ dicunt. Cœcus ſit oportet, qui non videat quæ incommoda Genevenſes metuerint, cum tam ſollicitam eligendi rationem inierunt.

CAPUT XII.

De Substitutione & Delegatione circa Sacra.

SUMMARIUM.

1. *Opus Summæ Potestati Vicariis circa Sacra.* 2. *Arbitrium religionis interdum subditis concedi.* 3. *Vicarios esse alios substitutos, alios delegatos.* 4. *Substitui aut delegari solere Pastores solos, Pastores cum Laicis, Laicos solos.* 5. *Ostenditur jus Patronatus antiquum esse & oriri à Regio jure.* 6. *De veteri more Hollandiæ: simul ad auctoritates Iuris Pontificii & Panormitani respondetur. Et quæ sit Collegiata Ecclesia.* 7. *Minoribus Potestatibus nullum jure divino Imperium in sacra competere.* 8. *Quam minimum Imperii circa Sacra deferendum Potestatibus subordinatis nec nisi summæ proximis.* 9. *Et rectam fidem profitentibus.*

NON satis Summæ Potestati jus suum nosse, nisi & illud norit quâ ratione

ratione ſuo jure optimè utatur. Cum autem Summa Poteſtas quod ſui officii eſt partim per ſe, partim per alios expediat, in iis quæ per ſe expedit quo pacto prudentum conſiliis uti debeat, ſupra dictum eſt, neque piget repetere Chriſtianos Imperatores & poſtea Francos, alioſque Reges ſemper ad latus habuiſſe religioſiſſimos Paſtores, quorum Conſiliis ſacra non minus, quam aliorum ſuggeſtione profana diſponerent: Sed ne ſic quidem Summa Poteſtas, cujus vis per res tot ac tantas diffunditur, omnibus explicandis par eſt, ſed neceſſe eſt ut & Vicaria aliorum utatur operâ, *Graviſſimi labores*, inquit auctor ſapiens, *ejus qui orbem terræ capeſſit, agent adminiculis.* Et multa negotia multis egent adjutoribus. Strepunt Juriſconſultorum ſcholæ hac diſputatione, *Quænam partes Imperii à Summa Poteſtate mandari aliis poſſint.* Omnia quæ ad hanc quæſtionem pertinent, referre pigeat, neque hujus ſit inſtituti. Quædam ſunt quæ à Summæ Poteſtatis jure ſeparari nequeunt; alia quæ ob ſui magnitudinem alteri communicare non expediat. Prioris generis eſt jus leges etiam ab aliis latas emendandi, jus reſcindendi inique judicata; ſi non per viam appellationis, certe per

viam

viam supplicationis, jus irritas faciendi electiones quæ contra utilitatem sint Reip. aut Ecclesiæ. Posterioris ista; *arbitrium religionis* & maximorum Pastorum tum electio, tum depositio: quæ plerumque Summæ Potestates sibi reservarunt, non tamen perpetuò.

2. Nam & *arbitrium religionis* subditis quibusdam sive Principibus, sive Universitatibus concessum videmus, ita exigente temporum necessitate. Neque id novum adeo, cum Persæ quoque, Macedones & Romani Judæis, aliisque nationibus sibi parentibus sacrorum libertatem concesserint. Romanos quoque & Constantinopolitanos Antistites scimus non semper ab Imperatoribus electos.

3. Modi mandandi juris duo sunt, *substitutio & delegatio.* Substitutionem voco mandatum quod lege aut privilegio datur; Delegationem quod concessu speciali.

4. Solitum Summis Potestatibus Episcopos substituere supra ostendimus. Inde enim emanat jus Canones faciendi, qui vim legis habeant; jus cum Imperio deponendi Pastorem aut civem extra cœtum relegandi, quæ Synodis aut Presbyteriis permissa apparuit. Nec aliunde est jus Cleri sive Capitulorum ad peragendas

das electiones: ut multis Imperatorum ac Regum Diplomatis oſtendi poteſt; quibus in rebus laudanda certe veterum imperatorum ac regum pietas. Exiſtimarunt enim his qui rerum ſacrarum eſſent peritiſſimi, & quibus regimen paſtorale à Deo commiſſum, alterum illud quod ab imperio emanat regimen tutò quoq; poſſe committi. Sed utinam non illos in tam honeſto propoſito ſæpe exitus fefelliſſet. Interim monendi ſunt qui non ferunt paſtores ulla ex parte Summarum poteſtatum Vicarios dici, ut tandem aut ratione aut juris atq; hiſtoriarum auctoritate permoti hunc errorem deponant. Alibi videmus rerum ſacrarũ curationem mandatam ſimul paſtoribus atque aliis extra paſtores viris piis & eruditis, idque non ſine divinæ auctoritatis exemplo. Iam enim demonſtratũ eſt magnũ Synedriũ ſeptuaginta-virûm apud Hebræos, cui inter alia ſacrorum quoque cura incubuit, conſtitiſſe *ex Sacerdotibus, Levitis & delectis è reliqua populi parte.* Non dubium quin in Sacris (imo & in Iudiciis omnibus nî fallor) Sacerdos magnus ante alios ſententiam dixerit. Ita tamen ut Regis Vicarius, qui *Naſi* dicebatur, primas in conceſſu obtineret, & ſententias exquireret, ad quod exemplar com-

poſitum

positum video in Palatinatu Senatum qui sacris præsidet. Hanc conjunctionem potestatum minorum cum Episcopis in Legibus quoque invenio. Novella enim Justinian. xvij. cap. 11. sic habet. *Neque occasione religionum hæresiumque quæstiones permittas* (ad provinciæ præsidem sermo est) *alicui provinciam commovere, aut aliter quandam præceptionem injungi provinciæ cui præsides: Ipse verò providebis cum competenti utilitate, fiscalibus, & quæ alia sunt perscrutari, & non permittere fieri aliquid contra nostras præceptiones occasione religionum; Si vero Canonicum sit quod quæritur, unà cum Metropolita provinciæ hoc disponere & decernere, sive Episcopi dubitent, alij quidem. Ut causæ dare* DEO *amabilem & decibilem terminum, qui & decenter Orthodoxam costodiat fidem, & indemnitatem procuret fiscalibus, & nostros subjectos servet inviolatos.* Certum est in depositione Episcoporum convenisse Judicia Synodi & Senatorum aut Judicum quos Imperatores adjunxerunt. Ita Pholinus Episcoporum simul & Senatorii Ordinis virorum Judicio deponitur: quorum nomina sunt apud Epiphanium. *Hær.* 71. Ita de Sixti tertii Episcopi causa jussu Valentiniani in Sessoriani atrio Senatores & Presbyteri cogno-

cognoverint Eidem mori acta etiam Chalcedonenſis Synodi teſtimonium perhibent, tum in Dioſcori causâ, tum in causâ Epiſcoporum Tyriæ Diœceſeos: Nam & depoſitio & reſtitutio non minus Senatoribus ac Judicibus quam Epiſcopis tribuitur. Interdum ergo Poteſtates minores adjunctæ Paſtoribus tantum ut vim ac tumultum arcerent. Quemadmodum Candidianus Comes in Epheſina Synodo; ἔκδικος in Eccleſiis: interdum ut una jus dicerent. Non aliter & in electione Epiſcoporum, Urbanos Magiſtratus cum Clero conjunxit Lex Juſtiniana, quem morem non illis primum cœpiſſe temporibus è Theodoreto diſcas, qui poſt mortem Athanaſii Petrum narrat Antiſtitem factum συμψήφων γεγενημένων τῶν ἱερομένων καὶ τῶν ἐν τέλει καὶ ἀξιώμασι, Eveneruut & eo tempora, ut propter ſchiſmata aut typhum Epiſcoporum neceſſe eſſet has partes graviſſimas ſacra cum Imperio curandi Poteſtatibus minoribus, & quidem ſeorſim ab Epiſcopis, mandari. Nam de causâ Donatiſtarum Ælianus Proconſul Conſtantini, & Marcellinus Honorii mandato cognovit, atque inter partis ſententiam tulit, ut ſupra annotatum eſt. Et in Aula Conſtantinopolitana Patriciorum unus ſpeciatim

Et 56 Epiſcopi Vide lib. Pontif.

Balſ. ad Can. 29. Chalced.

Lec. 4 c. 20.

A.D. 314.

A.D. 411.

Ecclesiæ rebus vacabat; unde & nomen ejus officio datum. Sic & Galliæ Parlamenta per appellationem; Hispaniæ Senatus per oppositionis viam; Hollandica Curia per mandata pœnalia, Censurę Ecclesiasticæ errores emendavit. Sed & jus pastores eligendi (illibato pastoribus alios ordinandi & populo *δοκιμασίας* jure) sæpe solis laicis concessum, apertius est quam ut doceri debeat. Et hoc est *Ius Patronatus*, quod non apud nos tantum, sed & in Angliâ & Palatinatu valere ex Canonibus Anglicanis & Palatinis constitutionibns apparet.

5. Sicut autem eorum pietatem non reprehendimus, qui sollicite cavent ne quid hujus juris obtentu in perniciem Ecclesiæ peccetur, ita veritas à nobis exigit ne silentio prætereamus assertionem eorum temerariam, qui hoc jus & Imperium esse dicunt & niti Iure Papali; ut atqui nuper & sub Paparum dominatu vixit Imperator Iustinianus, qui illud ipsum Ius hac editâ lege stabilivit, *Siquis Orator domum fabricaverit & voluerit in ea Clericos ordinare* (hic *ordinare* pro *eligere* transtulit latinus interpres) *aut ipse aut ejus hæredes, si expensas ipsis Clericis ministrant & dignos denominant, denominatos ordinari, si verò qui ab eis eliguntur tanquam indignos*

Novel. 123. *cap.* 18.

gnos

gnos prohibent ſacræ Regulæ ordinari, tunc ſanctiſſimus Epiſcopus quoſcunque putaverit meliores, ordinandos procuret. Hæc lex à Juſtiniano eſt edita circa annum Dominicum IↃXLI. quo tempore Romani Epiſcopi Imperatorum erant Epiſcopi, & ab Imperatoribus creabantur. Eſt & ſimilis ejuſdem Imperatoris conſtitutio, quæ edita creditur anno ICLV. & inſcripta eſt Epiſcopo Conſtantinopolitano. Quæ permittit ædificatoribus Eccleſiarum aut alimentorum erogatoribus Clericos ſtatuere, ſi tamen Epiſcopali examine digni reperiantur. Anno autem IↃLIII. in Concilio Toletano factus eſt hic Canon, *Decernimus ut quamdiu fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites exſtiterint, pro iiſdem locis curam permittantur habere, & ſollicitudinem ferre præcipuam, atque rectores idoneos in eiſdem Baſilicis iidem ipſi offerant Epiſcopo ordinandos; quod ſi ſpretis eiſdem fundatoribus rectores ibidem præſumpſerit Epiſcopus ordinare, & ordinationem ſuam irritam eſſe noverit, & ad verecundiam ſuam aliis in eorum loco, quos iidem fundatores elegerint ordinari.* Circa annum IↃCCCXXVII. conſtitutiones Caroli Magni collegit Anſegiſus, in quibus hoc invenire eſt, *Si Laici* (Patroni nimirum) *Clericos probabilis vitæ & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos, ſuiſque*

A. D. 541. Maij 1.

Novel. 157.
A. D. 538.
Nov. 3.

Conc. Tolet. 9. c. 2.

tæ & doctrinæ Episcopis consecrandos, suisque in Ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos rejiciant. Nec Pastores tantum minores, sed Episcopos quoque constituendi jus, Germaniæ Imperatores Bavariæ Ducibus ac Saxoniæ jampridem contulerunt, ut ab aliis observatum est. Cum alioqui Episcopos *investire* (ut olim scripsit Helmodus) *solius sit Imperatoriæ Majestatis.* Ex Imperatorum ergo & Regum constitutione ac concessione jus hoc originem traxit, estque ἀποῤῥοὴ quædam è Jure Summæ Potestatis emanans. Jure papali ut nitatur tantum abest, ut contra ejus Juris conditores atque interpretes nihil tanto conatu aut oppugnaverint aut circumciderint, ut qui persuasum orbi cuperent; omnia beneficia patrimonium esse Papæ. Hos inter præcipuus est Panormitanus, quem ego mihi adversarium in re tali quam suffragatorm multo malim. Scio enim pleraque ejus hac in parte commenta à Covarruvia & Duareno (Covart. part. 2. Relig. c. Possess. §. 10. num. 2. Duaren. lib. 3. num. de Eccles. Ministr. cap. 11.) aliisque Jurisconsultis refutata, semperque viros prudentes hac in parte ab illorum temporum Clero dissensisse ad hæc nostra usque tempora.

Vel ea videamus quæ Hollandiæ Senatus, ut avito Gentis noſtræ Iuri contraria, in Tridentinæ Synodi actis annotarit ad Seſſ, xv. cap. 12. *Videntur hoc capite Patroni laici gravari.* Et mox: *Animadvertendum an ex verbis atque ipſa mente Concilij alicui auferetur jus Patronatus ſi beneficium cujus jus Patroni jam obeinent aut potius retinent, non ſit ſufficienter dotatum.* Ad Seſſ. xxi. c. 5. & Seſſ. xxv. c. 4. *Cavendum videtur, ne in uniendis Eccleſiis Parochialibus atque etiam ſimplicibus beneficiis præjudicetur Patronis laicis.* Ad c. 9. Seſſ. 22. *Cum de Iure Laici poſſint eſſe rectores Eccleſiarum, & in Provincia Hollādiæ hactenus de conſuetudine ſit obſervatum quod de eadem adminiſtratione conveniantur coram Iudice Laico, &c.* Et mox: *Cum hæc cognitio pertineat ad Dominos temporales, etiam illos quos* Ambachts-Heeren *vocant, & alios Magiſtratus ſeculares, &c. durum videretur in prædicta conſuetudine quicquam immutare.* Et ad cap. xxiij Seſſ. 23. *Læderet jura Patronatus laicalia.* Hæc tum Senatui veterum Patriæ noſtræ conſuetudinum cuſtodi viſa quæ à nobis defendi multò eſt æquius, quam ea, quæ majores noſtri, illo quo tum infelici tempore non toleranda cenſuerunt Quid ſi verò nec ipſi quidem Romani Pontifices, nec ipſe quidem Panormitanus hæc auſi ſunt 6.

à Patronis laicis postulare, quæ nunc sub illarum scilicet auctoritate postulantur? De voce non disputabo, an collatio Patroni *Electio* sit dicenda: & tamen sic eam dici apparet à Clemente III. in capit. *Nobis* de Jure Patron. citantur ex d. c. *Nobis* hæc verba: *In conventuali Ecclesia non electioni Prælati facienda, sed jam facta honestius Patroni postulatur assensus*, omissis quę sequuntur & ad rem plurimum faciunt: *nisi aliter de sua Jurisdictione obtineat.* Aliter enim jam multis à seculis, multisque in locis usus obtinuit. Et in hac nominatim Hollandia: Senatum iterum testem dabo: Is ad c. 1. Sess. 5. Synod. Trid. hæc adscripsit. *Notandum quod si prima præbenda vacatura adsignetur etiam in Ecclesiis collegiatis pro Lectoribus sacræ Theologiæ, Regia Majestas atq; etiã alii Patroni laici, quibus in Hollandia passim in Ecclesiis collegiatis competit, in singulis Capitulis præsentatione primum vacaturæ præbendæ frustrarentur.* Multum errant qui in 1. cap *Nobis* beneficium Ecclesiæ conventualis interpretantur illud cui onus Sacerdotis incumbit, seu quod publico officio est destinatum. Et audent citra Panormitanum, nimirum ut ex ipsorum subselliis contra ipsos testimonium ferat. Ita enim ille. *Patronus habet præsentare Rectorem in quolibet Ecclesia non collegiata etiamsi*

etiamſi ſit Parochialis: quod iura non excludunt Patronum à præſentatione Rectoris niſi in Eccleſia. Quis non videt idem eſſe Eccleſiam conventualem aut collegiatam? Gloſſator ad illud verbum capituli; *Conventualis dicitur ex quo duo vel tres in collegio ſunt.* Collegium eſt capitulum Canonicorum. In Eccleſia tale collegium habente Papa vix admiſit Patronum laicum. At Imperatores, Reges & noſtræ Hollandiæ Principes, ut iam audivimus, ad Patrum uſque memoriam admiſerunt. Ideoque Papa metuens ne non pareretur, exceptionem conſuetudinis decreto ſuo addidit, quam multi ut apparet hodie, ſi ipſis Papatum dares, non adderent. Ordines noſtros jus Patronatus abrogaſſe neque verum eſt; neque ſine eorum injuriâ dici poteſt. Meminerunt enim inter cauſas motuum fuiſſe Acta Synodi Tridentinæ, eorumque publicationi nihil validius obſtitiſſe, quam quod patroni laici jus ſuum illis conſtitutionibus infringi quererentur. Nos quid Ordines hac de re ſentiant, ipſorum voce jam modo protulimus. Illud verius tum factam à Patronis electionem juſtis de cauſis à ſumma Poteſtate reſcindi poſſe, tum jus hoc omne non minus quam cætera quæ privatorum ſunt propria, Legum Imperiis ſubjacere. Quibus frenis ſi accedat tum exploratio plebis, tum Paſtoralis ordinatio, non magis à Nobilibus Patronis, quam à ruſticis Senioribus 7.
metuenda erit Eccleſiæ labes.

Addenda ſunt duo priuſquam hanc de jure Mandato partem abſolvam. Prius eſt inferioribus Poteſtatibus nullam plane in ſacra Imperium divino jure competere: quicquid enim habent, id habent ut *à Rege miſſi*, quemadmodum alibi notavimus: Quare neque Ioſepho decurioni, neque Proconſuli Sergio, pluſquam privato cuipiam in Eccleſia licuit. Quia ad diſponendas res Eccleſiæ

Christianæ nullam ant hic à Romano Imp. aut
ille à magno Synedrio acceperat potestatem.
8. Non debet autem quispiam aut gladium aut gla-
dii partem sibiarripere.

Alterum hoc est cum Ecclesiæ tutela præci-
pua sit pars Summi Imperii; sapienter facturas
potestates, si ejus quam minimum Magistratibus
concesserint; & si quid omnino sit concedendum,
videant saltem ne hæc nobilissima munia com-
mendent, nisi proximis fastigio suo potestatibus.
Nam si cognitiones de monetâ & ære Fiscalibus,
non municipalibus Iudicibus, sed sublimioribus
collegiis servantur: quantò magis & ad salutem
publicam & ad dignitatem Ecclesiæ pertinet res
Ecclesiasticas ad minora tribunalia non deferri?
Ita in Galliâ de Ecclesiasticæ Censuræ abusibus,
qui infra Parlamentum sunt Iudices non cognos-
9. cunt, neque apud nos olim qui infra Senatum
Hollandiæ.

Sed non temerè illis rerum Ecclesiæ inspectio
deferenda est, qui in Ecclesiæ censu non sunt.
Cum enim & Iudæis & Christianis nefas sit ha-
bitum privatas querimonias deferre ad suæ Legis
extraneos, multo magis in tanta rectè de fide sen-
tentium frequentia indignum sit & pudoris ple-
num ipsa Ecclesiæ vulnera aliis potius quam Ec-
clesiæ filiis curanda committi.

FINIS.

DAVIDIS BLONDELLI

DE Jure plebis in regimine Ecclesiastico.

DISSERTATIO.

PUDOREM omnem perfricatâ sæpius fronte detersisse meraque monstra loqui videri possint, quotquot dejectam jam dudum ad Cleri pedes, Christi plebem Ecclesiastici regiminis partes ullas, quocunque modo ac titulo contingere jus fasque esse dixerint; cum præsertim ante sæcula ad minimum quatuor, eam (ceu profanum vulgus) à *scripturarum sublimitate* procul arcendam, si quis *præsumpserit*, *simplex* (ex legis, *bestiam quæ montem tetigisset lapidandam* sciscentis præscripto) severè, imo plane ἀποτόμως vindicandum pronunciaverit Innocentius tertius; laïcis vero quibuscunque librorum sacrorum in linguam vulgarem versione quali-

Epistol. ad Metenses Decretal. li. 5. tit. 7. cum ex injuncto edit. A. D. 1606. Lugd. p. 691

Exo. 19. 13.

bet Gregorius 9. *Concilii Tolosæ* A.D. 1229. congregati c. 13. & Innocentius 4. *Epist. ad Metenses* tertiâ, *penitus interdixerint*, An (quod nunc Romanæ sedis admiratores ajunt) *ex cathedrâ*? Non certe Petri, quem *Spiritu sancto, in veritatem omnem deducturo unctum*, imo illius actu cum cæteris *sanctis Dei hominibus* φερόμενον, præter ea, quæ *electionis vas, in quo Christus locutus est*, Hebræos docuit, vel sensisse vel mandasse quicquam tale nemo sanus crediderit: Quis enim Christianos, *Dei (à pusillo ad magnum) docibiles unctionis à sancto* participes *Dei vivi filios, genus electum, sacerdotium regale, gentem sanctam, acquisitionis populum*, rationalem gregem, λογικὸν & ἄδολον γάλα ab ipso in Christo natali *concupiscere*, seque *hostiam viam* & λογικὴν λατρείαν Deo exhibere jussum, *bestiis* quomodocunque accenseri, aut ad *Sion montem, Dei vivi civitatem, Ierusalem cœlestem*, & *Angelorum myriadas*, cum *primogenitorum in cœlis conscriptorum Ecclesiâ*, vocatos, ad Sina ψηλαφώμενον, *igne ardenti, turbine, caligine, procellâ, tubæ sonitu*, & tonanti *veeborum voce* horrendum montem, quem, Moses unus, subsidente ad radices extra præfixorum terminorum ambitum cum populo universo, sacer-

Act. 10. 38
Ioan. 16. 13.
2 Pet. 1. 21.
Act. 9. 15.
2 Cor. 13. 3
Ioan. 6. 45.
Heb. 8. 12.
1 Ioa. 2. 20
Rom. 9. 26.
1. Pet. 2. 2.
Rom. 12.
Heb. 12. 22. 23. 18. 19.
Exod. 19.

sacerdotum choro, conscendit, sub clara Novi Testamenti luce, contra Pauli mentem *spiritu servitutis* iterum subgiendos revocari ferat? Rom. 8.15.

Ne quem vel tantillum φιλοπρωτεύοντων, (qui per calcatam Dominicam familiam, cujus se *propter Iesum servos* cum Paulo ex animo profiteri debuerant, ad divinos honores potestatemque, quam sibi quomodocunque arrogant, ab olim grassati sunt) præjudicia moveant, *ad divinæ traditionis caput & originem reversi, consuetudinem sine veritate erroris vetustatem*, aperto ore pronunciare ausorum vestigia premere, *nec ab eo quod Christus Magister &* (per se) *præcepit, &* (per Apostolos) *gessit, humana & novella* (quantamcumque vetustatem mentiatur) *institutione decedere* toto mentis nisu conabimur. 2 Cor. 4.5. Cyprian. Epist. 74. Epist. 63.

Petrum qui primus *clavem imbuit*, fundandæque inter Judæos & Gentes Ecclesiæ Dux fuit, ille ipse qui origo nostra est & Canon Christus, iterata fratrum monita spernentes communi *fraternitatis* censuræ subjicere docuit, *si* (inquit) *eos non audierit, dic Ecclesiæ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata in cœlo,* &c. Tertull. de pudic. cap. 21. Act. 2.14. Act. 10.34 Matth. 18. 16. 17.

&c. Hilarius in Matth. can. 18. *Eum ordinem continendæ charitatis nobis Dominus imposuit, quem ipse in conservando Israël tenuerat, jubet enim peccantem fratrem ab eo solo in quem peccaverit corripi atque objurgari. Ipse enim sacrificantem Diis alienis populum Iudaicum Majestatis suæ adventu, & toto præsentis potestatis terrore corripuit; tum cum idem populus Dei propinquantis adventum extra montem licet positus ferre non potuit ob inobedientiam, unum atque duos jussit adhiberi, ut in ore duum testium fides verbi ac veritas maneat, quia insolenti Israël lex, & prophetæ & Ioannes est missus, testibusque istis ut peccare desineret, conventus est. Tertio ipso Domini adventu tanquam cœtu Ecclesiæ inspectantis admonitus est.*

In Matth. homil. 61. Chrysostomus *dic Ecclesiæ*, τουτέστι τοῖς προσεδρεύουσι *hoc est assistentibus*: & paulo ante διὰ τοῦτο πολλάκις ἐκεῖνον πρὸς τοῦτον ἄγει, νῦν μετὰ μόνον, νῦν μεθ' ἑτέρων, εἰ δὲ ἐπιμένοι καὶ μετὰ τῆς ἐκκλησίας *ideo illum læsum, sæpius ad hunc lædentem mittit, modo solum, modo cum aliis, si vero animum obfirmet, etiam cum Ecclesiâ.* Hieronymus & Beda, *si nec illos audire voluerit, tunc multis dicendum est, ut detestationi eum habeant. & qui non potuit pudore salvari, salvetur opprobriis.*

Tract. 6. in Matth.; Origenes vel potius Ruffinus, *rationis*

Ori-

est &c. *si non audierit, non prius eum expelli de Ecclesia, nisi priusquam & coram testibus argutus, & ab Ecclesiâ; perstiterit in actu priori.* Et homil. 7. in Josue. *uno peccante ira Dei super omnem populum venit,* &c. *quando Sacerdotes qui populo præsunt erga delinquentes benevoli videri volunt, & verentes peccantium linguas (ne forte male de eis loquantur) sacerdotalis severitatis immemores nolunt cōplere quod scriptum est*; peccantem coram omnibus argue, ut cæteri metum habeant, *& iterum,* auferte malum à vobis ipsis. 1 *Tim.* 8.

Nec zelo Dei succensi imitantur Apostolum dicentem: Tradidi hujusmodi hominem Satanæ in interitum carnis ut spiritus salvus fiat. *Nec illud Evangelij complere student, si viderint peccantem, primo secretè eum conveniant, post etiam* duobus vel tribus adhibitis testibus, quos si contempserit, *& post,* Ecclesiæ *correctione non fuerit emendatus, de Ecclesia expulsum velut* Gentilem *habeant,* aut publicanum, *& dum uni parcunt universæ Ecclesiæ moliantur interitum.* 1 *Cor.* 8. *Matth.* 16.

Pacianus Barcinonensium Episcopus, *Illud* (si in te peccaverit) *uni jussit: hoc,* (quæcunque solveritis) *pluribus relaxavit, illud ipse solvit in quem admittitur: hoc vero Ecclesiæ; illud sine sacerdote, sine fratribus, hoc ab omnibus impetratur.* Augustinus *Epist.* 3. *ad Sympron.*

gustinus, *refer ad Ecclesiam*, mox adhibito elucidationis gratia Pauli 1. Tim. 5. loco, *discernere debemus*, &c. *aliquando corripiendum fratrem, inter se & ipsum solum, aliquãdo corripiendum fratrem coram omnibus*, &c.

De verbis Dom. Serm. 16.

Incertus, quem alij Eucherij Lugdunensis, alij Eusebij nescio cujus Gallicani nomine venditant. *Dic Ecclesiæ, quatenus vel omnium objurgatione erubescat, qui paucorum humili allocutione satisfacere noluit*, &c. Amen dico vobis, &c. *Hoc Episcopi audiant, & hunc ligandi & solvendi ordinem teneant, prius singulariter, aut per se, aut per alium peccantes conveniant; deinde cum paucis; postmodum verò cum tota Ecclesia; quam si audire contemserint, jam tunc eos ligare non dubitent.*

Feria 3. post. 3. Domin.

Christianus Drutmarus, *dic Ecclesiæ, ut qui noluit converti, cum pudore convertatur multorum improperationibus*. Paschasius in Matth. lib. 8. *si ille contempserit te audire, & eos quos postea tecum adhibuisti, insuper & Ecclesiam cum quâ deget, sicque peccatum suum ac si justitiam defenderit; talis deinceps non debet computari inter fratres nec in Ecclesia conversari, &c. quod ipse primum implevit in populo quem elegit, unusquisque impleat in proximo sibi conjuncto, ut in ore duorum testiũ fides verbi ac veritas maneat incorrupta*, ex Hilario

Hilario. *Nam ad insolentiam populi peccantis, primum lex correptionis missa est, & solus legislator, cum eis corripiendo conflixit. Deinde prophetia & Ioannes missus est ad eos cum ipsa eademque lege, & istis testibus conventus est idem populus, ut peccare desineret. Tertiò itaque ipso Domini adventu, tanquam coram omni Ecclesia inspectante admonitus est.* Theophylactus. ἐὰν γὰρ καὶ ἐπὶ δύο μαρτύρων ἢ τριῶν ἐλεγχθεὶς μὴ δυσωπηθῇ, τότε ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας προέδρων δημοσίευσον τὸ πταῖσμα, ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἤκουσε τῶν δύο ἢ τριῶν, &c. ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας λοιπὸν σωφρονισθήτω, *si coram duobus aut tribus testibus correptus nequaquam erubescat; tunc cum Ecclesiæ præpositis lapsum publica, postquam enim duos aut tres non audiit*, &c. *de reliquo ab Ecclesia castigator.* Glossa interlin. *dic Ecclesiæ, ut objurgatio plurimorum eum corrigat.* Thomas. *Dic Ecclesiæ, id est toti multitudini, ut confundatur; & qui noluit sine confusione corripi, cum confusione corripiatur.*

Euthymius & Trapezuntius Chrysostomi interpres non προσεδρεύουσι *assistentibus*, sed προεδρεύουσι *præsidentibus dicendum* censuerunt, quod etsi aliter videri possit, eodē recidit, cum (Cypriano teste) *omnis actus Ecclesiæ per præpositos gubernetur*, quibus *parere* & *subjacere* fraternitas universa teneatur, *Epist.* 27. *Hebr.* 13. 17.

tur,

tur, ut nec sine ipsis quicquam per se statuat; nec ipsi sine amica consiliorum cum ea consociatione, *clavium* potestate (quam ejusdem nomine exercent) utantur.

De Bapt. li. 3. 6. 18. Hinc enim Augustinus, Apostolos, cum ait illis Dominus, *Accipite Spiritum sanctum, si cujus remiseritis peccata illi remittentur*, &c. *personam gessisse Ecclesiæ, sic eis hoc dictum esse, tanquam ipsi Ecclesiæ diceretur, pacem Ecclesiæ dimittere peccata, & ab Ecclesiæ pace alienationem tenere peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei, & orationes sanctorum spiritualium qui omnia judicant, ipsi autem à nemine judicantur*, &c. *columbam tenere, columbam dimittere* monuit.

1 Cor. 2.

Harmonia. Non diversi abeunt Ammonius, *Cœlestis parentis circa nos benignitatem ostendit modis omnibus formulam esse agēdi cum lapsis fratribus, quo animas illorum lucremur: dum solicite primo arguimus soli, deinde adhibitis arbitris, ac mox Ecclesiā; postremo tantisper abjicimus dum illos pudeat delicti, ratū deinde ac firmum se in cœlis habiturum, quicquid illi in terris suo nomine collecti statuerēt.*

Origenes, si tamen à Ruffino non interpolatum statuere debeamus, *Iuste ligavit, qui ter arguit, & non est auditus*, &c. *illa quæ superius soli Petro dicta sunt videntur etiam*

tiam istis omnibus dicta, qui ter peccantes arguerint, si auditi non fuerint, & alligaverint super terram judicantes peccatorem sicut publicanum & ethnicum. Chrysostomus οὐκ εἶπε τῷ προέδρῳ ἐκκλησίας δῆσον τὸν τοιοῦτον, ἀλλ' ἐὰν δήσῃς, αὐτῷ τῷ λελυπημένῳ τὸ πᾶν ἐπιτρέπων *non dixit Ecclesiæ præposito*, eum qui talis est liga, *sed* si ligaveris *totum ei qui contristatus est permittere.*

Paschasius. *Justè ligatur, qui toties, coramque tot testibus, & coram Ecclesiã ab omnibus increpatus & cõvictus est, si se noluerit emendare nullumque jam ultra lædere; propterea ille talis alligatus est apud omnes qui sunt in cœlo.* Theophylactus ἐὰν σὺ, φησὶν, ὁ ἀδικηθεὶς ἔχῃς ὡς τελώνην καὶ ἐθνικὸν τὸν ἀδικοῦντα, ἔσται καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ τοιοῦτος; ἐὰν καὶ λύσῃς αὐτὸν, τουτέστι, συγχωρήσῃς, ἔσται καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ συγκεχωρημένος, οὐ γὰρ μόνον ὅσα λύουσιν οἱ ἱερεῖς εἰσὶ λελυμένα, ἀλλ' ὅσα καὶ ἡμεῖς οἱ ἀδικηθέντες ἢ δεσμοῦμεν ἢ λύομεν, κἀκεῖνα ἔσται δεδεμένα ἢ λελυμένα. *Si tu* (inquit) *injuriâ affectus, eum qui injuriâ affecit velut publicanum & Gentilem habes, talis erit & in cœlo: si vero solveris ipsum, hoc est ignoveris, erit & in cœlo venia donatus, nec enim ea sola quæ sacerdotes solvunt soluta sunt; sed quæcunque nos etiam injuria affecti vel ligamus vel solvimus, ea etiam ligata vel soluta*

In Matth. li. 8 ca. 18.

Serm. 16. de verbis Domini.

luta erunt. Quare nec immerito, nec ex privatâ sententiâ Augustinus, *Cœpisti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas illum in terrâ; sed ut justè alliges vide; nam injusta vincula dirumpit justitia. Cum autem correxeris, & concordaveris cum fratre tuo, solvisti illum in terra; cum solveris in terra, solutus erit & in cœlo.*

De Concil. auctorit. lib. 2. c. 19. §. Resp. quando.

Sed iniquè admodum & adversus priorum omnium mentem Bellarminus, *Adde suo quodam modo posse pontificem hoc præceptum implere, primùm enim debet eum qui peccavit corripere privatim; deinde adhibere testes, postremò dicere Ecclesiæ, id est sibi ipsi ut præsidi, & Ecclesiæ cui ipse præest, id est publicè eum excommunicare.*

Cod. Theod. lib. 2. tit. 2.

Quis enim jura illa quæ *promiscuâ generalitate neminem sibi esse judicem debere* decreverunt, Urbico Papæ *in re propriâ licentiam* ullo casu *tribuisse sententiæ* in animum sobrius inducat, ut cujus est de injuriâ queri, violatæ charitatis rerum peragere & in jus ducere, ejusdem (positâ actoris personâ) pœnas irrogare, sibique & adversario jus dicere, *Christi servorum servum* alia quam cæteri Dominici ovilis custodes lege vivere, juris absolutè exlegem factum statuat? Æquè falsum est quod ibidem Bellarminus subjungit, *eo* (quem scilicet com-

mentu s

mentus est) *modo* Matthæi *locum B. Gregorium lib.4.epist.38.ad Ioannem Coustantinopolitanum Episcopum intellexisse*; stat enim contra ratio, stant cum ratione disertaGregorij verba. *Servemus* (inquit) *quod veritas præcepit, dicens*. Si peccaverit in te frater tuus, &c. *Ego itaque per responsales meos semel & bis humilibus, hoc quod in totâ Ecclesiâ peccatur, corripere studui; nunc per meipsum scribo. Quicquid facere humiliter debui non omisi. Sed si in mea correptione despicior, restat ut Ecclesiam debeam adhibere.*

Ut ut actionem suam adversus Joannem ad Dominici mandati amussim exactam præ se tulerit, reipsâ non exegit Gregorius, nec *per responsales* & epistolam conventum adversarium, ad Ecclesiæ judicium antequam testibus adhibitis eum ursisset, vocare jure potuit; si *responsales* eum testium loco habuisse fingamus, ordinem lege Christi, quæ fratrem à fratre privatim reprehendi primum, exinde testes adhiberi, ac tandem contumacem ad Ecclesiæ tribunal trahi jubebat, præfixum invertit, testes *semel & bis* in eum excitans, quem nondum per se coarguerat: Sed testes nec revera fuerunt, *responsales*, per quos ipse fastu turgentem Joannem officii monuit, nec esse debuerunt, quos ipse

ſinu produxit imo quibus imperavit, ut alieno nomine agerent: utcunque ſit cum ſibimetipſi *Eccleſiam*, quam ut *adhiberet reſtare* ajebat, opponat, quod *illi* tanquam ſupremo in terris judici ſive querulum ſpirans, ſive ſupplex, *dicturus* fuit, ſibi, qui *actoris* perſonam induerat, *dicere* nequaquam potuit: ſed ſemet cum præfractæ contumaciæ, quem fruſtra privatim convenerat, homine, coram univerſæ fraternitatis tribunali ex officio ſiſtendum putavit, judiciũque de uſurpatis in Collegarum omnium & communis Domini injuriam ab ipſo titulis fieri (fruſtra tamen) poſtulavit, quo facto fidelium quotquot ſunt vel fuerunt *præpoſitos*, Chriſti & Eccleſiæ ſervos ejus judicio obnoxios, ac (ut Iſidori Peluſiotæ
Lib. 3. epiſt. 160. verbis utar) λειτουργοὺς οὐ κοινωνοὺς, πρεσβεῖς οὐ κριτὰς, μεσίτας, οὐ βασιλεῖς eſſe, penes Eccleſiam vero (id eſt præpoſitis & fraternitate ſubditâ cõſtans corpus) *poteſtatem clavium* κυρίως, cujus ſuo ordine ac modo fra-
Cyprian. de lapſ. ternitas cum ἡγουμένοις ſuis, ſed *ſecundum eos*, & *ſub ipſis* particeps fiat, eſſe palam profeſſus eſt; Cum autem ea Chriſti unius regnum ſit, *ſolus in eâ Dominus miſerere poſſit & veniam peccatis, quæ in ipſum commiſſa ſunt ſolus ille largiri qui* peccata noſtra portavit; *qui* pro nobis doluit, *quem* Deus tradidit

didit pro peccatis nostris. *Homo Deo esse non potest major, nec remittere aut donare indulgentiam suam servus potest, quod in Domino delicto graviore commissum est. Homines,* (cujuscunque conditionis aut gradus esse videantur,) *in remissionem peccatorum ministerium suum exhibent, non jus alicujus potestatis* (quæ eorum propria sit) *exercent. Nec in sui sed Patris & Filij & Spiritus sancti nomine peccata dimittũt: isti rogant, divinitas donat; humanum obsequium, sed munificentia supernæ est potestatis*, ac quemadmodum *legimus in Levitico de leprosis, ubi jubētur, ut ostendāt se sacerdotibus, & si lepram habuerint, tunc à Sacerdote immundi fiunt; non quod sacerdotes leprosos faciunt & immundos, sed quod habeāt notitiā leprosi & non leprosi, & possint discernere qui mũdus quive immundus sit. Quomodo ibi leprosum sacerdos mundũ vel immundum facit, sic & hic alligat vel solvit* Episcopos & *Presbyter.* ut *tunc* demum *vera* sit *absolutio præsidētis, cum æterni arbitrium sequitur judicis. Quod bene quatriduani mortui resuscitatio significat, quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuũ Dominus vocavit, & vivificavit, dicēs,* Lazare veni foras, *& postmodũ is, qui vivens egressus fuerat, à discipulis solutus est.* Quare meminerint omnes sibi *non potestatē usurpandā, sed serviendū imperio :* cum eorum

Ambros. de Sp. S. lib. 3. c. 19. vide & lib. 3. de fide ca. 6. de Abel lib. 2. cap. 4.

Hieron. in Matth. 16.

Greg. Moral. in Iob. li. 21 cap. 1. inde Firmilianus non à nobis remissionem peccatorum consequuntur, &c.

Ambros. in Psal. 38.

Isid. Pelus. lib. 3. epist. 216. eorum munus λειτουργία ὑπεύθυνος, οὐκ ἀρχὴ ἀνεξέταστος, πατρικὴ κηδημονία οὐ τυραννικὴ αὐτονομία, οἰκονομικὴ προστασία οὐκ ἀλογοθέτητος ἐξουσία *ministerium referendis rationibus obnoxium, non imperium in quod inquiri nequaquam debeat, paterna procuratio non tyrannica pro arbitrio vivendi licentia; dispensatoria præfectura non potestas minimè reddendis rationibus obnoxia* censeri debeat.

Quam legem servis suis (ne Petro quidem Ecclesiæ *nascentis præcipuo membro* excepto) in perpetuum fixerit Dominus, quo jure regi deinceps omnes voluerit, in superioribus vidimus, quæ post redditum cœlo summum Legislatorem Petri ipsius, collegarum, totiusq; exinde Ecclesiæ praxis fuerit, inquirendum venit. Cum enim regiminis Ecclesiastici forma displiceat, quæ primis Christianæ gentis conditoribus (quorum in *fundamentis* cœlestis Jerusalem *nomina* inscripta sunt, & potestas plenissima & divina proxima apparuit) miraculo fuit, quique Magistri communis de correctione fraterna regulas edicto sancientis mentem penitus inbiberunt, constanter arrisit? Simulac ascendentis in cœlos triumphali spectaculo animati de sufficiendo qui Judæ locum impleret cogitarunt, Petrus Dei *spiritu actus* ἐν μέσῳ τῶν μαθη-

Apoc. 21. 14.

Act. 1. 15.

τῶν ἢ ὄχλῳ ὀνομάτων ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν *in discipulorum sive turbæ nominum quasi* cxx. *medio* verba fecit, nihil αὐθεντικῶς ἢ ἀρχοντικῶς aggressus, quotquot Christo nomen dederant ad consilij participationem vocavit, nec Apostoli qui publica jam pro Domino legatione functi erant collegam vel elegerunt, vel Deo obtulerunt, sed omnes προσευξάμενοι ἔδωκαν κλήρους *cum oravissent sortes jecerunt*. Quamprimum in Ecclesiâ exortū ob viduas *murmur* προσκαλεσάμενοι οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπον, &c. Ἐπισκέψασθε ἀδελφοὶ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ, καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, &c. '*Cum duodecim illi discipulorum multitudinē advocassent, dixerunt*, &c. *Considerate (fratres) septem viros ex vobis bono testimonio ornatos*, &c. *& placuit sermo coram omni multitudine, & elegerunt Stephanum*. Fraternitati universæ relicta diaconorum electio, ac ut Chrysost. observavit, τῷ πλήθει τὴν κρίσιν ἐπιτρέπει. *multitudini judicium permittit* Apostolorum chorus: Periculum Pauli capiti Hierosolymis impendens ἐπιγνόντες οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν Ταρσὸν, *eum cognovissent fratres, cum Cæsaream deduxerunt & emiserunt Tarsum*. Auditâ Cornelij conversione, διεκρίνοντο πρὸς [Πέτρον] οἱ ἐκ περιτομῆς, &c.

Chrysost. homil. 3. in Acta.

Act. 1. 24. 26.

Act. 6. 2. 5.

Act. 9. 30.

Act 11. 2. 4.

&c. ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς, &c. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν. *disceptarũt cum* [Petro] *qui erant ex circumcisione*, id est fraternitas Hierosolymitana, *Exorsus Petrus exponebat ipsis*, &c. *His autem auditis quieverunt*, in quem locum mirabundus Chrysostomus, ὅρα, τὸ ἄτυφον καὶ ἀκενόδοξον, &c. ὅρα, πῶς ἀπολογεῖται καὶ οὐκ ἀξιοῖ τῷ τοῦ διδασκάλου ἀξιώματι κεχρῆσθαι, &c. τί γένοιτ' ἂν ταπεινότερον Πέτρου ὃς ἀπὸ ταύτης καὶ τῶν ἀδελφῶν τὴν μαρτυρίαν προβάλλεται, &c. *vide* [*Petri animũ*] *à fastu & vana gloria alienũ, vide quomodo se excusat, nec doctoris dignitate uti dignatur; quid Petro humilius esse possit, qui ex ista* [Spirit. legislatione] *fratrũ testificationẽ adhibet*; observatu autem dignissimũ censuerim fraternitatem suo quodam jure *Apostolorũ principi* Petro causæ dicẽdæ necessitatem injecisse, eum ne diceret vel ad momẽtum reclamasse. Carcere Hierosolymitano per Angelum emissus idem congregatis in Marci domo dixit Ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς *Renuntiate Iacobo* [Hierosolymitanæ Ecclesiæ præsidenti.] *& fratribus* ejus curæ commissis, ex æquo, ne scilicet in corporis Dominici compage, aliis ob cœlestem opem gaudio perfusis, alius diutius inter spem metumque ancipites pendere seque neglectos queri necesse esset. In Ecclesia Antiochena à *Prophe-*

Homil. 24.

Act. 12. 17

tiochena [a] *Prophetarum & Doctorum* luminibus collustrata, de *segregandis Barnaba & Saulo*, *Spiritus sancti* mandatum ad universum cœtum directum est, *jejunantesque, ornantes & manus* segregatis per præpositos suos *imponentes* omnes *dimiserunt illos*. Ad Antiochenam [b] *Ecclesiam* in id ipsum ab ipsis *congregatam* de *aperto Gentibus fidei ostio* reduces Paulus & Barnabas retulerunt. [c] *Orta repugnantia & disceptatione non parva à Paulo & Barnaba adversus illos, qui non circumcisos ritu Mosis servari non posse* contendebant, *à discipulis* (seu fraternitate cum præpositis) Antiochiæ *constitutum fuit, ut Paulus & Barnabas & quidam alii ex illis ad Apostolos & Presbyteros Hierosolymam super hac quæstione adscenderent: deducti ab Ecclesia, ab Ecclesia, & Apostolis ac Presbyteris excepti sunt*; post [d] *multam disceptationem tacuit tota multitudo* cum *Apostolis & Presbyteris congregata*. Postquam peroravit Jacobus, [e] *Apostolis & Presbyteris cum tota Ecclesia visum est delectos ex sese viros Antiochiam mittere*. Epistolæ ad Antiochenos scriptæ titulus fuit [f] *Apostoli, & Presbyteri & fratres*, qui quod [g] *Spiritui sancto* & ipsis *visum est* edixerunt. [h] *Congregatæ multitudini* Le-

a *Act.* 13. 1. 3.
b *Act.* 14. 27.
c *Act.* 15. 1. *&c.*
d *vers.* 7.
e *vers.* 22.
f *vers.* 23.
g *vers.* 28.
h *vers.* 30.

i *vers.33.* gati *epistolam reddiderunt*; ac exinde i *cum pace ac fratribus ad Apostolos dimissi sunt.*
k *vers.40.* k *Paulus allecto Sila* Antiochia abiturus *Dei gratiæ à fratribus commendatus est.*
l *Act.16.*
2. l Timotheo *qui Lystris & Iconii erant fra-*
m *vers. 40.* *tres testimonium dederunt* : m *Visis fratribus*
n *Act. 17.* Paulus & Silas *Philippis egressi sunt.* n *Fra-*
10. *tres per noctem Paulum simul & Silam*
o *vers.14.* Thessalonica *Berræam omiserunt* : o *Pau-*
p *Act. 18.*
18. *lum* Berrœa rursus *emiserunt fratres* : p *Vale dicto fratribus, Paulus* Corintho *naviga-*
q *vers. 22.* *vit in Syriam* : q *cumque Cæsaream descendisset*, & Hierosolyma *ascendisset, salutavit*
r *vers. 27.* *Ecclesiam.* r Ephesi *fratres* Appollo *adhortati, scripserunt discipulis* Corinthi degenti-
s *Act.20.*
1. bus, *ut exciperent eum.* s *Cum advocasset Paulus discipulos.* Ephesо *abiit.* t Tyro *ab-*
t *Act.21.5.* *euntes* Paulum & Lucam *omnes cum uxori-*
u *vers. 7.* *bus & liberis deduxerunt* : u *salutatis* Ptolemaide *fratribus apud eos diem unum man-*
x *vers. 17.* *serunt.* x *Pervenientes Hierosolyma libenter*
y *vers. 22.* *fratres exceperunt*; & y *convenire multitu-*
z *vers. 24.* *dinem* ut *venisse* Paulum *audirent*, & z *nihil esse eorũ quæ de eo audierant, nossent omnes,*
a *Act. 28.*
15. *oportere* censuerunt : Roma a *cum de* Pauli, Lucæ, &c. *rebus audissent fratres in occur-*
b *Rom. 1.7.* *sum* ipsis *prodierunt.* b *Omnibus dilectis Dei qui Romæ* erant data epistola *gratiam &*
c *c. 16.17.* *pacem* precatus Paulus, eos c *ut dissidiorum*

&

& offendiculorum contra doctrinam quam didicerant, auctores observarent, & ab eis declinarent rogavit. [d] *Ecclesiæ Dei quæ Corinthi* erat, *sanctificatis in Christo, & vocatis sanctis* epistolam priorem dictavit, Corinthus ejusq; [e] *Spiritu in nomine Domini congregatus*, scortatorem *Satanæ tradendum* pronuntiavit: [f] eos *de iis qui intus erant judicare, improbum* ex seipsis *tollere* debere censuit: *in Ecclesia* [g] *vilissimos, qui inter fratres judicium ferre possent, in subselliis collocare,* ὡς φρονίμοις [h] *ut intelligentes quæ dicebat judicare* jussit: [i] *Ecclesiæ Dei unâ cum sanctis omnibus qui in tota Achaia erant* secundam inscripsit; [k] *increpationem à pluribus*, id est fraternitate profectam, *illi qui tristitia affecerat sufficere* judicavit, eosdem *ratam in illum charitatem facere* rogavit: [l] *suffragiis ab Ecclesiis delectum peregrinationis* suæ *socium fuisse* probavit: *fratres* quos ad eos miserat *Ecclesiarum legatos* vocavit. [m] *Galatiæ Ecclesiis* indefinitè epistolam suam *cum universis qui cum* eo erant *fratribus* scripsit: [n] *præoccupatos in aliqua offensa* ab iis *reconcinnari, alios aliorum onera portare* debere docuit. [o] *Sanctos & fideles in Christo Jesu* quotquot *Ephesi* erant *Sanctos* [p] *in Christo Jesu qui cum Episcopis & diaconis Philippis* diversabantur; [q]

d 1.Cor. 1. 2.
e c.5.4.
f vers.12. 13.
g c.6. 4.5.
h c.10.15.
i 2.Cor.1.1.
k c.2. 6. 8.
l c.8.19. 23.
m Gal.1.2.
n c 6. 1.2.
o Eph. 1.1.
p Phil.1.1.
q Col. 1.2.

Sanctos ac fideles in Christo Jesu fratres qui Colossis habitabant per epiſtolas ſalutavit:
r c. 4. 16. 17. eos [r] *perlecta apud ſe epiſtola, ut eadem in Laodicenſium* Eccleſia *recitaretur*, curare, imò Archippi paſtoris ſui monitores eſſe voluit, hoc ipſos præcepto imbuens εἴπατε Ἀρχίππῳ, Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ ἵνα αὐτὴν πληροῖς, *Archippo dicite, vide miniſterium quod accepiſti in*
ſ 2. Theſſ. 1. 1. *Domino, ut illud impleas.* [ſ] *Eccleſiæ Theſſalonicenſium quæ erat in Deo Patre* geminas epiſtolas deſtinavit; fideles in ea renatos,
t c. 5. 12. 13. 14. 15. 21. quos [t] *præſidentes agnoſcere*, & *ſuprà modum charos habere* monuerat, νουθετεῖσθαι τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθαι τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθαι τῶν ἀσθενῶν, ὁρᾶσθε μήτις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ· πάντα δοκιμάζειν: τὸν οὐχ ὑπακούοντα τῷ λόγῳ σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθαι αὐτῷ ἵνα ἐντραπῇ. *inordinatos monere, qui puſillo animo erant conſolari, infirmos ſublevare, ne quis malum pro malo cuipiam redderet videre, omnia explo-*
u 2. Theſſ. 3. 14. *rare*, [u] *non auſcultantem verbo notare, commercium cum eo, ut erubeſcat, non habere*, (quæ omnia & ſingula præpoſitorum videri poterant) juſſit.

x Hebr. 13. 17. Hebræos [x] quos πείθεσθαι τοῖς ἡγουμένοις αὐτῶν *Ductoribus ſuis parere* voluerat, ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους, *univerſos ducto-*

res

res suos (quasi ad eos non scripsisset) *salutare* præcepit. y *Ad duodecim tribus quæ in dispersione erant* Jacobus. z *ad electos advenas per Pontum, Galatiam, Capadociam, Asiam, & Bithyniam*, imò *æque pretiosam fidem cum* ipso *sortitos* Petrus: *ad vocatos à Deo Patre* quoslibet Judas: *ad Ecclesias septem Asiaticas* Joannes epistolas dedere. Quis fraternitatem, quam secum *consultare, explorare*, decernere, sibimet præpositos *eligere, inordinatos* compescere, *notare*, abdicare, Ductores suos, quandocunque opus fuit, officii sui *monere* Apostoli voluere, in Ecclesiasticæ societatis compage (ceu confusam arefactorum stipitum congeriem) sub Clero jacere, & ignari pecoris ἢ ὑποζυγίου ἀφώνου instar numquam non agi, nullas à Christo instituti regiminis partes attingere debere credat, nec ubique ad ejusdem sub præpositis participationem pro suo modulo vocatam, in clara luce cæcutiens videat?

y Iac. 1. 1.
z 1. & 2. Pet. 1. 1.

Quæ ejus, Apostolis ad clavum sedentibus, dignatio fuerit jam vidimus. Qua juris prærogativa sub Apostolicis vicis gavisa sit, ipse nos Apostolis suppar Clemens epistola *sub* antiquæ illius cujus in *toto mundo annunciata* fuit *fides*, *Romanæ Ecclesiæ persona*, ad Corinthios data velut ex professo docet. τίς οὖν ἐν ὑμῖν γενναῖος,

Rom. 1. 8.

ναῖος, τὶς εὔσπλαγχνος, τὶς πεπληρωμένος ἀγάπης, εἰπάτω, εἰ δι' ἐμὲ στάσις, καὶ ἔρις καὶ σχίσματα, ἐκχωρῶ, ἄπειμι, οὗ ἐὰν βούλεσθε, καὶ ποιῶ τὰ προστασσόμενα ὑπὸ τοῦ πλήθοις, μόνον τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ εἰρηνευέτω μετὰ τῶν καθεσταμένων πρεσβυτέρων. *Quis* (inquit ad Corinthiacæ Ecclesiæ præpositos) *inter vos generosus? quis misericors? quis charitate plenus? dicat; Si propter me seditio, & contẽtio, & schismata oriantur; Excedo, abeo quocunque volueritis, quæque à multitudine præcepta sunt facio; ovile solum Christi cum* jam *constitutis presbyteris in pace degat.* Quantum à Majorum, qui Christianæ plebis præpositos à multitudine imperata facere, ejus denique quodammodo regimen subire jubebant, mente mutatos Hierarchicos hodiernos dixerimus, qui κατακυριεύειν τῶν κλήρων *Dominicam sortem* illicito imperio premere assueti, adversus redemptam Christi sanguine familiam, (ni subacta prorsus cervice jugum ferat, nec hiscere contra ausa calcibus se quodammodo proterendam sponte objiciat) indignabundi fremunt?

1. Pet. 1. 2.

Anno à Clementis Martyrio septimo venerandum piis omnibus, præsertim primæ Lugdunensis, & Viennensis Gallicarum provinciarum Ecclesiis caput, epistola celeberrima ad Philippenses, *de Valente presbytero apud eos aliquando Facto*, qui *locum sibi*

sibi datum ignorare videbatur, ejusque conjuge quæ cum eò ab officio desciverat, agens, quæ fraternitatis universæ in Ecclesiastico regimine partes esse deberent, abunde testatum facit; Philippensium plebem, quam *presbyteris & diaconis sicut Deo & Christo subjectam esse* voluerat, sanctissimis hisce monitis excitans. *Sobrii estote & vos in hoc, & non sicut inimicos tales existimetis, sed sicut passibilia membra, & errantia eos revocate; ut omnium vestrum corpus salvetis. Hoc enim agentes vos ipsos ædificatis.* Quis enim eos, ad quos *errantes* non quoscunque sed presbyteros *revocare*, *omnium* fratrum *corpus salvare*, *seipsos ædificare* pertinet, Ecclesiæ regimen quomodocunque contrectare nefas putet?

Anno Christi plus minus 165. à Clementis passione 65. nihil Christianæ plebi decessisse indicio est, quod ad Eccles. Rom. Corinthiacæ præsul [a] Eusebio & [b] Hieronimo laudatus Dioysius scribit: τὴν σήμερον κυριακὴν ἡμεῖς ἁγίαν ἡμέραν διαγάγομεν, ἐν ᾗ ἀνεγνώκαμεν ὑμῶν τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἕξομεν ἀείποτε ἀναγινώσκοντες νουθετεῖσθαι, ὡς καὶ τὴν προτέραν ἡμῖν διὰ Κλήμεντος γραφεῖσαν. *Sanctam hodie Dominicam diem transegimus, in qua epistolam vestram legimus, quam semper habebimus; ut legentes commonefaciamus, sicut*

a *Lib.* 4. *c.*23.
b *Catul.*

&

& priorem ad nos per Clementem scriptam, si enim (prout Eusebius observavit) ἐξ ἀρχαίου ἔθους ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς ποιεῖσθαι, *ex antiqua consuetudine lectionem ejus fieri* invaluerit; qui præpositos ad *exequenda multitudinis jussa* paratos esse debere identidem audiebant, de cogenda in arctum & ab omni regiminis participatione depellenda fraternitate cogitare nullo modo poterant; ea vero fraternitatis conditio non erat, ut se pro præpositorum suorum libidine ceu vilem mancipiorum colluviem circumduci pateretur.

Anno circiter 200. hanc nobis Ecclesiastici regiminis formam delineat Ter-

Apol. c. 39. tullianus. *Coimus in cœtum & congregationem* &c. *cogimur ad divinarum literarum commemorationem* &c. *disciplinam præceptorum nihilominus inculcationibus densamus. Ibidem etiam exhortationem, castigationes & censura divina: nam & judicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summumque futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit, ni à communicatione orationis & conventus, & omnis sancti commercii relegetur; præsident probati quique Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.* Cùm *ibidem*, ubi *coibant in cœtum* pii, & *divinarum literarum com-*

commemoratio fiebat, & *disciplina praeceptorum inculcationibus densabatur, exhortationes, castigationes, censuras* fieri solitas fuisse notet; in ipso totius Ecclesiae *coetu*, adeoque non sine *fraternitate*, sed sub *praesidentibus Senioribus* interveniente eadem, violatae disciplinae & fidei reos judicari consuevisse docet. Eodem pertinet, quod sub poenitentia positos *presbyteris advolvi, caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suae injungere*, &c. *non posse corpus de unius membri vexatione laetum agere, condolere, universum & ad remedium conlaborare necesse esse*; poenitentem *cùm se ad fratrum genua protendit, Christum contrectare* scribit. Item quod ex anonymo, qui sedente Zephyrino, vixit de Natalio post confessionem lapso refert Eusebius, cum scilicet ἐνδυσάμενον σάκκον καὶ σποδὸν κατασπασάμενον, μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ δακρύων προσπεσεῖν τῷ Ζεφυρίνῳ τῷ ἐπισκόπῳ, κυλιόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας οὐ μόνον τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν, συγχέαι τε τοῖς δάκρυσι τὴν εὔσπλαγχνον ἐκκλησίαν τοῦ ἐλεήμονος Χριστοῦ, *Sacco indutum & cinere conspersum, procidisse cum multa diligentia & lacrymis coram Zephyrino Episcopo, ad pedes non eorum solum qui in Clero* consistebant, *sed etiam laicorum*,

De penit. c.9.

c.10.

Lib. 5. c. 28.

lacrymis ad miserationem pronam Christi misericordis Ecclesiam confudisse.

Paulò post Tertulliani & Zephyrini tempora, qui nullos uspiam Christi nomen professos Magistratus videre potuit Origenes, ob indefessum studium *Chalcenterus* dictus: *Principes populi, & presbyteri plebis debent omni hora populum judicare: semper & sine intermissione sedere in judicio, dimere lites, reconciliare dissidentes, in gratia recordare discordes*, selectos à fraternitate qui per singulas Ecclesias ne disciplinæ fibula laxaretur, aut corporis Christi compages luxaretur, ætate illa invigilarent in mente habens, eos nobis ob oculos posuit. Eodem vero tempore, laicos cum Clero pro Canonibus adversus Episcopos nonnunquam stetisse, nobis Papa Cornelius memorat, κατηξιώθη τοῦ πρεσβυτερίου, κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐπιθέντος αὐτῷ χεῖρας εἰς πρεσβυτερίου κλῆρον, ὃς διακωλυόμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν πολλῶν, ἐπεὶ μὴ ἐξὸν ἦν τὸν ἐν κλίνῃ διὰ νόσον περιχυθέντα, ὥσπερ καὶ τοῦτον, εἰς κλῆρόν τινα γενέσθαι, ἠξίωσε συγχωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτον μόνον χειροτονῆσαι. *Presbyterio honoratus* [Novatianus] *ex Episcopi* [Fabiani aut Pontiani] *qui ipsi manus ad presbyterii sortem imposuit gratia, qui ab universo Clero, imò à laicis multis*

In Exod. 21. Hom. ad

Fabium apud Euseb. lib. 6. cap. 43.

multis prohibitus, quandoquidem in lecto propter morbum tinctum (qualis ille fuit) ullum in Clero locum sortiri nefas erat, hunc unum ordinari permitti sibi rogavit, quem posteà (impetrato Cleri plebisque consensu) presbyterio allegit. Nonnunquam rigorem summum remitti, & postulavit & obtinuit plebs fidelis. Hinc eodem loco de altero ex Novatiani ordinatoribus Cornelius; ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὀδυρόμενος καὶ ἐξομολογούμενος τὸ ἑαυτοῦ ἁμάρτημα, ᾧ καὶ ἐκοινωνήσαμεν λαϊκῷ ὑπὲρ αὐτοῦ δεηθέντος παντὸς τοῦ λαοῦ. *ad Ecclesiam rediit lugens, suumque peccatum confessus, cui ut laico communicavimus, cum pro ipso plebs universa preces fudisset.*

Cum anno 250. Januarii 18. feria 6. Martyrium fecisset Fabianus Papa, secessisset verò Cyprianus, non solus Clerus, sed fraternitas universa, vacante sede, de sua aliorumque salute sollicita fuit: *Salutant vos* (inquiunt Romani Carthaginensibus) *fratres qui sunt in vinculis, & presbyteri, & tota Ecclesia, quæ & ipsa cum summa sollicitudine excubat pro omnibus qui invocant nomen Domini.* Eadem fuit Cypriani de sua plebe mens. *Ad id* (inquit) *quod scripserunt mihi compresbyteri nostri Donatus & Fortunatus, Novatus*

Apud Cyprian. epist. 3.

Epist. 6.

tus & Gordius, solus rescribere nihil potui; quando à primordio Episcopatus mei statuerim nihil sinè consilio vestro, & sine consensu plebis meæ privata sententia gerere, &c.

* Vide & epist. 13. 14. * *Fraternitatem quæ vobiscum est, multum à me salutate, & ut nostri meminerit, admonete.* Item *probibebantur offerre* (presbyteri qui temerè & pro privato arbitrio communionem restituerant) *acturi apud nos* (id est ordinis consessum) *& apud Confessores ipsos, & apud plebem universam causam, cum (Domino permittente) in sinum matris Ecclesiæ recolligi cœperimus.*

Epist. 10.

Epist. 12. Item ad plebem. *Fecerant ad nos de quibusdam beati Martyres literas, petentes examinari desideria sua, cùm pace nobis omnibus à Domino priùs data, ad Ecclesiam regredi cœperimus, nunc examinabuntur singula præsentibus & judicantibus vobis*, &c. *Vos singulos regite, & consilio ac moderatione vestra, & secundum divina præcepta lapsorum animos temperate.*

Epist. 14. Item: *Hoc & verecundiæ, & disciplinæ, & vitæ ipsi omnium nostrûm convenit, ut Episcopi plures in unum convenientes, præsente & stantium plebe, quibus & ipsis pro fide & timore suo honor habendus est, disponere omnia consilii communis religione possimus.*

Epist. 26. Romani Confessores, *grande deli-*

delictum, & per totum pene orbem incredibili vastatione grassatum, non oportet nisi (ut ipse scribis) cautè moderatéque tractari, consultis omnibus Episcopis, presbyteris, diaconibus, confessoribus, & ipsis stantibus laicis, ut in tuis literis & ipse testaris. Romani presbyteri, & diaconi. *Nobis in tam ingenti negotio placet, quod & tu ipse tractasti prius; Ecclesiæ pacem sustinendam, deinde sic collatione consiliorum cum Episcopis, presbyteris, diaconis, Confessoribus, pariter ac stantibus laicis factâ, lapsorum tractare rationem: perquam enim nobis & invidiosum & onerosum videtur, non per multos examinare quod per multos commissum videatur fuisse, & unum sententiam dicere, cum tam grande crimen per multos diffusum notetur exiisse: quoniam nec firmum decretum potest esse quod non plurimorum videbitur habuisse consensum.* Cyprianus rursus. *Miror quosdam audaci temeritate sic mihi scribere voluisse quando Ecclesia in Episcopo, & Clero, & in omnibus stantibus sit constituta.* Item: *Desiderastis ut de Philumeno & Fortunato Hypodiaconis, & Favorino Acolutho, qui medio tempore recesserunt, & nunc venerunt, quid mihi videatur rescribam: cui rei non potui me solum judicem dare, cum multi adhuc de Clero absentes*

Epist. 31.

Epist. 27.

Epist. 28.

sentes

sentes sint, nec locum suum vel sero repetendum putaverint, & hæc singulorum tractanda sit & limanda plenius ratio non tantum cùm collegis meis, sed & cum plebe ipsa universa: expensa enim moderatione libranda & pronuntianda res est, quæ in posterum circa ministros Ecclesiæ constituat exemplum. Idem presbyteris, Diaconis & plebi universæ. *In ordinationibus Clericis (fratres charissimi) solemus vos ante consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.* Item, *conjurationis suæ memores, & antiqua illa contra Episcopatum meum, imò contra suffragium vestrum & Dei judicium venena retinentes instaurant veterem contra nos impugnationem suam*, &c. *pœnas quas meruerant pependerunt, ut à nobis non ejecti ultro se ejicerent, ipsi in se pro conscientia sua sententiam darent secundum vestra divina suffragia conjurati & scelerati de Ecclesia sponte se pellerent.* Item, *intelligant Episcopo semel facto, & collegarum ac plebis testimonio & judicio comprobato, alium constitui nullo modo posse.* Item, *Vix plebi persuadeo, imo extorqueo, ut tales patiantur admitti, & justior factus est fraternitatis dolor, ex eo quod unus atque alius obnitente plebe & contradicente, mea tamen facilitate suscepti, pejores extiterunt quā prius fuerant* &c. *An ad hoc (frater charissime) deponenda est*

Epist. 33. · Epist. 40. · Epist. 41. · Epist. 55.

Ca-

Catholicæ Ecclesiæ dignitas, & plebis intus positæ fidelis atq; incorrupta Majestas & Sacerdotalis quoq; auctoritas ac potestas, ut judicare velle se dicant de Ecclesiæ præposito extra Ecclesiam constituti? Idem, *nec satis norint & receptum esse à decreti nostri auctoritate, ut ante legitimum & plenum tempus satisfactionis, & sine petitu & conscientia plebis, nulla infirmitate urgente ac necessitate cogente pax concederetur.* Idem, *non sibi plebs blandiatur quasi immunis esse à contagio delicti possit, cum sacerdote peccatore communicans, & ad injustum atque illicitum præpositi sui Episcopatum consensum suum commodans,* &c. *plebs obsequens Dominicis præceptis & Deum metuens à peccatore præposito separare se debet: nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere, quando ipsa maxime habeat potestatem vel eligendi dignos sacesdotes, vel indignos recusandi*; quo loco plura addit de jure plebis in electionibus, à nobis fusius Apologiæ pro sententia Hieronymi sect. 3. enarrata. Idem ad Clerum & plebem. *Quid de Clero nos observare conveniat, antequam in me super confessione nominis Dei Proconsul sententiam ferat instruente Domino* in commune *disponemus.* Hoc ipso consilio de iis quæ Clero scripserat ad plebem referri jussit Epist. 8. *nec ipsi utique apud vos hanc epistolã teneatis occultam, sed legen-*

Epist 59. Epist. 68. Epist. 83.

legendam fratribus suggeratis. Epist. 12. *De hoc ad Clerum, & ad Martyres, & Confessores literas feci, quas utrasque vobis legi mandavi.* Epist. 18. *Quid mihi* Caldonius *collega meus scripserit, quidque ego ei rescripserim, ut sciretis, utriusq; epistolæ exemplum literis meis junxi, quod totum pro fratribus nostris legatis,*&c. Epist. 32. *vos curate quantum potestis pro diligentia vestra, ut scripta nostra, & illorum* [Cleri Romani & Confessorum] *rescripta fratribus nostris innotescant.* Epist. 42. *mens nostra & propositum jam tunc fratribus & plebi istic universæ manifestatum fuit, quando literis nuper ab utraq; parte susceptis tuas literas legimus,*&c. *melius frater facies si etiam exempla literarum quæ ad te legenda pro dilectione communi per Caldonium & Fortunatum collegas nostros proxime miseram, quæ de eodem Felicissimo & de presbyterio ejusdem ad Clerum istic nostrum & ad plebem scripseram, legi illic fratribus jubeas, quæ & ordinationem & rationẽ rei gestæ loquantur, ut tam istis quam illis circa omnia per nos fraternitas instruatur.* Epist. 52. *Literæ*[Romani Cleri & Confessorum] *per totum mundum missæ, & in notitiam Ecclesiis omnibus & universis fratribus perlatæ sunt.* Epi. 58. *Scio florentissimo illic*[Romæ] *Clero tecum præsidenti, & sanctis plebi legere te semper literas nostras.* Cor.

Papa

Papa Cypriano, *Quod erat consequens omnis hic actus* (Confessorum ad Ecclesiam revertentium) *populo fuerat insinuandus, ut & ipsos viderent in Ecclesia constitutos, quos errantes & palabundos jam diu viderant & dolebant. Quorum voluntate cognita magnus fraternitatis concursus est.* Confessores Cypriano. *Certi sumus (frater charissime) te quoque nobiscum pari voto congaudere, nos,* &c. *cum Cornelio Episcopo nostro pariter & cum universo Clero pacem fecisse, cum gaudio etiam universa Ecclesia.* Cornelius Fabio Antiocheno, ὃν οὐδὲ τοσούτο πλήθους καὶ οὕτως ἀναγκαῖον τῇ ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας, πλούσιος τε καὶ πληθύων ἀριθμὸς μετὰ μεγίστου καὶ ἀναριθμήτου λαοῦ ἀπὸ τοιαύτης ἀπογνώσεώς τε καὶ ἀπαγορεύσεως ἀνέτρεψέ τε καὶ ἀνεκαλέσατο εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Novatianum, *nec tanta tamque necessaria Ecclesiæ per Dei providentiam Cleri multitudo, nec locuples ac redundans numerus, cum maximo & innumerabili populo à desperatione & abnegatione tali avertit, & ad Ecclesiam revocavit.* Quemadmodum Romę de Novatiani salute sollicita fraternitas, cum Clero laborabat; Carthagine in Novatum profligatæ nequitię turbonem insurgens, violatæ ab eo disciplinæ pœnas repoposcit. *Hanc,* inquit Cyprianus, *conscientiam criminum jampridem timebat, propter*

Epist. 46.

Epist. 50.

Euseb. l. 6. *c.* 43.

Epist. 49. *pter hoc ſe non de presbyetrio excitari tantum, ſed & communicatione prohiberi pro certo tenebat, & urgentibus fratribus imminebat cognitionis dies, quo apud nos cauſa ageretur, niſi perſecutio ante veniſſet.* Quemadmodum A. D. 255. Septemb. 1. Carthagine convenit Synodus de Baptiſmo hæreticorum actura *præſente plebis maximâ parte.* Chiliaſtarum Nepotis ſectatorum coram fra-
Euſeb. l. 6. c. 24. ternitate refutationem A. D. 263. aggreſſus Dionyſius Alexandrinus, hæc de ſe refert, συγκαλέσας τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διδασκάλους τῶν ἐν ταῖς κώμαις ἀδελφῶν, παρόντων καὶ τῶν βουλομένων ἀδελφῶν, δημοσίᾳ τὴν ἐξέτασιν ποιήσασθαι τοῦ λόγου προετετρεψάμην, *Convocatis presbyteris & doctoribus fratrum qui in pagis degebant, præſentibus etiam qui vellent fratribus, ut publice doctrinæ examen fieret hortatus ſum.* A. D. 265. con-
Lib. 7. *c.* 30. ditum adverſus Paulum Samoſatenum decretum cum Epiſcopis, presbyteris & diaconis, edidere αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ *Dei Eccleſiæ.* A. D. 277. Archelaus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, & Manes hæreſiarcha παρέρχονται εἰς συζήτησιν δημοσίᾳ ἐν αὐτῇ τῇ Κασχάρῃ *ad* Manichæiſmi *diſquiſitionem publice in ipſa urbe Caſchara deveniunt.* A. D. 305. *In Eccleſia Eliberitana* Bœticæ *conſederunt Sancti & religioſi Epiſcopi reſidentibus etiam* 26 *presbyteris, adſtantibus Diaconibus & omni*

omni plebe. Hinc autem antiquos Ecclesiarũ præpositos de doctrina & disciplina per se solos sine fraternitate tractare non consuevisse, sed sacrosanctis Apostolorum, qui eam ubique regiminis & consiliorum participem esse voluerant, vestigiis constanter institisse manifestum fit.

Sub Constantino A. D. 312. Christianismum amplexo, nova rerum facies apparuit, non tamen (antiquata quæ eo usq; duraverat Ecclesiasticis regiminis forma) fraternitatis conditio deterior facta est: ut in præpositorum electionibus, sic in aliis quæ religionis veritatem ac puritatem, seu fidem & mores spectant, & per se jure suo (quando libuit) usa est, & *Seniores* suos habuit, à Clero diversos, qui fidelis plebis nomine, regiminis quascunque partes suo ordine ac modo attingerent. A. D. 314. 13. *Kal. Septembris Volusiano & Anniano Coss. in jure apud Aurelium Didymum Sperecium sacerdotem Iovis opt. max. Duovir splendidæ Coloniæ Carthaginensium Maximus dixit, loquor nomine* Seniorum *Christiani populi Catholicæ legis, apud maximos Imperatores causa agenda erit contra Cæcilianum & Felicem,* &c. Rursus *Constantino Maximo Augusto VI. & Constantino juniore Nobilissimo Cæsare Coss.* Id est

A. D. 320. *Idibus Decembribus*, prolatus libellus quem Nundinarius Diaconus, Silvani Cirtensis Episcopi accusator vicinis Episcopis tradiderat, sic se habuit, *Testis est Christus & Angeli ejus, quoniam tradiderunt quibus communicastis; id est Silvanus à Cirta traditor est, & fur rerum pauperum; quod omnes vos Episcopi, presbyteri, diaconi, &* Seniores *scitis, & de quadringentis follibus Lucillæ clarissimæ fœminæ, pro quo vobis conjurastis ut fieret Majorinus Episcopus, & inde factum est schisma; Nam & Victor Fullo vestri præsentia, &* populi *dedit* b *folles viginti ut factus esset presbyter, quod scit Christus & Angeli ejus.* Habuit ergo (ut Charthago Abtugna Cæciliani & Felicis sedes) *Seniores* à Clero diversos Cirta, convenit & *populus* cum Clericis, ad presbyterorum electionem. Sedisse etiam cum Clero *Seniores* in causa Episcopi cognitores, sequentia probant. *Purpurius Episcopus* (à Limatâ Numidiæ) *Silvano coepiscopo in Domino salutem. Venit ad me Nundinarius Diaconus filius noster, & petiit ut has literas deprecatorias à me ad te sanctissime dirigerem; ut (si fieri posset) pax inter te & ipsum sit: hoc enim volo fieri, ut nemo sciat, quid inter nos agatur; si volueris, scripto tuo* indica, *ut & ego solus ibi in re præsenti veniam, & dissensionem*

Follis pendet grana Romana 315. drachmas Atticas 5. 400. folles 2000 drachmas.

b *drachmas* 100.

nem ipsam de inter vos amputem, manu suâ enim mihi tradidit libellum rei gestæ, pro quâ causâ fuerit tuo præcepto lapidatus. *Non est verum ut pater castiget filium contra veritatem, & scio quia vera sunt, quæ in libello mihi tradito sunt conscripta. Quare remedium, quo modo poterit ubi malignitas ista extingui antequã flamma exurgat, quæ post demum extingui non poterit sine sanguine spiritali. Adhibete Conclericos &* Seniores plebis Ecclesiasticos viros, *& inquirant diligenter quæ sunt istæ dissensiones, ut ea quæ sunt secundum fidei præcepta fiant*, non declinabis ad dextram vel ad sinistram, *libenter aurem commodare nolis malis instructoribus qui nolunt pacem, omnes nos occidistis*. & aliâ manu *Vale*. Sic Cirtensium Clerici Silvani Episcopi & Nündinarii diaconi (quia uterque ex Clero fuit) *Conclerici* dicti sunt, inter quos *Presbyteri* eminebant *Seniores* & *majores natu* nonnunquam vocati, ab iis autem longe diversi fuere (utpote extra Cleri syntagma constituti) *Seniores plebis*, quorum (Purpurio teste) partes cum Clero fuerunt, in Episcopi & *Conclericorum dissensiones diligenter inquirere, quæ secundum fidei præcepta sunt* procurare, *cognoscere, remedia* malis *quærere*, imo *justum inter partes judicium judicare*; prout ex sequenti epistolâ constare

Deuter. 5. 32.

poteſt. *Purpurius Epiſcopus Clericis & Senioribus Cirtenſium in Domino æternam ſalutem. Clamavit Moyſes ad omnem Senatum filiorum Iſrael, dixitque illis quæ Dominus jubebat fieri: ſine conſilio* Seniorum *nihil agebatur, Itaque & vos Cariſſimi, quos ſcio omnem ſapientiam cœleſtem & ſpiritalem habere, omni veſtra virtute cognoſcite, quæ ſit diſſenſio hæc, & perducite ad pacem. Dicit enim Nundinarius Diaconus, quod nihil vos lateat, unde hæc diſſenſio eſt inter Cariſſimum noſtrum Silvanum & ipſum; tradidit enim mihi libellum in quo omnia ſunt conſcripta: dixit enim & vos non latere; ego ſcio quia Eris non eſt bonum; quærite remedium quomodo* [*extinguatur*] *hæc res ſine periculo animæ veſtræ, ne ſubito* (*cum* perſonam accipitis in judico) *ruatis*; juſtum
Prov. 2. 23. Jean 7. 24. Deut. 5. 32. judicium *inter partes* judicate *ſecundum gravitatem yeſtram & juſtitiam; Cavete vobis* ne declinetis in dexteram neque in ſiniſtram, *&c.*

Id ipſum confirmat alia Fortis Epiſcopi epiſtola. *Fratribus & filiis, Clero &* Senioribus, *Fortis in Domino æternam ſalutem. Venit ad me filius meus Nundinarius Diaconus veſter, & retulit ea quæ contra vos ſunt geſta,* [necnon] *utique debuit à vobis componi ne ventum eſſet ut talem inſaniam paſſi à civibus lapidarentur pro veritate, quod & vos & nos ſcimus*

mus sicuti nobis retulit is: & scriptum est, Non est sapiens quisquam inter vos qui possit judicare inter fratres? Sed frater cum fratre judicio contendit & hoc apud infideles. *sicuti vos nunc in judicio contenditis. sic ad hoc exilitum est ut gentibus demus tale exemplum*? Ex Apostolicæ formæ præscripto à Cirtensium Clero & *Senioribus* non *Clero* adscriptis *Ecclesiasticis* tamen *viris*, Silvanũ ad causam dicendam vocari volebat; cujus electioni aliquot ante annos intercesserant omnes. Sic enim Acta. *Nundinarius episcopus respondit*, Quando ventum est illic ut factus esset Episcopus *respondit populus*, alius fiat, exaudi Deus *Zenophilus vir clarissimus Consul Victori dixit*, dictũ est à populo Silvanus traditor? *Victor dixit*, Ego ipse luctatus sum cum Episcopis, *Zenophilus* V. C. *Consul, Victori dixit*: Ergo sciebas traditorem? de hoc confitere, *Victor respondit*, Traditor fuit, *Nundinarius diaconus dixit*. Vos Seniores clamabatis, Exaudi Deus, civem nostrum; ille traditor est. *Zenophilus* V. C. *Consul*, *Victori dixit*; Clamasti ergo & populus, quod traditor esset Silvanus, & non deberet fieri Episcopus? *Victor dixit*, Clamavi & ego & populus, nos enim civem nostrum petebamus integrum virum, &c. *Zenophilus* V. C. *Consularis.*

1. *Cor.* 6. 5. 6.

laris Nundinario dixit, Donatum deſideras exhiberi? *Nundinarius dixit*, utique, veniat de quo clamavit populus biduo poſt..... pare, Exaudi Deus, civem noſtrum volumus. *Zenophilus V.C. Conſ. Nundinario dixit*, certe clamavit hoc populus? *Reſpondit*, clamavit. *Zenophilus V. C. Conſ. Saturnio dixit*, Traditorem clamavit Silvanum? *Saturnius dixit*, utique: *Nundinarius dixit*. Quando factus eſt Epiſcopus non illi communicavimus, quia dicebatur proditor eſſe. *Saturnius dixit*, quod dicit verum eſt. *Nundinarius dixit*, Vidi quia Mutus harenarius tulit in collo. *Zenophilus V.C. Conſ. Saturnio dixit*, Sic factum eſt? *Saturnius dixit*, ſic. *Zenophilus V.C. Conſ dixit*, vera ſunt omnia quæ dicit Nundinarius quia ab harenariis factus eſt Epiſcopus Silvanus? *Saturnius dixit*, Vera Nundinarius dixit, proſtibulæ illic fuerunt. *Zenophilus V. C. Conſ Saturnio dixit*, harenarii illum geſtaverunt? *Saturnius dixit*, ipſi eum tulerunt & populus, nam cives in area martyrum fuerunt incluſi. *Nundinarius Diaconus dixit*. Nunquid populus Dei ibi fuit? *Saturnius dixit, in caſa majore fuit incluſus*: unde ſequitur *Clerum, Seniores plebis, cives* (qui διαλεκτικῶς *populus Dei* dicuntur) totâ libertate reclamantes jure ſuo

uſos,

ūsos, oppressos tamen Silvani *barenariis* *prostibulis* & *populi* colluvie stipati, pseudoepiscoporumque detestanda factione.

Africam sui semper moris tenacissimam antiquæ quo semel recens imbuta fuerat disciplinæ odorem ad tempora usque Vandalica annumque circiter 430. servasse fidem facit, quod anno Domini 393. *apud Cebarsusis* congregatum Concilium ad *universos* Episcopos, *presbyteros, diaconos & plebes* de Primiani Carthaginensium Præsulis causa quam *postulantibus Carthaginensis Ecclesiæ Senioribus audiverat* retulit, eumque quia *obsistente maxima parte plebis, & Seniorum nobilissimorum literis conventus contempserat, Seniores Ecclesiæ supradictæ* Carthaginensis *ad universum* (Cleri Africani) *chorum literas legatosque ut ad se ferventius venirent deprecati miserant*, is vero *Episcopos simul & Clericos obsederat*, & *in basilica Seniores (quod indigne ferrent Claudianistas ad communionem admitti) cadi à satellitibus jusserat*, damnavit. *August. in Psal. 36.*

Quod anno 395. *post Consulatum Dominorum Arcadij ter, & Honorii iterum, sexto Nonas Martias, Carthagine in Secretario prætorii, Titianus dixit*, Peregrinus presbyter, & *Seniores ecclesiæ* Mustitanæ religionis tale desiderium prosequuntur &c. quod *unde-* *Lib. 3. contra Crescen. c. 56.*

cimo Kal. Januarii anno 396. *Clerici, Seniores, agentes surrogato Episcopo qui in locum damnati Pratexati Assuritani fuerat surrogatus*, Theodori *Proconsulis jussionem allegarunt*: quod *quinto Kal Septembris Arcadio*
A D. 392. Aug. 28. *Augusto bis, & Rufino viris clarissimis Coss.* ab eo *actis habita est disputatio adversus Fortunatum Manichaeorum presbyterum in urbe Hipponiensium regiorum in balneis Sossii sub praesentia populi. Honorio Augusto VI. Consule* 7. *Iduum*
A. D. 404. Decemb, 7. feria 4. *Decembrium contra Manichaum quendam nomine Felicem praesente populo in Ecclesia biduo disputavit.* Anno 427. cum Maximino *Arianorum Episcopo Hippone regio praesentibus multis tam Clericis quam laicis in locum convenit.* post A. D. 410. in disputatione cum Pascentio Comite Ariano Laurentium virum Clarissimum *judicem praesidere* probabit. *Gloriosissimo Theodosio duodecies, & Valentiniano Augusto iterum Consulibus*, id est A. D. 426. *sexto Kal. Octobris cum Religiano & Martiniano Coepiscopis, praesentibus presbyteris, adstante Clero & frequenti populo* Eradium Episcopatus hæredem designavit, & paulo aute designatum à Severo Milevitano quod *ad populum inde non esset locutus*, minime admitti timuit. Hipponensis plebis *placito gestis confectis* confirmato, *ut per quinque dies singularum septimanarum*

rum propter Scripturarum curam nemo ei molestus esset, statutum fuisse gavisus est; *omnia se quæ debuit cum* plebe *egisse* professus, ejus subscriptionem postulavit. & *Clero, Senioribus, & universæ plebi Ecclesiæ Hipponensis* de Bonifacio presbytero criminis postulato epistolâ 137. retulit, atque *ejus nomen* (si eis *placeret*) in Ecclesiâ *non recitari* consensit *Conclericis & universæ plebi*, epistolâ 138. absentiam excusavit. Cum Fortunio Tubursicensi Donatistarum Episcopo coram multitudine de schismate contulit: pro Fastio ære alieno obruto *Dominorum dilectissimorum & desideratissimorum sanctæ plebis cum ministro Christi membrorum* Epistola 199. opem imploravit.

A.D. 444. omnia quæ tam in scripturis quam in occultis traditionibus suis habebant Manichæi vel turpia, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probavit Leo Papa, adeo ut ipse qui eorum dicebatur Episcopus ab ipso tentus proderet flagitiosa in suis mysteriis quæ tenerent. Epist. 2. Januar. 3. data. Hinc Sermone 5 de Jejunio decimi mensis. *Residentibus mecum episcopis & presbyteris ac in eundem consessum Christianis viris ac nobilibus congregatis electos & electas coram jussimus præsentari. &c.* Contra communes hostes pro

salute

ut omnes uno consilio abjicerent eum, si negaret emendare se, &c. *omnium consensu & præsentia, sed & virtute Domini Iesu, id est sententia, cujus legatione fungebatur Apostolus abjiciendus ille de Ecclesia.* Chrisostomus in 1. Cor. Homil. 15. ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, συναχθέντων ὑμῶν. τουτέστιν αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος ὑμᾶς συνάγοντος ἐφ' ὃ συνέρχεσθε· καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος πάλιν ἐπέστησεν αὐτοῖς ἑαυτὸν ἵνα ὅταν δικάζωσιν, ὡς αὐτοῦ παρόντος, οὕτως αὐτὸν ἀποτέμωσι, καὶ μηδεὶς τολμήσῃ συγγνώμης αὐτὸν ἀξιῶσαι. Vobis in Domini nomine congregatis, *hoc est ipso nomine vos congregante pro quo convenitis*, & spiritu meo. *Seipsum rursus eis fecit assistere, ut quando judicaverint velut ipso præsente, ita eum abscindant, nec audeat quisquam ipsum venia dignum censere.* Theodoretus πρῶτον ἅπαντας ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου συνήγαγεν, εἶτα καὶ ἑαυτὸν εἰσήγαγε διὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος· καὶ αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην προκαθήμενον ἔδειξε, καὶ τὴν ψῆφον ἐκφέροντα &c. *universos primum in Domini nomine congregavit, seipsum deinde per spiritus gratiam introduxit ipsumque Dominum præsidentem & suffragium ferentem ostendit.* Theophylactus, ἐπέστησε δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ αὐτοῦ πνεῦμα ἵνα μὴ συγγνώμης αὐτὸν ἀξιώσωσιν, ἀλλ' ὀρθῶς κρίνωσιν, ὡς καὶ αὐτοῦ παρόντος, *suum etiam ipsis præfecit spiritum, ne ipsum* [reum] *venia dignentur, sed recte (velut ipso præsente) judicent.* Oecumenius, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου, τουτέστι Χριστοῦ θεοῦ συναχθέντες, καὶ κρίνατε &c. καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, πάλιν ἐπέστησεν αὐτοῖς ἑαυτόν, καὶ οὐ μόνον

τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὸν Χριστὸν ἵνα ὅταν κρίνωσιν, ὡς τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτοῦ παρόντος ἀδέκαστον ἐξενέγκωσι ψῆφον, in nomine Domini Jesu, *Hoc est secundum Deum convenite, & judicate*, &c. & meo spiritu, *rursus seipsum illis exhibuit; nec id solum, sed & Christum, ut cum judicaverint, irrefragabile velut Christo ipso etiam præsente suffragium ferant.*

Hilarius in 2. Cor. 2. 10. *Si cui autem aliquid donastis*, &c. *obsecrat ut dimittant illi, significans Deum illi ignovisse.* Pacianus ad Sympronianum epist. 1. *Ecce Apostolus ad laicos scribit.* Si cui quid donatis, &c. *Si autem quod laici donant Aostolus donasse se dicit, quod Episcopus fecerit qualiter respuetur?* Chrysostomus in 2. Corin. Homil. 4. ἔλαβε αὐτοὺς κοινωνοὺς τῆς ψήφου εἰπὼν συναχθέντων ὑμῶν παραδοῦναι αὐτὸν, δύο τὰ μέγιστα κατασκευάζων· καὶ τὸ ἐξενεχθῆναι τὴν ἀπόφασιν, καὶ τὸ μὴ χωρὶς ἐκείνων, ὥστε μὴ δόξαι ταύτῃ πλήττειν, καὶ οὔτε μόνος αὐτὴν ἐκφέρει ἵνα μὴ νομίσωσιν αὐθάδη εἶναι, καὶ ὑπερεῶφθαι αὐτοί, οὔτε τὸ πᾶν αὐτοῖς ἐπιτρέπει, ἵνα μὴ κύριοι γενόμενοι παραδῶσι τὸν ἡμαρτηκότα ἀκαίρως αὐτῷ χαριζόμενοι, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, &c. πάλιν αὐτοὺς κοινωνοὺς ποιεῖ λέγων. ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον, &c. πάλιν ἐκείνων τὸ ὅλον ποιήσας εἰς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἑαυτοῦ μεταβαίνει, &c. *eos sententiæ participes adscivit dicens* congregatis vobis tradere ipsum; *maxima duo struens & quod sententia ferretur, & quod non sine illis ferretur; ne eadem ipsos ferire videretur; nec solus eam profert,*

fert, ne eum arrogantem esse, se vero despici putarent, nec totum rursus ipsis permittit, ne causę Domini facti eum qui peccaverat proderent intempestive ipsi gratificati, eodem modo hic facit &c. *eos rursus socios facit, dicens*, ut è contrario magis &c. *cum rursus universum ipsis permisisset, ad suam potestatem trāsit*. Pelagius & ex eo Primasius, *Ideo enim & scripsi* &c. *ut videam si quomodo obaudistis in vindicando, ita obaudiatis in indulgendo.* Cui autem aliquid donatis & ego. *Sicut vobiscum vindicavi ita & dono vobiscum.* Theodoretus, ἱκανὸν γὰρ ἔφη τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, πάντες γὰρ αὐτὸ ἀπεστράφησαν, ὡς ἐκέλευσε, &c. παρακαλῶ οὖν &c. ἑνώσατε τὸ μέλος τῷ σώματι, συνάψατε τῇ ποίμνῃ τὸ πρόβατον, θερμὴν αὐτῷ διάθεσιν δείξατε. Sufficit enim (*inquit*) illi qui est ejusmodi objurgatio ipsa quæ fit à pluribus: *Omnes enim ipsum aversabantur ut jusserat*, &c. Obsecro igitur, &c. *Unite membrum corpori, adjungite ovem gregi, vehementem animi affectum ei ostendite* Theophylactus & Oecumenius, διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς &c. οὐκέτι ὡς διδάσκαλος ἐπιτάττει, ἀλλ' ὡς συνήγορος δικαστὴς παρακαλεῖ κυρῶσαι τουτέστι βεβαιῶσαι ἀγάπην, propter quod obsecro vos, &c. *non amplius ut doctor præcipit, sed ut patronus judices precatur, confirmare, i. e. stabilire dilectionem.* Remigius Lugdunensis *in* 1. *Cor.* 5. 13. Auferte malum à vobis, *i. e. illum qui*

malum opus fecit à vestra societate expellite &c. 2. Cor. 2. 6. Sufficit objurgatio hæc quæ fit à pluribus, *id est, sufficit illi ad pœnitentiam correptio & objurgatio generalis, & quod à consortio omnium vestrum exclusus*, &c. ita ut è contrario magis donetis, *id est, tunc sufficiet ei objurgatio quæ facta est illi ab omnibus vobis, si è contrario indulgeatis ei.*

Hilarius Diac. in Coloss. 4. 16. *dicite Archippo*, &c. *præpositum illorum per eos ipsos commonet, ut sit sollicitus de salute ipsorum, & quia plebis solius causa scribitur epistola, ideo non ad rectorem ipsorum destinata est, sed ad Ecclesiam.* & 1. Thess. 5. 14. *Corripite inquietos*, &c. *quoniam necesse est, quosdam in plebe esse immodestos, quosdam autem pusillanimos, id est timidos, quosdam vero fide infirmos, ideo hos qui modesti sunt, & magnanimes, & fide fundati, hortatur cum prece ut his consulant, ut possint proficere.*

Post collapsam (contrario usi ubique certatim invecto) primigeniam Ecclesiarum disciplinam, magis ac magis eviluit Christianæ plebis dignitas, *Seniorum*que ejus, ut nomen, sic functio (seu res nominis desiit, inauditam antea (ut *Dominum* designaret) significationem induente, tam *Seniores*, quam *Majoris* vocabulo: Circa A. D. 412. *non solum Barbaris lingua, sed etiam Romanis dicere* jam *licebat*, Senior, *apud Augustin. epist. 178.*

aarmen

aarmen *quod interpretatur* Domine misere- rere: jam dudum denatos, sive eos ætate immatura vitæ ereptos, sive annis graves mors oppressisset, Sidonii Augustino supparis sæculum *Seniores* vocabat. Optimates quoscunq; Marius Aventicensis ad annum Christi 500.& 73.Cassiodorus lib.5. Epist.21. ad Annum circiter 502. & Gregorius Turonensis post A.D. 585. lib. 7. cap.33. 36. lib.8. cap. 30. *Seniores* nuncupare non dubitabant, apud hunc lib. 5. c.48. Turonensium lib.6. c.11. Massiliensium lib.8.c.21. Metensium c. 32. Rotomagensium lib. 10. c. 16. Pictaviensium *Seniores* id est proceres memorabantur, l.8 c.44. Baddo legatorum Fredegundis *Senior*, id est caput. Joanni Biclarensi ad A.D. 575. Aspidius *Aregensium Senior*, id est princeps. Theodoro Marsiliensium Episcopo apud Gregorium Turon.lib.6. cap. 24. *Seniores* Francorum Reges An. D. 583. Ioanni Papæ 8. Epist. 26. Carolus Calvus *Senior*, & Epist. 86.A.D.878. data Ludovicus II.Imperator *Dominus & Senior divæ memoriæ* Concilio Metensi A D.888.cap. 1. *gloriosissimus Senior*, id est Dominus Arnulfus. Ingelheimensi A.D. 948. c.3.Hugonis Comitis *proprius*, *Senior* Ludovicus ultramarinus apud Theodo-

Lib. 2. Epist. 2
Lib.6. Epist.7.

nis villam A. D. 844. congregato cap. I. *Seniorale* regium in subditos quoscunque jus dicebatur. Eademque ratione non modo *prior* Cassiodoro lib. 8. Epist. 26. & Gregorio Turonensi lib. 7. cap. 33. &c. aut *Major* absolute Gregorio eidem lib. 6. c. 24. eoque (ex ipsius mente lib. 6. cap. 45.) *melior*; sed etiam *natu* ut *melior* Gregorio lib. 6 c. 45. & lib. 7. c. 19. sic *major*, Cassiodoro lib 5. Epist. 21. 22. & Gregorio Turon. lib. 6. cap. 24. lib. 8. cap. 30. qui (ut ut ætate minor) dignitate potior fuit. Hinc facto in vernaculas linguas exoticorum vocabulorum transitu, ut nobis Græcum *παῖς page* peperit, Italis & nostratibus Latinum nomen *bajulus* detorto nonnihil sensu præfectum & tutorem exhibuit qui Italis *Baile*, nobis *Baillif*, *&* *Bail*, quasi commissam sive plebem sive personam sinu fovens, & quodammodo *bajulans* audiat: *Majoris* vox Magistratum procudit, qui nobis *Maire* & *Mayeur*, Germanis *Mejer*, unde ante annos 1060. Guntchramno Regi & Francis Gundobaldus qui regium nomen usurpabat, *Ballomer*, quasi *falsus Major* apud Greg. Turon. l. 7. c. 14. 36. 38. audiit; ex *Senioris* voce nobis *Seigneur*, Italis *Signore*, Hispanis *Señor* profluxit; *Senioris* id est Domini potestas, semi-

semilatinis *Senioratus*, nobis *Seigneurie*, Italis *Signoria*, Hispanis *Senhoria*, imo ex *Seniorum*, & *majorum natu* vocabulis à nativâ significatione deflexis prodiere, qui olim Anglis *Ealdorman*, nunc Londinensibus *Aldermen*, Nurimbergensibus *Altherren*, & patrum nostrorum memoria Florentinis *Antiani* fuere; ac versa vice qui ante annos 925. ob minorem potestatem suberant *agentes juniores* à Regibus nostris & *Domûs Majoribus* dicti sunt. *Conc. Angl. Tom. 1. p. 507.* *Conc. Gall. Tom. 1. p. 517.*

Hinc etiam provenit quod gregarios cujuscunque ætatis nobiles usque nunc *Junckherrn*, id est *juvenes dominos* vocent Germani.

Cum potestate sive summâ, quæ Regum propria est, sive Regibus obnoxiâ, quam sibi proceres & Magistratus, (ceu plebis fidelis sub Christianis principibus capita vindicant) præditos, tyrannica nulla Ecclesiasticæ disciplinæ perniciem excitata molimina gradu (quo toto excedere campo cogerentur) movere nolentes hactenus potuerint, sed ipsis sæpius blandiri Clerici coacti sint, jacturam sui juris faciente reliquâ plebe Christianâ, *honoratis* solito loco consistere facile fuit: Reges *solo Deo*, cui nomen dederant *minores*, Ecclesiæ *nutritios* Esai. 60. 16. & *E-* *Tertull. ad Scapul.*

 piscopos

Euseb. de vita Const. lib.4.c.24.

piscopos τῶν ἐκτὸς imo (si Moguntiaci congregatos A.D.813. Præsules audire libeat) *veræ Religionis auctores* suo modo præstare, universas suâ sub ditione Christo militantes Ecclesias, earumque singula membra suæ curæ commissa profiteri, de rebus ad earum regimen pertinentibus leges ferre, jam latas probante & rogante Clero patrocinio suo tueri, propria ipsis Ecclesiarum præpositis officia præscribere, immorigeros quoscunque per subditas potestates coërcere, eisque ex æquo & bono constituta commendare decuit: *De fide Catholicâ*, *de Sacrosanctis Ecclesiis*; de earum *immunitate*, de *Episcopis & Clericis*, de *iis qui religione contendunt*, de *Monachis*, de *Hæreticis & Apostatis*, de *baptismi iteratione*, &c. decernere Christianis Imp. & Regibus nunquam non licuit, quod vel ex iis quæ usque nunc in utroque Codice, Novellis, Basilicis extant constare potest. Quæcunque subditæ gentis Concilia coierunt; convocarunt, confirmarunt, cum libuit, & quo modo libuit per se sive per delegatos rexerunt.

A. D 317. adversus Photinum *συνῆλθον οἵ τε παρόντες ἐπίσκοποι τῶν συγκλητικῶν οὐκ ὀλίγοι, οὓς ἐκέλευσε παρεῖναι τῇ διαλέξει βασιλεύς.* Socrat. lib. 2. cap. 30.

A. D.

A. D. 411. Marcellinus ab Honorio judex inter Catholicos & Donatistas datus est.

Concilii 2. Arausicani *de gratia & libero arbitrio* decretis *Liberius Praefectus praetorii Galliarum* sub Ostrogothis cum aliis Illustribus septem *consentiens* A. D. 529. *subscripsit.* Concilio 3. Toletano, *Recaredus Rex, Badda regina, Seniores omnes Gotthorum* A D. 529. *subscripsere.* Octavo A. D. 653. *ex Illustribus officii Palatini* sedecim. Nono anno 655. quatuor. Duodecim anno 681. quindecim. Decimotertio anno 683. viginti sex. Decimoquinto anno 688. septendecim. Decimosexto anno 693. sedecim. Ad Landavensem Synodum anno circiter 560. *venit Rex* Morcant *cum Senioribus, assensu Seniorum* juravit, *cum multis Senioribus* Berthguinum *requisivit.* Anno 694. *magnum Concilium in loco qui nominatur Becanceld, praesidente Withredo Rege Cantuariorum,* Episcopis, *Abbatibus, Abbatissis, presbyteris, diaconibus, Ducibus, Satrapis in unum glomeratis congregatum est.*

Anno 5. mitissimi Regis Cantuariorum Witheraedi Indictione prima, id est an. 697. *in loco qui vocatur Berghamstede congregati sunt sacri ordines, cum viris militaribus,*

circa an.714. ut Angli cum Britonibus matrimonio jungerentur *factum fuit per commune consilium & assensum omnium Episcoporum & Principum, Procerum, Comitum, & omnium sapientum, Seniorum & populorum totius regni & per praeceptum Regis Inae*, &c. *An. Dominicae Incarnationis* 747. *Indictione* 15. *prope loca quae vocantur Clobeshoas, Synodalia gesta peracta sunt, praesentibus Deo dilectis Praesulibus Ecclesiarum Christi anno regni Ædilbaldi Regis Merciorum qui tunc aderat cum suis principibus ac Ducibus trigesimo secundo. Inito cum praedictis Regibus*, Offa Merciorum & Chunilulfo West-Saxonum, *pontificibus & Senioribus terrae Consilio.* A.D. 787. Calchutense Concilium coiit, *coram Rege Ælfwaldo, & Archiepisc. Eanbaldo & omnibus Episcopis, & Abbatibus regionis, seu Senatoribus & Ducibus, & populo terrae decreta proposuit*, quibus *presbyteri, diaconi Ecclesiarum, & Abbates monasteriorum, judices, optimates, & nobiles uno opere, uno ore consenserunt & subscripserunt:* iisdemq; *in Concilium Merciorum ubi Rex Offa, cum Senatoribus terrae, Archiepiscopo & caeteris Episcopis regionum convenerat*, delatis; ea *tam Rex, quam principes sui, Archiepiscopus cum sociis firmaverunt.* Anno 794. *Concilium in regno Merciae celebratum praesentibus novem Regibus*,

quin-

quindecim Episcopis, viginti Ducibus, apud Celebyth. Eodem an. *congregavit apud Verolamium Episcoporum & Optimatum suorum Concilium* Rex Offa Româ redux. An. 798. *congregatũ est magnum Concilium in loco qui nominatur Bacanceld, præsidente Cenulfo Rege, necnon Reverendiss. Arciepisc. Athelardo cum Episcopis, Abbatibus, & multis aliis idoneis personis.* Circa A. D. 800. *universos provinciales Episcopos* suos, *Duces & Abbates, & cujuscunque dignitatis viros ad Synodale Concilium in locum qui vocatur Clovesho convocavit* Athelardus Archiepiscopus. Eodem fere tempore *Kenulphus Rex Merciorum cum Episcopis, Ducibus, & omni sub ejus ditione dignitatis* gradu Archiepiscopatum Dorobernensi Ecclesiæ restituit. A. D. 816. Synodo *in Celichyth, præsidente Wulfredo Archiepiscopo* congregato, Cenulphus Merciorum Rex *cum suis principibus, Ducibus & Optimatibus præsens adfuit.* A. D. 822. *congregatum est Synodale Concilium in loco præclaro qui nominatur Clovesho præsidente Beornulfo Rege Merciorum, & Wulfredo Archiepiscopo, cæterisque Episcopis & Abbatibus, omniumque dignitatum optimatibus, Ecclesiasticarum scilicet & sæcularium personarum.* A. D. 824. *factum est pontificale & Synodale conciliabulum in loco qui dicitur Clofeshoas*

præsidente ibi Rege; illic omnes Episcopi & Abbates, & universi Mercenensium principes, & multi sapientissimi viri congregati aderant. A.D.833. *pontifices & proceres majores totius Angliæ in civitate Londonia pro consilio capiendo contra Danicos piratas litora Angliæ assidue infestantes* cum Withlafio, Egberto. & Æthelwulfo Regibus convenerunt. A.D.838. *in loco famoso nomine Kinstone præsidēte Egberto Rege & filio ejus Athelwulfo Ceolnothus Archiepiscopus cum cæteris Episcopis Angliæ & Optimatibus* convenit. A D.851. *Kingesburiæ Concilium sub Bertulpho Rege, Ceolnotho Dorobernensi Archiepiscopo, cæterisque regni Merciæ Episcopis & Magnatibus*, & paulo ante *apud Beningdon coram prælatis & proceribus totius regni* contractum est. A.D. 855. Wintoniæ *cum Episcopis & principibus* suis *Concilium* celebravit *inclitus West-Saxonum Rex Ethelwulphus*. A.D. 887. *ubi propagatum in Anglia Dei Evangelium Episcoporum aliorumq; clarissimorum sapientum conventus actos*, præfatione sua monet Rex Alvredus. *Inito consilio cum Synodo, & cum quibusdam parochiæ optimis viris laicalis ordinis & Catholicæ fidei, condonavit* Loumarch filio Catguocan *Episcopus* Landavensis Gulbrit: *voluit* Civeilliauc Landaviæ Episcopus, *Brochvaillum* Regem *ex-*

com-

communicare coram omni populo in plena Synodo. A.D 928. *Decretæ* [leges] *in celebri Gratanleano Concilio, cui Wulfhelmus interfuit Archiepiscopus & cum eo optimates ac sapientes ab Æthelstano Rege evocati frequentissimi.* A.D. 940. *Howel Da filius Cadell, Cambriæ Rex accivit de quolibet* Kemul *regni sui laicos viros auctoritate & scientia pollentes, & omnes Ecclesiasticos dignitate baculosos*, &c. *ad instruendas sibi leges.* A.D. 944. *Edmundus Rex ipso solemni Paschatis festo, frequentem Londini tam Ecclesiasticorum quam laicorum cœtũ celebravit, cui interfuerunt Odda & Wulstanus Archipræsul, plurimiq; alii Episcopi, ut animorum suorum, & eorum omnium qui eis curæ sunt, consuleretur saluti.* A.D. 948. *in festo Navitatis B. Mariæ universi Magnates regni per regium* [Edredi] *edictum summoniti, tam Archiepiscopi & Episcopi ac Abbates, quam cæteri totius regni proceres & optimates Londoniis convenerunt.* A.D. 955. *obviarunt sibi Nogui* Rex, *& Episcopus cum optimatibus suis in Guentonia urbe, & ex cõsilio omnium doctorum utriusque partis data sunt* [rei] *in manu Episcopi.* A.D. 978. *Calvæ Concilium indictum ubi consederunt totius Angliæ Senatores*, Henrico Huntingdoniensi *Optimates*, Florentio Wigorniensi *majores natu*, Jornalensi *proceres.* A.D. 1009. *Concilium*

cilium Ænhamense ab Æthelredo Rege edictum est, *accersitisque Episcopis & universis Anglorum* Optim*atibus,in die S.Pentecostes celebratum.* A.D.1022.*Rex* Canutus Winthoniæ *cunctos regni sui prælatos, proceresque ac magnates convocavit.* ubi cum *Archiepiscopis, Episcopis, septem Ducibus, cum totidem Comitibus, necnon diversorum monasteriorum nonnullis Abbatibus, cum quamplurimis gregariis militibus, populi multitudo copiosa personaliter extitit.*

Conc.Leptin. cap.1. Francorum nostrorum consuetudo non dispar. A:D.742. *per Consilium sacerdotum religiosorum & optimatum suorum per civitates Episcopos Majordomus Carlomannus ordinavit.* A.D.743. *in Synodali conventu qui congregatus est ad Kalendas Martias in loco qui dicitur Liptinas, omnes venerabiles sacerdotes* D*:i,& Comites, & præfecti prioris Synodi decreta consentientes firmaverunt.* Ibid.c.2.*cum consilio servorum Dei & populi Christiani* de pecunia Ecclesiastica *sub precario & censu* præstanda *statutum*. A.D. 744.*ab Incarn.Christi sub die 6. Non.Martii, cum consensu Episcoporum sive sacerdotum vel servorū Dei consilio, sive comitum & optimatum Francorum colloquii apud Suessionis civitatem Synodum vel Concilium facere decrevit* Pippinus Dux. c. 2. *cum consensu Episcoporum sive sacerdotum seu servorum*

vorum Dei, & Optimatum eorum consilio annis singulis Synodum renovari debere decrevit.c.3.per consilium sacerdotum & optimatum per civitates legitimos Episcopos ordinavit. Hortatu Pauli Papæ Epist. 26. *congregatis* Gentiliaci A.D.767. *sacerdotibus suis & optimatibus*, Synodum de Imaginibus habuit: eodem anno *Bituricam venit, ubi Synodum cum omnibus Francis fecit.* A.D.768.apud S.Dionysium *una cum consensu Francorum & Procerum suorum & Episcoporum regnum divisit.* Annal. A.D. 773. *Synodum tenuit generaliter cum Francis apud Ienuam* Carolus M. A.D. 777. Capitula *congregatis in unum Synodali Concilio Episcopis, Abbatibus, virisque illustribus Comitibus* edidit. Regino ad A.D. 788. Wormatiæ *Synodum congregavit, & manifestavit sacerdotibus & optimatibus regni caussas itineris.* Aquisgrani A.D. 789. Capitula *cum sacerdotibus & consiliariis* suis condidit. A D. 813. *de iis quæ Episcopi* Arelate, Moguntiaci, Rhemis, Turonibus & Cabiloni *congregati, in unum observanda decreverant & admonenda,* Capitulare scripsit. Flodoard. lib. 2. c. 18. A.D.814. *Synodum in Ecclesia Noviomensi, congregatis, secum Coepiscopis suis, necnon Abbatibus, cum cætero Clero presbyteris & diaconibus, convocatis etiam Comitibus invenitur habuisse* Wlfa-

Annal. Coll. lect. histor. à Canisio edita lib. 6.

Wlfarius Rhemensis, *hisque omnibus residentibus sententia ventilata est inter Wendilmarum & Rotaldum Episcopum de terminis parochiarum suarum. Hæc diligentissime investigata consenserunt supra scripti Episcopi, & Chorepiscopi, Abbates, presbyteri & diaconi, & pars Ecclesiæ Noviomensis clerici & laici, & pars Ecclesiæ Suessonicæ similiter clerici & laici, ea uno animo, unoque consensu confirmare decreverunt*. A.D. 822. *in loco cujus vocabulum est Attiniacus convocatis ad Concilium Episcopis, Abbatibus, spiritualibusque viris, necnon & regni* sui *proceribus, conventum generalem coiri jussit Ludovicus* pius. A.D 829. *cum consultu sacerdotum cæterumq; fidelium suorum conventus in quatuor imperii locis*, Moguntiaci, Parisiis, Lugduni; & Tolosæ *fieri statuit*. Agobardus de Ludovici pœnitentia A.D. 833. *apud palatium quod nũcupatur Compendium conventus extitit ex Reverentissimis Episcopis, & magnificentissimis viris illustribus, collegio quoque Abbatum & Comitum, promiscuoque ætatis ac dignitatis populo.* Nithardus lib. 1. A. D. 834. *plebs non modica quæ præsens aderat, & jam jamque Lothario pro patre vim inferre volebat, Rege recepto, Basilica S. Dionysii una cum Episcopis & omni clero confluunt, laudes Deo devote conferunt, coronam & arma Regi suo imponunt,* &

Vita Ludov.

Præf. Concil.

& ad cætera deliberaturi contendunt. Hincmar. adversus Gothescalcum c. 36. A. D. 835 *In Ecclesia S. Stephani apud Mediomatricum civitatem ambonem conscendit, & se publice denotavit coram Episcopis & Imperatore, & clero ac populo qui adfuerunt* Ebbo Rhemensis. A. D. 843. *vinientes in unum apud villam* Coloniam in Cœnomanis, *fidelis Caroli* Calvi, *tam in venerabili ordine Clericali, quam & illustres viri in nobili laicali habitu constituti,* &c. *hortatus est alter alterum, imo omnes se invicem monuerunt.* A. D. 844. quæ Concilium Vernense decrevit *Episcopi sibi & cæteri fideles* adscripserunt. Congregati in villa Sparnaco proceres *remotis à Concilio Episcopis, ex omnibus illis* [quæ Episcopi ediderant] *Capitulis hæc tantum observanda & complacenda sibi collegerunt, & Episcopis scripta tradiderunt, dicentes non amplius de eorum capitulis quam ista & ista velle cum Principe observare.* A. D. 876. Februario mense *omnes Episcopi, Abbates, Comites, ac reliqui qui cum ipsis* Ticini *convenerunt Italici regni optimates,* Carolum Calvum Regem salutarunt, quæq; *in palatio Ticinensi capitula fecit, cum consensu & suggestione venerabilium Episcoporum, & illustrium optimatum, reliquorumque fidelium suorum, ad honorem S. Dei Ecclesiæ fecisse* dicitur.

A. D.

A.D. 879. Synodus Mantalæ *territorii Viennensis* congregatæ *simul cum primoribus convenit*, & *cum nobilioribus idoneas regno personas consideravit*. A.D.887. *cum laicis quibusdam religiosis Coloniæ* Agrippinæ celebrata est Synodus. A.D.888. Metis *Episcopi, Stephanus venerabilis Abbas, & multi sacerdotes cum Comitibus & pluribus nobilibus & Deum timentibus viris Synodo adfuerunt*. A.D.895. Triburiæ *cum Episcopis, Abbatibus & omnibus regni principibus, necnon convenientibus Ecclesiasticorum & sæcularium innumeris turbis* habita est Synodus. Conciliis Ravennæ A.D.954. & 70. congregatis *profani ordinus viri nobiles*, & *nobiles complures cives* adfuerunt.

Ne in infinitum testimoniorum nobis moles excrescat; quas sibi in Ecclesiastico regimine partes Francorum Proceres semper vindicaverint, ex recentioribus aliquot nulli (nisi qui ære nondum lavetur) ignotis exemplis manifestissimum evadet, Basileæ congregatam ab Anno 1431. *Synodum sacrosanctam, generalem*, quæ Occidentem universum gravantibus incommodis, decretis suis *provisionem congruentem attulisse videretur*, rotundo ore pronunciabant, id tamen à semet impetrare nequaquam potuerunt, ut ea indiscussa nullo adhibito temperamento admitterent. Carolus Rex *habita super*

super his magni consilii deliberatione Archiepiscopos, Episcopos, Capitula notabilia, Abbates, Decanos, ceterosque Prælatos & Ecclesiasticos, ac divini & humani juris Magistros, Doctores, & scientificos viros universitatum, studiorum generalium, & alios de regno & Delphinatu in maximo, copiosoque numero in Bituricensi civitate convocari fecit, & congregari; in qua solenni congregatione præsidens, assistentibus principibus *consanguineis, pluribusque magnatibus, proceribus & viris peritissimis, Ecclesiasticis & secularibus, de magno Consilio, & aliis ipsius summi Pontificis, necnon & S. Synodi generalis solennes oratores ad* se *destinatos; super his & aliis statum Ecclesiæ Dei plurimum concernentibus audivit, attenteque audire fecit. Quibus ad plenum auditis, apertisque luculenter & diserte, per plures Prælatos, sacræ Theologiæ & jurium Doctores, & exinde plurium dierum intervallis discussis, & diligenter pertractatis materiis pertactis, pro parte eorundem Prælatorum & aliorum virorum Ecclesiasticorum ipsam regni ac Delfinatus Ecclesiam repræsentantium,* &c. *præhabita inter eos multimoda diutinaque apparitione, discussione atque digestione memorata, ipsius sacræ Basiliensis Synodi decreta, ordinationes, & statuta, aliqua simpliciter ut jacent, alia vero cum certis*

certis modificationibus & formis, non hæsitatione potestatis, & auctoritate condentis & promulgantis, ipsius scilicet sacræ Basiliensis Synodi, sed quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus regionum, & personarum sæpe fatorum Regni ad Delphinatus congruere convenireque conspexerunt, recipienda consenserunt, & acceptanda deliberaverunt; eaque omnia, ipse grata & accepta edita *pragmatica sanctione* habuit A. D. 1438. Iulii 17. Cum anno 1461. Pii II. blandimentis delinitus Ludovicus XI. paternam sanctionem abrogasset, tanto ardore (scriptis super abrogatione illâ *avisamentis*) intercessere Franci, ut se Rex ipse propositi tenacior expugnari passus sit. A.D. 1516. desinente, temporum iniquitate coactus Franciscus I. eam *ad majora pericula evitanda* initis cum Leone X. concordatis *revocavit*, sed vix obtinuit (contra protestante Parisiensi universitate frementibusque universis regni Ordinibus) ut A. D. 1518. Martii 22. in acta Curiæ concordata referrentur, legisque vim deinceps haberent. A. D. 593. factionis henoticæ *Comitis* Lutetiæ Parisiorum à Meduanio Duce indictis, *initio prima de Concilio Tridentino consultatio fuit, quam præcipue urgebat Legatus Pontificius* Ph. Sega Card. Placentinus,

Thuan. hist. lib. 105.

nus, *ut qui citra ejus in regno sine conditione ullâ promulgationem, religionem, cujus causâ bellum gerebatur posse constitui negaret; re in deliberationem deducta 5. Idus April. cum multi libertates ac jura & immunitates Ecclesiæ Gallicanæ & regni caussarentur, quibus factum esset, ut promulgatio Concilii antea toties proposita, huc usque dilata esset, negotium datum Joanni Magistro, quem Curiæ Præsidem Meduanius creaverat, & quibusdam aliis viris probis & à factione alienis, juris nostri peritissimis qui Concilium inspicerent, & quæ in disciplina, legibus, ac moribus nostris præjudicantia reperirent, adhibito judicio annotarent. Igitur ab illis observata, quæ salvis juribus ac libertatibus nostris admitti non possent,* &c. *Cum Joannes Magister & alii in publico conventu sibi comperta dicerent, quæ Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus & regni juribus ac immunitatibus adversarentur, magnâ gratulatione à quibusdam accepta, ab aliis qui numero vincebant, in offensionem versa sunt. Pontificius Legatus quicum res communicata est, cum vereretur ne contentione ob id inter delegatos excitatâ conventus turbaretur; offensionis sensum ad tempus pressit, & opportuniorem occasionem aperiens, negotium urgere desiit; jam enim voces passim audiebantur libertatem publicam per Tridentini Concilii pro-*

E *mul-*

mulgationem opprimi querentium. Sic cæteris de rerum eventu securis per laicos proceres ipsamque plebem religiosa de Ecclesia & republica cura in Franciæ regno proprie vestigia pressit.

Consimili jure majorumqne frequentibus exemplis freti quotquot ab annis plus minus centum perGermaniā, Angliam, Daniam, Sueciam, Helvetiam adversus invectas à sæculis aliquot inChristianum orbem doctrinæ & disciplinæ sacræ corruptelas protestari cum pastoribus suis coacti sunt Reges, principes, proceres, Magistratus; strenuos se tam fidei quam regiminis vindices(constitutis ubiqueS*enatibus Ecclesiasticis*) præstiterunt, eamque quam per Dei Optimi Maximi gratiam nacti erant Spartam pro virili ornarunt. Nemo tamen quas in universo Ecclesiæ regimine partes obire ex officio teneretur reliqua fraternitas, vel cogitavit, vel cogitandum putavit; cum enim eam ab omni consiliorum& potestatis participatione jamdudum depulsam, sui inChristiana societate juris prorsus immemorem, nulla sui cura tangi viderent, de se solis anxii, quid sui proprie officii esset animo complexi sunt, ipsoque opere exprimere conati. At sinceri Christianissimi in Gallia, Scotia & Belgio assertorum longe dis-

ge dispar fuit conditio; Cum enim Præsulum suorum (quos tanti facti Duces Angli habuerant) paterno ductu, Regumque ac Magistratuum patrocinio destitutos vis major urgeret, & eos contra torrentem (ne Dei & Ecclesiæ causam flagitiosâ negligentia proderent) niti necesse esset, una ipsis ex ingruentibus undique malis emergendi spes instituta in integrum Christiana plebe, affulgere visa est; rediit protinus in mentem quo primum jure sub Apostolis primaque secundum Apostolos antiquitate constanter usa fraternitas esset, exemplo fuit admiranda Apostolorum in summa post Christum potestate constitutorum, nec nisi participatis cum fratrum corpore consiliis, in Ecclesia quicquam statuentium modestia; à sacrosancta Martyrum *nihil privata sententia sine consensu plebis* suæ *gerentium*, singula *cum plebe expensâ moderatione librantium* norma deflectere ut puduit: sic moribus antiquis à prisco Clero Romæ & Carthagine ante annos 1400 probatis Christianam rem stare placuit; ut cum *perquam invidiosum & onerosum videretur, non per multos examinare, quod per multos commissum fuerat, firmum decretum nihil esse deinceps posset quod non plurimorum haberet consensum.* Vocata itaque

Cyprian. epist. 6.

Epist. 28.

Epist. 32.

que ex Majorum imo ex Domini ipsius præscripto, ad regiminis participationem fraternitate, redintegrata est ab eadem delectorum *Seniorum plebis* dignitas, *sine quorum consilio* non dicam Apostolicorum virorum sæculum, sed longe post Origenis & Cypriani tempora, quibus Christiani nulli Magistratus erant Constantini Magni (qui primus Christianos ad potestates publicas grassari permisit) ætate *in Ecclesiâ nihil fiebat*; cumque Diaconatus qualis ab Apostolis instituta primum est, obsolevisset ubique functio ipsorum fidei concredita est, ac ne quid vel Ecclesiæ corpus, vel ulla ejus membra detrimenti in posterum caperent, sedulo provisum. Illibatus etiam Principibus, honoratis, & potestatibns quibuscunque in Christi plebe, cujus qua fideles, capita sunt, debitus honor servatus; quandoquidem quicquid vel Clerus, vel cum Clero *Seniores plebis* communi consilio decernunt ipsorum inspectioni subjacet, possuntque (quandocunque collibitum est) omnibus & singulis officia præscribere, & ab iisdem sive neglecti sive præstiti rationes exposcere.

Hilar. in 1.Tim.5.

Quis primigeniam Ecclesiastici regiminis à Cristô ipsô primum instituti continuata Apostolorum & Sanctorum (quot-

quot

quot puriora & defæcetiora Christianissimi sæcula viderunt) praxi confirmatam formam antiquitatis & veritatis studioso ulli fastidium unquàm facturam credidisset? Eos tamen quos minime omnium oportuerat, cum ardentiores vetustatis admiratores videri vellent tanta affectuũ intemperies exagitavit, mentisque oculos tam densâ caligine mersit, ut quod Apostolicum(velint nolint)fuisse negare non possunt, absolute *primum* fuisse nequaquam viderint, idque ceu nuperum sequioris ævi deliramentum indignabundi respuerint: hinc factum ut conflata ex Evangelii ministris *plebis* cujusque *Senioribus* synedria qualia Gallorum, Scotorũ, Belgarum Protestantium sunt, Clariss. suo tempore Doctor Georgius Downamus *supposititia presbyteria*, tam infelici catastrophe sua miserandus, quam antea famosus Cantuariensium Præsul Guill. Lawdus, *phantasticum Calvini Commentum* vocare, alii Hierarchiæ Helenæ suæ comendæ intenti, & partium studio iniquiores, exquisitis ad invidiam & probrum dicteriis infamare non dubitaverint; quique redemptam Christi sanguine fraternitatem cum nullo numero haberent, eandem suo quem ab Apostolis & primitivâ Eccle-

Orat. de Cuberna. Eccl.

Orat. in Camera stellata habita.

sia

ſiâ per tria ad minimum ſæcula obtinuerat honore excidere cogebant, & quocunque modo ſacra attingere indignabantur, hac in parte *novi* prorſus ac *degeneres*, utpote ſancitæ Apoſtolorum primorumque Chriſtianorum ſacroſancta auctoritate & exemplo diſciplinæ deſertores, genuinos venerandæ illius antiqnitatis diſcipulos, ceu *novatores*, qui *phantaſmata* ſua Chriſtiano orbi impudenter obtruſerint, criminari auſi ſint.

Sed forte Apoſtolicæ per omnia non reſpondet, eorum praxis. Eſto. Eamne hóc uno nomine illis damnare licuerit, apud quos obſolute in uſu eſſe deſiit? *Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?* hic Tertulliani verbis, moroſos iſtos Proteſtantium Ciſmarinorũ Cenſores compellare ad manum ſemper fuerit, *ubi religio, ubi veneratio majoribus dibita à vobis? inſtructu, ſenſu, ipſo denique ſermone proavis renunciaſtis. Laudatis ſemper antiquitatẽ & novo de die vivitis; per quod oſtenditur, dum à bonis majorum inſtitutis deceditis, ea vos retinere & cuſtodire, quæ non debuiſtis, cum quæ debuiſtis non cuſtodiſtis.* Si judicio veſtro in culpa ſunt Proteſtantes, qui quæcumque Apoſtolica diſciplina plebi ſanctæ detulit, tribuere non videntur, quanto magis culpanda

Apol c.6.

panda

pandi vos, qui nihil prorsus ei vel tribuitis vel tribuendum putatis?

Id ab Apostolorum & Apostolicorum virorum usu in Protestantium moribus discrepare quis dixerit, quod Apostoli eorumque proximi successores, cum totâ fraternitate consilia miscuisse, eamque totam ad regiminis participationem fere semper vocasse videantur; hi vero non multitudinem per se totam, sed solos delectos ab eâ *Seniores* ad regiminis ordinarii consortium admittant, minusque quam primi Ecclesiæ & disciplinæ conditores suo tempore præstiterunt, impræsentiarum præstent, Discrepare reverâ totamque fraternitatem, secundum universa & singula sua membra ad gubernationis societatem olim vocari consuevisse, quæ nunc non vocatur si demus, in promptu causa erit: prima sub beatis Apostolorum & Apostolici traducis temporibus Ecclesia tota cœlesti Spiritus luce circumvestita, extraordinariis *Sermonis sapientiæ, & cognitionis, linguarum interpretationis, operationis, virtutum, prophetiæ, discretionis spirituum* donis (Apostolo teste) insignis per se totam potuit sine noxâ gubernaculis cum præpositis suis admoveri; hodierna donis illis universis destituta, cui- 1.Cor.12.9. 10. vide Rom. 12.5. &c. 1.Cor.14.

que hæ ſolæ ſenſim præficiendi viæ *lectio*, *meditatio*, *oratio*, reſtant, in paucis membris ſuis tantum eorum quæ ad regimen pertinet capax eſt; Si quis nunc fraternitatem *prophetis*, *interpretibus*, aliiſque diverſimode divino *Spiritu actis*, conſtantem exhibeat, Cui ex Dei ſervis (Domino ipſo dignam demonſtrante) indigna videatur, quæ conſiliorum poteſtatiſque regimen ſpectantis particeps fiat? quem demandati muneris memorem, de præpoſitorum prærogativa ſollicitos, plebemque quocunque donorum genere ditatam à regimine præpoſitorum cauſa procul ſubmovendam pronuntiantes, Moſis exemplo ab inſano infeſtoque molimine revocare pu-
Num. 11. 19. deat, *Quid æmularis pro me? quis tribuat, ut omnis populus Domini propheta ſit, detque eis Dominus Spiritum ſuum?* ubicunque tantis donis ornata, tanto ordine compoſita multitudo fuerit, ut functionum omnium capax, dotibus ſuis nunquam abuti, gradu
1. Cor. 14. 26. quemque ſuo ſemper conſiſtere, *omnia ad ædificationem facere* velit, quis eam à præſidentibus ſuis conſiliorum omnium ubique participem fieri poſſe ac debere dubitet? At ubicunque carnalibus affectibus ſervire aſſueti, ſervare modum, imo ſecum habitare neſcii (prout nunc ſunt) homines fue-

fuerint, quis nisi mentis inops, ordinis & ædificationis studiosos nullo cum turbonibus discrimine habendos, remittendaque horum metu à præsidentibus regiminis lora putet, ut deinceps qua impetus urget hac sine lege ruant, rapiantque per avia corpus? Id adversarii communes pervelint magnoque merentur *Independentes* illi, quos (cum nihil familiari nobis cismarinis lingua ediderint) usque nunc nisi de nominis infamiâ nosse non licuit. Eos in *orthodoxos* qui nihil in communi Protestantium doctrinâ per se moveant, & *hæreticos*, distingui audimus, qui Samosatenum, Arium, Manetem, Carpocratem, Pelagium, Montanistarum enthusiasmos, Libertinorum cainam impudentiam ex imo orco revehendi spe prioribus blandiantur, iisque favitoribus (dum communi operâ regimen oppugnant) utantur. Nec adstringantur, aut veneficiis fascinentur quos qualecunque veri salutaris studium tenet, ut teterrimas humani generis pestes aperto sinu, nullo horroris sensu foveant, Christique perduellium partes vel indirecte propugnandas suscipiant; tantane vos (fratres) dementia cepit, ut (funesti quem ex regimine presbyteriali erup-

turum frustra suspicamini, fumi odio) fidei quam *magno Deo & Servatori nostro Iesu* in baptismo dedistis, Charitatis quâ corpus ejus (siquidem membra estis) complecti tenemini, patriæ, pacis cujus bona ut cives hactenus participastis, obliti; in infernale(absit invidia verbo) incendium quo ab annis aliquot florentes antea Britanniæ flagrant, scientes prudentes ruere, quam ad mentem vere Christianam redire malitis? *Nolite jugum impar cum infidelibus ducere*, nullum *justitiæ cum iniquitate consortium*, nullam *luci cum tenebris communionem*, nullam *Christi cum Belial conventionem*, nullam *fidelis cum infideli portionem*, nullum *templo Dei cum Idolis consensum* esse ab Apostolo moniti mementote; *quapropter è medio eorum* (si vos amatis) *exite*, tandemque aliquando *separamini*.

Tit.2.13.

2.Cor.6.14. &c.

Etsi ab omni capitalium hæreseon veneno(quod optamus)puri sint quibus hactenus manum porrexistis, quid si Anabaptisticô furore correpti Babylonem in ipso Hierosolimorum meditullio moliuntur, ut expuncto omni inter fideles, & præpositos distrimine, cuique quod libet, liceat? universa in Domini nostri domo *decenter & ordine fieri* debere, *non semper quæ licent expedire*, nulla nisi *ad Ecclesiæ adifica-*

1.Cor.14.
1.Cor.10.28.

ficationem (ad quam nostra universa exigenda sint) dona à quoquam *quærenda*, *Deum* qui plebi suæ quæcunq; sive in regimine sive extra regimen possidet, προνόμια largitus est, *incompositi status non esse, sed pacis*; eum ut *donorum*, sic *ministeriorum*, & *functionum* in unigeniti corpore *distinctiones* instituisse, membra à membris secrevisse, unicuique quæ sua sunt *distribuisse prout voluit*, singulis suum situm decusque assignasse, ut ut *omnes Apostoli & Prophetæ* in sanctâ illâ compage videantur, quamdiu eadem constiterit, inviolata omnium & singulorum discrimina mansurâ, ut, qui præpositi sunt, *cum diligentia præsint*, seque subditorum *propter Iesum servos*, noverint, quocunque vero modo & gradu subditi, præsides *agnoscant* duraturamque ad sęculi finem Apostolici mandati vim, *obedite ductoribus vestris eisque subjacete* sentiant, ac ne quando quis nimio suimet amore corruptus, *adversus* fratres publicumque ordinem (procella mox futurus) *inflettur*, vere pios *Spiritu* Dei (qui *lenitatis* sit & charitatis) agi, *honore invicem prævenire*, *sibi invicem in timore Domini subjici*, *alios sibi præcellere existimare*, ex charitate quæ *patienti animo & benigna est*, *omnia tegere*, *credere*, *sperare*, *tolerare*, *sua* denique *non quærere* animo

Rom. 12, 6. 7.

Cor. 12. 11.

Rom. 12. 8.
2. Cor. 4. 5.
1. Cor. 16. 18.
Heb. 13. 17.
Gal. 6. 1.
Rom. 12. 10.
Ephes. 5. 21.
Phil. 2. 3.
1. Cor. 13. 4. 7.

1. Cor. 10. 24. mo indesinenter recolite. Corinthi olim etsi mulieres iisdem Spiritûs donis cum viris ornarentur, publicisque *conventibus* interessent *ne loqui* ex donorum conscientiâ *permittebatur*, sed eas *subditas manere* necesse erat; viris prophetico spiritu imbutis, *sigillatim prophetare*, sed ea lege licebat ne alii alios interturbarent, de iis vero quæ dictante Spiritu protulerant *alii dijudicarent*. Si prophetandi libertatem ne in effrænem licentiam exundaret unquam, (Spiritu ipso per Paulum edicente) disciplinæ sanctæ fibula arctius adstringebat, eoque fine *Spiritus* id est dona *prophetarum*,
1 Cor. 14. 29.32.34. *prophetis* posthdentibus *subjiciebantur*, *ut ea* nemo nisi cum ædificatio communis poscere videbatur exerere auderet; quibus nunc à vobis vinculis constringendi veniunt, qui (cum donis omnibus spiritalibus careant) veterum *prophetarum simiæ*, tribusque Anticyris digna capita, non *prophetæ* vel ex taberna, vel ex militari statione in cathedram Chisti indecoro habitu, corpore (si Deo placet) jejunô, mente certe parum sobriâ, sinentibus vobis prosiliisse dicuntur, ut quicquid in buccam venerat, aut quomodocunque vitrea bilis suggesserat, in Christianæ fidei ac nominis æternum ludibrium, frementibus piis, cachin-

cachinnantibus atheis evomerent? audita (utinam falsa) refero, quæ vestra, imo Christianorum omnium interest, summa apud vos severitate plecti, ne quis deinceps falsa zeli religiosi specie per sacrilegum nefas abusus, sacrosanctum *Domini quod super nos* omnes *invocatum est nomen gentibus blasphemandum* propinet, terramque quæ tanta monstra tulit, diris (quantum in se est) devoveat. *Rom.2.24. Iacob.2.7.*

Ut ad eos qui Christianæ plebis in Ecclesiæ regimine jus ullum esse absolute negant revertamur; cum Apostolicæ & hodiernæ Ecclesiæ conditiones longe diversas fuisse constet, huic cui extraordinariæ spiritus dotes, quibus illa abundabat, desint, ut dignationis sic juris minus relictum fuisse dicimus, nec ex necessitate sequi, si arduum nihil nisi convocatâ prioris (quam regiminis & consiliorum ad regimen spectantium per se totam capacem πολυποίκιλος Spiritus ἐνέργεια effecerat) multitudine Apostoli gesserunt, nostram quæ comparate ad regimen inepta dici jure potest, totam à præpositis suis semper (dum de gravioribus consultant) convocandam esse. Addo nunc merito in dubium revocari posse, an quotiescunque *Ecclesia* aut *fratres* ab Apostolis *convocati* fuisse

fuisse leguntur, ad unum omnes convocati sint, nec possit fraternitati jus plenum asseri si forte eorũ conventui, vel Titius vel Mævius defuerit. Cum enim quinquangesimâ post passionem Dominicam die *trium Chiladum* accessione, non sine miraculo creverit, quod eousque 120 capitibus, ad summum, constiterat corpus, eidem [*quotidie Dominus addderit*] *qui salvi fierent*; paulo post nova *quinque millium* conversione aucta sit fraternitas, quæ *multiplicato discipulorum numero*, frequentior in dies evadebat, cui credibile fiat quandocunque ea *congregata* dicitur, plurium milliũ (quotquot Hierosolymis habitabant) in eundem locum turbam confluxisse? cõgregabatur ergo prout cõmodum erat, & tempora ferebant, quroũ dira iniquitas publico pios abstinere, latebras quærere, basilicis nullis, uti nonnisi *domatim* collectas facere cogebat, vel per partes in proximo positas, quasq; advocare & facilius erat, & manifesto periculo carere videbatur, vel per *Seniores* à singulis conventibus partialibus delegatos, in quibus tota per regiones infestæ urbis sparsa fraternitas, capita cum præpositis suis conferret suoque jure usa, ab Apostolis juris illius custodibus reverentur haberetur: quid-

Act. 2. 41. 47.
Act. 1. 15.
Act. 4. 4.
A. 6. 7.
Ioan. 20. 19
Act. 13.
Act. 5. 24.

quidni enim ut plures Hierosolymis Judæorum synagogas, quæ *protosynagogis* & *Archisinagogis* suis suberant fuisse compertum est, sic plures ibidem Christianæ fraternitatis cœtus qui *Seniorum* suorum sub Apostolis ductum sequerentur, institutos *Seniores* vero illos ab Apostolis qui nec Collegam Judæ loco sufficiendum sine discipulis allegere, nec Diaconos eligere per se sustinuerant, sed electionem multitudini absolute permiserant, pro arbitrio nulla sanctæ plebis ratione habita constitutos fuisse credamus? Hoc quod ipsa res exigere videtur, si statuere libeat; tam Africanæ Ecclesiæ post annum 300: quã Protestantium Cismarinorum regimen Hierosolymitano sub Apostolis examussim respondebit: neque novi quicquam (quicquid contra vel suspicentur vel querantur Hierarchiæ patroni) ab ipsis in Christianum orbem invectum fuerit. Hoc unum (extra disciplinæ causam) in istis novitatem redolere jure videatur, quod sine antiquorum exemplo & necessitate ulla, Paulina verba 1 *Tim*. 5. 17. 18. ad *Seniores plebis*, cũ Episcopis & diaconis ad Ecclesiarum clavum sedentes nonnullis trahere placuit; Sed nec id Genevæ (quod plurimis falso persuasum est) aut à

Act. 6. 9.

Act. 1. 21. &c.

Act. 6. 3.

Cal-

Calvino primum, sed à Germanis, & Helvetiis in patria auditum est: nec mirum si piissimis doctimissisque viris evenerit ut in vocabuli πλειόνμυ interpretatione, ab alia in aliam significationem transitu facto ab Apostolica mente nonnihil deflecterent, quæ per se clara est: Cum enim id ipsum quod 1 *Cor.* 9 docuerat, 1. *Tim* 5. 17. tractaverit, iisdem utrobique locis nempe *Deuter.* 25.4. *&* *Matth.* 10.10. doctrinam suam confirmaverit, confirmatione illa vocem τιμῆς de quovis *honore* intelligi nec posse nec debere, sed ad *stipendii honorarii* designationem contrahendam esse evicerit, de iis solis *presbyteris*, quibus τιμὴ ceu *stipendium* ob ministeriū à fidelibus assignandum veniat, adeoque de solis *pastoribus* verba 1. Tim. 5. 17. ex necessitate fecerit, qui ea ad *Seniores plebis* quibus nulla unquam Ecclesia *stipendia* destinavit, trahenda putent, diversos ab Apostolica sententia abire certum est. Eos quibus ex 1. Tim. 5. 17. duplices *Seniores*, primarios nimirum, qui *doceant*, & secundarios qui *cum docentibus discipl.na præsideant*, *& mores regant*, erui posse persuasum est; ne quis secundariis nullibi ab Ecclesiâ *alimentum honorarium* concedi, cum non concedatur debitum non censeri, adeoque

Vide Bucerum libro, scripta duo adversaria Latomi *in scripto*. Bullingerum *in Matth.* Gualterum *in Cor.* 1. *Homil.* 35. Pezelium *argut. & resp. part.* 7. Hemmingium *in Rom.* 12. Hyperium *in* 1. *Tim.* 5. &c.

que

que ad eos de quibus loco citato Paulus egit nequaquam pertinere excipiat; *nihil aliud ex praxi quæ in Ecclesiis obtinuit, inferri posse, quam apud nos presbyterorum stipendia desiisse, non quod indigni censeantur, sed quod Ecclesiæ cujus valde accisæ opes sunt condonari possint*, regerere non ignoro.

Sed totum id (si quid capio) & frustra est, & falsis nititur: frustra est; Nam 1. quem sive antiquorum, sive nuperorum designare possunt, qui debita *Senioribus plebis* stipendia esse aut fuisse unquam somniaverit; aut si debita credidit, *condonari* potuisse censuerit? Si debita erant; quî factum ut Ecclesia nulla debitum aut agnoverit, aut exsolverit, Senior vero nullus idipsum exegerit? 2. à quo *condonari* jure potuerunt? Non ab Ecclesia, quam sibi nec jus dicere, nec debiti quo tenebatur gratiam facere fas fuit; non à Clero, quem se rei ad se non pertinenti immiscere, in aliena jura invadere, eaque pro arbitrio inducere culpa fuisset: non denique à *Senioribus* sine quorum facto, quod eorum erat ad alium transferri non potuit, aut absolute desinere non debuit, quis enim eorum sibi debita stipendia professus est unquam, aut de iis exigendis cogitavit, aut denique de *condonandis* & remitttendis quicquam apud se statuit? ut à Seniorum quoquam non dicam sperata,

ſed actu imperata & recepta, ac exinde *condonata* fingere libeat, quo caſu factum ut ab omnibus *condonarentur*? an in perpetuum *condonata* ſunt? Si quis nunc *condonare* ſe nolle profiteretur, an ipſo facto, an vero de jure tantum reſtitutus, cenſeri deberet? An eo caſu expuncta per *condonationem* obligatio reviviſceret ut eâ deinceps Eccleſia teneretur? An denique abſoluta imperatorum divinitus tam in lege quam in Evangelio officiorum condonatio fieri poſſet, ut ubique & in perpetuum deſinerent? Fruſtra fuiſſe qui de ſtipendiorum *Senioribus* aſſignandorum *condonatione* quæ nulli ante an. 30. vel fando audita fuerant, ſcripſerunt jam patuit, eos nunc aperte falſis niti demonſtrandum reſtat; *deſiiſſe in Eccleſiarum praxi ſtipendia* illa ajunt: quo auctore? quis unquam quod *in praxi deſiiſſe* fingitur, antea quomodocunque fuiſſe dixit? ſi vere deſiit, quando, ubi, quô faciente & adlaborante primum deſiit? Annon quod nullum auctore fuiſſe aut eſſe cœpiſſe fingitur, nullibi *deſiiſſe* aut *deſinere potuiſſe* jure dixerimus? Æque à verò aliena eſt quæ *condonatorum* (ſi Deo placet) *ſtipendiorum* cauſa affertur, *valde acciſæ Eccleſiæ opes*; ubi enim gentium adeo *acciſæ* Chriſtianorum *opes* ſunt, ut Chriſti ſervos *mercede ſua* fraudare cogantur? demus *Se-*

nio-

nioribus plebis à sæculis aliquot ubique detracta quæ nunquam speraverant aut obtinuerant honoraria, an Gallis, Germanis, Hispanis cæterisque pontificiæ communionis populis, inter quos & regiis opibus ab antiquo diffluit Clerus, & nova quotidie fervent Monachorum & Nonnarum examina, quæ indesinenter ditant, imo deliciis distendunt laicorum oblationes, defuere unquam facultates necessaria Senioribus suis præstandi? Germanis, Danis, Suecis, Britannis Protestantibus qui Monachorum cujuscunque generis plantaria radicitus evulserunt, & Cleri possessiones fisci viribus junxerunt, imo quorum nonnulli luxuriantes bonis omnibus ac vere gaudentis opus naturæ provincias possident; quisquamne quæ suis cujuscunque generis rectoribus, ex Apostoli præscripto impendant deesse crediderit? Belgis fœderatis quibus inexhaustos invidendosque Europæ universæ thesauros Asia, Africa, novus orbis indesinenter profundere non cessant, quis adeo *accisas opes* ut stipendia Senioribus gubernantibus (quos ipsi ante annos fere centum restituerunt) debita merito *condonent* (ut ut ipsis ad ravim usque vir pius, & alumnus, Bucerus inclamet) persuaserit? Sed ut ipse se non modo falsa, sed & compugnantia loqui sen-

 tiat,

tiat, rogatum eum velim, quando *in Ecclesiarum praxi* presbyterorum *gubernantium* nuperata (ex ejus mente) ab Apostolo *stipendia fuisse* putet; sub Apostolis opinor, eorumque primis discipulis, quo tempore Ecclesiæ *fermenti modicum* in universarum gentium *massâ latens*, mundi exul, *sapientibus, potentibus, nobilibus secundum carnem* (Apostolo teste) *paucis* constabat: quando vero *stipendia Seniorum* præstari *desierunt?* post Constantini ætatem quo tempore ad Ecclesiam, numero & divitiis auctam, *universa gentium gloria transierat*: sic ubi Christianorum opes vel nullæ vel modicæ, sponte quævis onera subierint seque ferendis pares crediderint: ubi nullæ non *opes* Christianorum fuerunt, tam accisæ videri cœperint, ut necesse fuerit eos à consuetorum munerum erogatione excusare; si quem somniandi peritum absona tam multa comminisci, aliisque obtendere facile fuit; quis nisi forte vervecum in patriâ crassoque sub aëre natus à se impetrare potuerit, ut iis fidem suam obstringat?

Matth. 13. 53. — 1 *Cor.* 1. 26. — *Esai.* 66. 12.

Aliis igitur firmamentis, iis nimirum quæ nobis Apostolorum primæque per trium sæculorum periodum antiquitatis praxis stravit, *Seniorum plebis* institutio

tio & functio suæ (ut sic dicam) vitæ à Protestantibus per Gallias, Scotiam, Belgium restituta statuminanda est, nec eo tamen obtentu vindicanda, ut (quod infelicia nonnulla & monstrorum fœcunda capita meditantur) *in caudam* desinant, Christianorum *capita*, totaque Ecclesiarum compago velut in antiquum chaos ruat. Eam temperato moderamine regi, universaque ac singula ejus membra gradibus propriis distincta & dotibus insignita, suo quæque loco consistere, modum ubique suum agnoscere, nihil quod ædificationis non sit præsumere, voluit, qui summus veritatis, ordinis, charitatis, pacis, auctor & vindex est; ut quemadmodum ἡγουμένοις se suis, ad felix & Deo placitum regimen, commissam fraternitas tota agnoscit, eadem tota partes suas obeat, & regimen attingat; sed quomodo expedit; quod non à privati cujusvis inconsulta temeritate, sed à sincero modeste & honorifice de se invicem sentientium, *unitatemque Spiritus in pacis vinculo servantium* piorum judicio, mutuaque συμπνοίᾳ pendet: sic secundum præpositos *in verbo laborantes*, Seniorum à plebe ipsa (in quos inclinata quodammodo recumbat) delectorum cura eminebit, quæ exinde corpus totum

Deut. 28. 44.

Ephes. 4 3.

1.*Tim.*5. 17.

(ne infimis de sua universatisque salute sollicitis, exceptis) permanabit; Beatam
1.Cor. 1. 24. societatem nec ulla *fidei alienæ dominium*
1.Petr.5.4. usurpantium (cum se Christi ἀρχιποιμέ-
2.Cor. 4. 5. νος redemptique ab ipso gregis ministros fateantur primores) tyrannis premet; nec fœda summis ima permiscentium (cum mensuræ suæ conscientiâ teneantur omnes) confusio dehonestabit, sed unus idemque omnes & singulos in multimodâ graduum & conditionum di-
Rom.2, 14. versitate spontaneos ac sibimet legis instar factos, Spiritus ductus velut manducet, totamque infusa per artus mens agitabit molem & magno se corpore miscebit. Quo quid in terris beatius esse possit, nescio.

Nonnulli nunc qui vera hæc ac per se clara diffiteri non possunt, in Principes Christi fidem professos, & Magistratus ab iisdem constitutos, Christianæ plebis jus quantum quantum est translatum putant; quos summopere rogatos velim, hæc nos ex ordine docere ne dedignentur. 1. A quo, 2. Quando. 3. Quo jure, ea quam commendant translatio facta sit. Si
Cant,2. quando enim facta est, nonnisi post annum Christi 312. (quo primum Christo nomen dedit Constantinus) fieri potuit, nec ullos ante Principes Magistratusque

tusque fideles, quorum amica potestate palam sustentaretur, vidit, toto retro tempore *velut lilium inter spinas* delitescere, & sibimet (alieno omni patrocinio destituta) per se providere coacta Ecclesia; Si quis de facto transtulit, eum vel è Clero, vel è plebe, vel ex ipso magistratuum collegio, postquam in fidei obsequium transierunt, prodiisse (quod tamen hactenus nulli ex veterum monumentis eruere datum est) oportet. A plebe certe factum non est, quam trecentis, & quod excurrit annis, reclamante nullo, jure suo usam supra demonstravimus; non etiam à Clero, quo favente!, imo nonnunquam exigente, plebs ad consiliorum & regiminis participationem vocata est. Non denique à Magistratu, quem nisi infidelem & fere semper infensum Ecclesia ante Constantini tempora nunquam experta est; quamprimum vero Christianismum amplexus est, ut nobilissimam plebis partem, ac veri nominis caput fovit. Sed quandocunque, & à quocunque (si factum est unquam) factum dixerimus, & sero admodum, & nullo jure factum est. A plebe factum nemo dixerit, *quod sine facto* ejus *ad alium translatum* fingitur. Nec si factum quodpiam ejus aut consensum quis obtenderit, causam Reg. juris 116.

Cod. de jure cap. 8. obtinuerit, quandoquidem *non videntur qui errant consentire: eorum voluntas nulla est*; nec Christi familiam Esaui exemplo collata divinitus πρωτοτόκια in cujusquam gratiam prodigere fas fuit unquam, aut *Reg. 29.* æternum fuerit. Cum igitur *quod initio vitiosum est tractu temporis convalescere non possit*, quicquid præter officium, sui divinæque dignationis oblita Christiana plebs fecerit, ipso jure irritum semper erit. A Clero (quo monitore ad officium impelli & divinæ voluntatis notitia imbui plebs debuit) jus ejus ad Magistratum, sive supremum, sive sub summo constitutum, *Reg. 36.* transferri non debuit. Si enim *culpa est im-* *Reg. 74.* *miscere se rei ad se non pertinenti*, nec *debet alteri per alterum iniqua conditio inferri*, quis ab ἡγουμένοις commissos fidei suæ Dei domesticos de gradu dejici, & pudendo consilio prodi (quasi vero cuiquam *sua* divinaque *consilia in alterius injuriam mutare* licitum sit) patienter ferat? A Christiano denique Magistratu subditæ plebis jus in semet translatum dici nullo modo potest. Cum enim reipublicæ qua Ecclesia continetur, tutor datus sit, qui universis ejus bonis & commodis invigilet, omnes ac singulos paterno (ut sic dicam) sinu foveat; eosque à temere invadentibus pro virili tueatur; nunquam (nisi per ne-

fas)

fas) de invadenda, assignataque à Domino forte quomodocunque spolianda fraternitate cogitaverit: Imo ne (si omnimodâ bonorum suorum cessione, quam colere ex officio tenetur potestatem ditare parata sit, aut actu ipso universa sua transfundat) ex æquo & bono permiserit: Si enim *in eos extra ordinem animadvertitur qui evidenti fraude pupillorum bona alienaverint*, quas divinæ Majestati pœnas non debeat, qui (everso quem primitus per Apostolos instituerat regimine, eaque quæ dignitati suæ & honori esse universorum Dominus voluerat, abdicare compulsa plebe) totum id quantum quantum est sui arbitrii fecerit? Cum *alterius circumventio alii non præbeat actionem*; *Nemo* vero *ex suo delicto meliorem suam conditionem facere possit*: frustra quis à volentibus transfusa, quæ ad alios, quomodocunque transierunt, eosque *qui sciant & consentiant fraudari non videri* causabitur; siquidem *errantium* suaque ex errore negligentium nec scientia nec *voluntas* proprie loquendo esse potest. Cum igitur *malæ consuetudines, neque ex longo tempore, ne ex longa consuetudine confirmentur*, *non videbitur quisquam id cepisse, quod ei* (si officio fungi velit) *alii restituere necesse fuerit*.

D. de tutelis cap. 9.

Reg. 49.

Reg. 134.

Reg. 155.

Novel. 134. cap. 1.

Reg. 51.

Sed quid eo nos delabi, aut *translationes* quæ nunquam fuerunt, aut quibus (ut Ecclesiæ regimen Magistratus fidelis attingat) nunquam opus fuit, comminisci necesse est? Si (quod compertissimæ veritatis est) plebis universæ (ex Apostolorum præscripto longaque trium sæculorum praxi) commune cum Clero, licet
Reg.113. 147. sub Clero, jus ubique fuit. Cum *in toto & pars contineatur*, & *semper specialia generalibus insint*, potestatum quarumcunque fidelium, quantum quantum est, aut esse potest ἀξίωμα, fraternitatis (in qua eminent, cuique in pietate & justitia secundum Deum regendæ divinitus institutæ sunt) jus ex necessitate nunc complectitur, imo ab initio semper complecti debuit, ut ut enim nullum (nisi forte Abgarum aliquem) qui in potestate post Christo nomen datum manserit, actuale corporis sui membrum, spiritualemque Dominici gregis sive ovem, sive arietem (tantisper dum priora tria Christianismi sæcula decurrerunt) viderit Ecclesia, quandoquidem quoquot pietatem amplectebantur simul ac professionem ediderant, vel discingi, vel ad martyrium trahi necesse erat, nec ulli Christi militanti, per leges ethnicas, eodem quo ante fidem steterat, gradu consistere fas erat;

po-

potentialia tamen Ecclesiæ membra (vel ab ipsis ejus incunabulis) fuerunt, Reges, Principes, cujuscunque generis Magistratus, in fidei obsequium suô quisque tempore transituri: quos ubi Domino suo peperit pia mater, ceu gloriæ coronam capiti suo cœlitus impositam, mirabunda suspexit, ex officio coluit, eodemque quo Israëlis (sub Veteris Testamenti pædagogiæ) principes aucti fuerant, uti jure probavit. Exinde suas, easque (cum piorum principes essent) præcipuas in Ecclesiæ (in cujus se commodum natos noverant) regimine, Clero & fraternitate universa gratulantibus, obiere partes; suas (quas ante agnoverant cum Clero fraternitatis Seniores) omnibus & singulis illibatas reliquerunt: nec enim (continuo post Ecclesiæ corpori insitos Principes & Magistratus) *Ecclesiastici viri* fraternitatis cujusque *Seniores*, qui (ante conclusos Evangelica *Sagena* Reges, & potestates) ubicunque Christi nomen colebatur, Deo servierant, solitas cum Clero pro communis Domini sacrario & populo curas participare, seque strenuos doctrinæ ac disciplinæ vindices præstare desierant; sed ex abundanti accesserant novorum sub Augustis *Seniorum*, præfectorum scilicet, Vicariorum, Præsidum; Consularium,

minorumq; in Curiis municipalibus magistratuum, qui *principales*, & *Seniores*, urbium & *locorum*, dicti sunt, officia; hinc Concilium Carthagine A.D. 403. Augusti 25. congregatum de *conveniendis per magistratus, vel Seniores locorum*, Donatistis Episcopis decretum condidit. Concilium aliud ibid. A.D 407. Iunii 13. contractum *eligentibus Senioribus à Nova Germania inter* Numidas Maurentio Episcopo reo judices dari decrevit: *universos cunctarum provinciarum curatores, magistratus, & ordinis viros, necnon & actores, procuratores vel Seniores singulorum locorum* A. D. 411. ineunte, *admonitione convenit* cognitor in Catholicorum & Donatistarum causa ab Honorio constitutus Marcellinus Tribunus: Anno denique 458. Novembris 6. à Basilio Præfecto *principales vel Seniores urbium singularum, tam Curiarum, quam reliquorum corporum* ad *albos quos conscripsit vetustas, proferendos compelli* jussit Majorianus Augustus. Nihil autem mirum si Christianismum ex æquo cum Clero complexi Magistratus, & in republica privati, mutuo decertantes conatu, quantum in ipsis fuit, ne quid res Ecclesiæ detrimenti caperet, cavendum putaverunt. Si quid præcipitante annorum lapsu sequior ætas alterutrorum juri detrimenti inferre ausa est,

Cod. Eccl. Afric. c. 91.

Cap. 100.

Collat. 1. diei 6. 5.

Novell. de Curial.

est, præter summi Legislatoris placitum totiusque ipsi ex animo addictæ antiquitatis mentem factum cum sit, pro infecto habendum, imo cum indignatione exsufflandum est. Utinam vero in hunc unum scopum cum principibus & Ecclesiarum rectoribus privati quiq; colliment, ut illam ipsam Christianæ disciplinæ & regiminis formam temporibus nostris restituant, quam nullâ Regũ umbrâ protecta, nullo Magistratuum septimento munita, alienarum à vero Dei viventis cultu potestatum incumbentibus subinde procellis ubique gentium quassata Ecclesia expressit, suaque ætate admirabundus Origenes luculentis his verbis delineavit. Θαυμάσεται τὸ καὶ βουλευσάμενον, καὶ ἀνύσαι δυνηθέντα πανταχοῦ συστήσασθαι ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ, παροικούσας ἐκκλησίαις τῶν καθ' ἑκάστην πόλιν δήμων, οὕτω δὲ καὶ βουλὴν ἐκκλησίας θεοῦ βουλῇ τῇ καθ' ἑκάστην πόλιν συνεξετάζων, εὕροις ἄν τινες μὲν ὸς τῆς ἐκκλησίας βουλευταὶ ἄξιοι εἰσὶν, εἴ τίς ἐστιν ἐν τῷ παντὶ πόλις τοῦ θεοῦ, ἐν ἐκείνῃ πολιτεύεσθαι, οἱ δὲ τανταχοῦ βουλευταὶ οὐδὲν ἄξιον τῆς ἐκ κατατάξεως ὑπεροχῆς, ἣν ὑπερέχειν δοκοῦσι τῶν πολιτῶν, φέρουσιν ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἤθεσιν. οὕτω δὲ καὶ ἄρχοντα ἐκκλησίας ἑκάστης πόλεως ἄρχοντι τῶν ἐν τῇ πόλει συγκριτέον. *Adverſ. Celſum Tien 3.* *Mirabitur* veri studiosus *eum qui molitus est & præstare potuit, ut Ecclesiæ Dei constitueren-*

rentur, cum populorum qui per singulas urbes habitant, cœtibus degentes: sic etiam si Dei *Ecclesiæ senatum cum civitatis cujusque curia componas, annon quidam Ecclesiæ Senatores digni sint qui in* Dei *civitate (si qua in universo sit) versentur, Senatores vero qui ubique sunt, nihil institutionis excellentia (qua* reliquis *civibus præcellere videntur) in moribus dignum præ se ferant ipse comperies; eodem modo Ecclesiæ rectorem cum urbis cujusque præside conferre oportet.* Quasnam vero Senatus Ecclesiastici functiones proprias, ut olim fuisse sic nunc & in perpetuum esse debere dixerimus?

Ibidem. αὐτοὺς [θέλοντας καλῶς βιοῦν] τὸ τηνικάδε αὐτοὺς εἰσάγουσιν, ἰδίᾳ μὲν ὸς ποιήσαντες τάγμα τῶν ἄρτι ἀρχομένων καὶ εἰσαγομένων, καὶ οὐδέπω τὸ σύμβολον τοῦ ἀποκεκαθάρθαι ἀνειληφότων, ἕτερον δὲ τὸ τῶν κατὰ τὸ δυνατὸν παραστησάντων ἑαυτῶν τὴν προαίρεσιν, οὐκ ἄλλο τι βούλεσθαι ἢ τὰ χριστιανοῖς δοκοῦντα παρ' οἷς εἰσί τινες πεποι-γμένοι πρὸς τὸ φιλοπευστεῖν τοὺς βίους καὶ τὰς ἀγωγὰς τῶν προσιόντων, ἵνα τοὺς μὲν τὰ ἐπίρρητα πράττοντας ἀποκωλύσωσιν ἥκειν ἐπὶ τὸν κοινὸν αὐτῶν σύλλογον *eos* qui recte vivere volunt, *tunc introducunt, privatim eorum qui nuper cœperunt, & admissi sunt, nec adhuc symbolum quod ipsos purgatos designet, sumpserunt, agmen instruunt; aliud vero eorum qui arbitrium suum pro virili præparant,*

rant, nec aliud quid, quam quod Christianis placeat volunt, à quibus quidam constituti sunt qui de accedentium vita ac moribus inquirant, ut eos qui vetita admittunt, à communi conventu arceant. Hęc ille ante 1400. & quod excurrit annos, ad perpetuam memoriam scriptis mandavit; quæ ab iis potissimum hodie notari velim, qui (laxata Christianæ disciplinæ fibula) nullos (ne contagio labem faciat) sequestrandos, aut ad tempus à mensæ Dominicæ participatione abstinendos, quotquot Sacramenta divina invadere parati sint, nullo discrimine habendos, *Sancta Sanctis* (quod ubique ab initio Diaconi in synaxibus proclamabant) nequaquam reservanda, sed vel invitis ingerenda hoc obtentu pronunciare audent, ne cuiquam (denegato vitæ edulio & salutari per se antidoto) mortis causa fiant; cum enim *filiorum panem, sanctaque canibus projici; margaritas porcis* objici (sciscente Christo ipsomet) nefas sit; qui *indigne panem Dominicum manducant* & *calicem* hauriunt; *judicium sibi manducare & bibere*, eosque *corporis ac sanguinis Domini* haberi necesse sit, quibus passiva divina usurpandi licentia arridet, qua fiducia securitati nullo conscientiæ morsu in perniciem ruentium blandiantur, quam reverenter Dominum cujus sacra-

Matth. 7.6. 15.26.

1.*Cor.* 11. 27.29.

cra-

cramenta calcantibus obtrudunt habere possint, quo judicio pudendam & inauditam universis retro sæculis novitatem, velut in majorum, quotquot ab Apostolorum temporibus vixerunt despectum ac contumeliam venditent, viderint. Nobis quibus & veritas & charitas cordi est, utramque nostra temeritate prodere, consensum patrum unanimem quomodocunque aspernari, à via regia vel ad momentum latum unguem abscedere religio fuerit. Moniti semper meliora sequemur. Quod Deus Opt. Maximus faxit, Amen.

Addenda p. 7. l. 26.

Juvencus ipso Hilario prior, cum sub Constantino magno circa annum 330. scripserit, Evangelicæ historiæ lib. 3.

Si fratrem proprio delicto commaculatum
Cernis, secreto mox dictis corripe solus.
Si tua verborum patiens moderamina laudat,
Labentis mentem frater lucrabere fratris.
Sin tua solius contemnet verba reluctans,
Tum aliis pariter monitor pia jussa frequentes.
Sed si decutiet doctorum frana duorum,
Tunc ad Concilium referantur crimina plenum;
Ut populi *saltem sanetur pondere victus.*
Sin & multorum contempserit efferus ora,
Sit tibi divisa mulctatus nomine gentis.

p.62. lin. 13. post hæc verba *habita est Synodus*. Adde Ex Frodoardi Chronico ad 948. *Synodus congregata ex præcepto Papæ in Enguleheim palatio regali in Ecclesia B. Remigii honore dicatâ 7. Id. Iunii, &c. omnes qui aderant tam Clerici quam Illustres laici* Hugonem in sede Rhemensi intrusum *excommunicandum esse aclamarunt,*

OFFICIUM MAGISTRATUS CHRISTIANI

CIRCA

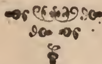
SACRUM MINISTERIUM

Quà publicum & externum, ex praxi Veteris Eccleſiæ & Judiciis primorum inter Reformatos Theologorum.

Adjecta ſunt ad calcem Reſponſa duo, ad totidem Quæſita, de ſupplicio Abiathari & inſtitutione Sadochi. 1. Reg. Cap. 2. verſ. 26.

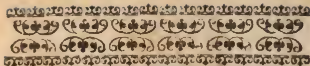
A. C. E. M. G.

Eſaiæ cap. 49. verſ. 23.
Erunt Reges nutritii tui, & Reginæ eorum nutrices tuæ.

HAGÆ-COMITIS,

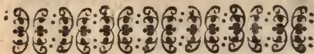
Ex Typographia ADRIANI VLAQ,
M. DC. LXII.

LECTORI

S. P.

SUnt qui potestatibus superemi-nentibus, omne in personas ac res Ecclesiasticas imperium eripiunt. Alii ex adverso, functiones confundunt, & Magistratui deferunt ex asse ἐπισκοπὴν internam: quid vero sit officii Principum Christianorum circa Ecclesiam, præsertim in instituendis & removendis Episcopis, presbyteris, aliisque, constans priscæ Ecclesiæ praxis, & accuratissima hæc summorum Theologorum judicia abunde docebunt.

OFFICIUM MAGISTRATUS CHRISTIANI.

PRAXIS VETERIS ECCLESIÆ.

AD communem plurium aut omnium Ecclesiarum gubernationem, hoc primum seculo, Imperatorum Christianorum accessit cura & autoritas, & nervus in rebus externis. Nam pii Imperatores, de suo officio edocti, agnoverunt, Magistratum, quantum ad externa, custodem primæ & secundæ tabulæ à Deo esse constitutum. Unde *Eusebius* narrat, se audiisse Constantinum ad Episcopos in concilio dicere: *Vos quidem eorum quæ intus sunt in Ecclesiâ agenda: ego verò eorum quæ extra sunt, Episcopus à Deo sum*

Magdeburg cent.4. cap.7.

sum constitutus. Et ipse quidem *Eusebius*, eundem quasi communem Episcopum à Deo constitutum esse, dicit. Quid? quod Constantinus ipse, in Epistola suâ ad Nicomedienses, se ministrum Dei, ut qui habeat potestatem Episcopos improbos coërcendi, appellat? apud *Theodoretum*.

Vocationes & ordinationes Episcoporum, maximè verò metropolitanorum, confirmare, penes Imperatores quoque erat. Hinc Constantius ad Liberium inquit; *Nos quod Christianus esses, dignum te judicavimus Episcopatu urbis nostræ. Theodoretus.* Idem cùm venisset Constantinopolim, & cognovisset Paulum esse designatum Episcopum, molestè tulit, quod Episcopatus concreditus esset indigno:& convocata Synodo,eum ab Ecclesiâ repulit; & Eusebio Nicomediensi Episcopo,Constantinopolitanam Ecclesiam tradidit. *Sozomenus*, *Socrates*. Valentinianus electionem & vocationem Ambrosii, à Synodo factam, approbavit. *Theodoretus.* Theodosius Nectarium Constantinopolitanum Episcopum elegit; & ordinationem ejus approbavit. *Theodoretus*, *Sozomenus*.

cent. 6. cap. 7. Etiam hac ætate Imperatores ædificationem Ecclesiæ, pro sui officii ratione, promoverunt. Nam, ut idonei & saluta-

res

res præficerentur Ecclesiis amplioribus Doctores, curam egerunt. Sic Theodoricus Quintianum Arvernensi Ecclesię pręfecit Episcopum. *Gregorius Turonensis.*

Ommarus, jussu Clodomeris Regis, apud Turones ordinatur Episcopus: & postea à Chrotilde Reginâ Theodorus & Proclus. *Turonensis.*

Et Theovaldus, convocatis sacerdotibus apud Metensem civitatem, Episcopum Arvernæ Ecclesiæ ordinari curavit. *Turonensis.*

Clotharius Domnolum Cenomanis Episcopum præfecit. *Idem.*

Mortuo Remigio Biturigum Episcopo, cum multi Gunthrano munera offerrent, ad Episcopatum acquirendum, respondit: *Non est principatus nostri consuetudo, sacerdotium venundare precio; sed nec vestrum, eum premiis comparare: Ne & nos turpis lucri infamiâ notemur; & vos Simoni Mago comparemini, sed juxta Dei præscientiam, Sulpitius nobis erit Episcopus. Turonensis.*

Scelera Episcoporum & Ecclesiasticorum puniebant. Iustinus Anastasium, ob nimis largè distributas sacras pecunias, sede suâ expulit. *Euagrius.*

Ordinationem Episcoporum, & aliorum ministrorum præcessit electio; quæ *cent. 7. cap. 6.*

facta

facta est suffragiis populi & aliorum Episcoporum in viciniâ: teste *Cabillonensi Concilio*, & *Vincentio*, qui dicit, *Projectum* Arvernensem Episcopum, à clero & populo fuisse electum.

A Magistratu tamen necesse fuit peti assensum & confirmationem; ut inquit Christophorus Gradensis, apud *Sabellicum*, de suâ provincia: *Sacerdotia, quibus à clero populoque decreta fuerint, Dux Venetus per manus tradat.* Ita in electione Pharaonis, Episcopi Meldensis, populus eligit, & assensum petit à Lothario Rege. *Vincentius.*

cap. 7. Imperatores & alii gubernatores politici, etiam hac ætate, pro suo officio juverunt Ecclesiæ ædificationem. Nam ut idonei & salutares præficerentur Ecclesiis amplioribus Doctores, curam egerunt. Sic Pipinus, victo Frisonum duce, Willebrordum Genti illi Episcopum misit. *Sigebertus in Chronico.* Osuvius misit Ceaddam, virum sanctum & eruditum, Cantiam; ut Eboracensis Ecclesiæ ordinaretur Episcopus. *Beda.* & Clerus Antiochenus petit à Synodo Constantinopolitana, ut apud Imperatorem intercedat; & in locum Macarii alium Archi-Episcopum substituat. actione 12. Constantinopolitanæ.

In Episcoporum Metropolitanorum & Archi-Episcoporum electione & vocatione vicinorum Episcoporum & Magistratus requirebatur consensus. Sic Metensis per legatos à Pepino petunt, ut alium substituat Episcopum pro Sigibaldo mortuo. *Autor vitæ Crodegangi.* *cent* 8. *cap.* 6.

Adrianus Papa, in Synodo 153 Episcoporum & Abbatum, dedit Carolo jus eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem, dignitatem quoque Principatus, scilicet Romani: Insuper Archi-Episcopos, & Episcopos per singulas provincias ab eo investituram accipere definivit: & ut, nisi à Rege laudetur, & investiatur Epicsopus, à nemine consecretur: omnesque huic decreto rebelles Anathematizavit. Anno Domini 773. *Sigebertus* & *Blondus.* *cap.* 7.

Carolus contulerat Episcopatum nobili adolescenti, sed cum vidisset eum gestientem in sellam equi insilere, revocato dixit: video ex moribus & gestibus tuis te bello aptiorem, quam Episcopatui; ubi oportet esse viros pietatis & bonorum morum exemplaria.] Tu igitur mecum ibis contra hostes militatum: alii magis idoneo munus Episcopi imponemus, *Nauclerus.* Et *Mutius* testatur Carolum, etiam alios, ob mores Pastore indignos

dignos non modo reprehendisse; sed etiam ab officio dejecisse.

cent. 9. cap. 6. In Episcoporum, Metropolitanorum & Archi-Episcoporum electione & vocatione, vicinorum Episcoporum & Magistratus requirebatur consensus. Luitpertus Episcopus, ad clerum & populum Coloniensem inquit: Si electionem nobis à Rege concessam despicitis; in arbitrio & potestate Regis est, quem nobis velit dare Episcopum. *Regino.*

cap. 7. Ludovicus Ansgarium Hamburgensi Ecclesiæ præfecit anno 814. *Chronicon Saxoniæ.* Et Trajectensi Fridericum. *Raynulphus in Polychronico.*

Alphredus Rex Anglorum, neminem illiteratum, ad quamcunque dignitatem Ecclesiasticam, adhiberi permisit. *Idem.* Dunewolphum, literis exultum, Vintoniensi præfecit Ecclesiæ. *Idem.*

Ludovicus, nemini Ecclesiasticum dignitatem contulit, ob pecuniam: sed probè observavit, qui doctrinâ & bonis moribus ornati essent. *Regino.*

Pappo, Dux Thuringorum, & Arnulphus, in sedem Moguntinam colloeant Sunzonem Monachun Fuldensem. *Regino.*

Hac tempestate erat magna Regum super Ecclesiis dispositio: Nam vacantibus

bus dabant ipsi pontifices, quos à Papâ confirmari poscebant.

Romani quoque fidem dederant Imperatori Otthoni Magno; nunquam se, præter ipsius aut filii consensum, Pontificem deinceps electuros. Verum Imperatore apud Camerinos agente, ipsi, juramento postposito, Johanni, quem ejecto Leone receperāt, è rebus humanis exemto *Benedictum* quendam substituunt; postea ad Imperatorem suos mittunt legatos, consensum ejus requisituri. Imperator, suam in electione autoritatem neglectam ægre ferens, legatos in suum conspectum admittere noluit: admotoque ad urbis mœnia exercitu, ferro & commeatus inopiâ, in suum obsequium eos coëgit; ac Leonem cujus paulo ante electionem ipse ratam habuerat, restituit: ut *Antonius* & *Crantzius* testantur. Qui postea, & clerum, & populum Romanum, omni Pontificem eligendi jure, in Synodo quadam (ut suo loco dicemus) privavit, solique Imperatori tradidit: ut ex *Martino Cusensi Blondus.* *Cent. 10. cap. 6.*

In primis verò Imperatores, jus & potestatem creandi Pontificem habuere. Jus autem eligendi Pontificem Romanum, ideo Leonem Otthoni concessisse, ait *Martinus Polonus*; quia Romani subindè suos intrudebant. Romani igitur *cap. 7.*

tur procres jurant, se nunquam ordinaturos Papam, sine consensu atque electione Imperatoris. *Luitprandus*.

Imperatores ipsi Episcopos dederunt & confirmarunt: Nam Landovardus, Mindensis Episcopus, primus inter omnes antecessores suos, regalia suscepit de manu Imperatoris Otthonis. I. Anno 961. Apud Forchem. 7. Idus Iulii.

Episcopos & presbyteros sui officii commonefaciebant. Rutbertus, Archi-Episcopus Trevirensis, & Richardus, Tungrensis Episcopus, coram Rege infidelitatis arguuntur: verum liberantur crimine. *Continuator Reginonis*.

Minus idoneos ab officio removerunt. Sic Ottho Imperator, Romæ in Synodo, Ioannem Papam seu potius Leonem Romanum deponit; atque alium, Leonem nempe, substituit. Item Benedictum à Romanis electum. *Luitprandus* & *Continuator Reginonis*.

Scelera & peccata Episcoporum & aliorum Ecclesiasticorum prohibebant, & puniebant. Sic Ottho Imperator perjuros; Fredericum, Moguntinensem Archi-Episcopum, Hamburgum relegavit (*ut habet Witechindus*) vel Fuldam: (*ut scribit Continuator Reginonis*) Rudberdum verò Strasburgensem, Corbejam misit.

Verum eos postea in gratiam recepit *witechindus.*

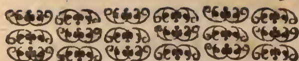
Romani Pontificis electionem à solo Imperatore fieri debere, decreto quodam sanxit Henricus II. Imperator, Clemente II. suffragante: id quod Romani interposito juramento amplexi sunt. Verùm Imperatore abeunte, ipsi contra fidem datá pristinos induerunt mores. Ac quò quis vel magia, vel largitionibus, vel factionibus, & nescimus quibus non sceleribus, excelluit, eò facilior ad tantum fastigium conscendendi fuit occasio; ut ex vitis eorum patebit. *cent.* 11 *cap.* 6.

Imperatores Episcopos Romanos eligebant & confirmabant. Henricus III. Sacerdotes, Flamines, Senatum Populumque Romanum, nullum posthac Pontificem Maximum capturos, nisi quem Cæsares more majorum legerint, jurare adigit. *cap.* 7.

Puniebant facinerosos, seditiosos, contumaces. Sic Mediolanensem & Cremonensẽ Episcopos, quod contra Imperii dignitatem deliquissent, Conradus Imperator cepit & exilio mulctavit. *Chronicon Cosmidrenii.*

Deposuerunt non legitimè electos & substituerunt alios. Paschali Gelasius Romæ succedit, at Henricus V. qui electio- *cent.* 12. *cap.* 7.

ni

BILSON, cap. 15. ſui libri de

ECCLESIÆ GUBERNATIONE.

IMò verò Henricus primus, Guilielmi Conqueſtoris filius, per procuratorem ſuum ſeriò Papæ ſignificavit, nolle ſe pro regni amiſſione inveſtituras Eccleſiarum amittere. *Ex Matth. Pariſ. in Henr. 1. Anno 1103.*

IVDI-

IUDICIA PRIMORUM Inter Reformatos Theologorum.

MELANHTHON.

1 *part. consil. theol. ad quæst. an Magist. deb. mut. imp. cult. &c. Anno* 1537.

QUerebantur Donatiſtæ, ſe à Magiſtratibus puniri cum cauſſa eſſet Eccleſiaſtica, ſed Auguſtinus reſpondet, id rectè fieri, & hæc decreta ac exempla piorum Imperatorum allegat; quare manifeſtum eſt ad Magiſtratus officium pertinere, ut aboleat impios cultus, & puniat blaſphemos & malos Doctores. Hæc ſententia cum ſit certiſſima & firmiſſima, cum ſit manifeſta voluntas Dei, valde reprehendendi ſunt Principes, qui tolerant impios cultus, & concedunt impiis Doctoribus licentiam vociferandi ad populum.

Ceſſantibus Epiſcopis, aut ſi ipſi Epiſcopi falſa doceant, reliqua Eccleſia debet malos paſtores ab officio removere, & in quolibet cœtu præcipua membra cęteris præire debent, & juvare alios, ut emendetur Eccleſia. Principes & cæteri Magiſtra

gistratus debent esse præcipua membra Ecclesię, ergò necesse est illos hanc emendationem inchoare & adjuvare. —— Ita quandocunque constat doctrinam esse impiam, nihil dubium est, quin sanior pars Ecclesiæ debeat malos pastores removere, & abolere impios cultus, & hanc emendationem præcipuè adjuvare debent Magistratus, tanquam potiora membra Ecclesiæ.

Ibidem ad 2. argumen. adversario.

Cumque Principum & Magistratuum munus præcipuè debeat ornare gloriam Dei, cum ipsorum sententiam reliquus populus intueatur, oportet eos, tanquam præcipua membra in externa societate, suâ autoritate veram Ecclesiam adjuvare, removere impios Doctores, præficere pios.

BULLINGERUS.

De Episcop. instit. & funct.

Si qui abutuntur jure illo per tyrannidem, cogantur in ordinem à Sancto Magistratu, vel tansferatur ab eis jus designandi ministros: Satius est enim eligendi munere Seniores aliquot ex Regis vel Magistratus jussu defungi.

In illis ipsis libris (Regum) proditum est, à Sanctis Regibus etiam Summos Sacerdotes ab officio fuisse amotos, & alios in locum constitutos; cæterum non præ-

ter meritũ ejus abjiciebatur, neque quicquam hic actum est contra leges Dei.

B u c e r u s.

Defens. Reform. Archi-Episc. Colon. cap. ult.

Episcopi, Principes, & singuli Magistratus, quos Deus agnitione ac zelo regni sui donavit, debent de idoneis concionatoribus providere, eos vocare, subditisque suis præficere.

In Epist. ad Rom. c. 13. ad quæst. an potestas quæ gladium gestat suprema sit.

Orandus Deus, ut eos quibus ipse gladium dedit, doceat. Etiam eo legitimè uti, & imprimis dare operam, ut doctrina & vita eorum rectè habeat, qui in hoc constituti sunt, ut sint sal terræ & lux mundi. Nam ut ipsi vel per Synodum, vel ratione alia rebus Ecclesiæ consulant qui expectat, is expectat uvas à sentibus & ficus à spinis.

M u s c u l u s.

In locis commun. loco de Magist.

Principio constituet Ecclesiarum ministros, ubi illi desiderantur, sive eligat eos ipse, sive ab aliis jussu ipsius electos confirmet. Neque enim convenit, ut præter authoritatem potestatis publicæ publica quisquam munera in Ecclesiâ obeat. Dices: at secus factum est in primis Ecclesiis, in quibus à ministris ac plebe eligebantur Ecclesiarum antistites. Respondeo: talis tum Ecclesiarum erat

status,

ſtatus, ut aliter non eſſent eligendi miniſtri, proptera quod Chriſtiano Magiſtratu deſtituebantur. Si revocas temporum illorum mores, primũ conditiones ac ſtatum quoque illorum revoca.

Præterea diſponet miniſtrorum ordines, pro neceſſitatibus Eccleſiarum, ut quiſque juxtà quod à Domino accepit, gregi Dominico utiliter ſerviat. Inutiles fucos procul à præſepibus arcebit. Peccantes miniſtros corripiet & emendabit. Eccleſiam improbitate vitæ offendentes, aut inſana Doctrina ſeducentes, ab officio deponet, diſſidentes componet, contentioſos compeſcet: magnoque ſtudio curabit, ut pax & concordia miniſtrorum ad Eccleſiarum ædificationem retineatur.

MARTYR.

Addendum præterea eſt, non ſolum quo ad iſta quæ recenſui miniſtros Magiſtratui ſubjici, ſed etiam (ut innui ſuperius) quò ad functionem: quia ſi non rectè doceant, nec ex ordine adminiſtrent ſacramenta, Magiſtratus eſt eos in ordinem cogere, ac videre ne impurè doceant, neve fabulas admiſceant, neve ſacramentis abutantur, aut aliter ea tradant quam Dominus juſſerit. Item ſi *In comment. in lib. Iudic. ad cap. 19.*

malè ac perditè vivant, eos rejiciet à sacro ministerio. Hoc Salomon fecit, qui Abiatharum dejecit, & Zadochum ei surrogavit. Ut habetur 1. lib. Malachim cap 2. & in Novo Testamento Iustinianus summovit Silverium & Vigilium, quod etiam ab aliis Principibus quandoque factum non dubito: Quam verò justè in præsentia non dico: Hoc unum dico, id eis licuisse in causis jam adductis. At quispiam dicet, me de facto nunc loqui, non de jure; imò equidem de jure quoque, nam Regem oportet descriptam habere legem Domini, quod esset ordinatus custos, non tantum prioris, verum & posterioris tabulæ. Propterea qui offendisset in alterutram, incurrebat in ejus potestatem.

Aharon profecto, cum Summus *esset* Sacerdos, graviter lapsus est, conflando vitulo aureo, & obsequendo stultitiæ populi. Moses eum accusavit graviter, quem constat fuit civilem Magistratum. Nam sub finem Deuter. appellatur Rex. Et cum Sacerdotes abuterentur pecuniâ quæ ad sacra tecta templi offerebatur, quis remedium adhibuit, nisi Rex Ioas?

Quid si ergo doceo, quandoque Pontificem fuisse consecratnm à civili Magistratu? Certe Moses consecravit Aharonem,

nem, cum tamen (ut dictum est) Moses fuerit civilis Magistratus.

Quid ergò inquies: An imperabit Magistratus ministris & concionatoribus. Respondeo: Verbum Dei & sacramenta nulli potestati subijciuntur. Ministri autem subiiciuntur bifariam, & quod ad mores & quod ad functionem attinet. Nam si aut perditè vivant, aut officium non faciant, possunt corripi à Magistratu & summoveri. *In comment. in 1. lib. Sam. ad cap. 8.*

Huic sententiæ non dubium est, quin adstipuletur *Josias Simlerus*, siquidem hosce commentarios abundè approbat: sic enim loquitur in Epistola sua nuncupatoria, quam hisce commentariis præfixit. *Etsi enim morte præventus non potuit opus totum recognoscere, tamen hoc interea affirmare possum, in hoc utcunque inemendato opere aliquid fortè ad ornatum & elegantiam commentariorum desiderari, sed parum aut fere nihil in ipsa rerum explicatione.*

Annotabimus etiam, Regem Salomonem autoritate suâ Pontificem dejicere, atque ideò vanam esse nostrorum Episcoporum & Pontificum jactantiam, quâ glorientur se à laicis Principibus non posse loco moveri aut attingi. At nunc Salomon Regum omnium sapientissimus *In comment. in 1. lib. Reg. ad cap. 2.*

longè secus rem habere ostendit. In Sacrâ porrò Historiâ nusquam deprehendimus Pontifices aut Sacerdotes dejecisse Reges. At Reges è diversò, Pontifices, & Sacerdotes in ordinem redegisse videmus. Quin & in orbe Christiano Iustinianus Imperator per Belisarium prius removit Sylverium, deinde Virgilium, Romanos Episcopos.

Nec abhorret *Johannes wolphius* ab hâc celeberrimi viri sententia, quandoquidem valde extollit, & multis commendat hosce commentarios, in præfatione sua eruditissima, ad Fridericum Palatinum.

In comment. in Ep'st. ad Rom. ad cap. 13. Imò etiam quod ad functionem ipsam attinet, subjecti essent debent pio & religioso Magistratui: Non quod verbum Dei, aut sacramenta putemus subjicienda esse humanis legibus, sed quod officium sit Magistratus, aut punire, aut summovere ministros, si se in functione sua malè gerant, si veritatem adulterent, aut perperam administrent sacramenta.

IUELLUS.

Apolog. Eccles. Anglican.æ. Sed cur Reges Christianos, & pios Principes excludunt à consessu suo? Cur eos vel ita inciviliter à se, vel ita contumeliose dimittunt, ut quasi homines Christiani non sint, aut judicare non possint,

ſint, nolint eos religionis Chriſtianæ cauſam cognoſcere, & Eccleſiarum ſuarum ſtatum intelligere: Aut ſi autoritatem ſuam interponant, & faciant id quod poſſunt, quod jubentur, quod debent, quodque & Davidem, & Salomon, & alios bonos Principes feciſſe ſcimus, ut ipſis aut dormientibus aut nefariè reſiſtentibus Sacerdotum libidinem coerceant, eoſque & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant: ut idola evertant: ut ſuperſtitiones minuant: ut Dei cultum inſtaurent: Cur ſtatim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbè atque immodeſtè facere? Quæ Scriptura Principem Chriſtianum ab hujuſmodi cauſarum cognitione unquam repulit? Quis præter iſtos ſolos unquam iſta jura decrevit?

Moſes civilis Magiſtratus, ac Ductor populi, omnem religionis, & ſacrorum rationem, & accepit à Deo, & populo tradidit: & Aaronem Epiſcopum de aureo vitulo, & de violatâ religione, vehementer & graviter caſtigavit. Ioſue etſi non aliud erat, quàm Magiſtratus civilis, tamen cum primū inaugurafetur, & præficeretur populo, accepit mandata nominatim de Religione, deque colendo Deo.

David Rex,cum omnis jam religio ab impio Rege Saule prorsus esset dissipata, reduxit arcam Dei, hoc est, religionem restituit: Nec tantum adfuit ut monitor aut hortator operis,sed etiam Psalmos & Hymnos dedit, & classes disposuit; & pompam instituit,& quodammodò prę-fuit Sacardotibus.

Salomon Rex ædificavit templum Domino, quod ejus pater David animo tantum destinaverat: & postremò oratione̅ egregiam habuit ad populum de religione, & cultu Dei:& Abiatharum Episcopum posteà summovit, & in ejus locum Sadocu̅ surrogavit: çumque postea templum Dei fœdum in modum esset Sacerdotum vitio & negligentiâ contaminatum,Ezechias illud Rex jussit à ruderibus & sordibus repurgari, accendi lumina, suffitus adoleri, & veteri ritu sacra fieri: æneum etiam serpentem, qui tum à populo impiè colebatur, tolli, & in pulverem redigi. Iosaphat Rex,excelsa & lucos, quibus impediri videbat cultum Dei, & populu̅ à communi templo,quod erat Hierosolymis,ad quod ex omni parte Regni quotannis eundum erat,privatâ superstitione retineri, evertit & sustulit. Iosias Rex diligenter admonuit Saçerdotes & Episcopos officii sui. Ioas Rex,

Rex repressit luxum & insolentiam Sacerdotum. Iehu impios Prophetas neci dedit.

In Chalcedonensi concilio Magistratus civilis Dioscorũ, Iuvenalem, Thalassium Episcopos suâ sententiâ pro hæreticis condemnavit, eosque de illo gradu Ecclesiæ dejiciendos esse censuit.

Imperator Iustinianus legem tulit de corrigendis moribus & de frænanda insolentia Sacerdotum, & quamvis esset Christianus & Catholicus Imperator, tamen duos Papas successores Petri, vicarios Christi, Sylverium & Vigilium, de Papatu dejecit.

Iam verò qui authoritatem sumunt in Episcopos: qui à Deo accipiunt mandata de Religione, qui reducunt arcam Dei, componunt sacros Psalmos, præsunt Sacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei, qui templa repurgant, demoliuntur excelsa, incendunt lucos, qui Sacerdotes admonent officii, & illis scribunt leges vitæ, qui Prophetas impios occidunt, qui Episcopos summovent, qui cogunt concilia Episcoporum, qui cum Episcopis unà sedent, eosque quid agendum sit instituunt, qui Episcopum hæreticum adjudicant supplicio, qui de Religione cognoscunt, qui subscri-

scribunt; qui pronunciant; atque hæc omnia, non alieno jussu, sed nomine suo, & rectè & piè faciunt, an ad eos dicemus Religionis curam non pertinere? Aut Magistratum Christiannm, qui hisce rebus sese admisceat, aut improbè, aut immodestè, aut impiè facere? His rebus Imperatores & Reges antiquissimi, & Christianissimi sese admiscuerunt: non tamen ea causa unquam notati sunt aut impietatis, aut immodestiæ: Et quis quærat, vel Principes magis Catholicos vel exempla illustriora?

WHITAKERUS.

De Pontif. Rom. controv. 4. quæst. 4.

Sequuntur alia nostra argumenta ad hanc causam spectantia; quæ Bellarminus affirmat fuisse veterum hęreticorum. At nos non personas, sed res respicimus. Si argumenta bona fuerint, quorum fuerint, non multum refert.

Augustinus Donatistis removentibus Imperatores à causis Ecclesiasticis hæc verba Apostoli objicit; *Omnis anima potestatibus supereminentibus subdita sit*: *&* *subjungit*, *delete ista*, *si potestis*, *aut ista sicut facitis*, *si non potestis delere*, *contemnite*.

Quartum nostrum argumentum sic se habet: In veteri lege Salomon deposuit Abia-

Abiathar, & constituit in ejus locum Sadoch: ergo sub novo Testamento Imperator potest Pontificem Romanum judicare, & si causa postulat, de sua sede deturbare. Atque hoc argumentum fortius est de Novo quam de Vetere Testamento, quod in vetere Testamento unus fuit summus Pontifex à Deo institutus, at in Novo nullus est summus Episcopus, sed omnes sunt à Christo æquales instituti.

Respondet Bellarminus, & ait Solomonem, non ut Regem, sed ut Prophetam, & exequutorem divinæ justitiæ deposuisse Abiathar substituto Sadoch: quia dicitur Salomon amovisse Abiathar, *Ut impleretur sermo Domini*. Respondeo I. me non negare Salomon Prophetam fuisse, sed ut Regem fecisse affirmo, id quod multis rationibus declarari & confirmari potest. *Primò*, quia statim in Principio regni sui hoc fecit, cum adhuc Propheta non esset. Difficile certè adversario erit probare, illum tunc prophetam fuisse. *Secundò*, quia qui tantum Prophetę fuerunt, & hac tantum authoritate armati, nihil tale unquam tentarunt. *Tertiò*, idem fecit, qui Adoniam, Ioabum, & Shimei, ut in eodem cap. legimus, interfici jussit: at hic fuit Rex Salomon.

Quar-

Quartò, in ipso contextu habetur, *Rex Salomon dixit Abiatharo Sacerdoti.* Et certe constat Prophetas non fuisse majores Summis Sacerdotibus nec in eos juris aliquid aut authoritatis habuisse, ut illos deponere & loco movere possent: Ergo etsi demus hoc tempore Salomon Prophetam fuisse, non tamen potuit propheticâ suâ authoritate Abiatharum deponere & de sede suâ deturbare.

Quod verò objicit Bellarminus in eodem loco haberi, Salomonem amovisse Abiathar, *Ut impleretur sermo Domini*, ac propterea ut Prophetam amovisse illum: hoc non magis arguit ut Prophetam fecisse, quàm ut Regem: Nam quocunque tandem modo hoc fecit Salomon, sive ut Propheta, sive ut Rex, impletus est sermo Domini de Eli posteris removendis: Reges enim possunt sermonem Dei implere. Sic Iehu cum interfecit omnes Achabi posteros, sermonem Dei implevit.

Quintum nostrum argumentum est hujusmodi. Imperatores Christiani sæpe judicarunt & deposuerunt Pontifices; Ergo major est Imperatorum quam Pontificum authoritas. Antecedens patet: Nam Constantius Liberium in exilium misit, Iustinianus Sylverium: Theodoricus

cus

cus Rex Ioannem primum in carcerem conjecit: Otho primus Ioannem duodecimum deposuit,& in ejus locumLeonem octavum substituit: Henricus tertius Gregorium sextum deposuit,& Clementem secundum ordinari jussit: ergo penes Imperatores est Pontifices judicare ac deponere. Bellarminus respondet, hæc quidem facta esse, sed quærit quo jure: Respondeo:eodem jure, quo Salomon Abiatharum deposuit,hoc est,optimo, æquissimo, justissimo; divino scilicet jure.

Sed de singulis exemplis seorsim respondet Bellarminus. Liberium(inquit) injustè pulsum esse in exilium testatur Athanasius: Respondeo: Verum id quidem esse, & Athanasium sic scribere. Constantius fuitArrianus vehemens,Liberius verò CatholicusEpiscopus,& propter fidem Catholicam in exilium missus. Sed Athanasius tamen non ait,Constantium non habuisse authoritatem pellendi Liberium in exilium; non ait eum fecisse id quod authoritate suâ facere non potuit,sed tantum ait injuste pulsumfuisse Liberium, quia causa pellendi injusta fuit. Fuit quidem causa injusta, sed tamen potestas interim justa fuit, quam Athanasius non reprehendit. Et quidem Con-

Constantius multos Episcopos abdicavit: nemo tamen eo magis conqueritur, quod Episcopum Romanum, quam quod alios deposuit.

Datum est Imperatori jus à Romano Pontifice & tota Synodo, non confirmandi tantum electionem Papæ, sed & Papam eligendi, & confirmandi omnes Episcopos, & Archi-Episcopos per Provincias. Hoc tam apertum est ut Bellarminus non neget, sed ait hoc Imperatori concessum esse propter frequentia schismata, quæ tum fuerunt: Sed falsum est quod ait Bellarminus, Nam hoc Imperatori simpliciter in perpetuum concessum est. Perpetuum hoc jus fuit, non alligatum ad aliquod tempus. Quod revocata postea sint hæc privilegia, id Paparum superbia factum est, qui paulatim sese non modò Imperatori subducere cœperunt, sed ei etiam se æquarunt, & tandem superiores evaserunt.

S A D E E L.

Ad undec. Sophis. Turri. sive ad locum, Esa. 1.

Postremò (ut calomniari tandem desinat Turrianus) quod dicimus Pastores ab ipso Ecclesiastico cœtu eligendos & ordinandos esse quidem, sed cum populi testimonio & consensu, & (quoties id licet) accedente Christiani Magistratus authoritate

ritate: non est ita accipiendum, quasi existimemus jus χειροθεσίας esse penes Magistratum; sed hoc tantum requirimus, quod Apostolorum scripta, quodque veteres Historiæ testantur olim fuisse in Ecclesia observatum. Quin & ipsis decretis Pontificis (aut per imprudentiam, aut ità cogente rei veritate, certè summâ Dei providentia adscriptis) apertè constat non tantum populi testimonium & consensum accessisse, quum Episcopi eligebantur, sed etiam ipsos Pontifices olim fuisse ab Imperatoribus confirmandos.

Existimo populum, & quo ad ejus fieri potest, Magistratum ipsum, locum habere in Ecclesiastica χειροτονίᾳ, hoc est, in eligendis Ecclesiæ ministris: sed non in χειροθεσίᾳ, hoc est, in ipsa impositione manuum, & ordinatione, qua ministri Ecclesiastici Deo consecrantur: quandoquidem jus illud ordinandi, pastorum Ecclesiæ proprium est. *In respons. ad idem repet. sophisma.*

Si quando tui Pontifices, quod præter jus fasque usurparunt, Imperatoribus (aut ita cogente rei veritate, aut certè animo fallaci) reddiderunt, id si illis laudi dicendum existimas, aliorum esto judicium. Sed quod illi postea suis artibus authoritatem dignitatemque Imperatorum, quantum in ipsis fuit, imminuerunt, &

quo-

quotidie imminunt, id illis summę ac minimè ferendæ ambitioni ac tyrannidi adscribendum esse, ita cogente rei veritate, fatearis necesse est: imo Turriane, vide num possis hunc nodũ expedire. Quum enim agnosceret Ecclesia Romana Pontificis electionem ab Imperatoribus esse confirmandam, alioqui futuram irritam: simul addidit: Quicunque contra hoc decretum ageret (utendum est enim eorum verbis ex Can. Adrianus dist. 63.) anathematis vinculo eum innodari. Vide inquam Turriane, quonam modo hunc nodum solvas, & quo tandem sophismatum acumine tuos Pontifices liberabis, qui se ipsi anathematis vinculo innodarunt, dum adversus hoc suum decretum sese ab Imperatorum potestate & authoritate subduxerunt.

ZEPPERUS.

Polit. Eccl. lib. 2. cap. 3. De Presbyterii, & conventus classici sententiâ Magistratum, tanquam nobilius & præstantius Ecclesiæ membrum, imò illius nutritium quoque, inspector classis certiorem faciet: cui si aliud videatur, vel in nominato pastore aliquid ipse desideret, causasque à presbyterii & conventus classici sententiâ atque judicio dissentiendi habeat, de alio instituetur de-

deliberatio, vel ipse etiam Magistratus loci alium nominabit & ostendet.

Postquam autem Imperatores Christo nomen dederunt illorum etiam voluntas judicium & authoritas ad ministrorum electiones & vocationes adhiberi cœpit, ut qui nobiliora & præstantiora Ecclesiæ membra, imò nutritii illius etiam sunt. Sic in Concilio Constantinopolitano, cum consultatio incideret, cuinam potissimum istius urbis cathedra committeretur, Imperator Gregorium Nazianzenum propter vitam & doctrinam, hoc præsulatu dignum censet, cujus judicium Concilii quoque maxima pars, quæ integritatem viri suspiceret, approbavit, teste Sozomeno lib. 7. Hist. Eccles. cap. 7.

Cùm verò progressu temporis, hæresibus & schismatibus in Ecclesia crescentibus, clerici, hæretici, schismatici, aut aliis affectibus præoccupati, & fascinati, jure electionis sæpe abuterentur, & populus suæ quisque factionis Episcopum elegi vellet, adeò ut ex universæ multitudinis suffragiis, sæpe simultates & tumultus orirentur, imò & cædes fierent: Christianis Magistratibus necessitas imposita fuit, ut suam interponerent autoritatem, Concilio Orthodoxorum Episcoporum adhibito, Ecclesiis ministros darent:

quemadmodum Joſaphati, Ezechiæ & Joſiæ inſpectio Magiſtratui mandata eſt, ut Eccleſiæ miniſteria rectè conſtituantur & adminiſtrentur. Sic cum in electione Epiſcopi Conſtantinopolitani inter Dioſcorum & plebem diverſa eſſent ſuffragia, aliis aliorum, quos ordinari vellent, nomina in chartam ſcribentibus, Theodoſius perlecto inſcriptorum catalogo, tandem in Nectario ſubſtitit, eumq; deligit, multis reluctantibus. *Sozom. lib. 7. Hiſt. Eccleſ. cap.* 8. Epiſcopi Alexandrini cum Petrum Magnum ſuâ authoritate ſibi deligunt, res hæc Zenonem Imperatorem vehementer conturbat, adeò, ut Petrum illum morte etiam multaret, & Timotheum, qui propter populi ſeditionem in Canobo tum ætatem degebat, accerſeret. *Evagrius lib. 3. Eccleſ. Hiſt. cap.* 11.

Et ſanè ſi præſentem hordiernumque Eccleſiæ ſtatum & conditionem, à primitivę illius Apoſtolicę longo intervallo diſcrepantem, ſpectemus, quodque in primitivâ illâ plebs fidelium non tantum adeò contracta fuit, ut citra tumultus aut motus, omnium ſuffragiis eligi in publicis Eccleſiæ cœtibus miniſtri poſſent: ſed in doctrinâ etiam Apoſtolorum adhuc perdurantes eſſent, nullis erroribus adhuc

hunc

huc infecti aut delibuti, adeò ut communibus suffragiis electiones fieri commodè possent: nunc verò Christianorum multitudo in immensum ferè succreverit, variisque erroribus & schismatibus Ecclesia infestetur, & hoc loco veritas nunc constituta sit, ut plurimis ferè exosa sit: tutum & consultum minime foret, Magistratus Evangelicos, sive eligendi, sive confirmandi ministros, jus abdicare, inque manus promiscuæ & imperitæ plebis simpliciter & absolutè resignare.

Denique Magistratus Pastores & Doctores non rectè sentientes, in officio negligentes, aut enormiter delinquentes, in ordinem cogere, & non tantum increpare, cumque illis durius expostulare potest, aut stipendii parte ad tempus privare: quemadmodum Moses Aaronem propter conflatilem illum vitulum æneum, graviter accusavit & reprehendit, *Exod.* 32. *vers.* 21. Et Joas Sacerdotibus, in structura templi, quam ipsis demandârat cessatoribus, irrogavit pœnam & multam, stipendii partem ipsis ad tempus subtrahendo, 2. *Reg.* 12. *vers.* 7. Sed omnino etiam, si ita opus sit, removere ab officio & exauthorare potest, quemadmodum Salomon Abiatharum, quod Adoniam, regnum, vivo adhuc parte Da- *lib.* 3. *cap.* 14.

 vide,

vide, occupare conantem, secutus esset, Sacerdotio privavit, subrogato illi Zadoco, 1. Reg. 2. vers. 27. 1. Reg. 1. vers. 7. Et Iustinanus Imperator Sylverium, Romanum Episcopum, quem proditionis suspectum habuit, per Belisarium removit, substituto illi Vigilio. *Euagrius lib.* 4. *Hist. Eccles. cap.* 18.

PAREUS.

In præfat. ad Langd. præfixa comment. in Hoz.

Exemplis & legibus rem disceptari volunt, Moses Princeps populi religionis formam Dei jussu constituit: Aaroni præscripsit. David Rex tabernaculi ministeria deposuit: ad reducendam arcam Sacerdotes convocavit, Concilium aliud senex habuit. Salomon templum dedicavit, Abiatharum deposuit: Zadocum constituit Sacerdotem: Josaphat Sacerdotibus & Præfectis suis Ecclesias visitandi, cultusque instaurandi negocium dedit: Amariam Pontificem sacerdotibus præfecit, Joas Pontificem in templi curâ negligentem castigavit. Hiskias cultum à Sacerdotibus corruptum repurgavit: Pascha restituit, &c. Neque hæc pietatis magis, quam officii opera fuerunt.

Christiani verò Principes minus potestatis habebunt? minus spirituale subditorum bonum curabunt? Constantinus

ergo

ergo causam Donati & Cæciliani, Melchiadi Romano Episcopo ejusque collegis audiendam commisit, literis injunxit: tandem ipse judicavit: causam quoque Felicis, quod Cæcilianum in crimine traditionis ordinaret, audivit, finivit: Ariano dissidio componendo synodum coegit. Theodosius fidem ὁμοούσιον legibus edixit: Episcopos Nestorianus deponi jussit: Irenæum Tyrium dejecit.

SOHNIUS.

Cùm autem dico Magistratum disciplinæ custodem esse, intellige utramque tabulam decalogi ei custodiendam esse, id est, non tantum est pacis custos velut armentarius, nec tantum ventri, sed primum gloriæ Dei serviat, quod ad externo mores attinet. *Tom. 3. thesib. de Magist. thes. 32. & 34.*

Ac pertinet etiam emandatio Ecclesiarum præcipuè ad Magistratus officium, præsertim cessantibus Episcopis, aut adversantibus Evangelio.

PERKINSIUS.

Veteres excludi volunt Principes à negotiis Ecclesiasticis non omni modo, sed tantum quoad absolutum judicium de rebus sacris, & quoad actus ministerialis quorum respectu, oves sunt Reges etiam *Tom. 1. demonst. problem. loco de Regum potest.*

ipſi, non tamen quo ad ordinationem ſive regimen Eccleſiæ & miniſterii Eccleſiaſtici. Cujus reſpectu ſupra omnes ſunt perſonas & cauſſas, etiam Eccleſiaſticas, intra propria Dominia.

Tom. 2. in expoſit. in Epiſt. Judæ adverſ. 8.

Magiſtratus eſt miniſter Dei, tuo bono illoq; tum animæ tum corporis, quod in duobus conſiſtit: 1. in vera religione, 2. civili juſtitia: quarum utraque à Magiſtratu ſuſtentatur. Quæri hic poſſit, quam procul hæc civilis gubernatio extendat ſe: Reſpondeo: illam in duo objecta extendi. 1. in omnes cauſas, res ac verba hominum tum civilium tum Eccleſiaſticorum: de temporalibus hic non eſt quæſtio. Hujus autem gubernationes executionem in cauſas etiam Eccleſiaſticas extendi, apparet ex eo, *Quod penes Regem ac Principem librum legis eſſe oporteret.* Deut. 17. 19. *In eo legere debet, & quæ in eo ſunt fideliter exequi.* —— Verum enim verò in hac authoritate duo ſunt obſervanda. 1. illam civilem authoritatem non ordinare cauſas Eccleſiaſticas & civiles ſecundum eundem modum: in civilibus enim ſingulas quaſque ordinat, & perinde omnia exequitur: at in Eccleſiaſticis, ſingula quæque ordinandi poteſtatem habet, at non identidem exequendi. Magiſtratus quidem ordinat & præſcribit in omnibus qui

quibusque Ecclesiasticis causis, at minister is est cui iisdem executio demandatur. Secundo etiam notandum est, civilem authoritatem potestatem habere in omnia illa quæ hominum sunt, at non perinde in ea quę Dei sunt, putà verbum aut sacramenta, fidem, conscientiam & dona Dei interiora: atque hæc ad civilem potestatem nihil pertinent: de qua Christus verba faciens, præcepit ea quæ Dei sunt, Deo: quæ Cæsaris, Cæsari danda esse, 2. Hujus authoritatis vis in omnes etiam personas extenditur, tam Ecclesiasticas quam civiles, ita tamen ut ad externum hominem, corpus, vitam, conversationem, & exteriora quæque duntaxat extendatur, non autem ad animam & conscientiam, quarum Deus solus Dominus & Rector est.

In Prophetis, Pastoribus & Ministris duo consideranda sunt, primò personæ eorum, secundò ministerium eorum. Respectu personarum singuli suis Principibus subjiciuntur, idque conscientię gratiâ: at respectu ministerii quo funguntur, Principes & Magistratus Ecclesiæ subjiciendi sunt, ut ei in qua verbum docetur & sacramenta administrantur: —— Magistratus Ministris non in nomine suo, sed in nomine Christi venien-

tibus subjici debent. Hoc enim est nobis observandum, Magistratus non esse simpliciter ministerio subjectos, sed quousque verbum rectè prædicatum fuerit, & Sacramenta sincerè administrata: nam alioqui potestatē habent sive reformandi sive abdicandi Ministros tales qui in munere suo fungendo delinquunt: hoc enim respectu iidem ipsi Pastores sunt, sicut *Isa.* 44. 1. Cyrus appellatur Pastor.

RAINOLDUS.

Colloq. cum Harto, cap. 7.

Leo cum universo Clero populoque Romano, Othoni, ejusque successoribus in perpetuum donavit facultatem pontificem eligendi. Causa verò quæ commovit illum ad institutū istud stabiliendum, ea fuit, ut nulla in posterum ejusmodi monstra, quemadmodum olim, in Petri Cathedra sederent. Cogitabat enim ab illo tempore, quo Adrianus tertius potestatem illam Imperatori eripuerat, & libera populo cleroque comitia reliquerat, fœdè ineffrænatam Romanorum ambitionem opplesse Ecclesiam bestiis, civitatem tumultibus, & electiones nequitiâ. Hanc nimirum libidinem aliqua ratione coërcendam esse animadvertebat. Nullum frænum acrius injici potuisse putabat, quam si Adriani primi constitutio, qui

qui jus Pontificem eligendi concessit Imperatori, renovaretur. Itaque rem ad Concilium retulit, & concilium acclamavit.

Quin adeò aberant Imperatores à monstris intrudendis, ut extruderent prorsus, & summo essent ad Ecclesiam ab illis liberandam adjumento: quod sicut constat ex perpetuâ serie rerum gestarum ipsorum, & annalium: ita Carolus Sigonius, in illa quam de regno Italiæ scripsit historia (homo nullo modo iniquior in Pontifices) hoc Cæsaribus deferat testimonium, & Romanos ipsos quod illa monstra in sedem irrepserint, in omni culpa ponat.

Scriptura edocet, eos, qui in Religionis causis peccant, idololatras, blasphemos, Pseudropoplietas, sacrarumque rerum violatores, esse puniendos, isti autem committuntur puniendi, qui non temere gladium gestat. Ergo à civili Magistratu puniendi sunt, qui malum faciunt in rebus divinis. *cap. 10.*

Cęterum: pœnis, scitisque civilibus providere, ut suo Sacerdotes perfungantur in divinis rebus officio; nec Sacerdotes solum, sed & populus: Principi hæc delegata provincia est.

Quare, quum suprematus ille, quem Principi deferimus in Ecclesiasticis negotiis,

tiis, non alius sit, quam ut in iis se gerat sicut Ezekias, non sicut Ozias; non ut prędicet verbum, ministret sacramenta, divina officia celebret, aut Ecclesiæ exerceat disciplinam; sed ut curet ista fieri, prout oportet, ab iis, quos ad eadem Deus vocavit: Nequaquam Cæsari plura quam quæ sunt Cęsaris attribuimus. Quo graviori sunt in culpa magister tuus, & commilitones ejus, qui juramentum Regii suprematus, tanquam improbum & impium redarguunt. Omnis enim qui legitimè regnat, supremus est subditorum suorum in Spiritualibus Politicisque rebus gubernator.

Etiamsi Principes non semper, quæ pia suut ut nec honesta, jubeant: nequaquam idcirco in iis ipsos imperio suo oportet spoliemus; quin juvemus precibus potius, ut nos in pietate & honestate regant.

CHAMIERUS.

Panstra, tom. 2. lib. 14 cap. 11. Quintum argumentum: in Veteri Testamento Rex fuit major quibuslibet Pontificibus, etiam Summo: Ergo & in Novo Testamento Imperator debet esse superior omnibus Episcopis; etiam iis, qui sunt reliquis superiores, ut erant olim Metropolitani, & Patriarchæ. Probatur antecedens: quia *prioris Regum* 2. Salomon

mon deposuit Abiatharem, constituto Zadocho in ejum locum.

A Salomone, tanquam Propheta non tanquam Rege destitutum Abiatharem finxit Bellarminus. Vbi legitur Prophetam autoritatem habuisse in Summum Pontificem? maxime deponendum?

Sextum argumentum: Christiani Imperatores sæpè judicaverunt ac deposuerunt Pontifices Romanos: Constantius Liberium misit in exilium: Justinianus Silverium: Theodoricus Rex Joannem conjecit in carcerem. Otho primus Joannem duodecimum deposuit: Henricus tertium Gregorium sextum.

Hæc eo jure facta sunt, quo Imperatores præerant Pontificibus: —— Eodem inquam jure facta, quo olim Constantinus Magnus jussit Arium exulare: & Eusebium, & Theognin apud Socratem lib. 1. cap. 5. & postea Athanasium, cap. 23. Item Constantius ter Paulum electum Episcopum Constantinopolitanum; lib. 2. cap. 5. 12. 21. Denique, quo Gratianus Demophilo Ariano dixit, lib. 5. cap. 7. *Si pacem & concordiam fugis, fugere te jubeo ab oratoriis locis.* Ne alia colligam infinita exempla; quibus fit manifestum tum temporis sua autoritate usos palam & promiscuè in quosvis Episcopos, & ab-

abdicandos & in exilium pellendos.

Itaque nihil est novi, quum dicuntur Liberius, Silverius, Ioannes, injustè pulsi. Nam quis nescit Imperatores sæpe abuti autoritate? Nemo sanus neget injustè etiam Athanasium factũ exulem à Constantino; primùm: deinde à Constantio: alios etiam Episcopos Catholicos, cum ab hoc tum ab aliis, sed non sequitur, ex eo quod quis quid injustè facit, propterea non habere autoritatem faciendi: hoc enim sequitur duntaxat, abuti eum sua autoritate, ——Ejecit, ut dixi, Constantinus Arium, Eusebium, Theognin, hæriticos: ejecit & Athanasium. Confer utrinque ejiciendi autoritatem, potestatemque eandem invenies: & tamen justè illi, hic contra ejectus est. Qui fit? non sanè quia in Athanasio deficeret potestas, quæ in reliquis sufficiebat: sed quia, quum æquè Athanasij judex esset Imperator, ac reliquorum, tamen Athanasij nullum crimen erat: & erat magnum aliorum. Sic de his respondeo: Malè ejectos Liberium, Silverium, Ioannem: sed male, quia caussa in iis nulla erat exilij: at non, quia Imperatoribus nulla esset autoritas.

cap. 13. Sextò. quia Imperatores autoritate suâ confirmabant, vel infirmabant ele-

ctum

ctum Romanum Pontificem. Platina, in Pelagio secundo, nihil à clero in eligendo Pontifice actum erat, nisi ejus electionem Imperator approbasset. Sabellicus Enneadis 8. lib. 5. miserat Gregorium Pelagius Byzantium, ut se apud Principem purgaret, ne sibi noxæ daretur, quod sine illius assensu passus esset se Pontificem renunciari. Enimverò irrita erat tunc Pontificis declaratio, nisi eam Imperator suo probasset assensu, *Blondus Decadis 2. lib. 2.* Stephanus quartus Romam ab Imperatore reversus brevi obiit: eique successit Paschalis primus: qui quod à clero populoque Romano absq; Imperatoris autoritate præter observatam diu ante consuetudinem, electus esset, ad illum scribere suam innocentiam, à Cleri, populique violentia purgavit. *Krantz, Metropoleos lib. 2. cap. 29.* Neque mireris, lector, ab Imperatore constitutum Episcopum: Ferebant hoc illa tempora: quando etiam summorum Pontificum constituendorum, destituendorumque habebant arbitrium: quod temporum necessitas ferebat. Eheu immutata tempora!

MOLINÆUS.

Tract. de usurp. Pontif. cap. 5. ex gall. Plurimi Principes sæpenumero correxerunt Pastores, & ad officium reduxerunt, ut Constantinus, qui suffocavit Episcoporum dissidia, curando igne absumi ipsorum criminationis libellos; ut David, qui tabernaculi constituit leges, ut Salomon, qui dejecit Abiatharum perduellionis reum à Sacerdotio; ut Ezechias & Josaphatus, qui repurgarunt templum Dei, cultusque integritatem restituerunt. Hoc sensu, literæ synodales scriptæ ad Ludovicum pium ipsi attribuunt titulũ Rectoris Ecclesiæ. Et Ludovicus ex filio nepos cum ageret Papiæ, inquirit in mores Episcoporum eorumque functiones, ut refert Sigonius ad annum 855. Ipse dicit lib. 7. Adrianum detulisse honorem Carolo Magno gubernandi Ecclesiam, & eligendi Pontificem Romanum; non ut pro arbitrio immutaret doctrinam: sed ad executionem eorum quæ Deus in verbo præcepit.

cap. 8. Pontificum electiones ut plurimum peragebantur suffragiis populi Romani & Cleri, quæ tamen ratæ non habebantur usq; dum eas suo approbassent assensu Reges Italiæ sive Imperatores; qui sæpenumero non expectatis comitiorum plebis suffragiis, absolutâ suâ authoritate con-

constituerunt Episcopos. Anno 535. eligitur Agapetus primus à Rege Theodato, & deinde Sylverius, & Justinianus Imperator per Belissarium removet Sylverium substituto illi Vigilio.

PISCATOR.

Quum Ecclesia aliqua Magistratum habet Christiannm & domesticum fidei, jus illud vocandi ministros penes illum est: idque propter parem rationem cum Magistratibus Ecclesię veteris Israeliticæ. Etenim Deus Mosi & sub illius persona Gubernatoribus populi Israelitici politicis deinceps futuris jus illud dedit: quum ei mandavit ut & Sacerdotes & alios sacrorum ministros vocaret atque constitueret. Et Moses ac post illum pii quidam populi Israelitici (ut David, Salomon, & Ezechias) jus illud exercuerunt. Quum verò Ecclesia aliqua talem Magistratum non habet, tum jus illud pertinet ad ipsum Ecclesiæ illius cœtum, ac inprimis ad collegium seniorum: ut ostendunt exempla Ecclesiæ Christianæ primitivæ ministerio Apostolorum. *In Aphoris. loco de minist. Eccles.*

POLANUS.

Quod si plebi personæ idoneæ non sint cognitæ, aut de iis judicare non potest: *Syntag. lib. 7. cap. 15*

tum

tum presbyterij est & quidem totius, sive senatus Ecclesiastici, aut etiam magistratus politici, cui relig o pura curæ est, quærere personas idoneas.

lib. 10. *cap.* 65. Episcopos & Pastores Ecclesiarum officio non satisfacientes, vel prorsus non facientes, deponet(Magistratus) & alios in locum eorum subsistituet idoneos. 1. *Reg.* 2. *vers.* 26. 27.

A B B O T U S.

Tract. de suprem, potest. regia, prælect. 3. Tanta denique potestas regia in pontificem, ut mox Salomon Abiatharũ Pontificem Sacerdotio abdicaverit, & ab altari summoverit, & Sadocum in locum ejus Pontificem futurum substituerit. —— Respondet Bellarminus ; factum illud tribui solere Salomoni, non ut Regi, sed ut Prophetæ, extraordinariam potestatem divinitus obtinenti. Id verò qui constat? quam tandem assertionis suæ fidem facit? an ideo credendum est, quia Bellarmino sic visum est? certè quâ authoritate Adoniam, quâ Ioabum, quâ Schimeiũ morte multavit, non propheticâ, spero, sed regiâ, eâdem eodem tempore Abiatharũ de Sacerdotio deposuisse credendus est. Etsi verò detur instinctu hoc fecisse Prophetico, certè authoritate non nisi Regiâ facere potuit, quia Pro-

Prophetis denunciandi tantum officium competit, potestas exequendi non Prophetarum sed Regum est. Quare apertè ibi legitur, Rex dixit Abiatharo, ut nullus hinc tergiversationis locus sit. —— Denique causa ipsa, quâ arcessebatur non Ecclesiastica, non doctrinæ, sed politica, & regni causa fuit; quippe quod proditoriè cum Adonia conjurasset; ut nomine Prophetæ nihil illi negotij cum Abiatharo, tantummodo jure regio agendum esset. Quare futilis & inepta est responsio illa, & manet hoc exemplo firmata Regum potestas in Pontifices & Sacerdotes, ut ab illis etiam Sacerdotio abdicari possint.

DAVENANTIUS.

Prima thesis erit de personis Ecclesiasticis; Episcopi, Presbyteri, omnesq; qui clericorum nomine censentur, tam Regię potestati subjiciuntur quam laici. Horũ igitur respectu Rex habet summam autoritatem. Id inprimis ex eo liquet, quod Reges Israelitici pro imperio Sacerdotes convocabant, & Imperatores Christiani Episcoporum concilia indicebant. Hosce conventus illi non indixissent, nisi superiores Sacerdotibus extitissent. Quid, quod Regi incumbit imperare Sacerdotibus ut suis fungantur officiis; increpare

In determ. quæst. Theolog. quæst. 19.

D &pu-

& punire, si secus fecerint, imò, si merebuntur, muneribus suis prorsus abdicare: Iosias præcipit Helciæ. Ioas increpat Ioadam. Salomon deponit Abiatharum. Hanc eandem potestatem Christiani imperatores exercuerunt. Constantinus Paulum à sede Constantinopolitana dejicit, & in ejus locum substituit Eusebium, Theodosius imperat Demophilo, Ariano Episcopo, ut vel fidem Catholicam suscipiat, vel sedem Episcopalem relinquat.

L E I D E N S E S.

In synop. disp. 50. thesi 54. Si pastor sit seditiosus ac manifestus pacis publicæ violator, summus Magistratus eum, interveniente subordinatorum procerum consilio, potest eodem jure exauthorare, quo Rex Salomon Abiatharum deposuit. 1. *Reg.* 2. *vers.* 26.

R I V E T U S.

in Decal. Rectè autem Augustinus à more & instituto præsertim Israëlis & Iudę Regum piorũ, hujus quæstionis arcessit solutionem, à quo vim & nervos sumit: quia in Israele populo suo regnũ instituit Deus, & Ecclesiam in regno, ex mente sua. Exemplum inde sumendum est; cum in Novo Testamento quo tempore scripserunt Evangelistæ & Apostoli, nusquã in

unum

unum coaluerint Ecclesia & Imperium; quin potius procul se hoc habuit ab illa. Quę igitus penes Reges & summos alios Magistratus, pro varia regiminis ratione in religione partes sint, inde nobis petendum, ubi gemellæ quasi sunt & amicè conspirant politia & Ecclesia, non ubi à se invicem secedunt.

Ministrorum sacrorum hæc sunt, vel doctrinam spargere, vel censuris pungere, vel sacramenta administrare immediatè & personaliter, & ut loquuntur ex officio. Magistratus autem est —— cujus hæc auspiciis geruntur: Quod si non faciunt Ministri, legibus & imperio eos urget & injungit ut fiant, atque rectè fiant; vindicatque si secus.

Hic controversia est de jure vocationis Ministrorum, à quâ Pontificij Magistratum Christianum arcent; nisi forte privilegio quodam juris patronatus, aut simili gaudeat. Nos ad id, jus pij Magistratus asserimus, tum quatenus est Ecclesiæ membrum, ratione personæ; cum enim jus illud toti etiã populo competat, non potest excludi pius Magistratus; tum maximè ratione muneris, cum populi sit caput. Non debet tamen ministerij Ecclesiastici constitutionem ac Ministrorum vocationem sibi soli vendicare, excluso

presbyterio & reliquâ Ecclesiâ, aut id inter Regalia sibi soli debita referre, aut invitis auditoribus pastores obtrúdere.

Undè, quid de flagitiosorum Ministrorum, aut hæreticorum depositione statuendum sit, colligitur; eadem enim est ratio remotionis, quæ electionis; ut in primâ suas partes habet magistratus, sic in secundâ; sed quemadmodũ ipsius *non* est electio sine clero & populo, sic nec depositio legitimè fieri potest, nisi vocatis & consultis qui jus eligendi habuerunt. Rex autem sive alius Magistratus, ut non ordinat, sic nec deponit formaliter, ut ita loquamur, vel administratoriè per se ipsum. Id tamen facit non solum consilio, sed mandato & authoritate, quia iis mandare potest, ubi subest justa causa de ministro exautorãdo, penes quos hęc potestas in Ecclesiâ viget: qui quidem in hoc casu, ubi nempe justa causa subest, nisi parent & quod jubet faciunt, obnoxij sunt non solum iræ, sed etiam divino judicio.

In approb. disp. Theol. Vedel. de Magist.

Testor,—— cum tamen mihi scrupulus quidam injectus fuisset ex eo, quod quæst. 3. ubi agitur de depositione ministrorũ, non objectivam solùm, sed etiam formalem potestatẽ Magistratui tribueret, quum verba ex me citata quæst. 6. negarent eam Magistratui in eo conveni-

re:

re:eum plane mihi satisfecisse, cum id ita interpretatus est, ut spectaret tantum depositionem, quæ exercitium prohibet ministerij in districtu Magistratus illius, & coercitionem externam: non autem potestatem, quâ ordinatio Ministri, quæ fit à solis Pastoribus, redderetur irrita, & Pastor exauthoratus fieret inhabilis ad prædicationem verbi & sacramentorum administrationem, quam formaliter solis Pastoribus assero, quibus competit ordinatio.

WALEUS.

Fatemur Magistratum quoque subalternum seu inferiorem tanquam primarium membrum Ecclesiæ in eà re (vocatione scilicet Ministrorum) esse agnoscendum, quamvis lege speciali summi Magistratus ad eam rem auctoritatem non accepisset.

Tract. de offic. minist. & auctor. magistrat. part. 3. ex Belg.

At fuerit absoluta depositio, qua ejectus (Abiathar) fuit, non solum ab exercitio, verùm etiam ab omni Sacerdotij dignitate. Quis unquam negavit propter notoria delicta quæ simpliciter civilia sunt, speciatim ob proditionem contra Summum Magistratũ & bonum reipublicę, Pastorem posse neci dari, aut exilio mulctari, & consequenter etiam deponi suo ministerio à Magistratu: etiam absque

que præcedaneo judicio Ecclesiastico, quandoquidẽ omnia judicia Ecclesiastica in eo conveniunt. Hæc est sententia Hierarchiæ Antichristianæ, non autem Ecclesiarum reformatarum: quasi tales primò degradandi essent à suis spiritualibus, quos vocant, & postea tradendi Magistratibus secularibus, ut puniantur.

TRIGLANDIUS.

Tract. de potest. civili & Eccles. cap. 13.

Quando Magistratus Christianam religionem, vel recipere, vel in publicum admittere nolunt, ministris Christi in Ecclesia ipsius non licet se vi, vel armata manu, ingerere, vel coactivam Magistratuum potestatem sibi arripere, ut ea ratione veræ religionis exercitium publicum faciant: Hoc enim esset gladium ipsis non concreditum illigitimâ ratione cum Petro sumere.

cap. 14.

Licet etiam Magistratibus, imo mandatum est ipsis, ut in subditorum suorum bonum hujus rei curã habeant, efficiantque ut vera religio publicè in ipsorum ditionibus vigeat. Si ergò subditos suos malè doceri, & in errores seduci videant, aut observent, & ab iis quorum id munus est, in corruptelam istam & seductionem non animadverti, cur non è publico seductores istos potestate coactiva removeant?

Quid si pastores, aut in officio faciendo negligentes sint, aut potestate sua abutantur, an non licebit magistratibus potestate suâ coactivâ, vel impellere illos vel coërcere? Respondeo ex supra explicatis. Vel pura adhuc religio vigebit in Ecclesia, cum usu disciplinæ Ecclesiasticæ, vel illa adulterata erit, & hæc in tyranidem conversa. Hoc si fit, exturbanda erit, cum falsa religione, Ecclesia adultera, cum tyrannide sua; & sic simul cum tyrannico regimine Pastores infidi. *cap. 22.*

S A L M A S I V S.

Omnis potestas quæ Ecclesiam & res Ecclesiasticas spectat, in genere & latè spectata aut interna est aut externa, aut τὰ ἔσω τῆς ἐκκλησίας respicit, in qua versatur pastorum, & ministrorum Dei ἐπισκοπὴ, quam & proinde ἐσωτερικὴν ἐπισκοπὴν nominare possumus, aut τὰ ἔξω τῆς ἐκκλεσίας quæ ad Principem & Magistratum summum vel ab eo delegatos pertinet, quæ in illis omnibus, qualia supra memorata sunt, cernitur, aliisque similibus, hæc ἐξωτερικὴ Principum potestas Ecclesiastica. Minister Ecclesiæ Principem Christianum ligare & solvere, id est suspendere & excommunicare & absolvere æque potest ut alium quemlibet de grege, per illam internam potesta- *In Appar. ad lib. de Prim.*

tem & ἐπισκοπὴν quam à Deo accepit. At Princeps rursum potest Episcopum per illam exteriorem ἐπισκοπὴν quae non animam sed corpus curat, cogere, coercere, ad officium compellere, si exorbitet, etiam deponere & abjicere & exilio punire, vitâ quoque, si talem meruerit sententiam, privare. Alio modo deponitur Minister in foro interiore Ecclesiastico quod ab ipsis Pastoribus exercetur, aliter in exteriore principali. A Principe vel Magistratu abjectus Episcopus, ministerij tantum atque officij functionem amittit atque exercitium intra limites jurisdictionis duntaxat vel ditionis quae Principi illi atque Magistratui subjecta est. Ab Imperatore Romano dejectus in toto imperio non potuisset ministerium exercere. Sed ita depositus retinebat communionem inter Ecclesiasticos & sui ordinis Ministros, Non enim potestatem quam in ordinatione accepit per impositionem manuum potest eripere Princeps, cum nec eam posset dare. Si Princeps igitur velit Ministrum aliquem ob sua peccata prorsus degradari & καθαιρεῖσθαι, & ministerium simul cum ejus functione amittere, per Pastores ipsos id faciendum debet curare, qui judices veri ipsius sunt & auferre soli possunt

ſunt quod per ordinationem dederunt. Imperatores Romani quos per vim ejicerent, quia intelligebant poteſtatem miniſterij fungendi non aliter iis adimere poſſe, in exilium eos mittebant. Quod poſſemus infinitis teſtimoniis demonſtrare. Relegatus hoc modo Epiſcopus remanebat nihilominus Epiſcopus, non ordine excidebat Epiſcopali, nec ad laicorum ordinem redigebatur, atque, ſi volumus uti loquutione Pontificiorum ſed alio intellectu, non amittebat characterem, co-epiſcoporum autem ſuorũ judicio damnatus, & depoſitus, laicus fiebat & ordinem mutabat, characteremque ordinis amittebat. Ad laicam denique ſic dictam communionem redigebatur, cum ille Epiſcopus in exilium à Principe ſeculari pulſus retineret Eccleſiaſticam & Sacerdotalem, ut tum vocabant.

CALVINUS.

Sanctis patribus —— nihil fuit antiquius quam ut Principum authoritate in ordinem redigerentur mali & improbi Sacerdotes, indigni autem honoris gradu abdicarentur. *In Schol. in Epiſt. Paul. III. Pont. Max. ad Cæſarem.*

CON-

CONSTITUTIONES *Eccles. Genev.*

Ex Gall. Artic. 23. Quantum ad crimina nullo modo toleranda, si ea sunt civilia, id est, punienda per leges, & quispiam ministrorum ea commiserit, ipse senatus suam interponat autoritatem, & præter pœnam ordinariam quâ solet alios mulctare, eum deponat à ministerio.

Artic. 24. Si verò talia sunt crimina, quorum antecedens inquisitio pertinet ad presbyterium, ipsi seniores cum ministris in ea inquirant, & si minister eorum convincatur, indicato id Synedrium Senatui, expositâ super hac re suâ opinione; ità ut ipsissimæ pœnæ sententia semper reservetur ipsi Senatui.

Porrò ex ordine senatorio & quidem ab ipso senatu eliguntur Ecclesiæ presbyteri, Pastoribus ad hanc rem admissis, tantummodò deliberandi causa; promittuntque senatui jurerando, ritè sese perfuncturos suo munere; nec ipsi Pastores ab hoc juramento præstando habentur immunes. Fuere autem hæ constituiones à Magistratu sancitæ, accedente Genevensium Theologorum judicio. Ut videre est articulo primo.

OBIECTIO.

At objiciunt adverſus hanc doctrinam nonnnulli; quum nulla ſit avis rarior quàm bonus Princeps, magnum periculum eſſe, ne ita furioſo gladium porrigatur.

RESPONSUM BEZÆ.

Reſpondet *Beza*. Si hæc ratio valet, mirum eſt profectò infinitam illam Dei ſapientiam, quum in blaſphemos, & eos qui à vero Dei cultu quoquo modo abducerent, tam acrem & ſeveram legem inſtitueret, periculum iſtud vel non proſpexiſſe, vel contempſiſſe. Deinde verò ſi hoc admittas, quid tandem in ulla reipublicæ parte conſtituetur? Quid rarius eſt in orbe terrarum fidelibus verbi miniſtris? Quid frequentius pſeudoprophetis? Ergò interpretandæ religionis cura nulli committatur. Quis penè angulus terrarum à tyrannide eſt immunis? Ergo nullis tribuatur in alios poteſtas. —— Quid frequentius eſt judiciorũ conſtupratione? Ergò nulli ſedeant judices. —— Quid ſi igitur Dominus Principes nobis dederit, qui vel apertâ crudelitate, vel craſſâ ignorantiâ, Chriſti regnum oppugnent? Primum omnium ad preces & lachry- *Tract. de hæret. à Magiſt. puniend.*

lachrymas confugiat Ecclesia, & vitam emendet, hæc enim sunt fidelium arma, quibus mundi furores expugnent.

ISIDORUS.

lib. 3. de summo bono, - quæst. 5. Canon. Principes.

Principes seculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Cæterum inter Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi, ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc impleat per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum, cœleste regnum proficit: ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem, & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ humilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat: & ut venerationem mereatur, virtutem potestatis impertiat. Cognoscant Principes seculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt: Nam sive augeatur pax, & disciplina Ecclesiæ per fideles principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.

EPI-

EPISCOPI

Metropolis Corinthi ad

LEONEM IMPERATOREM.

— *Timotheum vero, sicut ex his quæ sunt scripta, cognovimus, nec regulariter nec consequenter Sacerdotium obtinere prospicimus. Quo tamen modo oporteat ejus causam, & sanctas Ecclesias in illa constitutas regione disponi, secundum Deum, in vestræ pietatis & justitiæ pendet arbitrio.* Tomo 2. Concil. Epist. illust. pers. pro Concil. Chalced.

Appendicis loco, adjecimus responsa duo, ad totidem quæsita; quorum prius de supplicio Abiathari; alterum verò de institutione Sadochi.

QUÆSITUM PRIMUM.

QUæritur, quæ fuerit pœna qua *Salomon* mulctavit Abiatharum?

Respondeo. Pœna precipua & essentialis fuit depositio à Sacerdotio; ex accidenti verò relegatio in Anathot, ne scilicet turbas daret Ierosolymis: probaturq; hisce argumentis.

1. *Primò*. Autoritate præstantissimorum Theologorum, tum *Martyris*, *Iuelli*, *whitakeri*, *Zepperi*, *Harei*, *Chamieri*, *Molinæi*, *Abboti*, *Davenantij* & *Leydensium* in locis jam adductis; tum aliorum, in ipsum afferentium.

Beza, tract. de hæret. à Magist. puniendis. Quid enim? an præter officium fecit David quum Levitarum ordines constitueret? an Salomon, quum Abiathari Sacerdotium abrogaret?

Lyra, ad vers. 26. & 27. cap. 2. prior. Reg. Hic ponitur abjectio Abiathari de Summo Sacerdotio, & de civitate regia.

Pellicani, ad eundem locum. Removetur

vetur à ministerio, & à loco regali, quo minus machinari quid possit contra Regem, inter aulicos.

Vatabli, ibidem. Privavit eum dignitate Sacerdotali quâ fungebatur coram Iehova.

Piscatoris, ibidem. Abiatharis supplicium fuit relegatio: & depositio à Sacerdotio.

Tremellij & *Iunij*, ad vers. 36. cap. 2. prior. Sam. Hoc impletum est, postquam Abiathar Sacerdotio à Schelomone abdicatus & Hanathotas ablegatus est. 1. Reg. 2. vers. 26.

Idem asserit *Paraphrastus Chaldaeus*, ad vers. 27. cap. 2. prior. Reg. Et repudiavit Selomoh Abiathar, ne esset Sacerdos ministrans ante Dominum.

Similiter *Glossa ordinaria* ad vers. praecedentem ejusd. cap. Abiathar Sacerdotio expulsus, non tamen occisus.

Secundò, quia, ut rectè annotavit *Bertramus*, cap. 10. reip. Ebraeorum, Sacer- 2.
dotio exauthorari coepit Abiathar superstite adhuc Davide, cum unctus fuit Sadoch in Summum Sacerdotem, & postmodum relegatus in Anathot, ipso jam defuncto. Quod patet ex cap. 29. vers. 22. prior. Chron. & prior. Reg. cap. 2. vers.

vers. 26. inter se collatis. Et probatur insuper testimonio Theologorum.

Pellicani; ad vers. 21. & 22. cap. 29. prior. Chron. ——Comitias solvit (David) multo omnium tripudio, Rege Salomone prius jam secunda vice consecrato & uncto à Sadoch Sacerdote summo, qui & ipso eodẽ die summo pontificatui initiatus videtur, Abiatharo reprobato.

Piscatoris, ibidem. —— In Sacerdotem] scilicet summum, idque loco Abiatharis: qui cum Adonia conjuraverat, 1. Reg. 1. 17. Quemque Salomon postea ablegavit in rus ipsius, 1. Reg. 2. 26.

3. *Tertiò*, quia ipsissima pœna, quam Propheta prædixit Eli, lib. 1. Sam. cap. 2. vers. 31. Et sequentibus, fuit Abiatharo infligenda, at pœna denunciata Eli fuit translatio Sacerdotij, unde sequitur Abiatharum oportuisse abdicari, per modum pœnæ; idque vero secundum literam: alias enim hæc omnia, eruditè & eleganter Augustinus mysticè interpretatur, lib. 17. de civit. Dei, cap. 5. de abrogando Sacerdotio Aharonico & substituendo sacerdote Novi Testamenti, secundum ordinem Melschisedechi.

Lyra, ad hunc locum Samuel. Ecce dies veniunt & præcidam Brachium tuum, id est,

est, potestatem summi Sacerdotij. Quod impletum fuit tempore Salomonis, qui abjecto Abiathar de summo Sacerdotio, qui descenderat de Heli, instituit Sadoch summum Sacerdotem, qui descenderat de Eleazar. Ut habetur, 3. Reg. 2. tunc rediit summum Sacerdotium ad primam lineam.

Martyr, ibidem. —— Ab initio Eleazari posteritati pontificatus cesserat, qui postea translatus fuit ad Eli, qui erat ex familia Ithamari. Cur vero id factum fuerit, non satis ex scripturis liquet.—— Hæc est descriptio eripiendi Sacerdotij, quod illius familiæ robur & firmamentum instar brachij erat.

Wolphius, cap. 7. comment. ad cap. 3. Esdræ. Postea verò, cum Abiathar Adoniæ partes secutus esset, & eo repulso, Salomon Sadocum Pontificem declarasset, Sacerdotium ab Ithamari domo rursus ad Eleazari familiam translatum fuit: sicut Dominus minitatus fuerat Heli. Quorum alterum 1. Reg. 2. & rursus 3. Reg. 2. alterum extat scriptum.

Hugo Cardinalis, ad vers. 27. cap. 2. 3. Regum. Nota, quod abjectio Abiathar à Sacerdotio, translatum est Sacerdotium ad Sadoch: & de domo Ithamar ad domum Eleazar: ut Samuel prædixerat

Heli 1. Reg 3 5. Abiathar enim erat de familiâ Ithamar, Sadoch de familiâ Eleazar.

4. *Quartò*, quia remissâ aliquatenus utrâque pœnâ, non tamen restitutus fuit in integrum, ut-potè ad vicariam summi Sacerdotij functionem tantummodò admissus: Ut liquet ex eo, quod vers. 4. cap. 4. prior. Reg Sadoch & Abiathar conjunctim Sacerdotes dicuntur.

Ad quem locum, *Lyra.* Dicendum quod ipsum revocaverat ut ministraret in templo & viveret de altari, non tamen ad summum Sacerdotium. Et hoc futurum, prædictum Heli. Primo lib cap. 2. *Futurum est autem, ut quicumque remanserit de domo tuâ veniat ut oret pro eo.* Et sequitur, *dicatque dimitte me obsecro ad unam partem Sacerdotalem ut comedam bucellam panis.*

Pellicanus, ibidem. Sadoc summus Sacerdos quidem erat, Abiathar autem non nisi illius vice aliquando ministrabat, alioqui in Anathot proximam villam relegatus, ex gratia tantum Regis admittebatur ad ministerium, ut fuerat prædictum à Samuele, 1. Sam. cap. 2.

Cui sententiæ adstipulantur Ebræorum Magistri, *Rabbi Levi ben Gerson* & *Abrabaniel*, erat hic (inquiunt) Abiathar-

ip-

ipsissimus antea(cap.2.)memoratus, etenim licet dejectus fuisset Sacerdotio summo, ecce idoneus erat ad ministrandum tempore necessitatis, quum deprehenderetur Tsaduk minimè capax ministerij.

Quintò, quia Sadoch Abiatharo fuit surrogatus. Etenim si solummodò per absentiam ex urbe, haud potuisset fungi suo munere Abiathar coram Iehova; re ipsa verò non fuisset abdicatus Sacerdotio; potuisset ac debuisset Sadochus absentis vices supplere: non autem substitui in locum Pontificis non exauthorati. Adde, si hoc admittatur, Abiatharum non fuisse depositum à Sacerdotio, duos eodem tempore extitisse Pontifices summos, Abiatharum scilicet tantummodo relegatum in Anathot, & Sadochum summum agentem Sacerdotem Ierosolymis. At hoc absurdum, ergo & prius 5.

At objiciunt, crimen fuisse politicum & per consequens politicè mulctandum, (nempe per relegationem) concedimus: sed inde non sequitur, non fuisse pontificatu exauthorandum. Quid enim? an crimen læsæ majestatis minus reddat hominem inhabilem ad functiones Ecclesiasticas, & Ministerio indignum, quam

hæresis, vel vita non satis probata, aut simile quid?

QUÆSITUM ALTERUM.

Quæritur, quo tempore fuerit Sadochus institutus summus sacerdos, & à quo?

Respondeo. Sadochum paulatim & successivè pristinæ dignitati restitutum. cœpisse quidem restitui tempore Davidis, præsertim cum unctus fuit in summum sacerdotem, ut habetur, 1. Chron. cap. 29. sed defuncto jam Davide, & Abiatharo planè abdicato, tum demum fuisse omninò & in solidum institutum, à Salomone.

Id quod constat ex rerum serie, & rectè à *Bertramo* fuit observatum, cap. 10. Reip. Ebræorum, Davide (inquit) adhuc superstite, Salomon unctus est in Regem bis, primum præsentibus paucis ex servis Davidis, deinde coram universo agmine, & conventu Principum Israel. —— Ibi quoque —— unctus est Tsadokus in sacerdotem summum —— atque hoc modo Abiathar paulatim exauthorari cœpit. Et cap. 15. Tsadoki unctionem præludia nominat, non ipsissimam institutionem, quam postmodum peractam indicat textus ipse, 1. Reg. 2. 35.

Et

Et quidem à Salomone, adſtipulantibus Lyra & celebrioribus ex noſtris Theologis. Sic enim *Lyra*, ad hunc locum. Et Sadoch Sacerdotem poſuit (Rex Salomon) pro Abiathar. cui conſonat *Juellus*, Abiatharum Epiſcopum ſummovit & in ejus locum Sadocum ſurrogavit; ad eundem modum *Wolphius.* Salomon Sadocum pontificem declaravit. Et *Chameirus.* In veteri lege Salomon depoſuit Abiathar, & conſtituit in ejus locum Sadoch. Idem & iisdem penè verbis *Martyr*, *Pareus*, *Zepperus*, *Abbotus* & alii; nec aliter *Paraphraſtes*, ad verſ. 35. cap. 2. prior. Reg. Et Sadok Sacerdotem præfecit Rex pro Abiathar. Quibus colophonis vice abdimus *Joſephum*, teſtem domeſticum & rerum gentis ſuæ peritiſſimum; cujus verba hæc ſunt; poſt hęc, abrogato Abiatharo Pontificatu, Rex (Salomon) ſolum Sadocum id Sacerdotium obtinere voluit. lib. 8. cap. 1.

Nec repugnat locus Chron. lib. 1. cap. 29. Ubi legitur, univerſum populum unxiſſe Sadoch in Sacerdotem. Quibus verbis arbitrantur nonnulli, intelligi autoritatem & conſenſum populi. Reſpondemus eodem loco dici, populum unxiſſe Salomonem in Principem, cum tamen evidentiſſimè conſtet, ex cap. 1. prior.

Reg.

Reg.non nisi jussu & autoritate Davidis, excluso suffragio populi, Salomonem constitutum fuisse Regem; unde colligere licet, ex eo quod populus unxisse dicitur Sadocum in sacerdotem, non posse inferri, Sadocum institutum fuisse autoritate & suffragiis populi; non magis quam ex eadem phrasi probari possit, Salomonem constitutum fuisse Regem, jussu & imperio comitiorum. Dicendum igitur, intelligenda hæc esse de præsentia & applausu seu acclamatione populi; ita tamen ut reluctari nullo modo potuerit.

Obiiciunt alii, debuisse Sadocum jure hæreditario, idque ex lege divina surrogari Abiatharo; ac proinde non fuisse à Salomone constitutum sacerdotem autoritate regia. Respondemus ad id bifariam; *Primò*, præterquam quod optima ratione negari possit consequentia, perperam hoc objici, quandoquidem non quęritur, sit ne hæc potestas regia simpliciter absoluta & nullis adstricta legibus, quod non dicitur: sed tantum, quibus hæc potestas à Deo sit delegata, Regibus ne an verò populo. *Secundò*, jus hoc primogenituræ ad summum Sacerdotium non satis evidenter liquere ex scripturis; neque etiam argnmentis satis efficacibus probari posse, Sadochum inter Eleazaritas fuis-

se

ıſſent;

i. *Idcirco dixit* ...
ndo dixeram, quod
patri ...ui ambulare ... co-
culum, nunc autem a...it
me, quia honorantes me, hon...
nentes autem me, contemnentur.
2.30.

OPTATUS

Lib. 3. contra

PARMENIONE[M]

Onatus ſolito furore ſucc...
D*hæc verba erupit: Q...*
peratori cum Eccleſiâ: —Iam tunc meditabatur con[tr]a præcepta Apoſtoli Pauli, Poteſtatibus & Regibus injuriam facere.

FINIS.

Mc